

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ MÜLTECİ
ÖĞRENCİLERE UYARLANMASI**

**GÖZDE DURHAT
18746002**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. CELİLE EREN ÖKTEN**

**İSTANBUL
2021**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ MÜLTECİ
ÖĞRENCİLERE UYARLANMASI**

**GÖZDE DURHAT
18746002
ORCID NO: 0000-0002-5068-6210**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. CELİLE EREN ÖKTEN**

**İSTANBUL
2021**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ MÜLTECİ
ÖĞRENCİLERE UYARLANMASI

GÖZDE DURHAT
18746002

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih: 21.05.2021
Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Celile Eren Ökten	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Talat Aytan	
	Doç. Dr. Esra Nur Tiryaki	

İSTANBUL
Haziran 2021

ÖZ

6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE UYARLANMASI

Gözde Durhat
Haziran, 2021

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle yerinden edilen milyonlarca insan, başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeye sığınmıştır. 2021 yılının Mart ayı itibarıyla Suriyeli okul çağındaki nüfus, toplam kitlenin %30'una yakınına oluşturmaktadır. Türkiye, Millî Eğitim Temel Kanununun 4. maddesinde yer alan eğitimde fırsat eşitliği ve uluslararası alanda imzaladığı anlaşmalar gereği mülteci çocukların kayıp kuşak olmaması için eğitimlerini korumak ve sürdürmekle yükümlüdür. 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma statüsü verilen Suriyelilerin eğitim hakları da resmî olarak tanınmıştır. Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin birçok başarılı girişimde bulunulmasına karşın ders içeriklerini, amaçlarını, kazanımlarını vb. belirleyen eğitimin en önemli bileşeni olan öğretim programında bir düzenleme yapılmamıştır. Aynı zamanda okullarda ortak bir anlayışın benimsenmesini sağlayan ders kitaplarının içeriği de öğretim programına bağlı olarak kapsayıcı eğitime uygun şekilde güncellenememiştir. Dolayısıyla ana dili Türkçe olan öğrenciler için hazırlanmış ders kitapları Suriyeli öğrencilerin Türkçe derslerine etkin katılımını desteklememektedir. Öğretim programında güncelleme yapılmaması durumunda ise Suriyeli öğrenciler için devlet okullarında yapılacak çalışmalar yerel uygulamalarla sınırlı kalacaktır. Bu araştırma kapsamında EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki ilk 5 tema incelenerek bu temalarda yer alan 163 etkinliğin 138'i ve 19 metnin 18'i Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik düzeylerinin üzerinde bulunmuştur. Bu içerikler, Suriyeli öğrencilerin etkin katılımını desteklemesi amacıyla alan taraması sonucunda ulaşılan kaynaklardan Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) ve Hyland (2013)'ün materyal uyarlama ilkeleri dikkate alınarak uyarlanmıştır. Uyarlamalar, çalışma kâğıtları vasıtasıyla 2019-2020 eğitim öğretim yılında 6. sınıfta öğrenim gören Suriyeli öğrencilere (3 kız, 8 erkek) sunulmuştur. Öğrenciler karma sınıf ortamında Eylül 2019 – Mart 2020 tarihleri arasında katılımlı eylem araştırması kapsamında gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Etkinlik uyarlamalarında *değiştirme/yeniden yazma* (f=87); metin uyarlamalarında ise *yerine koyma* (f=14) ilkesi ön plana çıkmıştır. Kapsayıcı eğitim modeline uygun şekilde yapılandırılan Türkçe dersleri, Suriyeli öğrencilerin derse etkin biçimde katılımlarını destekleyerek çokkültürlü bir sınıf ortamının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrenciler, Materyal Uyarlama, Kapsayıcı Eğitim, Türkçe Ders Kitapları.

ABSTRACT

ADAPTATION 6TH GRADE TURKISH COURSE BOOK REFUGEE STUDENTS

Gözde Durhat

June, 2021

Syrian Arab Republic in 2011 due to the civil war that displaced millions of people took refuge first in many countries, including Turkey. As of March 2021, the Syrian school-age population constitutes close to 30% of the total population. Turkey is obliged to protect their education and continue to be located in the National Education Basic Law Article 4 equal opportunity in education and the need for international agreements signed by the refugee children lost generation. With the Temporary Protection Regulation issued in 2014, the education rights of Syrians who were given temporary protection status were officially recognized. Although many successful attempts have been made regarding the education of Syrian students, the content of the course, its objectives, achievements, etc. There is no regulation in the curriculum, which is the most important component of education. At the same time, the content of the textbooks, which ensures the adoption of a common understanding in schools, could not be updated in accordance with inclusive education depending on the curriculum. Therefore, textbooks prepared for students whose mother tongue is Turkish do not support the active participation of Syrian students in Turkish lessons. If there is no update in the curriculum, the work to be done in public schools for Syrian students will be limited to local practices. Within the scope of this research, first 5 themes in EKOYAY Publications 6th Grade Turkish Textbook were examined and 138 of 163 activities and 18 of 19 texts included in these themes were found to be above the language proficiency levels of Syrian students. These contents have been adapted by considering the material adaptation principles of Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) and Hyland (2013), which were reached as a result of the field survey in order to support active participation of Syrian students. The adaptations were presented to Syrian students (3 girls, 8 boys) studying in the 6th grade of the 2019-2020 academic year through worksheets. The students were observed in a mixed classroom environment between September 2019 - March 2020 within the scope of participatory action research. The obtained data were analyzed by descriptive analysis and content analysis. Changing / rewriting the activity adaptations (f= 87); The principle of substitution (f= 14) came to the fore in text adaptations. Turkish lessons, structured in accordance with the inclusive education model, have laid the groundwork for a multicultural classroom environment by enabling Syrian students to participate actively in the lesson.

Key Words: Syrian Students Under Temporary Protection, Material Adaptation, Inclusive Education, Turkish Textbooks.

ÖN SÖZ

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, milyonlarca çocuğun eğitimlerinin sekteye uğramasına neden olmuştur. Mülteci konumunda olan çocuklar gittikleri ülkelerin eğitim sistemlerine, dil ve kültürlerine uyum sürecinde birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Araştırma kapsamında Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarını artırmaya yönelik olarak 6. sınıf Türkçe ders kitabı uyarlanmıştır.

Tez sürecimin oldukça meşakkatli olmasına rağmen, aldığım geri dönütlerin bütün çabalarımın değerini düşündüğüm araştırma konumun seçiminde bana ilham veren, mütemadiyen engin bilgi ve tecrübelerinden istifade etmemi sağlayıp araştırmamı daha nitelikli hâle getirmeye çalışan çok kıymetli danışman hocam sayın Doç. Dr. Celile Eren Ökten’e şükranlarımı arz ediyorum.

Lisans öğrenimim boyunca mesleğimizin kutsiyetini ilmek ilmek dimağlarımıza işleyip davranışlarıyla da örnek olan, bir misyon üstlenmemizi sağlayan feyzaldığım çok değerli hocalarıma, bilhassa sayın Dr. Öğr. Üyesi Burcu Öztürk, Doç. Dr. Gülten Küçükbasmacı ve Dr. Öğr. Üyesi Yudum Kırmızı’ya müteşekkirim. Yüksek lisans öğrenimimde de bilgi ve birikimleriyle kısa sürede alanımızdaki birçok konuda bizi daha donanımlı hâle getiren, araştırma yapmanın hazzını tattıran çok kıymetli hocaları sayın Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı, Doç. Dr. Celile Eren Ökten, Doç. Dr. Talat Aytan, Doç. Dr. Neslihan Karakuş ve Doç. Dr. Bayram Baş’a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında elimden tutan ve bana cesaret veren ailem olmadan bu süreç daha da zorlaşabilirdi. Bana olan sonsuz sevgisi, güveni, özverisi, desteği, sabrı ve anlayışı için annem Seda Durhat, babam Mehmet Durhat ve kardeşim Ömür Durhat’a minnettarım. Bana daima güvenen, tez sürecimde de usanmadan beni dinleyip çok değerli yorumlarıyla farklı bakış açıları sunan kıymetli dostum Mervenur Güleç Demirtaş’a; benimle aynı süreci yaşamalarına rağmen manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli zümrem Necla Bayraktar’a ve Sümeyra Çizmeçi’ye; her zaman yanımda olduklarını bildiğim kadim dostlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Ülkelerindeki savaştan kaçarak bilmedikleri bir dilin, kültürün içerisinde gözlerini açan ve buna uyum sağlamaya çalışan, küçücük bedenleriyle birçok şeyle mücadele etmek zorunda bırakılan, çoğu kez ötelenen ama her şeye rağmen gözlerindeki ışıltıyı koruyan Suriye uyruklu öğrencilerime ve karma sınıf ortamında onlarla gerçekleştirdiğim çalışma sürecinde nezaket ve hoşgörülle Suriyeli arkadaşlarımı teşvik eden güzel yürekli öğrencilerime sevgilerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı, alacakları eğitim, öğretmenlerinden görecekları ilgi ve sevgi neticesinde daha yaşanabilir bir hayata yelken açacaklarını düşündüğüm dünyanın en mücadeleci ruhlarına -mülteci çocuklara- adıyorum. Araştırmanın alana katkı sunup yeni çalışmaların yapılmasına vesile olması dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumu ve Kapsayıcı Eğitim	8
1.1.1. Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilere Dair Sayısal Veriler	11
1.1.2. Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretimde Karşılaştığı Sorunlar	15
1.1.2.1. Dil ve İletişim.....	15
1.1.2.2. Eğitime Erişim	16
1.1.2.3. Türk Eğitim Sistemi ve Okul Kültürüne Uyum	20
1.1.2.4. Öğretim Programı ve Öğretmen Niteliği.....	21
1.1.2.5. Ders Materyalleri	22
1.2. Problem Durumu	24
1.3. Araştırmanın Amacı	25
1.4. Araştırmanın Önemi.....	25
1.5. Sınırlılıklar	27
1.6. İlgili Araştırmalar.....	27
1.6.1. Yurt İçindeki Araştırmalar	28
1.6.2. Yurt Dışındaki Araştırmalar.....	31
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	34
2.1. İki Dillilik.....	34
2.2. Ders Kitabı Uyarlama İlkeleri	34
2.2.1. Atlama veya Silme	34
2.2.2. Azaltma	34
2.2.3. Basitleştirme.....	34
2.2.4. Dallandırma.....	35
2.2.5. Değiştirme ve Yeniden Yazma	35
2.2.6. Ekleme.....	35
2.2.7. Eksikleri Ele Alma	35
2.2.8. Genişletme/Takviye Etme	36
2.2.9. Yeniden Düzenleme	36
2.2.10. Yerine Koyma	36
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Deseni.....	37
3.2. Çalışma Grubu	38
3.3. Veri Toplama Araçları	38
3.4. Verilerin Analizi.....	39
3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği	40

4. BULGULAR VE YORUM	41
4.1. Doğa ve Evren Teması	43
4.1.1. Keloğlan ve Kayısı Ağacı Metni ve Etkinlikleri.....	44
4.1.2. Geri Dönüşüm ve Eren Metni ve Etkinlikleri	48
4.1.3. Evini Arayan Ardıç Tohumu Metni ve Etkinlikleri	52
4.1.4. Deniz Hasreti Metni ve Etkinlikleri	57
4.2. Millî Mücadele ve Atatürk Teması	62
4.2.1. Küçük Asker Metni ve Etkinlikleri	63
4.2.2. Çanakkale'den Sonra Metni ve Etkinlikleri.....	68
4.2.3. Baba Metni ve Etkinlikleri	73
4.3. Çocuk Dünyası Teması	78
4.3.1. Uçurtma Metni ve Etkinlikleri	78
4.3.2. Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları Metni ve Etkinlikleri	84
4.3.3. İnternet Bağımlılığı Metni ve Etkinlikleri	88
4.3.4. Hımbıl Metni ve Etkinlikleri.....	95
4.4. Erdemler Teması	99
4.4.1. Sevgiyle Metni ve Etkinlikleri	100
4.4.2. Kelebek ve Bambu Metni ve Etkinlikleri.....	103
4.4.3. Denizyıldızı Metni ve Etkinlikleri	108
4.4.4. Her Şey Senin Elinde Metni ve Etkinlikleri.....	113
4.5. Millî Kültürümüz Teması.....	119
4.5.1. Kız Kalesi Metni ve Etkinlikleri	119
4.5.2. Bahar Nevruzla Başlar Metni ve Etkinlikleri.....	125
4.5.3. Anlamak Metni ve Etkinlikleri	130
4.6. Uzaktan Eğitim Süreci	133
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	135
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	135
5.2. Öneriler	142
KAYNAKÇA	146
EKLER	159
EK 1: Keloğlan ile Kayısı Ağacı Metni ve Etkinlikleri	159
EK 2: Geri Dönüşüm ve Eren Metni ve Etkinlikleri.....	164
EK 3: Evini Arayan Ardıç Tohumu Metni ve Etkinlikleri.....	167
EK 4: Deniz Hasreti Metni ve Etkinlikleri.....	171
EK 5: Küçük Asker Metni ve Etkinlikleri.....	174
EK 6: Çanakkale'den Sonra Metni ve Etkinlikleri	181
EK 7: Baba Metni ve Etkinlikleri.....	186
EK 8: Uçurtma Metni ve Etkinlikleri.....	192
EK 9: Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları Metni ve Etkinlikleri	198
EK 10: İnternet Bağımlılığı Metni ve Etkinlikleri	206
EK 11: Hımbıl Metni ve Etkinlikleri	217
EK 12: Sevgiyle Metni ve Etkinlikleri.....	220
EK 13: Kelebek ve Bambu Metni ve Etkinlikleri	225
EK 14: Denizyıldızı Metni ve Etkinlikleri	232
EK 15: Her Şey Senin Elinde Metni ve Etkinlikleri	239
EK 16: Kız Kalesi Metni ve Etkinlikleri.....	243
EK 17: Bahar Nevruzla Başlar Metni ve Etkinlikleri	252
EK 18: Anlamak Metni ve Etkinlikleri	257

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:	Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	12
Tablo 2:	Suriyelilerin En Fazla İkamet Ettiği 10 İl	14
Tablo 3:	Suriyeli Öğrencinin En Fazla Bulunduğu 4 İl	14
Tablo 4:	Katılımcı Öğrencilere Ait Veriler	38
Tablo 5:	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tema ve Metinler.....	41
Tablo 6:	Doğa ve Evren Temasında Uyarlanan Metinler	43
Tablo 7:	Doğa ve Evren Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlikler ve Uyarlanma İlkeleri	45
Tablo 8:	Doğa ve Evren Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	49
Tablo 9:	Doğa ve Evren Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	53
Tablo 10:	Doğa ve Evren Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	58
Tablo 11:	Millî Mücadele ve Atatürk Temasında Uyarlanan Metinler.....	62
Tablo 12:	Millî Mücadele ve Atatürk Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	63
Tablo 13:	Millî Mücadele ve Atatürk Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	69
Tablo 14:	Millî Mücadele ve Atatürk Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	74
Tablo 15:	Çocuk Dünyası Temasında Uyarlanan Metinler.....	78
Tablo 16:	Çocuk Dünyası Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	79
Tablo 17:	Çocuk Dünyası Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	84
Tablo 18:	Çocuk Dünyası Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	89
Tablo 19:	Çocuk Dünyası Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	95
Tablo 20:	Erdemler Temasında Uyarlanan Metinler.....	100
Tablo 21:	Erdemler Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	100
Tablo 22:	Erdemler Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	104
Tablo 23:	Erdemler Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	109
Tablo 24:	Erdemler Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	114
Tablo 25:	Millî Kültürümüz Temasında Uyarlanan Metinler	119

Tablo 26:	Millî Kùltürümüz Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	120
Tablo 27:	Millî Kùltürümüz Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	126
Tablo 28:	Millî Kùltürümüz Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri	130

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	2011-2021 Yılları Arasında Türkiye'de İkamet Eden Suriyeliler.....	11
Şekil 2:	Türkiye'de Yıllara Göre Eğitim Çağındaki Suriyelilerin Dağılımı	12
Şekil 3:	Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişen Suriyeli Öğrenci Sayısı.....	13
Şekil 4:	Cinsiyete Göre Örgün Eğitime Erişen Suriyeli Öğrenci Sayısı.....	17
Şekil 5:	Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişen & Erişemeyen Suriyeli Öğrenci Sayısı ve Oranları.....	18
Şekil 6:	Mülteci Öğrencilerin Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları	19
Şekil 7:	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Çekim Eklerinin İşlevini Kavrama Etkinliği	66
Şekil 8:	Uyarlama İlkelerinin Metinlerdeki Dağılımı	140
Şekil 9:	Uyarlama İlkelerinin Etkinliklerdeki Dağılımı.....	141

KISALTMALAR

ADOÇP	: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı [Common European Framework of Reference (CEFR)]
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
ECHO	: Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Kuruluşu (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations)
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HBÖGM	: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
HRW	: Uluslararası İnsan Hakları İzleme Örgütü (International Human Rights Watch)
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
PİKTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyon Projesi (Promoting Integration of Syrian Children to Turkish Education System)
TDYS	: Türkçe Dil Yeterlik Sınavı
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
YEP	: Yaygın Eğitim Programı
YÖBİS	: Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YTÖ	: Yabancılara Türkçe Öğretimi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

İnsanlar çağlar boyunca zaruri durumlar sebebiyle ya da kendi istekleri doğrultusunda yaşam alanlarını terk etmişlerdir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) verileri, dünyada 79.5 milyon insanın evlerini terk ederek başka ülkelere sığındığını, bu kişilerin 26 milyonunu ise 18 yaşın altındaki mültecilerin oluşturduğunu ortaya koymaktadır [United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2020]. Başka ülkelere yerleşen bu insanlar için geçicilik, kalıcılık, isteklilik ve zorunluluk durumuna göre; mülteci, sığınmacı, göçmen gibi farklı tanımlamalara gidilmiştir. Mülteci; dini, ırkı, siyasi fikirleri vb. sebebiyle ortaya çıkan zulüm korkusundan dolayı ülkelerini terk eden, kendi ülkesinin korumasından faydalanmak istemeyen kişiyi ifade ederken; sığınmacı, uluslararası koruma arayan, resmî mülteci statüsü verilmeyen kişileri tanımlar (Perruchoud, Redpath, 2013). Mülteci kavramı, Göç Terimleri Sözlüğü'nde bu şekilde ifade edilse de ülkeler kendi yasal mevzuatlarına göre farklı tanımlamalara gittiğinden dolayı bir kavram karmaşası meydana gelmiştir. Türkiye'de bu kişiler için tanımlanan ifadeler mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici korumadır.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli protokolün imzalanması, Türkiye göç hukuku açısından en önemli gelişmelerden biridir (Uğur, 2019). Söz konusu sözleşmede, eğitimin maddi ve siyasi boyutları ele alınmış; kapsayıcılığa ilişkin ulusal politikalar geliştirme ihtiyacı da ifade edilmiştir [United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2019]. Ayrıca sözleşmeye göre Türkiye, mülteci olarak yalnızca Avrupa Konseyi üyesi ülkelere gelenleri kabul etmiş ve onlara iltica hakkı vermiştir; diğer ülkelere gelen vatandaşlar bu haktan mahrum bırakılmıştır. 1994'te yürürlüğe konan İltica ve Sığınma Yönetmeliği ile birlikte, Avrupa Konseyine üye olmayan ülkelere gelen sığınmacıların başka bir ülke kabul edene kadar Türkiye'de "geçici koruma" statüsü ile ikamet etmelerine izin verilmiştir (Acer, Kaya, Gümüş, 2011).

Türkiye, jeopolitik konumundan dolayı tarihi akış içerisinde sürekli olarak göç alan ülke konumunda olmuştur. I. Dünya Savaşı'nın başlarında Türkiye'de 16 milyona

yakın kişinin yaşadığı, bunların yaklaşık 13 milyonunun Müslüman, 3 milyon kişininse Müslüman olmadığı tahmin edilmektedir (Courbage, Fargues, 1998'den aktaran İçduygu, Erder, Gençkaya, 2014). Ülke tarihi Cumhuriyet öncesinde olduğu gibi Cumhuriyet'in kurulduğu günden bugüne de önemli kitlesel göç hareketlerine sahne olmuştur. Bu süreçte en kayda değer göç hareketi, Balkanlar ve Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türklerin göçüdür. 1923-1950 yılları arasında Balkanlar'dan 1 milyona yakın kişi ülkemize göç etmiştir. Irak, Bulgaristan, Bosna, Kosova ve Makedonya'dan göç eden binlerce kişi için Türkiye güvenli bir liman olurken yıllar içinde Asya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden de 1 milyondan fazla düzensiz göçmene ev sahipliği yapmıştır. 2011 yılında Arap Baharı'nın bir sonucu olarak Suriye Arap Cumhuriyeti'nde başlayan iç savaş ise milyonlarca insanı ülkesinden ayrılmak zorunda bırakmış, kitlesel bir göçe sürüklemiştir. II. Dünya Savaşı'ndan beri eşine rastlanmayan, UNHCR'nin de "yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası" olarak nitelediği göç hareketinden en çok etkilenen ülke Türkiye'dir. Bunun en önemli nedeni Suriye'yle komşu ülke olmasının yanı sıra, benimsenen açık kapı ilkesi, hukuki gerekçeler ve insani olarak alınan kararlardır. Ayrıca Türkiye ile Suriye arasında 2009 yılında karşılıklı olarak vizelerin kaldırılması da giriş çıkışların sayısının artmasında ve niteliğinin karmaşıklaşmasında rol oynamıştır (Erdoğan, 2018). Suriye'de başlayan iç savaşın üzerinden altı hafta geçtikten sonra 29 Nisan 2011'de, Hatay'ın Cilvegözü sınır kapısından 252 Suriye vatandaşı açık kapı politikası gereği içeri alınmıştır. Bu, Suriye'den Türkiye'ye yapılan ilk toplu göç hareketidir. Göç hareketinin ilk zamanlarında Suriyeli mültecilerin kısa süreli olarak Türkiye'de kalacağı, olayların durulmasının ardından ülkelerine döneceği düşünülmektedir. Bu sebeple sınırdan geçişi tamamlanan Suriyeliler için ilk etapta çadır kentler kurularak buralara yerleşmeleri sağlanmıştır. Savaşın şiddetini artırarak devam etmesi, daha fazla insanın sınıra akın etmesine neden olmuştur. Başlangıçta belli sayıdaki mülteci için kurulan çadırlar, bir zaman sonra yetersiz hâle gelmiştir. Suriyeli vatandaşların sayısının günden güne artmasıyla birlikte çadır kentlere ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti; T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılay'ı ile iş birliği yaparak sınıra yakın illerde yeni kamp alanları oluşturmuş ve insanî yardım faaliyetlerini konteyner kentlerde sürdürmüştür. Çadır kent ve konteyner kentlerde Suriyeli mültecilerin temel ihtiyaçlarının giderilmesi öncelikli tutulmuştur. Eğitim daha geri planda kalarak güvenlik, barınma, yiyecek ve giyecek gibi ihtiyaçlar önemsenmiştir. Kalıcı

olmayacakları düşünül­düğünden geçici koruma statüsü verilen Suriyeli mültecilerin, sava­şın devam etmesiyle birlikte Türkiye’de kalıcı olacakları anlaşıl­mıştır. Bu nedenle sosyal hayata uyumlarını sağ­lamaya yönelik uzun vadeli politika ihtiyacı doğ­muştur (Emin, 2019).

2021 yılı Mart ayı itibarıyla 3.659.449 Suriyeli mülteci Türkiye’de yaşamlarını sürdürmektedir. Bunların 1 milyon 233 bin 963’ünü ise 5-18 yaş aralığında bulunan eğitim çağındaki çocuklar oluşturmaktadır [Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2021]. Mültecilerin sosyal hayata bir an önce uyum sağlayabilmesi için uzun vadeli politika ihtiyacının en önemli ayağını, eğitim oluşturmaktadır. Okullar mülteci çocuklar için yeni ülkeyi anlama, sosyal destek bulma, akademik becerilerini geliştirerek kendilerini geleceğe taşıyabilmeleri, güvenilir insanlara erişerek toplumsal bağları kurabilme, kültürel hayata uyum gibi birçok konuda hayati bir rol üstlenmektedir (Anderson, 2019; Hastings, 2012; Rousseau, Guzder, 2008). “2011 yılı sonrasında okulların bombalanması, barınma amacıyla kullanılması gibi nedenlerle Suriye’de eğitim belirli bölgeler dışında tamamen sona ermiştir” (Yapıcı, 2019, 1). Ardından yaşamış oldukları zorunlu göç nedeniyle birçok çocuk travmatik hadiselerle karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan iç savaş nedeniyle hem kendi ülkelerinde hem de göç ettikleri ülkelerde eğitime hemen erişemediğinden dolayı çadır kentlerde gönüllü Suriyeli öğretmenler örgütlener­ek mülteci öğrencilere eğitim öğretim hizmetinde bulunmuşlardır. “Kamplarda gözden geçirilmiş Suriye müfredatı uygulanmakta ve kamplardaki eğitim kurumlarından mezun olan Suriyeli çocuklar diplomalarını Libya’dan almaktadır” (Mültecilerle Dayanışma Derneği, 2015, 25).

Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye girişinin, planlananın çok ötesinde bir hızla, bütün beklenti ve senaryoların tamamen dışında, aralıksız olarak devam etmesi kamp içi eğitim faaliyetlerinin genişlemesini beraberinde getirmiştir. Türkiye’nin, göç hareketinin ilk başında Suriyeli mülteciler için kırmızı çizgi olarak açıkladığı rakam 100 bindir. Buna karşın “krize daha sonra dâhil olan farklı örgütlerin yarattığı kaos ve tehdit ortamından kaçan Suriyelilerle birlikte Türkiye’deki sığınmacı sayısı 20 Aralık 2014 itibarıyla 1 milyon 650 bine ulaşmıştır” (Erdoğan, 2018, 8). Bu öngörüle­meyen artış sonrasında eğitim için daha büyük adımların atılması kaçınılmaz olmuştur. Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu 19 ilde Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) açılmıştır. Art arda gelen göçler sonrasında 232 GEM daha yardım dernekleri ve bireysel bağışçılar tarafından kamp dışında kurularak

yürütülmüştür [International Human Rights Watch (HRW), 2015; United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), 2015]. Suriye müfredatının takip edildiği GEM'lerde, öncesinde 5 saat verilen Türkçe dersleri 15 saate çıkarılarak mülteci öğrencilerin hedef dile daha fazla maruz kalması sağlanmıştır.

Bakanlar Kurulunun 2014'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesine dayanarak yürürlüğe koyduğu Geçici Koruma Yönetmeliği ile birlikte geçici koruma statüsü verilen yabancıların eğitim hakkı resmî olarak belirlenmiştir. Bu yönetmeliğin 28. maddesi kapsamında “yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014, 6213). Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), ilgili yönetmelikle yabancı öğrencilere verilmiş olan eğitime erişim hakkını, 2014 yılında Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi çıkararak detaylandırmıştır. Suriyeli çocuklar, istedikleri takdirde devlet okullarında da eğitim görme hakkını bu yönetmelik ve genelgeyle birlikte kazanmışlardır. Bu öğrencilerin devlet okullarında eğitim görmeleri için yabancı tanıtma belgesine ve tanımlanan ikamet izinlerinden birine sahip olmaları yeterlidir.

Kayıp bir kuşak olmaması adına Suriyeli mültecilerin eğitimleri ile ilgili hem ulusal hem uluslararası birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Uluslararası kuruluşlarla yapılan iş birlikleri arasında faaliyete geçen en işlevsel proje, Avrupa Birliği (AB) ile gerçekleştirilen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi [Promoting Integration of Syrian Children to Turkish Education System (PİKTES), 2016] Projesi'dir. 2016'da yürürlüğe giren proje, Türkiye'de Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Kilis ve bazı büyükşehirler olmak üzere 26 ilde yürütülmektedir. Eğitim, sağlık ve göç yönetimi gibi alanlarda Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Kuruluşu (ECHO) tarafından Şartlı Eğitim Yardımı adıyla fonlanan proje, Suriyeli çocuklara, ailelerine, okullara olmak üzere üç kolda destek vermektedir. Çocuklar için Türkçe dil öğretimi, Türkçe öğretim programı, erken çocukluk eğitimi, Arapça dil öğretimi, telafi ve destekleme eğitimi, mesleki eğitim bursu, kırtasiye desteği, taşıma hizmeti, kitaplar ve dijital eğitim materyallerinin temini, psikososyal destek, Türkçe yeterlik sınavı konularında hizmet vermektedir. ECHO; MEB, AFAD, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türk Kızılay iş birliğiyle, okul devamlılığını

sağlayarak, okul terk oranlarını azaltarak ve okul kaydını teşvik ederek okullardaki mülteci çocuk sayısını artırmayı hedeflemektedir (UNICEF, 2019a).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Çocuk Hakları Sözleşmesi, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme hükümlerinde; eğitim imkânlarına erişim konusunda ayırım gözetmeden her çocuğun yüksek yararı doğrultusunda adım atılması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2014). Türkiye, ulusal ve uluslararası alanda imzaladığı anlaşmalar gereği mülteci çocukların eğitimlerini korumak ve sürdürmekle yükümlüdür. Mültecilerin eğitimlerine yönelik olarak yapılan faaliyetlerin sonucunda, kısa sürede okullaşma oranları hızlı bir ivme kazanmış olsa da MEB verilerine göre 600 binden fazla mülteci çocuk okula devam ederken 400 binin üzerinde çocuk belli sebeplerden dolayı devam edememektedir. Yapılan saha çalışmalarından birinde okul dışında kalma nedenleriyle ilgili beş ana etken ortaya çıkmıştır: “Tek ebeveynlik, sürekli yer değişikliği, bilgi ve rehberlik eksikliği, ekonomik nedenler ve kültürel sebepler” (Coşkun ve diğ., 2017, 75). Okul dışında kalan çocuklar Yaygın Eğitim Programıyla (YEP) desteklenmektedir. Bu çocuklara temel okuryazarlık ve sayısal beceriler, Türkçe dil kursları ve hızlandırılmış eğitim programı düzenleyerek okula erişiminin olmadığı yıllar için telafi eğitimi sunulmaktadır.

PİKTES projesi yürürlüğe girene kadar GEM’de ya da devlet okullarında eğitim görmeleri, Suriyeli mültecilerin tercihinin bırakılmıştır fakat daha sonra GEM’ler kapatılmaya başlanmış, öğrencilerin devlet okullarında eğitim almaları sağlanmaya çalışılmıştır. 2018 yılının Aralık ayında 2. fazına başlanan PİKTES, 2021 yılının sonuna kadar sürecektir (PİKTES, 2020). Bu tarihe kadar mülteci çocukların devlet okullarına geçişinin tamamlanması hedeflenmektedir.

2019-2020 eğitim öğretim yılında yürürlüğe koyulan “Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları” başlıklı genelgeyle GEM’den devlet okullarına geçiş yapacak mülteciler için Türkçe Dil Yeterlik Sınavı (TDYS) yapılması planlanmıştır. Buna göre TDYS’den 60 puanın altında alan mülteci öğrenciler için uyum sınıfları açılmıştır. 2019/15 no.lu genelgede, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dil engelinden dolayı Türk eğitim sistemine uyum sağlama konusunda zorluklarla karşılaştıkları; bu zorlukların giderilmesine yönelik olarak uyum sınıflarının açılmasının uygun görüldüğü ifade edilmiştir (MEB, 2019a). TDYS’den 60’ın altında alan mülteci

öğrenciler için açılan uyum sınıflarında haftada 24 saat yalnızca Türkçe dersi verilmiştir. Dil yeterlik seviyesi düşük düzeyde olan mülteci öğrencilerin doğrudan devlet okullarına alınması, bu öğrenciler için hem psikolojik hem de akademik açıdan oldukça zorlayıcıdır. Bu sebeple MEB'in yapmış olduğu sınavla dil seviyesinin belirlenmiş olması ve seviyesi düşük olanlara Türkçe dil desteğinde bulunulması önemli bir adımdır fakat uyum sınıflarında, kendi ana dilini konuşan öğrencilerle birlikte olmaları Türkçe kullanım alanlarının daralmasına da neden olmaktadır. Ayrıca yerli öğrencilerle aynı ortamda olmamalarının iletişimi zayıflatması sebebiyle mülteci öğrencilerle yerli öğrencilerin arasındaki tarafgirliği artıracaktır (Bozan, Çelik, 2020). İlgili çalışmada materyal eksikliği, öğretmenlerin kapsayıcı eğitim konusundaki deneyim yetersizliği, sadece Türkçe dersi alan öğrencilerin diğer derslerden geri kalmaları gibi birçok olumsuzluk üzerinde durulmuştur. Uyum sınıflarına nazaran karma sınıflarda Türkçe kullanım alanının geniş olması, mülteci öğrencilerin dil ve iletişimlerini geliştirerek eğitim sistemine uyum süreçlerini kısaltacağı da öngörülmektedir.

GEM'den devlet okullarına geçiş yapan mülteci öğrenciler yaş seviyesine uygun sınıflara alınmaktadır. Dil konusunda yeterli donanıma sahip olmayan öğrencilerin uyum süreçleri uzun sürdüğü için okul başarı oranları düşmekte ve öğrencilerin yaşamış olduğu bu başarısızlık duygusu öğrencilerin devamsızlık yapmalarına neden olmaktadır. Devamsızlığın mülteci çocuklar açısından önemli bir sorun olduğu bilinen bir gerçektir (Alkurt, 2016; Çınar, 2019; Jusufbasic, 2019; Şahin, 2020; Tüzün, 2017). Bu anlamda uyum sınıflarının olumsuz etkileri olduğu kadar olumlu etkileri de olmuştur. Bu sebeple aynı okul ortamından koparılmadan ek bir destek sağlanmasının öğrencileri olumlu anlamda etkileyeceği açıktır. Mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin kaynaşmasını artıracak şekilde öğretim programlarının güncellenmesi de elzemdir. Gerekli materyal desteğinin sağlanması, kapsayıcı eğitime dair hizmet içi eğitimlerin daha fazla öğretmene ulaşacak şekilde planlanması, ders kitaplarının mülteci öğrenciler göz önünde bulundurularak hazırlanması ya da ders kitabı yerine geçebilecek ek bir materyal desteği sağlanması ve dil becerileri zayıf öğrenciler için Türkçe eğitimi verilmesi amacıyla destek eğitim odalarının açılması mülteci öğrencilerin eğitim sistemine uyum sürecini daha çok destekleyecektir.

Başka bir ülkeye göç eden insanların sosyal hayata uyum sağlamalarının en önemli ve ilk şartı, buldukları ülkenin dilini, günlük yaşamlarında kullanabilecek düzeyde öğrenmekten geçer. Dolayısıyla Suriye vatandaşlarının topluma uyum sağlayabilmesi, Türkiye'deki eğitim kurumlarında öğrenim görebilmesi için de öncelikli olarak Türkçe bilmeleri gerekmektedir (Karadağ, Aytan, 2020). Devlet okullarında eğitim alan mülteci öğrencilere Türkçe öğretimi Türkiyeli akranlarıyla aynı şekilde verilmekte, aynı sınavlara tâbi olmaktadır. Bu durum, mülteci öğrencilerin başarısız neticeler elde etmesine, okula aidiyet duygularının zayıflamasına, özgüvensizlik gibi sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) kapsamında olan kaynaştırma öğrencilerine ayrı bir ders planı ve seviyelerine uygun sınav hazırlanmasına rağmen Türkçe dil becerisi zayıf olan, bundan dolayı anlamlı bir okuma, dinleme süreci geçiremeyen mülteci öğrenciler için öğretim programında herhangi bir güncelleme yapılmamıştır. UNESCO, Küresel Eğitim İzleme Raporu'nda kapsayıcılığa dikkat çekerek mülteci öğrenciler için öğretim programlarının ve ders kitaplarının gözden geçirilmesini önermiştir. (UNESCO, 2019). Ders kitapları öğretim programlarının yansıtıcısı konumundadır. Öğretim programında yer alan kazanımlar, ders kitabı aracılığıyla gerçekleştirilir. Ayrıca ders kitapları bütün okullarda sistematik bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlar, aynı içeriğe sahip kitaplar sayesinde daha programlı bir öğretim gerçekleştirilir. Güleç ve Demirtaş (2013), Türkçe derslerinde ders kitabının öğretmenden sonra en önemli araç olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple kazanımların öğrencilerin tümünde gerçekleşebilmesi için ders kitabında yer alacak metin ve etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) belirlenmiş olan ölçütlere göre titizlikle seçilmesi gerekmektedir ancak öğretim programında mülteci öğrencilere yönelik bir düzenleme yapılmadığından dolayı ders kitaplarının içeriğinde de Suriyeli öğrencilerin seviyesinin üzerinde metin ve etkinlikler yer almaktadır.

Ders kitaplarının taşıdığı nitelikler, öğretmen ve öğrencilerin öğretim etkinliklerinde hem etkin hem de üretken olmalarını sağlamaktadır (Biçer, Kılıç, 2017). Mülteci öğrencilerin de Türkçe derslerinde kendilerini daha iyi ifade etmelerinin yolu ders kitaplarının içeriğindeki niteliklere bağlıdır. Mülteci öğrencilerin dil yeterlik seviyesine uygun bir ders kitabı düzenlemesi, Türkçe dersine etkin katılımı destekleyerek dil becerilerini geliştirecektir.

Araştırma, 6. sınıf Türkçe ders kitabının Suriyeli öğrencilerin seviyesine uyarlanıp 11 Suriyeli öğrenciye çalışma kâğıtları aracılığıyla uygulanarak bu öğrencilerin doğal sınıf ortamlarında gözlemlenmesine, Türkçe derslerinde karşılaşılan sorunların tespitine ve bu sorunların giderilmesinde ders kitabının etkisinin belirlenmesine yöneliktir. Araştırma kapsamında EKOYAY Yayınları Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki içeriklere paralel olacak şekilde ders kitabı uyarlaması yapılmıştır. COVID-19 salgını sebebiyle 16 Mart 2020'de yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bu sebeple bu tarihe kadar olan metin ve etkinlikler, mülteci öğrencilerin dil seviyelerine uyarlanarak sınıf ortamında uygulanmıştır.

1.1. Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumu ve Kapsayıcı Eğitim

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı sürekli göç alan, bu topluluklara sınır kapılarını açan, korunmaya gereksinim duyanlara bu imkânı sağlayan, bu sebeple dünya kamuoyunun da takdirini kazanan köklü bir göç geçmişine sahiptir. Osmanlı Devleti kurulduktan 200 yıl sonra on binlerce Yahudi'nin İspanya'dan kurtarılması ilk toplu göç hareketi olarak tarihe geçmiştir.

İçişleri Bakanlığına bağlı olarak 15 Ekim 2008'de kurulan İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu kapsamında sivil toplum örgütleri, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda BMMYK ve Uluslararası Göç Örgütü'nün de teknik desteğiyle kanun tasarısı oluşturulmuştur. Kanun tasarısı, 2013 yılında TBMM tarafından kabul edilmiş, böylelikle Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe konmuştur. YUKK kapsamında Suriyeliler geçici koruma statüsünde değerlendirilmiş, hakları koruma altına alınmıştır. Bu sayede göç eden Suriyeliler başka bir ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye'de ikamet edebilme hakkına sahip olmuşlardır. Suriyelilerin hukuki statüsü de YUKK kapsamında 2014'te yürürlüğe konan Geçici Koruma Yönetmeliği ile belirlenmiştir (Emin, 2018). Yönetmelik Suriyelilere barınma, gıda, ücretsiz acil sağlık hizmeti alma gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra, eğitim, aile birleşimine erişim, hukuki danışma, ücretsiz çevirmen hizmeti, zorla geri gönderilmekten korunma gibi temel hakları da sağlamıştır. 2011 yılında yaşanan göçle birlikte "Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteci nüfusunun yarıdan fazlasının eğitim çağında olması, çocukların eğitim sorununu da önemli hâle getirmiştir" (Aydın, 2019, 15). Mülteci çocuklar göç ettikleri ülkeye geldiklerinde

yaşamış oldukları travmayı da beraberinde getirmektedir. Bu travmayı bir an önce atlatıp yeni ülkelerine uyum sağlayabilmelerinin en önemli aşamasını eğitim oluşturmaktadır. Mülteci çocukların akranlarıyla birlikte aynı ortamda eğitim almaları, hem buldukları ülkenin dilini ve kültürünü öğrenmelerini sağlayacak hem de kargaşa ortamından bir süreliğine de olsa uzaklaşarak psikolojik bir onarım sürecini beraberinde getirecektir. Mülteci öğrencilerin sosyal hayata uyum sağlamalarının yolunun eğitimden geçtiğini de ilgili araştırmalar ortaya koymuştur (Duman, 2019; Henderson, 2017; Kodwani, 2019; Taylor, Sidhu, 2012; Topaloğlu, Özdemir, 2020).

Savaştan kaçan Suriyeli mültecilerin savaş bittikten sonra ülkelerine dönecekleri düşünülerek kısa zamanlı eğitim politikaları geliştirilmiştir. İlk olarak kamp içerisinde gönüllü Suriyeli öğretmenler tarafından verilen eğitim, göç edenlerin sayıları arttıkça yetersiz kalmıştır. Bu sebeple Suriyeli mültecilerin yoğun olarak bulunduğu 19 ilde GEM açılmıştır. Suriyeli çocukların devlet okullarında akranlarıyla beraber eğitim görebilmeleri 2014 yılında yürürlüğe konulan Geçici Koruma Yönetmeliği ve bu yönetmelikten hareketle aynı yıl içerisinde yayımlanan Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile mümkün olmuştur. Yayımlanan genelge ve yönetmelikle Suriyeli öğrencilere yönelik olarak daha somut adımlar atılmasının yolu açılmıştır. Böylelikle Avrupa Birliğiyle iş birliğine gidilerek 2016 yılında Suriyeli öğrencilere eğitim, sağlık, göç yönetimi gibi konularda destek vermek amacıyla 26 ilde PİKTES faaliyete geçmiştir. Proje mülteci çocuklara, ailelerine ve okullara birtakım olanaklar sağlamıştır. Bu sayede mülteci öğrencilerin okullara devam etmeleri sağlanarak devlet okullarında daha fazla mülteci öğrencinin eğitim alması hedeflenmiştir. Buna rağmen 600 binden fazla mülteci çocuk okula devam ederken 400 bine yakın çocuk okul dışındadır (MEB, 2020). Okula gitmeyen çocuklar için temel okuryazarlık ve Türkçe dil kurslarından oluşan Yaygın Eğitim Programı düzenlenmektedir. 2016 yılında faaliyete geçen PİKTES, 2021 yılı Aralık ayında sona erecektir. Bu nedenle GEM’de öğrenim gören mülteci öğrencilerin resmî okullara geçişleri hızlanmıştır, PİKTES’in sona ermesiyle birlikte GEM’lerin tamamen kapatılması hedeflenmektedir.

Resmî okullara geçiş yapan mülteci öğrenciler, Türkiyeli akranlarıyla bir arada eğitim görme fırsatı elde etmektedir. Bu süreç esnasında mülteci öğrenciler birtakım uyum sorunlarıyla karşı karşıya kaldığı için MEB, 2019-2020 eğitim öğretim yılında

Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları genelgesini yürürlüğe koymuştur. Genelgeyle GEM'lerden resmî okullara geçerken öncelikli olarak TDYS yapılması öngörülmüş, 60 barajının altında kalan mülteci öğrenciler için uyum sınıfları açılması kararlaştırılmıştır. Uyum sınıflarında öğrenim gören mülteci öğrenciler Türkçe dersi haricindeki derslerden muaf tutularak haftada 24 saat sadece Türkçe dersi görmüşlerdir. Bu derslerde temel okuryazarlık eğitimi verilmiştir.

TDYS sonucunda başarılı sayılan öğrenciler ise devletin benimsediği kapsayıcı eğitim politikası gereği devlet okullarında akranlarıyla birlikte öğrenim görmektedir fakat mülteci öğrencilere yönelik olarak sınıf içerisinde uyumlarına yönelik bir faaliyet planlanmamıştır. Öğretmenler de mülteci öğrencilerin derse uyum sağlamaları noktasında deneyimsizdir. İlgili araştırma Türkçe öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yerli öğrencilerle aynı öğretim programını uyguladıklarını; birçoğunun yabancılara Türkçe öğretimine yönelik herhangi bir eğitim almadıkları için yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim sorunlarını çözümlenme konusunda sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur (Bulut, Soysal, Gülçiçek, 2018). UNESCO (2020)'nun eğitim raporundaysa Türkiye'deki öğretmenlerin %50'sinden fazlasının öğretimi çocukların kültürel çeşitliliğine göre uyarladıkları belirtilmiştir.

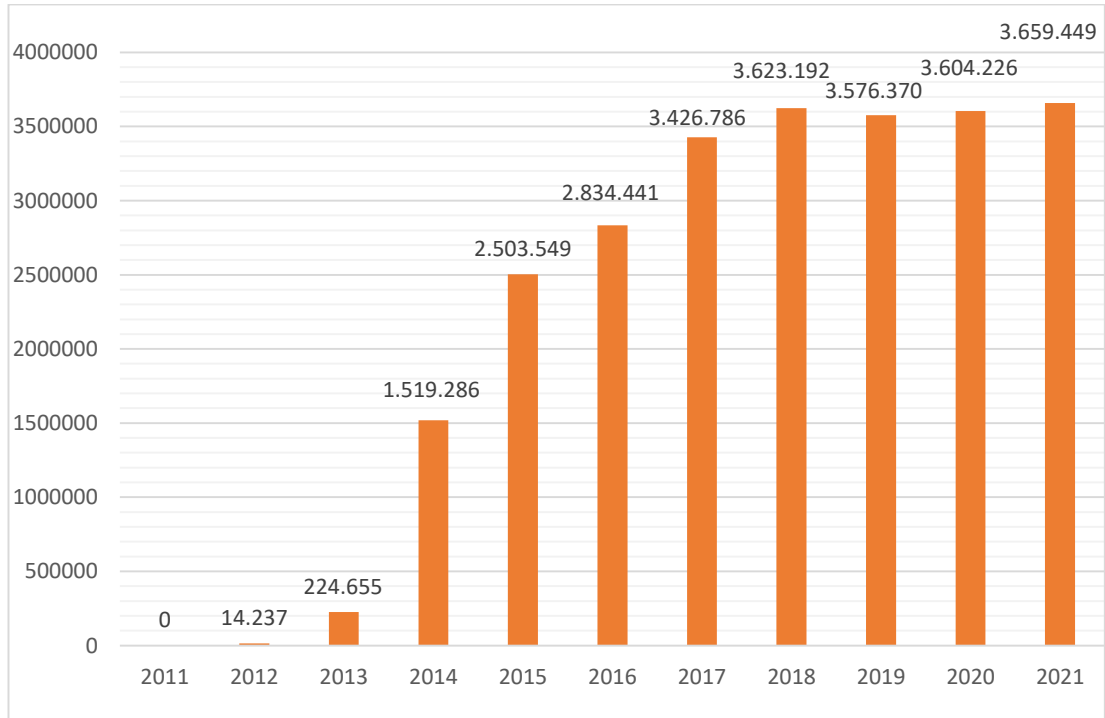
Göç bağlamında düşünüldüğünde nitelikli öğretmenlerin az sayıda olduğu bilinmektedir (UNESCO, 2019). Öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin başarıya ulaşmasında kilit bir rol oynadığı görülmektedir. Bundan dolayı MEB'in Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü birimi kapsayıcı eğitim modeli bağlamında Türkçenin ikinci dil olarak öğretilmesi konusunda Türkçe ve sınıf öğretmenlerine hizmet içi eğitimler vermeye başlamıştır. İlkini 2016-2017 eğitim öğretim yılında sınıflarında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlere yönelik olarak gerçekleştirmiştir. Bu eğitimlerden sonuncusu ise 2020 yılında MEB ve UNICEF'in ortaklaşa düzenlediği Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eğitici Eğitimi kursu adı altında gerçekleştirilerek daha geniş bir öğretmen kitlesine ulaşılması hedeflenmiştir.

UNICEF yalnızca öğretmen yetiştirilmesi konusunda değil, mülteci çocukların eğitimlerinin geliştirilmesi adına da Türkiye'ye önemli desteklerde bulunmaktadır. UNICEF, Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) çerçevesinde "Kayıp Kuşak Olmasın" stratejisiyle MEB ile iş birliği içerisinde krizden etkilenen mülteci

çocuklara ve korunmasız Türk çocuklarına ulaşmak için beş öncelik alanına -eğitim, çocukların korunması, ergenlik ve gençlik, sağlık ve temel ihtiyaçlar- odaklanmaktadır (UNICEF, 2019b).

1.1.1. Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilere Dair Sayısal Veriler

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre, 2011 yılında başlayan iç savaş sonrası Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısı, 2021 yılı Mart ayı itibarıyla 3.659.449'dur. 2012 yılından bugüne Türkiye'de ikamet eden Suriyeli nüfusunda öngörülemez bir artış yaşanmıştır. Özellikle 2014 yılında, bir önceki yıla göre 1 milyon 300 bine yakın kişinin Türkiye'ye sığınması göçün boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Şekil 1: 2011-2021 Yılları Arasında Türkiye'de İkamet Eden Suriyeliler

GİGM. [11.03.2021]. **Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.**
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

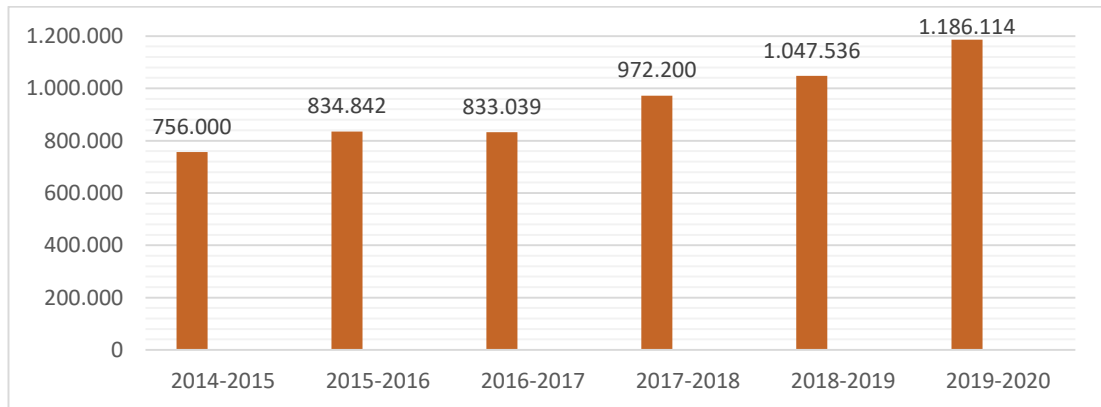
2021 yılı Mart ayı itibarıyla 3.659.449 geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerden 5-9 yaş aralığında 559.348, 10-14 yaş aralığında 420.449 ve 15-18 yaş aralığında ise 254.166 kişi Türkiye'de ikamet etmektedir. Bundan hareketle okul çağında olan Suriyeli sayısı toplamda 1.233.963'tür.

Tablo 1: Türkiye’deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	258.835	241.625	500.460
5-9	288.443	270.905	559.348
10-14	216.792	203.657	420.449
15-18	136.910	117.256	254.166
19-24	281.182	211.839	493.021
25-29	219.229	159.105	378.334
30-34	165.319	119.983	285.302
35-39	124.045	97.144	221.189
40-44	84.765	73.903	158.668
45-49	57.456	56.170	113.626
50-54	45.579	44.458	90.037
55-59	34.681	34.732	69.413
60-64	22.863	23.607	46.470
65+	802.518	1.104.608	1.907.126
Toplam	1.968.388	1.691.061	3.659.449

GİGM. [11.03.2021]. **Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.** <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

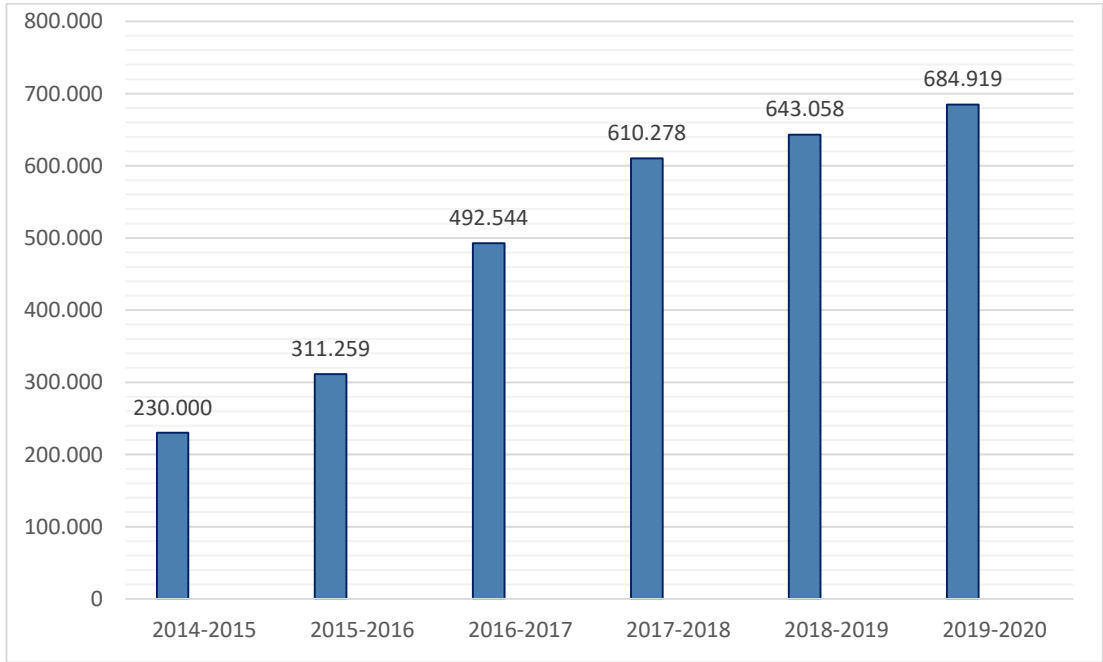
Tablo 1’de görüldüğü gibi Suriyeli nüfusunun büyük bir kısmını eğitim çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. 0-4 yaş aralığındaki Suriyeli çocukların da uzun yıllar Türkiye’de kalacağı varsayıldığında eğitimin üzerinde ciddi olarak durulması gereken yegâne mesele olduğu görülmektedir. Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmesiyle birlikte eğitim çağındaki Suriyeli nüfusu da resmî olarak ilk defa 2014-2015 eğitim öğretim yılında belirlenmiştir. Eğitim çağındaki Suriyeli öğrencilerin sayısının her yıl bir önceki yıla göre artış gösterdiği Şekil 2’de görülmektedir:

Şekil 2: Türkiye’de Yıllara Göre Eğitim Çağındaki Suriyelilerin Dağılımı

HBÖGM. [30.07.2020]. **Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni.** https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_

2019-2020 eğitim öğretim yılında Suriyeli toplam nüfusun %29'unu 5-18 yaş aralığındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocukların %10'a yakını ise ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır (GİGM, 2020). En son yapılan güncellemeyle 1.186.114 (%29) olan eğitim çağındaki Suriyeli nüfusun aşamalı bir şekilde devlet okullarına kayıtları sürmektedir. Şu anda MEB'in e-okul sistemine 648.108; Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemine (YÖBİS) 10.720 kayıtlı öğrencinin yanı sıra açık okullara kayıtlı 26.091 öğrenci bulunmaktadır [Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM), 2020]. Türkiye'nin uyguladığı kapsayıcı eğitim politikası ile birlikte eğitime erişim imkânı bulan Suriyeli öğrenci sayısı yıldan yıla artış göstermiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında eğitime erişim imkânı bulan Suriyeli öğrenci %30 iken, bu sayı 2019-2020 eğitim öğretim yılında %63.29'a çıkmıştır. Okul dışında kalan %40'a yakın 397.253 Suriyeli öğrenci için de Yaygın Eğitim Programı (YEP) yürürlüğe girmiştir. YEP sayesinde okul dışında kalan çocuklara da temel okuryazarlık ve sayısal beceriler, Türkçe dil kursları ve hızlandırılmış eğitim programları düzenlenmektedir.

Şekil 3: Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişen Suriyeli Öğrenci Sayısı

HBÖGM. [30.07.2020]. Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_

Geçici koruma altındaki çocukların eğitim kademeleri uyarınca okullaşma oranları incelenecek olursa en fazla okullaşmanın %88,80 ile ilkököl kademesinde olduğu görülecektir. Bunu %70,13 ile ortaokul kademesi izlemektedir. Okul öncesi seviyeye ise gereken önemin verilmediği görülmektedir. Okul öncesi seviyesinde 112.834 Suriyeli öğrenci bulunmasına karşın bunların yalnızca 34.718'i okula erişim imkânı bulmaktadır. Lisede ise okula erişim olanağından yararlananların sayısı 87.478'dir. Bu sayı çağ nüfusunun %32'sini oluşturmaktadır.

Suriyeli nüfusun en fazla bulunduğu il İstanbul'dur. İstanbul istihdam olanaklarının gelişmiş olması nedeniyle tercih edilmektedir. İstanbul'dan sonra gelen 7 il ise Suriye'ye yakın illerden oluşmaktadır. Aynı zamanda bu 7 ilden üçünde -Hatay, Adana ve Kilis- geçici barınma merkezleri de yer almaktadır. Kilis ise yerli nüfusa oranla (%76,8) Suriyelilerin en yoğun olarak bulunduğu ildir.

Tablo 2: Suriyelilerin En Fazla İkamet Ettiği 10 İl

Sıra	Şehir	Suriyeli Nüfusu	Yerel Nüfusa Oranı
1	İstanbul	505 bin 219	%3,2
2	Gaziantep	451 bin 135	%21,7
3	Hatay	435 bin 297	%26,7
4	Şanlıurfa	420 bin 867	%20,2
5	Adana	248 bin 374	%11
6	Mersin	214 bin 920	%11,6
7	Bursa	176 bin 628	%5,7
8	İzmir	146 bin 478	%3,3
9	Konya	115 bin 127	%5,1
10	Kilis	109 bin 577	%76,8

Mülteciler Derneği. [04.08.2020]. Türkiye'deki Suriyeli Sayısı. <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

Tablo 3: Suriyeli Öğrencinin En Fazla Bulunduğu 4 İl

İl	Suriyeli Öğrenci
İstanbul	29.147
Gaziantep	19.025
Bursa	12.614
İzmir	9.187

ERG. [01.07.2020]. Bir Arada Yaşamı ve Geleceği Kapsayıcı Eğitimle İnşa Etmek. <http://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/arastirma/bir-arada-yasami-ve-gelecegi-kapsayici-egitimle-insa-etmek-2/>

Suriyeli öğrenci sayısı Suriyelilerin en fazla ikamet ettikleri yerlerle aynı doğrultuda değildir. İstanbul ve Gaziantep Tablo 2 ve Tablo 3'te yerlerini korurken öğrenci sayısı söz konusu olduğunda Suriyelilerin en fazla ikamet ettiği 7. ve 8. il olan Bursa ile İzmir, Suriyeli öğrenci sayısının en fazla bulunduğu 3 ve 4. il olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte Suriyeli öğrenci sayısının en fazla olduğu ilk dört ilin de büyükşehir olması; ailelerin eğitim, istihdam ve yaşam şartları dolayısıyla böyle bir tercih yaptıklarını düşündürmektedir.

1.1.2. Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretimde Karşılaştıkları Sorunlar

Yapılan alan taramasına göre mülteci öğrenciler göç ettikleri ülkelerde dil ve iletişim, eğitim sistemine ve okul kültürüne uyum, eğitime erişim, kapsayıcı eğitime hâkim olan nitelikli öğretmenlerin eksikliği, akran zorbalığı, ders materyallerinin yetersizliği ve mülteci öğrencilere yönelik olmaması, okula devam edememe, fiziki alt yapı yetersizliği, kapsayıcı eğitim müfredatına geçilmemesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Anderson, 2019; Aydın, 2019; Bulut, Soysal, Gülçiçek, 2018; Çerçi, Canalcı, 2019; Emin, 2018; Eren, 2019; HRW, 2015; Kendall, Gulliver, Martin, 2007; Nofal, 2017; Rousseau, Guzder, 2008; Taylor, Sidhu, 2012; UNESCO, 2019).

1.1.2.1. Dil ve İletişim

Araştırmalarda Suriyeli öğrencilerin en fazla dil ve iletişimde sorun yaşadığı bulgulanmıştır (Aykırı, 2017; Baldık, 2018; Beydili Kaya, 2018; Eren, 2019; Kultas, 2017). Dil ve iletişimde sorun yaşayan öğrencilerin kapsayıcı eğitim kapsamına alınsalar dahi ders içerisinde anlamlı okuma ve dinleme yapamamaları nedeniyle anlama konusunda ilerleme kaydedemeyecekleri öngörülebilir. Mülteci çocukların dil eğitimini başarılı bir şekilde sürdürmeleri, okul kültürüne uyumlarına sürat kazandırırken yanlış uygulamalar ve yöntemler ise uyum sürecini sekteye uğratmaktadır (McBrien, 2005). Mülteci öğrencilerin kapsayıcı eğitimin gereği olarak 2019 yılına kadar resmî okullara sınavsız şekilde geçmeleri de daha büyük sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunların kısa süre içerisinde fark edilmesi sonucunda GEM'den resmî okullara geçişi sağlanacak öğrenciler için Türkçe Dil Yeterlik Sınavı yapılmasına karar verilmiştir. Bu sınavın genel çerçevesi Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokolle belirlenmiştir. Protokol neticesinde 14-17

Aralık 2017’de Türkçe Dil Yeterliklerine Yönelik Program ve Ölçek Geliştirme Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda, dil yeterliği sınavında yer alacak olan soru tipleri, mülteci öğrencilerin yaş seviyesi ve GEM’in Türkçe dersi kazanımları göz önünde bulundurulmuştur. Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Programı’nda belirtilen dil yeterlikleri, hedef kitleye göre tekrar yorumlanmıştır (MEB, 2017). Çalıştay kapsamında üç ayrı grup oluşturulmuş, bu gruplar 6-10, 11-15, 16+ yaş seviyelerine göre sınava girecek olan öğrencilerin temel dil yeterliklerini tespit etmiştir. Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı’nda (ADOÇP, 2013) tanımlanmış olan dil yeterlikleri Türkçenin dil bilgisi ve anlam özelliklerine göre detaylandırılarak yalnızca okuma ve yazma becerilerine yönelik olarak belirlenmiştir.

Yeterlik sınavından 60 puan altı alan öğrenciler için ayrı sınıflar açılarak Suriyeli diğer akranlarıyla aynı sınıfta haftalık 24 saat yoğunlaştırılmış Türkçe dersi görmeleri sağlanmıştır. Yılda üç defa uygulanan yeterlik sınavından 60 ve üzeri alana dek Türkçe derslerine devam edilmiştir. Bunun nedeni çalıştayda yaş gruplarına göre belirlenen dil yetkinliklerine sahip öğrencilerin resmî okullarda eğitim görmelerinin hedeflenmesidir. Böylelikle belirli kazanımları elde etmiş mülteci öğrencilerin, resmî okullara geçtikleri zaman dil ve iletişim konusunda daha az sorunla karşılaşması amaçlanmıştır.

2014/21 sayılı Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile geçici koruma altındaki öğrenciler Türk eğitim sistemine dâhil edilmiştir fakat bu öğrencilere yönelik olarak öğretim programında bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bunun sonucu olarak mülteci öğrenciler devlet okullarında özel bir eğitime tâbi olmadan hedef dile maruz kalarak Türkçeyi öğrenmeye çalışmaktadır. Mülteci öğrencilerin her biri göç edilen ülkeye aynı zaman dilimlerinde gelmedikleri için hedef dile maruz kalma süresi aynı değildir ve bu da hedef dili öğrenme hızına yansıtacaktır. Öğrencilerin dili edinme hızı okullardaki akademik başarısını da doğrudan etkileyecektir. Bundan dolayı öğrencilerin hedef dili doğal ortamlarında hiçbir müdahale olmaksızın edinmeye çalışmaları, bireysel olarak mevcut olan farklılıkların arasını daha da açacaktır.

1.1.2.2. Eğitime Erişim

Suriyeli çocukların yaşamış oldukları sorunlardan bir diğeri eğitime erişimdir. Kamp alanının dışında yaşayan Suriyeli ailelerden bazıları kayıt altına alınamamıştır. Kayıt

altına alınmadıkları için Suriyeli öğrencilerin yüzde kaçının eğitime erişemediği belirsizlik arz etmektedir. MEB'in Yabancılara Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile birlikte geçici koruma statüsü verilmiş öğrencilerin GEM'e ek olarak devlet okullarına da kaydolabilmeleri bu anlamda olumlu bir gelişme olsa da sorun tamamen ortadan kalkmış değildir. Okula gidemeyen mülteci çocukların göçten kaynaklanan ruhsal sarsıntıların etkisiyle olumsuz duygu durum belirtileri sergiledikleri; bağımlılık, kötü muamele ve istismara maruz kalma risklerinin bulunduğu; zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişimlerini sürdürebilmeleri amacıyla besleyici olanaklara erişemediği bilinmektedir (Sakız, 2016).

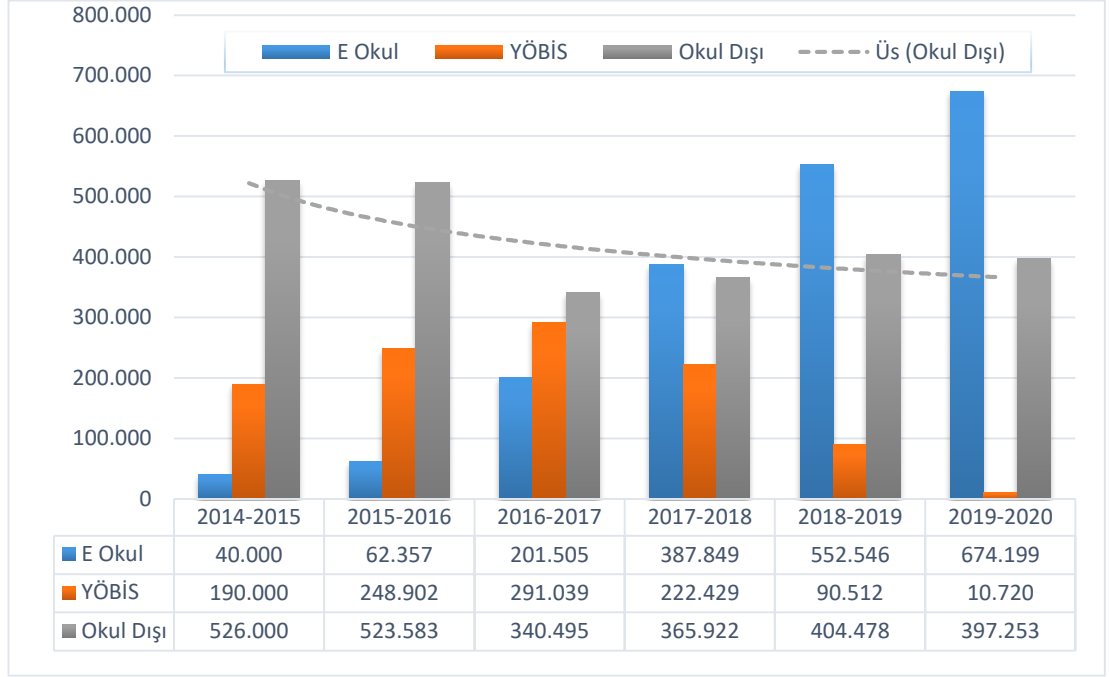
Kayıt altına alınamayan öğrenciler olduğu gibi okullarda kaydı bulunan fakat buna rağmen okula devam edemeyen mülteci öğrenciler de bulunmaktadır. Ülkelerinden göç eden Suriyeli ailelerin sosyoekonomik şartlardan dolayı bazı çocuklarını okula gönderemedikleri, bir işte çalıştırmak zorunda oldukları bilinen bir gerçektir (Emin, 2018). Bu nedenden dolayı devlet okullarına kayıtlı olsalar dahi bir süre sonra aileleri tarafından bir işte çalıştırılmak zorunda olan çocuklar, devlet okullarında sürekli devamsız öğrenci konumunda olmaktadır. Çalıştırılan çocuklar da çocuk işçiliğini artırmakta, bu da başka sorunların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bazı iş yerleri 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 71. maddesi gereği çocuk işçi çalıştırmamaktadır. Yasal olarak çalışma imkânı bulamayan mülteci çocuklar, maddi gelir elde edip ailelerine destek olmak için dilencilik de yapmaktadır. Bunların haricinde sosyoekonomik şartlar ve kültürel normlar sebebiyle Suriyeli aileler küçük yaşlardaki kız çocuklarını evlendirerek eğitimlerine engel olmaktadır.

Şekil 4: Cinsiyete Göre Örgün Eğitime Erişen Suriyeli Öğrenci Sayısı

HBÖGM. [30.07.2020]. Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_

HBÖGM (2020)'nin kayıtlarına göre 2019-2020 eğitim öğretim dönemi itibarıyla 397.253 Suriyeli çocuk eğitime erişememektedir. Okullaşma oranı ise 2014-2015 eğitim öğretim yılında %30,42'ye kadar günümüzde %63,29 olarak kaydedilmiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren sadece 2018-2019 eğitim öğretim yılında okullaşma oranı bir önceki yıla göre %1,13 azalmıştır.

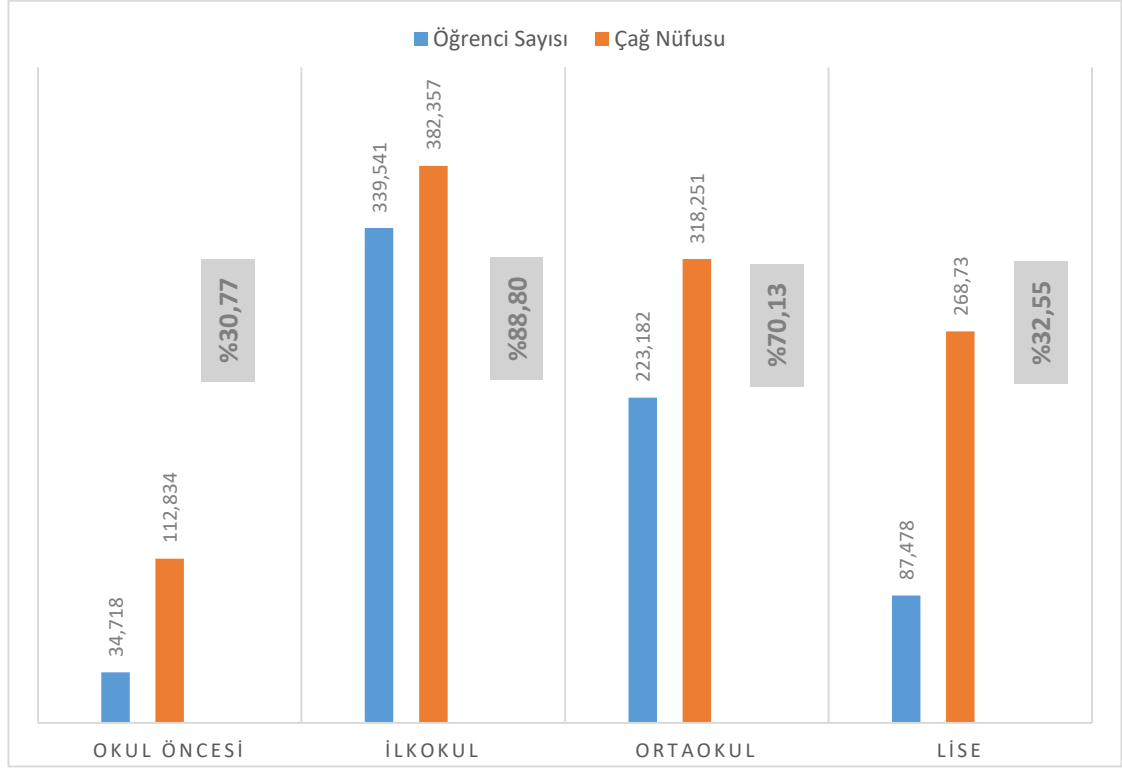
Şekil 5: Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişen & Erişemeyen Suriyeli Öğrenci Sayısı ve Oranları

HBÖGM. [30.07.2020]. **Geçici Koruma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni**. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_

Şekil 5'te görülebileceği üzere özellikle 2016-2017 eğitim öğretim dönemiyle birlikte e-okula kayıtlı Suriyeli öğrenci sayısı artarken onunla ters orantılı olarak YÖBİS'e kayıtlı öğrenci sayısı azalmaya başlamıştır. Bunun sebebi GEM'lerin kapatılmaya başlamasıyla birlikte burada öğrenim gören mülteci öğrencilerin devlet okullarına geçişlerinin hızlanmasıdır.

Eğitim kademelerine göre okullaşma oranları incelendiğinde %30,77 ile en az okul öncesi seviyesindeki öğrenciler eğitime erişmektedir. En fazla okullaşmanın olduğu eğitim kademesi ise ilköğretim seviyesidir. Bu kademedeki 50 bine yakın Suriyeli öğrenci

eğitime erişememiş olsa da ağ nüfusunun %88,80'inin okula erişimi sağlanmış durumdadır.

şekil 6: Mltesi Öğrencilerin Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları

HBÖGM. [30.07.2020]. **Geçici Koruma Kapsamındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni**. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_

Okul ncesi eğitim süreci küçük yaştaki çocukların bir süreliğine evlerinden ayrılmasını gerektirdiği için hayli sancılı bir süreçken (Özger, Akansel, 2019) bir de buna mltesi öğrencilerin dil ve iletişim sorunu da eklenince okullaşma oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca henüz okul öncesi eğitim kademesinin zorunlu hâle gelmemiş olması, okullaşma oranlarının düşük olma nedenlerinden bir diğeridir. Lise kademesindeki okullaşma oranındaki düşüklüğün sosyoekonomik ve Suriye'deki eğitim sisteminden kaynaklandığı dşnlen sebepleri vardır. "Suriye'de savaş öncesi eğitim durumu incelendiğinde 6'sı ilkokul, 3' ortaokul olmak üzere zorunlu eğitimin 9 yıl olduğu bilinmektedir" (Emin, 2018, 67). Suriye'de lisenin zorunlu eğitim kapsamının dışında kalması, diğer eğitim kademelerine oranla düşük olma sebeplerinden biri olabilir. Buna ilaveten gittiği ülkelerde maddi manevi gk

geçen Suriyeli ailelerin çoğu, lise çağındaki çocuklarını çalıştırmak zorunda kaldığından lise kademesindeki okullaşmanın az olduğu söylenebilir.

1.1.2.3. Türk Eğitim Sistemi ve Okul Kültürüne Uyum

Eğitim hakkı salt temel bir insani hak değil, aynı zamanda mülteci çocukların rehabilitasyonunun temel bileşenlerinden biridir (UNHCR, 2000). Mülteci öğrencilerin yaşamış oldukları travmayı eğitim yoluyla atlatabilecekleri ve bu sayede toplumsal uyumlarının hızlanabileceği birçok araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır (Anderson, 2019; Çakmak, 2019; Duman, 2019; Hamilton, 2019; Mathieson, 2019).

Her ülkenin kendine özgü bir eğitim sistemi vardır ve mülteci öğrencilerin bir kısmı kendi ülkelerindeki eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalarak göçe sürüklenmiştir. Farklı bir ülkeye göç eden öğrenciler, hedef dili öğrenebilmek ve göç ortamından uzaklaşabilmek için yasal süreçler tamamlandıktan sonra eğitim kurumlarına yönlendirilmektedir. Suriyeli çocukların da kısa süreliğine Türkiye’de kalacakları düşünüldüğünden ilk etapta kamp içerisinde gönüllü Suriyeli öğretmenlerin desteğiyle eğitim almaları sağlanmış, Suriye’deki çatışma ortamının ne kadar süreyle devam edeceği öngörülemezince 2014 yılında yayımlanan Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi ile Türk eğitim sistemine dâhil edilmişlerdir. Göç eden öğrencilerin çoğu, kendi ülkelerinin eğitim sistemlerine uyum sağlamış oldukları için göç ettikleri ülkelerin okullarında uyum sorunları yaşamakta, eğitim sistemine de uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar (Bozkurt, 2018; Cohen, 2019; Erçakır Kozan, 2019; Kodwani, 2019; Taylor, Sidhu, 2012). “Aynı zamanda iki farklı ülkenin eğitim sistemleri arasında diploma denkliği sorunu da ortaya çıkmaktadır” (Aydın, 2019, 24). Aynı sorun ilköğretim seviyesinde olan mülteci öğrencilerin hangi sınıf düzeyine denk olduğu karmaşası konusunda da devam etmektedir. Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde yaşadığı diğer sorun ise okul kültürüne uyumdur. Suriye’de ayrı ayrı sınıflarda öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin Türkiye’de karma sınıflarda eğitim almaları, bazı Suriyeli velilerin kız çocuklarını okula göndermek istememelerine neden olmaktadır.

Suriye’deki iç savaştan psikolojik olarak yoğun şekilde etkilenen bazı öğrencilerin, yaşadıklarını yansıttıkları ve savunma amacıyla sık sık şiddete başvurdukları için okula uyum sağlamaları güçleşmektedir. Bu öğrenciler okul kurallarına riayet etme

konusunda da oldukça sorun yaşamaktadır. Bu durum mülteci öğrencilere karşı olumsuz yargıları olan veli, öğrenci, öğretmen ve idarecilerin okulda sorun teşkil eden mülteci öğrencilerden hareketle diğer mülteci öğrencileri de aynı şekilde değerlendirmelerine ve diğer mülteci öğrencilere karşı da olumsuz bir tutum sergilemelerine yol açmaktadır.

1.1.2.4. Öğretim Programı ve Öğretmen Niteliği

Eğitim, göç eden insanların sosyal yaşama uyum sağlaması için başta dil eğitimi olmak üzere birçok alanda katkı sunmaktadır. Mültecilerin göç ettiği ülkelerdeki akranlarıyla aynı sınıflarda eğitim alması, sosyal uyumun inşası için başat roledir. Bu bağlamda mültecilere verilecek eğitim öğretim hizmetleri oldukça önemlidir. Bu eğitimlerin kapsayıcılığı, niteliği, öğretmenlerin donanımlı olması ve öğrencilere kazandırılması istenen bilgi, beceri, değer, yetkinlik vb. tümünü içerisinde barındıran, ders materyallerinin içerikleri, nitelikleri hakkında ölçütlerin belirlenmiş olduğu öğretim programları verilecek eğitim öğretim hizmetlerinin bel kemiğini oluşturmaktadır.

Mülteci öğrenciler için amaçlanan kazanımların gerçekleşmesi; eğitim ortamlarının düzenlenmesine ve uyarlanmış içeriklerin sunulmasına bağlıdır (Taylor, Sidhu, 2012). Türkiye, 2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği ve ardından yayımladığı Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesiyle kapsayıcı eğitim modelini benimsediğini açıkça göstermiştir fakat 2018 yılında değişen öğretim programlarında kapsayıcı eğitime dair bir bulguya rastlanmamıştır. Programda “mülteci” ve “göçmen” kavramları yalnızca tema önerileri başlığı altında yer almıştır.

İyi öğretmenler, mülteci öğrencilerin eğitim sistemine uyum sağlayabilmesi bakımından hayati önem taşır; ön yargılara karşı koyarak tasarlanmış bir öğretim programı da sınıf duvarlarının ötesine ulaşabilen etkiler yaratabilmektedir (UNESCO, 2019). Ancak kitlesel göç nedeniyle değişen düzene bir anda uyum sağlayamayan ülkeler, mülteci çocukların eğitimi için birçok öğretmene, özellikle de kriz yönetimini iyi yapabilen donanımlı öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır. Türkiye’deyse tüm Suriyeli çocukların okula kaydedilmesi durumunda yaklaşık 80.000 öğretmene daha gereksinim vardır (UNESCO, 2019).

Bazı öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutumları, kapsayıcı eğitimin etkili olacağı konusundaki ümitsizlikleri ve okulların fiziki alt yapısının henüz elverişli olmaması (Akman, 2020; Boylu, Işık, 2019; Bozkurt, 2018; Emin, 2018; Moralı, 2018) gibi nedenler her sınıfta öğrenme ortamının farklılık göstereceğini bir kere daha gözler önüne sermektedir. UNESCO (2020)'nin raporunda OECD ülkelerindeki öğretmenlerin %15'inin kapsayıcı eğitime yönelik meslekî gelişime gereksinim duyduklarını, Türkiye'deki öğretmenlerin ise %10 kadarı bu konudaki ihtiyacını dile getirmiştir.

Ana dili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrenciler için yürürlüğe konan uygulamalarda 2014 öncesine ait kapsayıcı eğitime ilişkin bir bulguya rastlanmamıştır (Baldık, 2018). MEB'in 2014/21 genelgesi yabancı öğrencilere devlet okullarında da eğitim görebilme hakkını kazandırmıştır. Böylelikle kapsayıcı bir eğitim modeli MEB tarafından benimsenmiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren devlet okullarında da öğrenim görecektür mülteci öğrencilerin yetiştirilmesine yönelik olarak öğretmen eğitimlerine ve niteliğine odaklanılmıştır. Kapsayıcı eğitimin benimsenmesine yönelik olarak UNICEF'in de destekleriyle üç faz halinde uygulanan öğretmen yetiştirme eğitimlerinin ilk fazını GEM'de eğitim veren Suriyeli öğretmenler oluşturmuştur. 2016-2017 yılları arasında verilen eğitimlerle 50.348 Suriye uyruklu öğretmene; ikinci aşamada sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlere yönelik eğitim verilmiştir. Ayrıca bu aşamada 1185 rehber öğretmen de eğitici eğitimi alarak 105.512 öğretmeni desteklemiştir. Son aşamada ise Erciyes Üniversitesi - UNICEF iş birliğiyle 1672 öğretmen eğitici olarak yetiştirilerek her ilde mahalli eğitimler vermiştir. Eğitici eğitimi ve mahalli eğitimler yoluyla bütün öğretmenlerin kapsayıcı eğitime ilişkin bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2018).

Öğretmenlerin çok kültürlü ve çok dilli sınıfları yönetebilmesi, her çocuğun eşit olduğuna ve her birinin değerli bir fert olduğuna yönelik tutumlar geliştirilerek mülteci öğrencilerde okula aidiyet hislerinin gelişebilmesi için verilen eğitimler, öğretmenlere kapsayıcı eğitim konusunda bir nitelik kazandırmayı hedeflenmektedir.

1.1.2.5. Ders Materyalleri

Mülteci öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları bir diğer sorun materyal eksiklikleridir. Öğretmenler, yabancı öğrencilere Türkçe öğretirken materyal eksikliği ve

yetersizliğiyle ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Baldık, 2018; Biçer, Kılıç, 2017). Daha önce de ifade edildiği üzere mülteci öğrenciler kapsayıcı eğitimin bir gereği olarak eğitim sistemimize dâhil edilerek devlet okullarında da eğitim görme hakkına sahip olmuşlardır lâkin bu öğrencilere yönelik en önemli materyal olan ders kitaplarında bir düzenlemeye gidilmemiştir. Dil yeterlik seviyelerinin üzerinde içeriklere sahip olan ders kitapları nedeniyle mülteci öğrenciler dersi takip etmekte, anlamakta ve katılım göstermekte zorluk yaşamaktadırlar (Savaşkan, 2019). Mülteci öğrencilerin göç ettikleri ülkelerin eğitim öğretim sistemine uyum sağlayabilmeleri için ders kitaplarının onlara uygun şekilde uyarlanması ve ek materyallerle desteklenmeleri gerekmektedir. Ders kitaplarının yanı sıra okulların imkânları dâhilinde teknolojik destekli araçlara da yer verilerek görsel ve işitsel öğelerden yararlanılmalıdır.

Eğitim öğretimde ortak bir paydada buluşabilmek için ders kitaplarının kullanımı oldukça önemlidir. “Öğrenciler genellikle ders programları ile karşı karşıya gelmezler, onun yerine programın yansıtıcısı olan ders kitabı ile karşı karşıya gelirler” (Özdemir, 2019, 9-10). Ders kitaplarında yer alan içerikler sayesinde öğrenciler, dört temel dil becerisi, dil bilgisi gibi alanlarda kazanımlar edinirken üçü zorunlu, beşi seçmeli temada yer alan konular neticesinde yetkinlik ve değerlere dair yeterlilikler de elde ederler. Bu nedenle ders kitapları belirli ölçütlere tabi tutularak öğrencilerin her birine hitap edebilecek seviyede olmalıdır. Ders kitapları bazı niteliklere uygun olarak hazırlanır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB, 2019) ders kitaplarının içerik; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretmen, ölçme ve değerlendirme; teknik, tasarım ve düzenleme nitelikleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiğini belirtmiştir.

1.1.2.5.1. Ders Kitaplarının Uyarlanması

MEB’in Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenmiş olan ders kitabı inceleme ölçütünden başarıyla geçerek öğrencilere okutulmak üzere hazır olan ders kitapları, gerektiği zaman öğretmenler tarafından öğrencilerin ihtiyaçlarına binaen düzenlenebilir. O’Kane (2016)’nin de belirttiği üzere başka bir yerde tamamlayıcı faaliyetler aramak yerine, öğrenciler için faydalı ve teşvik edici faaliyetler yaratmak için ders kitaplarındakiler uyarlanabilir ve genişletilebilir.

Hâlihazırda var olan ve Türkiyeli öğrencilere okutulan Türkçe ders kitapları Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde bulunduğu için onların Türkçe

derslerine katılımlarını teşvik etmemektedir. Kapsayıcı eğitimin bir gereği olarak Suriyeli öğrencilere göre Türkçe ders kitapları uyarlanabilir. Özellikle ders kitaplarında yer alan metinlerin de mülteci öğrencilerin dil yeterliklerine uygun şekilde uyarlanması gerekmektedir. Metinlerin anlamlandırılma sürecinde mültecilerin hazırbulunuşlukları, temalarda işlenen konularla ilgili ön bilgileri, metinlerde kullanılan kelimelerin semantik yapısı oldukça önem arz etmektedir. Yabancı dil derslerinde öğrencilere sunulacak metinler şu özelliklerde olmalıdır (Wallace, 1992; Haley, Austin, 2004'ten aktaran Bölükbaş, 2015):

“Metnin dil yeterlik düzeyi, öğrenci düzeyinin biraz üzerinde olmalıdır.
Metinler, temel okuma stratejilerini desteklemelidir.
Metinler, özgün ve ilgi çekici olmalıdır.
Metinler belirli sözcük ve dil yapılarını barındırmalıdır.
Metnin uzunluğu öğrenciyi yıldıracak düzeyde olmamalıdır.
Metinler, farklı sınıf içi etkinlikler için yapılandırılabilir.”

1.2. Problem Durumu

Eğitim öğretim sürecinin en vazgeçilmez materyali ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitapları, öğrencileri hem akademik hem de yaşamlarında gerekli olan bilgi, beceri, toplumsal düzenin sürdürülmesini sağlayan değerlerin aktarılması konusunda beslemektedir. Öğretmenler için de yol gösterici bir pusula görevindedir. Esen (2003)'e göre ders kitabı, sınıf içi uygulamalara rehberlik eden, öğretim programının tamamlayıcısı niteliğinde olan, öğrencinin de öğrenme yaşantıları için yardımcı rolde olduğundan doğrudan ilişki kurduğu en temel araçtır. Türkçe ders kitapları günlük hayatımızı idame ettirebilmemiz için gerekli olan dört temel dil becerisine, kültürel ve toplumsal değerlere metin ve etkinlikler aracılığıyla yer vermektedir. Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin toplumsal yapı hakkında fikir edinebilmesi; okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini yaşamında kullanabilme maharetine sahip olabilmesi için ders kitaplarında yer alan metin ve etkinliklerin anlaşılır olması son derece önemlidir. Ana dili Türkçe olan çocuklar için ders kitabı birtakım inceleme ölçütleri göz önünde bulundurularak seçilmektedir. Günümüzde yadsınamayan bir gerçek olarak karşımızda duran 1 milyonu aşkın nüfusa sahip mülteci öğrenciler için dil beceri seviyelerine uygun kapsayıcı bir Türkçe ders kitabı içerik düzenlemesinin Türkçeye olan hâkimiyetlerine, öğrencilerin okul aidiyetine ve toplumsal uyumlarına nasıl bir etkisi olacağı yanıtı bulunması gereken bir sorudur.

1.3. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de mülteci çocukların eğitimlerine ilişkin birçok uygulama gerçekleştirilmiş fakat eğitimin bel kemiği olan öğretim programına yönelik bir güncelleme, öğretim programıyla öğrenci arasında bir köprü görevi gören ders kitapları için bir düzenleme, mülteci öğrencilerin devlet okullarına uyumlarını artıracak özel bir uyum programı yapılmamıştır. Araştırmayla, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından beş yıl süreyle okutulması önerilen EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nın Suriyeli öğrencilerin dil beceri yeterlilikleri ile bütünleştirilerek etkili iletişim kurmaları, bu sayede de bilgi, beceri, değer ve tutum geliştirmeleri amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında ilgili ders kitabında yer alan metin ve etkinlikler Suriyeli öğrencilerin dil beceri seviyelerine uyarlanarak öğrencilerin doğal sınıf ortamlarında gözlemlenmesiyle ortaya çıkacak olan veriler tespit edilecektir. Bu genel amaca yönelik olarak araştırmada şu soruların yanıtları aranmıştır:

1. EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitabı, kapsayıcı bir içeriğe sahip midir?
2. Ders kitapları mülteci öğrencilerin derse etkin katılımına destek olabilecek güçte midir?
3. Türkçe ders kitabının Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyesine uyarlanması, onların derse katılımlarını nasıl etkileyecektir?
4. Türkçe ders kitabının uyarlanarak karma sınıf ortamında uygulanması hâlinde mülteci öğrencilerin elde edebileceği 6. sınıf Türkçe dersi kazanımları nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye 2011 yılından beri yapmış oldukları kitlesel göç hareketi, üzerinde durulması gereken pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. İlk başta Suriyeli mültecilerin kısa sürede geri döneceği varsayımı üzerinde durulduğundan uzun vadeli politikalar yerine geçici çözümler üretilmiştir fakat kısa süre sonra mültecilerin geçici değil kalıcı olacağı anlaşılmış; sosyal hayata uyumlarını sağlayabilmek adına başta eğitim olmak üzere birçok alanda çalışma yapılmıştır. Mart 2021 itibarıyla 1 milyonu aşkın mülteci öğrenciye ev sahipliği yapan Türkiye’nin, GEM’lerin 2021 yılının sonunda tamamen faaliyetlerini durduracak olması nedeniyle mülteci öğrencilerin devlet okullarına uyum sağlamaları konusunda kapsayıcı eğitim odaklı politika geliştirmesi beklenmektedir.

Bu doğrultuda MEB, 2019 yılında çıkarmış olduğu Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları genelgesiyle TDYS’de başarısız olan mülteci öğrencilere, Türkçe dil yeterliği düşük olan diğer mülteci öğrencilerle birlikte aynı sınıfta Türkçe dersi verileceğini bildirmiştir. Yeni bir dilin öğrenilmesi için hazırlık sınıfları gerekli gibi görünse de yabancı uyruklu öğrenciler yerli akranlarından daha az ayrı tutulmalıdır (UNESCO, 2019). Sınıfında mülteci öğrenci olan Türkçe ve sınıf öğretmenlerine yönelik olarak mülteci öğrencilerin derste etkin olabilmeleri için yapılabilecek uygulamalar ve pedagojik bilgi, becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla “Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Öğretmen Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eğitici Eğitimi Kursu” başlıklı hizmet içi eğitimler 2018 yılından itibaren UNICEF’in finansal iş birliğiyle düzenlenmeye başlanmıştır. Bunlar mülteci eğitime yönelik önemli adımlar olmasına karşın öğretim programlarının içeriğinin kapsayıcı eğitime, çok kültürlülüğe uygun şekilde düzenlenmemesi, bu uygulamaların yerel olacağı sonucunu doğuracaktır.

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen değer ve yetkinlikleri içeren öğretim programı; ders kitaplarının barındırması gereken niteliklere de yer vermesi bakımından önemlidir (Bıçak, Alver, 2018). Türkçe dersinde etkin şekilde kullanılan Türkçe ders kitapları mülteci öğrenciler için oldukça mühimdir çünkü Türkçe ders kitapları mülteci öğrencilerin günlük hayata uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı dört temel dil becerisine yönelik uygulamalar içermekte, metinler vasıtasıyla Türk kültürünün dünü ve bugünü hakkında fikir edinilmesini, değerlerin kazandırılmasını sağlamaktadır. Öğretim programında kapsayıcı eğitime yönelik bir güncelleme olmadığı için ders kitapları da aynı düzende hükmünü sürdürmektedir. Bu durum Türkçeye henüz hâkim olamayan mülteci öğrenciler için bir sorundur çünkü Türkçe ders kitabı hazırlanırken belirlenen ölçütlerde Suriyeli öğrenciler göz önünde bulundurulmamaktadır. Anlamını bilmediği kelimelerin fazlaca olduğu uzun metinler; dil yeterlilik seviyelerinin üzerinde hazırlandığı için etkin bir katılımı engelleyen ve uygulamaya dönük olmayan etkinlikler mülteci öğrencilerin Türkçe dersine etkin şekilde katılamamalarına, kendilerini başarısız hissederek okul aidiyetlerinin azalmasına, ardından okula devamsızlık yapma gibi sorunların oluşmasına neden olmaktadır.

Araştırma ile 6. sınıfta öğrenim gören Suriyeli 11 öğrenciye 6. sınıf Türkçe ders kitabı, TDYS'den aldıkları puanlar da göz önünde bulundurularak uyarlanmıştır. Ders kitabı uyarlamasının mülteci öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştireceği ve okul aidiyetlerini güçlendireceği düşünülerek MEB'e kapsayıcı ders kitabı model önerisi sunulmaktadır. Ders kitabının uyarlanması ve uygulanması neticesinde elde edilen veriler ışığında birtakım öneriler geliştirilerek bu konuda alandaki boşluğu doldurulmasına katkıda bulunacak olması araştırmayı değerli kılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında resmî okullarda okutulan EKOYAY Yayınları Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı ile Suriyeli öğrenci sayısının en fazla olduğu il olan İstanbul'daki bir imam hatip ortaokulunda öğrenim gören 11 Suriyeli öğrenciyle sınırlandırılmıştır. Sınıfların mevcudu 19-22 arasındadır. Öğrenciler 6. sınıfın üç farklı şubesinde öğrenim görmekte ve yaşları 11-14 arasında değişmektedir.

1.6. İlgili Araştırmalar

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye göçüyle birlikte yaşanan sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve eğitim problemlerine ilişkin birçok rapor, saha çalışması hazırlanmıştır. “Bunlar arasında araştırmanın en az yapıldığı alan ise eğitimidir” (Emin, 2018, 8). Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak incelenen çalışmalardan temsil yetisi ve araştırmanın problem durumuyla ilişkisi daha yüksek olanlara yer verilmiştir. Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik olarak yapılan çalışmalar incelendiği zaman belli problemler üzerine odaklanıldığı görülmüştür. Bu konuda en fazla çalışma Suriyeli öğrencilerin eğitimlerinde yaşanmış olan sorunlar ve çözüm önerileri (Aktürk, 2019; Beydili Kaya, 2018; Özer, Komsuoğlu, Ateşok, 2016; Tunga, Engin, Çağıltay, 2020; Üstün, Bayar, Bozkurt, 2017) üzerine yapılmıştır. Türkiye'nin Suriyeli öğrenciler için benimsediği eğitim politikalarına ilişkin çalışmalar da (Alkurt, 2016; Ateşok, 2018; Çakmak, 2019; Erşekerci, 2020; Nielsen, Gray, 2013; Seydi, 2014; Tüzün, 2017) oldukça fazladır. Mülteci öğrencilerin eğitim sistemlerine uyumlarıyla ilgili yürütülen çalışmalar (Mert, Çıplak, 2017; Serim, 2019; Şahin, 2020; Yıldız, 2018) GEM'lerden devlet okullarına geçişlerin hızla

devam etmesinin beraberinde getirdiği uyum sorunlarıyla birlikte son zamanlarda ivme kazanmıştır. Sınıflarda doğrudan gözlem imkânı bulan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere ilişkin görüşlerine başvurulması, onlara yönelik tutum ve algıları (Biçer, Kılıç, 2017; Bozkurt, 2018; Ciğerci, Yıldırım, 2020; Er, Bayındır, 2015; Kazu, Deniz, 2019) üzerinde en fazla araştırma yapılan bir diğer konudur.

Materyal uyarlamayla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalara nispeten yurt içinde yapılan çok az sayıda çalışma bulunmaktadır (Bayraktar, Durukan, 2016; Dapğın, 2015; Kazazoğlu, 2010; Yalçın, 2016). Yapılan çalışmaların birçoğunda Türkiye'deki İngilizce öğretmenlerinin yerel öğrenciler için ders kitaplarını uyarladığı tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarının yabancı öğrencilere uyarlanmasıyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sadece yükseköğretim düzeyinde bulunan yabancı öğrenciler için okuma metinlerinin sadeleştirilmesi konusunda birtakım çalışmalara ulaşılmıştır.

1.6.1. Yurt İçindeki Araştırmalar

Çoban (2001), Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde görev yapan tecrübeli ve göreve yeni başlayan 16 İngilizce öğretmenin ders kitaplarını nasıl uyarladıklarını ve uyarlama nedenleri hakkında aralarındaki farkı ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin aralarında anlamlı bir farklılık olmadığını, ders kitaplarını uyarlarken Tomlinson (1998) tarafından esas alınan ölçütlerden genellikle ekleme, değiştirme ve atlama tekniklerinden yararlandıklarını tespit etmiştir.

Oruç ve Yavuz (2013)'un, yabancı dil öğretiminde ders kitabı seçimiyle ilgili yaptıkları çalışmada, eğitim fakültesi son sınıfta okuyan 86 öğretmen adayına likert tipi anket uygulanmıştır. SPSS 1,3 sürümüyle analiz edilen sonuçlarda ortaya çıkan veriler, öğretmenlerin gözünden ders kitabının yabancı öğrenciler için ne derece öneme sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin ihtiyaç duyduklarında ders kitaplarını uyarlama imkânına sahip olmaları gerektiğinin büyük bir çoğunluk tarafından istenen bir durum olduğu, iletişime dayalı ders kitabı kullanımının yabancı öğrencileri etkin hâle getirmesi konusunda en önemli ölçüt olduğu ulaşılan önemli sonuçlardandır.

Kınay (2015), Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin olduğu sınıflarda herhangi bir dil öğretme gayesi olmayan özgün metinleri kullanabilmek için neler yapılması

gerektiğini ve Yabancılara Türkçe Öğretiminde (YTÖ) kullanılacak metinlerin özgün metinler arasından seçilmesinin önemini araştırmıştır. Metinlerin uyarlanma amaçlarına değinilen çalışmada, ADOÇP'deki kazanımlara göre özgün metinlerdeki sadeleştirmelerin nasıl yapılması gerektiğine yönelik uygulamalara da yer verilmiştir. Bölükbaş (2015) YTÖ'de yer alan okuma etkinlikleri sırasında kullanılacak metinlerin, yabancı öğrencilerin dil düzeylerine göre uyarlanırken hangi yöntemlerden yararlanılabileceğini ortaya koyduğu çalışmasında, uygulama örneklerini de sunmuştur. Başlangıç düzeyindeki öğrencilere sunulacak özgün metinlerin sadeleştirme yapılarak verilmesi gerektiğini, aksi takdirde öğrencilerin anlama sorunlarıyla karşılaşabileceğini belirtmiştir. Bunu savunanların dayanak noktası olarak Krashen (1985)'in anlaşılır girdi kuramı gösterilmiştir. Bu kuram öğrenciye sunulacak olan metinlerin öğrenci seviyesinin bir kademe üstünde olması gerektiğini ileri sürmektedir. Metinlerde sadeleştirme yapılırken silme, değiştirme, koruma ve özetlemeden yararlanılabileceği belirtilmiş, en fazla başvurulan ilkenin ise “değiştirme” olduğu belirlenmiştir.

Yalçın (2016) 7 tecrübeli, 7 az deneyimli İngilizce öğretmeninden gelecek verileri temel alarak yürütmüş olduğu tezinde, ilgili öğretmen grubunun ders kitabı uyarlamayla alakalı düşüncelerini, kullandıkları ders kitabı uyarlama teknikleri ile farklılıklarını ve hangi nedenlerle ders kitaplarını uyarlamaya yöneldiklerini araştırmıştır. Bulgular sonucunda, iki öğretmen grubunun da ders kitaplarının uyarlanmasına bir hayli olumlu baktığı, uyarlama nedenlerinin de öğrenciler, ders kitaplarının içerikleri, kurum bağlamı, zamanın yönetimi ve öğretmenlerin kendi inanışlarıyla alakalı olduğu sonucuna varmıştır. Çoğunlukla her iki grubun da kullanmış olduğu ders kitabı uyarlama tekniklerinin ekleme, çıkarma ve araç değiştirme olduğu saptanmıştır.

Özmen (2019) doktora tezinde, YTÖ kapsamında hikâyelerin metin değiştirme teknikleriyle tekrar oluşturulmasını konu alarak metinlerin dilsel yapılarına ilişkin birtakım bulgular saptamıştır. İki farklı okunabilirlik formülüyle (Bezirci, Yılmaz, 2010; Çetinkaya, Uzun, 2014) metinleri değiştirerek bu metinlerin okunabilirlik puanlarını belirlemiştir. Özgün öykülerin metin değiştirme teknikleriyle sadeleştirilerek özellikle düşük ve orta düzey dil yeterliğine sahip öğrenciler için ders içi kullanımına uygun hâle getirilmesi amaçlamıştır. Bunun için Avrupa Dil Portfolyosu'ndaki betimleyiciler aracılığıyla biçimlendirilen Yeni Hitit kitabındaki

söz varlığı ve dil bilgisi yapıları ile Ulusal Türkçe Derlemi ve Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'ne başvurmuştur.

Yaşar (2019), A2 seviyesindeki öğrenciler için Memduh Şevket Esenal'ın "Pazarlık" hikâyesini sadeleştirmiştir. Hikâyeyi, ADOÇP'de belirtilmiş olan temellere dayanarak, özgün metne en yakın hâlinde uyarlamıştır. Özgün metinlerin sadeleştirilirken sıklıkla başvuru alan ilkenin "değiştirme" olduğunu alan taraması sonucunda ortaya koymuştur. İlgili tezde de hikâye değiştirme yoluyla uyarlanmıştır. Değiştirme farklı şekillerde yapılmıştır: sözcüksel, söz dizimsel, sözcüksel-söz dizimsel, biçimsel. Doküman incelemesinden yararlanılan tezde YTÖ alanında metin uyarlaması çalışmalarının az olduğu, en eski çalışmanın ise 2012 yılında olduğu tespit edilmiştir.

Ayar ve Kurt (2020), YTÖ'de kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin uyarlanma durumlarını ortaya koymayı amaçladıkları makalede, Yeni Hitit ders kitabını inceleme nesnesi olarak ele almışlardır. Dil yeterlikleri düşük ya da orta düzeyde olan öğrenciler için metin sadeleştirmelerinin hangi ölçütlere göre yapıldığını ortaya koymuşlardır. Özmen (2019)'in; yaptığı alan taraması sonucunda elde ettiği verilerden hareketle metin sadeleştirme, uyarlama ölçütleri belirlemiştir. İlgili çalışmalar sonucunda ortaya çıkan söz dizimsel, sözcüksel, genişleterek sadeleştirme ölçütleri ile Siddharta'nın (2004) belirlemiş olduğu aşamalar Türkçeye uyarlanarak bir sınıflama oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmadan hareketle metin değerlendirme aracı hazırlanmıştır ve Yeni Hitit ders kitabındaki metin sadeleştirmelerinde en çok sözcüksel sadeleştirmeye başvurulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özetle yurt içi çalışmalarında, yükseköğretim düzeyinde öğrenim gören yabancı öğrencilerin dil yeterliklerine uygun şekilde metin sadeleştirilmesi sıklıktadır. Yukarıda ele alınan çalışmaların haricinde, başka çalışmalarda da metin sadeleştirilmesi konu olarak işlenmiştir (Akıncılar, 2018; Aktan, 2019; Bakan, 2012; Demirel, 2019; Durmuş, 2013; Durmuş, Cihangir, 2018; Erdem İpek, 2018; Eroğlu, 2015; Ghaffari, 2020; Gürler, H., 2017; Gürler, S., 2017; Kaya, M., 2018; Kaya, N., 2019; Kaymaz, 2018; Kutlu, 2015; Mazlum, 2014; Özdin, 2020; Ay, R., 2020; Ay, S., 2020; Süner, 2018; Yayan, 2019; Yazok, 2020; Yıldırım, 2013).

1.6.2. Yurt Dışındaki Araştırmalar

Stevick (1971) dil derslerinin uyarlanması ve yazılmasına dair bilgi ve uygulamalar içeren oldukça kapsamlı olan kitabında, birçok dile yönelik olarak geliştirdiği uyarlamalara yer vermiştir. Dil derslerinin uyarlanmasının kaçınılmaz olduğunu öne süren çalışma, hedef dili öğrenecek öğrenci için her ders kitabının üç nitelik, üç boyut, dört bileşene göre değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bir ders kitabının, açık ve yalın (lightness), tutarlı (strenght) ve anlaşılabilir (transparency) hâle gelmesi için uyarlaması yapılmalıdır. Ders kitabının amaçları da üç boyutta ele alınmaktadır. Öğrencilerin sosyal, güncel ve dilsel ihtiyaçlara binaen ders kitabı içeriği öğrencilere uyumlu hâle getirilmelidir. Ders kitapları salt akademik odaklı değil, öğrencilerin duygularına da hitap etmeli; öğrencilerin birbirleriyle etkileşime girmeleri için fırsatlar sunmalıdır. Aynı zamanda öğrencilerin güvenlik duygularını geliştirmesi için teşvik etmelidir.

Richards (2001)'ın dil öğretiminde program geliştirmeyi ele aldığı kitabında, çeşitli planlama ve uygulama süreçlerini içeren, öğrenme-öğretme sürecine yönelik bir yaklaşım sunulmaktadır. Ders kitaplarının ele alındığı bölümde, ders kitaplarının rolleri, önemi, uyarlanması, uyarlanma nedenleri gibi çok yönlü bir inceleme sunulmuştur. Cinsiyet, yaş, meslek, sosyal sınıf, din ve kültürel geçmiş gibi etmenlerden dolayı ders kitaplarının uyarlanabileceği belirtilmiştir. Uyarlamanın altı biçimde yapılabileceği ifade edilmiştir: İçeriği değiştirme (modifying content), içerik ekleme veya silme (adding or deleting content), içeriği yeniden düzenleme (reorganizing content), eksiklikleri ele almak (addressing omissions), görevleri değiştirme (modifying tasks), görevleri genişletme (extending tasks).

Tomlinson (2011) ders kitaplarının belirli bir grup öğrenciye daha uygun bir hâle getirilmesi amacıyla uyarlanması gerektiğini belirtmiştir. Uyarlama yaparken de birtakım ölçütler belirlemiştir: Azaltarak (reducing), ekleyerek (adding), atlayarak (omitting), değiştirerek (modifying) ve takviye ederek (supplementing). Ayrıca Tomlinson (2013) öğrencilerin yaşam deneyimlerini, ilgi alanlarını ve isteklerini, görüşlerini, tutumlarını ve duygularını, hepsinden de önemlisi zihinlerinde anlamlı bağlantılar kurma kapasitelerini dikkate alarak ders kitaplarının insancillaştırılması gerektiğini savunmaktadır.

Maley (2011) öğretmenlerin ders kitaplarını uyarlarken belli başlı yolları olduğunu ifade ettiği çalışmasında, bunları Tomlinson'ın ölçütlerine birkaç farklı kavram ekleyerek genişletmiştir: Atlama (omission), ekleme (addition), azaltma (reduction), genişletme (extension), yeniden yazma/değiştirme (re-writing/ modification), yerine koyma (replacement), yeniden düzenleme (reordering) ve dallandırma (branching).

Ghosn (2013), mülteci çocuklar için motive edici ders kitabı geliştirilmesine vurgu yaptığı çalışmasında, hem teorik birtakım bilgilere hem de hazırlanmış olduğu uygulamaya yer vermiştir. Lübnanlı mülteci çocuklara İngilizce ders kitabını uyarlayan Ghosn, hedef dile tekrar eden etkinlikler yoluyla maruz kalmanın önemini belirtmiş; öğrencilerin okurken kendi hayatlarından izler bulabileceği ilginç içerikli metinlere yer verilmesi ve dil bilgisinin aksine anlamlı etkileşimin ön plana çıkarılması gerektiğini, tüm bunları yaparken öğrencilerin kültürünün de dikkate alınmasının oldukça mühim olduğunu ifade etmiştir. Uyarlama yaparken dört ana başlık altında birçok ilke dikkate alınmıştır. Metinler okunabilirlik formüllerine göre düzenlenmiş, iletişime dayalı etkinliklerin yoğunlukta olması sağlanmıştır. Oluşturulan her yeni etkinliğin zorluk derecesi, hedef kitlenin düzeyi önemsenerak belirlenmiştir. Sonucunda öğrenci başarı ve memnuniyeti değerlendirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir. 7 ay boyunca yürütülen çalışmada umut vaad eden olumlu sonuçlar alınmıştır.

Hyland (2013) bazı öğrenciler için özel öğretim ihtiyaçlarını karşılayamayan bir ders kitabını uyarlarken sıfırdan başlamak yerine, elde olanın üzerinde birtakım farklılıklara gidilerek uyarlama yapılmasının daha ekonomik olacağını ve zaman tasarrufu sağlayacağını savunmaktadır. Hyland'a göre ders kitabı uyarlamanın beş yolu vardır: Ekleme (adding), silme (deleting), değiştirme (modifying), basitleştirme (simplifying), yeniden düzenleme (reordering).

Bolster (2014), "Her öğretmen bir materyal geliştiricisidir (Tomlinson, 2003, 1)." görüşünden etkilenerak bu düşüncenin gerçekliğini sorgulamak için Çin' de İngilizce eğitimi verilen bir şubede eylem araştırması yürütmüştür. Burada çalışan nitelikli ve tecrübeli öğretmenlerin ders kitabından seçilen bir bölümün üzerinde uyarlama yapıp yapamayacakları araştırılmıştır. Araştırma neticesinde öğretmenlerin çoğunun ders kitaplarını uyarladıkları görülmüştür, bu doğrultuda Tomlinson'un düşüncesi teyit edilmiştir. Uyarlama yapmalarının en yaygın nedenleri konuların kişiselleştirilmek

istenmesi, tekrar eden alıştırmaların varlığı ve güncel olmayan konulardan kaynaklanan sorunlardır.

BMMYK'nin 2012-2016 Küresel Eğitim Raporu'nda kapsayıcı eğitime dikkat çekmesi, diğer ülkelerin mülteci öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak harekete geçmelerini sağlamıştır. Bunun sonucunda mülteci öğrenciler göç ettikleri ülkelerde yerel öğrencilerle birlikte eğitim görmeye başlamıştır. O ülkelerden biri olan Ürdün'e göç eden Suriyeli mültecilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için Ürdün Hükûmet'i de kapsayıcı eğitim yolunu açarak Ürdünlü ve Suriyeli çocukların aynı sınıf içerisinde eğitim almalarına olanak sağlamıştır. Cohen (2019), Ürdün'ün mülteci öğrencilere uyguladığı kapsayıcı eğitim süreç ve uygulamalarını incelediği çalışmada, kapsayıcı mülteci eğitiminin, mülteci ve ulusal öğrenciler arasında etkileşimi teşvik etmek için hizmet etme potansiyeli olduğunu savunmaktadır.

Alan taramasından hareketle ortaya çıkan bulgular ders kitabı uyarlaması yaparken kılavuz niteliğinde değerlendirilmiştir. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki tema sıralaması korunmuş, kitaptaki metin ve etkinliklere paralel içerikler oluşturulmuştur. Ders kitabı; Richards (2001), Maley (2011), Tomlinson (2011) ve Hyland'in (2013) uyarlama ilkeleri göz önünde bulundurularak uyarlanmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İki Dillilik

İki dillilik, birden fazla dili günlük yaşamında düzenli bir şekilde kullanan bireyleri tanımlamaktadır (Haznedar, 2018). Geniş bir akademik çevre tarafından benimsenen bu görüş, bireylerin gündelik hayatında kullandıkları her dilde aynı oranda yetkin olması gerektiğini ileri sürmektedir. İkinci dil öğretiminin amacının birden fazla dilde ana dili konuşucusu seviyesine ulaşılması olarak görülmemesi gerektiği ADOÇP’de de (2018) belirtilmiştir (Bican, 2019). 2020 yılında tamamlayıcı cilt niteliğinde tekrar yayımlanan ADOÇP’de, çok dillilik ve çok kültürlülük kavramları ön plana çıkarılarak bunlara yönelik tanımlayıcı ölçekler de eklenmiştir.

2.2. Ders Kitabı Uyarlama İlkeleri

2.2.1. Atlama veya Silme

Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) ve Hyland’in (2013) ortaya koyduğu atlama veya silme ilkesi, ders kitabında uyarlamaya ihtiyaç duyulmayan öğelerin atlanmasını ifade etmektedir. Silme ilkesinden, yararsız, tekrarlayan, zor ve konudan bağımsız öğeler söz konusu olduğu zaman yararlanılabilir (Hyland, 2013).

2.2.2. Azaltma

Tomlinson (2011) ve Maley (2011)’in uyarlama ilkelerinde yer alan azaltma, içeriğin gerektiğinden uzun olduğu durumlarda materyal geliştirici tarafından azaltılması gerektiğini ifade etmektedir. “Öğretmenin daha az ağırlık vermek veya vurgulamak için bir etkinliği kısalttığı yerdir” (Maley, 2011, 381).

2.2.3. Basitleştirme

Yalnızca Hyland (2013) tarafından ortaya konan basitleştirme ilkesi, bir içeriğin hedef dile maruz kalan öğrencilere uygun şekilde sadeleştirilmesini içermektedir.

“Basitleştirme; görevlerin, açıklamaların veya açıklamaların zorluğunu azaltmak için yeniden yazmadır” (Hyland, 2013, 397).

2.2.4. Dallandırma

Dallandırma ilkesi, Maley (2011)'in uyarılma yapılırken kullanılabileceğini öne sürdüğü ilkedir. Dallandırma ilkesine göre öğretmen, mevcut olan etkinliğe yeni seçenekler ekleyebilir, onları çeşitlendirebilir veya konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecek etkinlikler geliştirebilir.

2.2.5. Değiştirme ve Yeniden Yazma

Değiştirme, uyarılma ilkeleri içerisinde ortak olarak benimsenmiş ilkelere biridir. Richards (2001) değiştirme ilkesini, “görevleri değiştirme” ve “içeriği değiştirme” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Görevleri değiştirme ilkesi, etkinliklerde yapılabilecek değişiklikleri tanımlarken içeriği değiştirme ilkesi, içeriğin birtakım nedenlerden dolayı hedef öğrenci kitlesine uygun olmaması nedeniyle değiştirilmesini açıklamaktadır (Richards, 2001). Maley (2011) ise değiştirme ilkesinden öğretmenlerin materyali daha iletişimsel, öğrencilerin daha istekli olabilmelerini sağlamak üzere yeniden yazacakları zaman yararlanılabileceğini ifade etmiştir.

2.2.6. Ekleme

Ekleme, ortak ilke olarak bütün araştırmacılar tarafından belirlenen ilkelere biridir. Ders kitabında yer almayan ancak eklendiği takdirde öğrencileri geliştireceğine inanılan içerikleri açıklamaktadır. Mevcut ders kitabında eksik olan veya az yer verildiği düşünülen dil becerilerine yönelik etkinlikler eklemek; fazladan okuma, etkinlik veya alıştırmalarla ders kitabını tamamlamak “ekleme” ilkesi kapsamına girmektedir (Hyland, 2013; Maley, 2011; Richards, 2001).

2.2.7. Eksikleri Ele Alma

Öğretmen tarafından önemli görülen öğeler ders kitaplarında olmayabilir. Richards (2001) bu noktada, öğretmen tarafından eksikliklerin ele alınarak gerekli görülen metin ya da etkinliklerin ders kitabına eklenebileceğini ilke kapsamında açıklamıştır.

2.2.8. Genişletme / Takviye Etme

Farklı kavramlarla Richards (2001), Tomlinson (2011) ve Maley'in (2011) ortaya koyduğu ilke, bir içeriğin yetersiz olduğu durumlarda ek uygulama görevlerinin eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. "Örneğin, bir kelime dağarcığı etkinliği bazı söz dizimsel modellemelere dikkat çekmek için uzatılabilir" (Richards, 2001, 260). Öğrencilerin içeriğe daha fazla ilgisini çekebilmek, konunun anlaşılabilirliğini artırmak, öğrencilerin derse etkin şekilde katılabilmesini sağlamak amacıyla mevcuttaki etkinliklerin, tamamlayıcı birtakım etkinliklerle desteklenmesi gerekebilir.

2.2.9. Yeniden Düzenleme

Yeniden düzenleme ilkesi, etkinlik ya da metinlerin sırasının yeniden düzenlenmesini ifade etmektedir. Öğretmen, bir temadaki etkinliklerin sırasını takip etmek yerine, bunları ders kitabı yazarının izlediği sıradan farklı şekilde yeniden sıralayabilir (Maley, 2011; Richards, 2001).

2.2.10. Yerine Koyma

Maley (2011) elverişsiz kabul edilen metin ya da alıştırmaların, öğrenciler için daha uygun olacağı düşünölen materyallerle değiştirilebileceğini dile getirmiştir. Yerine koyma ilkesine göre değiştirilen materyaller, genellikle yayımlanmış kaynak materyallerden sečilir (Maley, 2011).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma, eylem araştırmasının türlerinden olan katılımlı eylem araştırması kapsamında yürütülmüştür. Eylem araştırması, bir alandaki belirli sorunları çözmeyi amaçlamaktadır (Patton, 2018). Katılımlı eylem araştırması ise öğretmenlerin bireysel olarak sınıf içi ya da okuldaki sorunları çözmelerinden çok, sosyal ve toplumsal uyumu güçlendirecek, değişime katkı sağlayacak araştırmalar yapmayı açıklamaktadır (Creswell, 2017). Johnson (2019) da eylem araştırmasını, kişinin kendi öğretim uygulamalarının sistematik bir gözlemi olduğunu vurgulamıştır. Katılımlı eylem araştırması kapsamında, Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersinde yaşadıkları sorunların çözümlenmesine yönelik olarak ders kitabındaki metin ve etkinlikler uyarlanmıştır. Uyarlanmış içeriklerin mülteci öğrenciler üzerinde yaratmış olduğu etkiler karma sınıf ortamında gözlemlenmiştir. Ders kitabı uyarlanırken Suriyeli öğrencilerin kendilerini sınıfın bir parçası olarak görmelerini sağlamak ve öğretmenin dersi planlı şekilde yürütebilmesi için ders kitabındaki içeriklere konu ve kazanım yönünden paralel uyarlamalar yapılmıştır.

Covid-19 salgını nedeniyle okulların uzaktan eğitime başlamasıyla birlikte, geriye kalan kazanımları sağlayabilmek için WhatsApp uygulaması üzerinden mülteci öğrencilerin dâhil olduğu bir grup kurulmuştur. Grupta her hafta beceri temelli etkinlikler paylaşılmış, öğrencilerin çalışmalarını tamamlayıp yine WhatsApp üzerinden geri bildirimde bulunmaları beklenmiştir.

Uyarlama yapılırken kazanımların bütün öğrencilerde eş güdümlü şekilde gerçekleşebilmesi için temaların sıralaması, metinlerin konusu ve etkinliklerin içeriği ders kitabıyla paralel olacak şekilde düzenlenmiş, bu sayede karmaşanın önüne geçilmiştir. Öğrencilerin birbirleriyle daha çok iletişim kurabilmesi için birlikte yapabilecekleri etkinlikler geliştirilerek çalışma kâğıtlarına eklenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Veriler; Eylül 2019 - Mart 2020 tarih aralığında ders kitabındaki içeriklerin uyarlanmasıyla, Mart 2020 - Haziran 2020 arasında da WhatsApp grubu üzerinden paylaşılan beceri temelli etkinlikler yoluyla toplanmıştır. Ders kitabının ilk 5 teması uyarlanmıştır. Uyarlanan temalar *Doğa ve Evren*, *Çocuk Dünyası* ile Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) zorunlu tema olarak belirtilen *Erdemler*, *Millî Mücadele ve Atatürk*, *Millî Kültürümüz*' dir. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan uygun örneklemeden yararlanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırma için erişimi kolay, hızlı ve daha kullanışlı olanın seçilmesidir (Patton, 2018). Bu bağlamda 2019-2020 eğitim öğretim yılında araştırmacının Türkçe öğretmeni olarak görev yaptığı İstanbul Pendik'te bir imam hatip ortaokulunda öğrenim gören 11 Suriyeli 6. sınıf öğrencisi katılımcı olarak seçilmiştir. Öğrencilere dair bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Katılımcı Öğrencilere Ait Veriler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Türkiye'de Bulunma Süresi (Yıl)	TDYS Puanı
Ö1	Kız	11	4	60
Ö2	Kız	11	4	70
Ö3	Kız	11	6	85
Ö4	Erkek	11	5	60
Ö5	Erkek	13	5	60
Ö6	Erkek	11	6	65
Ö7	Erkek	14	6	65
Ö8	Erkek	13	5	70
Ö9	Erkek	11	6	70
Ö10	Erkek	11	7	75
Ö11	Erkek	11	6	80

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada alan taraması, doküman incelemesi, çalışma kâğıtları ve gözlemden yararlanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan EKOYAY Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

(2019) oluşturmaktadır. Uyarlanan ders kitabındaki içerikler, üç ayrı 6. sınıf şubesinde öğrenim gören ilgili öğrencilere (Tablo 4) çalışma kâğıtları hâlinde sunulmuştur. Uygulama sürecinde öğrenciler sınıf ortamlarında gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemlerden elde edilen bulgular sonuç kısmında yorumlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi, çalışma kâğıtları, gözlem ve alan taraması aracılığıyla toplanan veriler, betimsel analiz ve içerik analizine göre çözümlenmiştir.

Betimsel analiz kapsamında inceleme nesnesi olan ders kitabındaki içerikler incelenmiş ve katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde olan metin ve etkinlikler belirlenmiştir. Alan taraması sonucunda ulaşılan kaynaklardan, işlevselliği ve ortaya koydukları uyarlama ilkeleri nedeniyle Richards (2001), Tomlinson (2011), Maley (2011) ve Hyland (2013) uyarlama yaparken ölçüt alınan kaynaklar olmuştur. Katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olan içerikler, ilgili kaynakların uyarlama ilkelerine göre uyarlanmıştır. Beş tema boyunca uyarlanan içerikler, çalışma kâğıtları hâlinde katılımcılara sunulurken karma sınıf ortamında, haftalık 6 saatlik Türkçe dersinde 6 ay boyunca tam katılımcı gözlem yoluyla gözlemlenmiştir. Tam katılımcı gözlemciler, hem hakkında araştırma yaptığı topluluğun normal bir üyesi hem de araştırmacısı konumundadır (Glesne, 2015). Ders başlamadan önce uyarlamaları içeren çalışma kâğıtları katılımcılara dağıtılmaktadır. Ders kitabında, uyarlamaların yapıldığı bölümün sınıftaki diğer öğrenciler tarafından açılması istenmektedir. Ardından sıralı bir biçimde öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmeksizin katılımcılar çalışma kâğıdındaki içerikleri, diğer öğrenciler de ders kitabındaki etkinlikleri yapmaktadırlar. İş birliğine dayalı etkinlikleriyse birlikte gerçekleştirmişlerdir. Öğrenciler bu konuda birbirlerine saygı göstermiş, sıralı şekilde ilerlediği için birbirlerini dikkatli biçimde dinleyerek takip etmişlerdir. Gözlemler neticesinde Suriyeli öğrencilerin uyarlanan metin ve etkinliklere etkin şekilde katılım gösterdikleri tespit edilmiş ve elde edilen veriler içerik analizine göre çözümlenmiştir. İçerik analizi; kodlanmış verilerin hangi yargıları içerdiğinin bilimsel bir rapor hâlinde sunulmasıdır (Janis, 1949'dan aktaran Koçak, Arun, 2013, 22).

Uyarlanan metinler özgün isimlerini koruyarak; etkinlik isimleri ise içeriklerini yansıtabilecek biçimde kodlanarak tablolaştırılmıştır, tablolardaki veriler bulgularda

betimlenmiştir. “Kodlama, betimlemeler ve geniş temalar oluşturmak için veri metinlerinin parçalara ayrılması ve etiketlenmesi sürecidir” (Creswell, 2017, 314). Uyarlanan etkinliklerden elde edilen kazanımlar, Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) 6. sınıf Türkçe dersi kazanımları dikkate alınarak belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen beceri temelli etkinlikler de bulgular bölümünde paylaşılmıştır.

3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Nitel araştırmaların doğruluğunu teyit etmek için Creswell (2017) üç yöntem üzerinde durmaktadır: Veri çeşitlemesi, katılımcı teyidi ve uzman incelemesi. Araştırmada veri çeşitlemesini sağlamak amacıyla gözlem, doküman incelemesi, çalışma kâğıtları ve alan taramasından yararlanılmıştır. “Bilgiler farklı bilgi kaynaklarından, bireylerden veya süreçlerden elde edileceği için araştırmanın geçerliliği garanti altına alınır” (Creswell, 2017, 334). Katılımcı teyidi, çalışma kâğıtlarının uygulanmış olduğu öğrencilerden alınan geri bildirimleri içermektedir. Katılımcı öğrencilere basit düzeyde aktarılmış olan bulgular onlar tarafından da teyit edilmiştir. “Uzman incelemesi süreci araştırmacının araştırmanın farklı açılardan incelenmesi için dışarıdan birinden faydalandığı süreçtir” (Creswell, 2017, 334). Uzmanlar araştırmanın güçlü veya zayıf kısımlarıyla ilgili yazılı ya da sözlü şekilde geri bildirimde bulunabilir. Bu kapsamda uygulamanın yapıldığı okuldaki Türkçe öğretmenleriyle araştırma paylaşılmıştır. Öğretmenlerin önermiş olduğu üç etkinlik önerisi geliştirilerek çalışma kâğıtlarına dâhil edilmiş, uyarlanmış olan etkinliklerden dördü ise çalışma kâğıtlarından Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyesinin üzerinde olabileceği gerekçesiyle çıkarılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019), Türkçe ders kitaplarının üç zorunlu, beş seçmeli tema içermesi gerektiği ifade edilmektedir. Her sınıf seviyesinde ders kitaplarında bulunması zorunlu olan temalar; *Erdemler*, *Millî Mücadele ve Atatürk*, *Millî Kültürümüz* temalarıdır. Öğretim programında seçmeli olarak sunulan on üç tema daha mevcuttur. Ders kitabı yazarları, seçmeli olarak belirlenen temalardan beş tanesini ders kitaplarına dâhil etmektedir. Araştırmanın inceleme nesnesi olan EKOYAY 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki tema ve metinler tabloda belirtilmiştir:

Tablo 5: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tema ve Metinler

Tema No	Tema Adı	Metin Adı	Yazarı
1	Doğa ve Evren	Meşeler	Hasan Lâtif Sarıyüce
		Tartışarak Gerçeğe Doğru	Aydoğan Yavaşlı
		Elveda Ağustos Böceği	Özkan Öze
		Deniz Hasreti	Ömer Bedrettin Uşaklı
2	Millî Mücadele ve Atatürk	Kuşların Çektiği Kağrı	Fâzıl Hüsnü Dağlarca
		Çanakkale	Faruk Nafiz Çamlıbel
		Anadolu İmecesini	Ceyhun Atıf Kansu
		Baba	Emine Işınsoy
3	Çocuk Dünyası	Uçurtma	Necdet Neydim
		Oyun	Ahmet Rasim
		Kanatların Çocuklar	Yusuf Dursun
		Oyuncak	Mustafa Kutlu
4	Erdemler	Sevgiyle	Ayla Çınaroğlu
		Azim	Mehmet Âkif Ersoy

		İyilik Üzerine	Doğan Aksan
		Ceylana Yardım Edenler	Beydeba
5	Millî Kültürümüz	Gazlı Göl	İbrahim Zeki Burdurlu
		Forsa	Ömer Seyfettin
		Nineme Ninni	Ali Akbaş
		Öğretmenimin Mektubu	Mustafa Ruhi Şirin
6	Bilim ve Teknoloji	Büyük Keşifler	Tuğba Can
		Mavi Portakal	Bedri Rahmi Eyüboğlu
		Buldum... Buldum...	Ülker Köksal
		İçimdeki Müzik	Sharon M. Draper
7	Sanat	Çocuk ve Resim	Dilaver Cebeci
		Yaz Sinemaları	Kemal Özer
		Yürekler	Arif Nihat Asya
		Mozart'ın Müziği	Steven Isserlis
8	Vatandaşlık	Kurtla Köpek	Orhan Veli Kanık
		Nazilli Destanı	Bedri Rahmi Eyüboğlu
		Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	Âşık Veysel Şatıroğlu
		Seyfi Dede	Hızır Ovacık

Koronavirüsün tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaygınlaşması üzerine 16 Mart 2020’den itibaren uzaktan eğitim sürecine girilmiştir. Bundan dolayı yıllık planda bu tarihe kadar olan temalar okulda işlenebilmiş, uzaktan eğitim sürecinde ise yalnızca önemli olduğu düşünülen kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik olarak ders planlamaları yapılması istenmiştir. Araştırma kapsamında ilk 5 temanın metin ve etkinlikleri uyarlanmıştır fakat bunların arasında Millî Kültürümüz temasının son metin ve etkinlikleri uzaktan eğitim sürecine geçilmesiyle birlikte uyarlanamamıştır. Geriye kalan Sanat, Vatandaşlık, Bilim ve Teknoloji temalarında yer alan kazanımlardan, katılımcılar için özellikle yazma becerisine yönelik olanlar seçilerek uzaktan eğitim süreci içerisinde kazandırılmaya çalışılmıştır. MEB, bu süreçte uzaktan eğitim faaliyetlerinin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden gerçekleştirilmesi

için canlı ders uygulamasını hayata geçirmiştir fakat birtakım nedenlerden ötürü yaşanan erişim sorunları katılımcıların uzaktan eğitim faaliyetlerine sağlıklı biçimde katılamamalarına neden olmuştur. Bundan dolayı WhatsApp uygulaması üzerinden katılımcılarla etkin şekilde iletişim kurabilmek, beceri temelli etkinlikleri paylaşabilmek ve geri dönüt alınması için yalnızca çalışmaya dâhil olan öğrencilerin olduğu bir grup kurulmuştur. Grupta her hafta birer tane beceri temelli etkinlik paylaşılarak katılımcılardan geri dönütlerin alınması sağlanmıştır.

4.1. Doğa ve Evren Teması

Doğa ve Evren teması, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan seçmeli temalardan biridir. Tema kapsamında işlenmesi önerilen konular şunlardır: “Bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.” (MEB, 2019b, 15). Buna göre araştırma kapsamında yer alan ders kitabının ilgili temasında işlenen konuların; bitkiler, doğa, çevrenin korunması, iklim ve hayvanlar olduğu tespit edilmiştir.

Temada yer alan okuma metinleri Tablo 6'da belirtilen uyarlama ilkelerine göre uyarlanmıştır:

Tablo 6: Doğa ve Evren Temasında Uyarlanan Metinler

Metin No	Ders Kitabında Yer Alan Metin	Uyarlanan Metin	Yazarı	Uyarlama İlkesi
1	Meşeler	Keloğlan ile Kayısı Ağacı	Keloğlan Masalları	Yerine Koyma
2	Tartışarak Gerçeğe Doğru	Geri Dönüşüm ve Eren	Belkıs Karataş	Yerine Koyma
3	Elveda Ağustos Böceği	Evini Arayan Ardıç Tohumu	Servet Yanardağ	Azaltma, Basitleştirme, Yerine Koyma
4	Deniz Hasreti	-	Ömer Bedrettin Uşaklı	Değiştirme Ekleme

Ders kitaplarındaki “okuma” metnlerinin içeriklerine paralel metinler, yerine koyma ilkesi kapsamında çalışma kâğıtlarına eklenmiştir. Katılımcıların okuma becerilerinde yaşadıkları sorunlar ve 40 dakikalık ders süresi içerisinde iki ayrı metnin üzerinde durulması gerektiğinden, daha kısa ve yalın anlatıma sahip metinler seçilmiştir, bazı metinlerde de kısaltmalara gidilmiştir.

4.1.1. Keloğlan ve Kayısı Ağacı Metni ve Etkinlikleri

Ders kitabında yer alan Hasan Lâtif Sarıyüce'nin “Meşeler” adlı metni yerine, “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” adlı metin çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Bilgilendirici metin türünde yazılan “Meşeler” metni, katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde içerikler barındırdığı için yerine koyma ilkesine göre uyarlanmıştır. Katılımcıların metindeki konuya ilişkin ön bilgilerinin yetersizliği, bilinmeyen kelime sayısının fazlalığı ve metnin katılımcıların dikkatini dağıtabilecek, takip ederken zorlanabilecekleri uzunlukta olması gibi sebepler uyarlamayı gerekli kılmıştır. Masal türünde yazılan “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” metninde de “Meşeler”de olduğu gibi ağaçların dünyamız için ne kadar mühim olduğu ve korunması gerektiği vurgulanmaktadır. “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” metni hayalî unsurlar da barındırdığından katılımcıların anlatılan olayları somutlaştırmasına olanak tanımak amacıyla bazı olaylar görselleştirilerek anlatılmıştır. Metin, sesli okuma yöntemine göre katılımcılara okutulmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan 6. sınıf kazanımları arasından metinden hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Doğa ve Evren temasında uyarlanan metinler içerisinde katılımcıların en zorlandıkları metin, “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” olmuştur. Ö1, Ö4, Ö5 ve Ö6 kodlu öğrencilerin, metne ilişkin soruların çoğunu yanlış cevapladıkları tespit edilmiştir. Uyarlanan ilk metin olması nedeniyle burada tespit edilen veriler, diğer uyarlanacak metinlerin seçiminde belirleyici olmuştur. 1. temanın ilk metninde, hazırlık çalışmaları ve altı etkinlik tabloda belirtilen uyarlama ilkelerine göre uyarlanmıştır.

Tablo 7: Doğa ve Evren Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlikler ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinlik Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Basitleştirme
2	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değiştirme
3	Başlık Belirleme	Uyarlanmamıştır.
4	Haydi, Birlikte Yapalım: Tohum Topları Yapma	Eksikleri Ele Alma, Ekleme
5	Karikatür Yorumlama	Azaltma, Değiştirme
6	Görsellerden Hareketle Hazırlıklı Konuşma	Değiştirme, Genişletme
7	Görselle Metin İlişkisi Kurularak Yazma	Değiştirme

Hazırlık çalışmaları değiştirme / yeniden yazma ilkesine göre uyarlanmıştır. Hem ders kitabında hem de çalışma kâğıdında üç soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan biri katılımcıların yanıtlayabileceği düzeyde olduğu için uyarlanmamıştır. Ders kitabındaki sorulardan diğerinde ağaçlarla insanlar arasında duygusal bir bağ kurulmasının mümkün olup olmadığı sorulmuştur. Bu soru katılımcıların anlam kurmasını kolaylaştırmak ve daha fazla katılımcının cevaplamasını sağlayabilmek için değiştirilerek yeniden yazılmıştır. Katılımcılara daha önceden bakmış oldukları bir bitki olup olmadığı ve ona bakmak için neler yaptıkları sorulmuştur. Katılımcıların etkin şekilde derse katıldıkları gözlemlenmiştir. Son sorudaysa bazı insanları tarif ederken neden ağaç isimlerinin kullanıldığı sorularak öğrencilerin konuyu tartışması istenmiştir. Soruda benzetme sanatına atıf yapılmış olup sınıftaki diğer öğrencilerin de soruyu cevaplarken bir hayli zorlandıkları görülmüştür. Bu soru yerine daha sonra yapılacak olan uygulamaya dayalı bir etkinlik için getirilmesi istenen malzemelere yer verilmiştir. Hazırlık çalışmalarından elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine yönelik etkinlik, ders kitabında mevcut olan bir etkinliktir fakat etkinlikte yapılması gerekenlerin daha iyi anlaşılabilmesi için basitleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Uyarılama sonucunda katılımcıların “dev, geçit, huysuz, şifa, çit” kelimelerinin anlamını bilmedikleri tespit edilmiştir. Bağlamdan hareketle bazı kelimelerin anlamı tahmin edilmiştir. Daha sonra tahminlerinin doğruluğunu teyit etmek amacıyla Türkçe sözlükten yararlanılmıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metne ilişkin sorular etkinliği bütün metinlerden sonra yer alan bir etkinliktir. Okunan metne dair soruların bulunduğu etkinlikte, öğrencilerin cevaplarını yazabilecekleri bir alan mevcut değildir. Katılımcıların ise bazı harflerin kullanımında ve söz diziminde yaşadıkları sorunlar nedeniyle yazma alıştırmaları yapmaları, gelişim kaydedebilmeleri için önemlidir. Bundan dolayı katılımcıların sorulara sözlü olarak verdikleri cevapları yazabilmeleri için de bir alan eklenmiştir. Kitapta metinle ilgili yedi soruya yer verilmişken çalışma kâğıdındaki metne ilişkin dört soru hazırlanarak azaltma ilkesinden yararlanılmıştır. Soruların tamamı cevapların metinden doğrudan bulunabilmesi için kapalı uçlu olarak tercih edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Ders kitabında hiçbir etkinliğe karşılık olarak gelmeyen “Haydi, Birlikte Yapalım: Tohum Topları Yapma” etkinliği çalışma kâğıdına ekleme ve eksikleri ele alma ilkesi kapsamında dâhil edilmiştir. Katılımcıların, Türkiyeli akranlarıyla iş birliği içerisinde öğrenmelerine olanak sağlayan etkinlik, aynı zamanda metinde verilmek istenen ana fikri destekler niteliktedir. Katılımcıların etkinliği uygulayabilmesi için

yönergeleri doğru şekilde okuyup anlamlandırabilmeleri gerekmektedir. Etkinliğin uygulanması esnasında bir katılımcı öğrenci ile bir Türkiyeli öğrenci eşleştirilmiştir. Geri dönüştürülebilir karton, kâğıt vb. parçaların hamur hâline getirilmesi ve içerisine tohum eklenmesi sonucunda tohum topları yapılmıştır. Tohum topları yapılırken doğal şekilde gelişen bir konuşma ve dinleme ortamı oluşmuştur. Birlikte bir ürün ortaya koyan öğrencilerin okuma, konuşma ve dinleme becerilerini sergilemelerinin yanı sıra oldukça eğlendikleri de gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Karikatür yorumlama etkinliği azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabındaki karikatürün yerine çalışma kâğıdına başka bir karikatür eklenmiştir. Katılımcılara, görselle ilgili sebep-sonuç ilişkisine dayalı sorular sorulmuştur. Sorulara verdikleri cevaplar neticesinde karikatürü yorumlayıp yazabilmeleri ve bunlardan hareketle sonuç çıkarabilmeleri kolaylaştırılmıştır. Ders kitabında yer alan b maddesi, çalışma kâğıdına alınmadığından azaltma ilkesinden de yararlanılmıştır.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Görsellerden hareketle hazırlıklı konuşma yapma etkinliği, değiştirme ve genişletme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları çevredeki ağaç türlerinden biri hakkında sunum yapmalarının istendiği etkinlikte, katılımcıların bilgi kaynaklarına erişebilecek araçlarının olmaması nedeniyle üç ağacın görseli ve onlarla ilgili bilgiler çalışma kâğıdına eklenmiştir. Katılımcılar bu ağaçlardan birini seçip hazırlıklı konuşma yöntemine göre konuşmalarını sunmuşlardır. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Görselle metin arasında ilişki kurularak yazma etkinliğinde yerine koyma ilkesinden yararlanılmıştır. Ders kitabında Tolstoy'a ait “Bir Kuş Kirazı” adlı metin sunulmuş ve metnin bazı bölümleri verilmemiştir. Öğrencilerden bu hikâyenin eksik bırakılan kısımlarını mantıksal bir bütünlük içerisinde kendi cümleleriyle tamamlamaları istenmiştir. Bu etkinlik katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üstünde kalacağı öngörülerek değiştirilmiştir. Yerine “Keloğlan ve Kayısı Ağacı” metninde yer alan olaylardan beşinin görselleri getirilerek bu görsellerle metin arasındaki ilişkinin kurulması ve katılımcıların kendi cümleleriyle görseldeki olayı yazmaları istenmiştir. Katılımcıların tamamı görsellerde yer alan olayları hatırlayarak görsellerin altında boş bırakılan alana yazmışlardır.

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

4.1.2. Geri Dönüşüm ve Eren Metni ve Etkinlikleri

Doğa ve Evren temasının ikinci metninde yer alan “Tartışarak Gerçeğe Doğru” metni yerine “Geri Dönüşüm ve Eren” metni çalışma kâğıdına eklenmiştir. Her iki metinde de geri dönüşümün gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Ders kitabındaki metinde “Okuduklarını özetler. Metinle ilgili soruları cevaplar. Metnin içeriğini yorumlar.” kazanımlarının katılımcı öğrenciler için sağlanamayacağı öngörülmüştür. Örneğin;

“Sanki dikilen her bina, yaşamımıza son verecek bombanın fitilini ateşlemek gibi gelmeye başladı. (...) Teknoloji ve sanayileşme alanındaki gelişmişlik, yaşamın diğer alanında da gelişmişlikle koşut giderse buna uygarlık diyebiliriz. (...) Kalkınmak için sanayileşmek zorundayız. Sanayileşmek içinse ham madde gerekli.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 18).

Yukarıda yer verilen örneklerde de görülebileceği üzere “sanayileşme, gelişmişlik, ham madde, bombanın fitilini ateşlemek, koşut, kalkınmak, betonlaşma vb.” anlamı bilinmeyen kelime ve kelime grupları, uzun cümleler ve metindeki söz sanatları katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde kalmaktadır. “Geri Dönüşüm ve Eren” metninde de geri dönüşüm, sanayileşme, çevre kirliliği konuları, daha sade bir anlatımla katılımcı öğrencilere sunulmuştur. Metin sesli ve sessiz okuma yöntemine göre, noktalama işaretlerine dikkat edilerek katılımcılar tarafından okunmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

İlgili metinden sonra yedi etkinlik yer almaktadır ve bu etkinliklerden altısı uyarlanmıştır.

Tablo 8: Doğa ve Evren Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinlik Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Hikâye Unsurlarını Bulma	Azaltma, Basitleştirme, Değişirme
3	Okuduğunu Anlama	Değişirme
4	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değişirme
5	Birlikte Yapalım: Pankart Hazırlama	Atlama, Eksikleri Ele Alma, Ekleme
6	Ortaya Koyulan Ürün Hakkında Konuşma	Değişirme
7	Görsellerden Hareketle Kronolojik Sıralama	Dallandırma, değişirme

Metnin hazırlık çalışmalarında yer alan dört soru, katılımcıların yorum yapabilmesine daha çok olanak verecek şekilde basitleştirilmiştir. Örneğin, “Çevre bilincine sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusu çalışma kâğıtlarına “Çevremizin daha güzel hâle gelmesi için neler yapıyorsunuz?” şeklinde basitleştirilerek çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine yönelik olan etkinlik, katılımcı öğrencilerin de anlayabilecekleri düzeydedir. Bu sebeple etkinlikte herhangi bir uyarılama yapılmamıştır. Katılımcıların metinde geçen “metal, teselli, göm-, ayırıştır-” kelimelerinin anlamını bilmediği belirlenmiştir. Katılımcılar, kelimelerin cümledeki bağlamlarından yola çıkarak teselli, göm-, ayırıştır- kelimelerinin anlamını tahmin etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Ağaç metaforundan yola çıkarak metnin hikâye unsurlarının belirlenmesinin istendiği etkinlikte azaltma, basitleştirme ve değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Ağacın hikâye; meyvelerinin de “kişi, yer, zaman, anlatıcı” olarak görselleştirildiği etkinliğe, katılımcıların henüz olay örgüsünü ifade edebilecek düzeyde olmadığı gözlemler neticesinde tespit edildiği için ders kitabında yer alan olay örgüsü kısmı eklenmemiştir. Etkinliğin anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla soru kökünde birtakım sadeleştirmelere gidilmiştir. Değiştirme ilkesi kapsamında metafor yardımıyla yeniden yazılan etkinlikte, katılımcıların tamamının hikâye unsurlarını doğru şekilde belirlediği görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Okuduğunu anlama etkinliği, değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında metnin ana fikri ve konusunun belirlenmesi beklenmiştir. Bu soru “Okuduğunuz metinde geri dönüşümle ilgili neler öğrendiniz?” şeklinde yeniden yazılmıştır. Katılımcıların her biri soruya cevap vermiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Metne ilişkin soruların bulunduğu etkinlikte, azaltma ve değiştirme ilkelerine göre uyarılama yapılmıştır. Ders kitabında metne dair altı soru yer alırken çalışma kâğıdında dört soruya yer verilmiştir. Soruların biri açık uçlu, üçü kapalı uçlu tercih

edilmiştir. Katılımcılardan söz hakkı alanların soruları doğru cevapladıkları gözlemlenmiştir. Etkinlik neticesinde elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.

Ders kitabında yer alan 5. etkinlik “potansiyel olarak yararsız ve zor” olduğu gerekçesiyle atlanmıştır. Atlanan etkinlikte önceden işlenen iki metnin olay örgüsü, karakterler, konu ve tema yönünden karşılaştırılmaları ve bu karşılaştırmanın tablollaştırılarak deftere yazılması istenmiştir. Bu etkinlik atlanarak ders kitabında iş birliğine dayalı etkinliklerin eksik olması nedeniyle “Birlikte Yapalım: Pankart Hazırlama” etkinliği eklenmiştir. Öğrencilerin birlikte ürün koymalarına yönelik olan “Birlikte Yapalım” etkinlikleri bütün öğrencileri harekete geçirmekte ve dayanışma duygusunu güçlendirmektedir. Pankartın hazırlanması aşamasında, verilen yönergeleri doğru okuyarak uygulayan katılımcılar, geri dönüştürülebilir malzemelerden pankartı tutmak için sopa ve yazı yazılacak alanı hazırlamışlardır. Bu alana geri dönüşüme dikkat çeken içeriğe sahip tek cümlelik bir yazı yazmaları istenmiştir. Ö7, Ö9 ve Ö10 kodlu öğrenciler, istenen malzemeleri getirmedikleri için etkinliği bireysel olarak değil; başka arkadaşlarına yardımcı olarak tamamlamışlardır. Katılımcılardan Ö1, Ö4 ve Ö5’in yönergeleri uygularken yer yer zorlandıkları gözlemlenmiştir. Öğrenciler ders bitiminde pankartlarıyla birlikte geri dönüşüme dikkat çekmek için okul içerisinde bir yürüyüş düzenlemişlerdir. Bu etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Yazma

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

Metinden sonra yer alan 6. etkinlikte, yaratıcı konuşma tekniğiyle insan ve çevre konusunda bir konuşma yapılması istenmiştir. Kendilerinden önceki arkadaşlarının söylediklerinden yola çıkarak konuya farklı bir bakış açısı sunmaları beklenmiştir. Bu etkinlik katılımcılar için değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Hazırladıkları

pankarttaki yazıyı yorumlayarak, geri dönüşümün önemine yönelik hazırlıksız konuşma yapmaları istenmiştir. Ö2, Ö5 ve Ö9 kodlu öğrenciler, hazırlıksız konuşma esnasında heyecanlandıklarını ifade etmeleri üzerine bir iki cümle ile konuşmalarını tamamlamışlardır. Diğer öğrenciler konuya dair en az 1 dakikalık konuşma yapmışlardır. Gerçekleşen kazanımlar aşağıda belirtildiği şekildedir:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Son etkinlikte, Ünal Bolat'a ait olan "Tarihte İlginç Vakıflar" adlı metin yer almaktadır. Bir sayfa uzunluğunda olan ve gelişme bölümü altı bölüm hâlinde karışık olarak sunulan metni, öğrencilerin akışa uygun şekilde düzenlemeleri istenmiştir. Bu etkinlik dallandırma ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Katılımcılar için bir çocuğun geçmişten günümüze gelişimini gösteren altı ayrı görsel verilmiş ve görsellerde yer alan tarihlerden de hareketle katılımcı öğrencilerin kronolojik sıralama yapmaları beklenmiştir. Sıralama yaparken görsellerde yer alan olayların ne olduğunu da yazmaları istenmiştir. Katılımcıların tamamı etkinliği tamamlayabilmeyi başarmıştır. Etkinlikte gerçekleşen kazanımlar:

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

4.1.3. Evini Arayan Ardıç Tohumu Metni ve Etkinlikleri

Temanın üçüncü okuma metni olan "Elveda Ağustos Böceği" metni, "Evini Arayan Ardıç Tohumu" metniyle değiştirilmiştir. Metinlerde, her canlının doğaya sunmuş olduğu katkı gözler önüne serilmektedir ve ulaşılan ileti aynıdır. "Elveda Ağustos Böceği" metninin de katılımcı öğrencilerin okuma hızı göz önünde bulundurulduğunda uzun olduğu ve anlamı bilinmeyen kelimelerin fazla olduğu tespit edilmiştir. Örneğin;

"Sabırla ve tevekkülle toprağın bağrında geçirdiğin on yedi yılın sonunda yeryüzünü görmek, güneşi hissetmek, dalların ve yaprakların arasından da olsa, azıcık da olsa gökyüzünün

maviliğini, o maviliğin içinde koşup giden bembeyaz bulutları seyretmek aklını başından almıştı” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 25).

“Ve ağustos ayı bittiğinde ağustos böceği yumurtaları, incecik dalların içinde, pembe pembe uyurlarken sen, günlerdir gece gündüz söylediğin şarkıları, aniden bitiriverdin” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 26).

Çalışma kâğıdına dâhil edilen “Evini Arayan Ardıç Tohumu” metni ise sesli okuma yöntemine göre iki kere okunmuştur. Metinden hareketle gerçekleşen kazanımlar:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan sekiz etkinliğin tamamı ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır. Uyarlanan etkinlikler Tablo 9’da belirtilmiştir:

Tablo 9: Doğa ve Evren Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinlik Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Değiştirme
2	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değiştirme
3	Sorulardan Hareketle Metin Türünün Tespiti	Basitleştirme, Yerine Koyma
4	Farklı Türler Arasından Mektup Türünü Bulma	Azaltma, Yerine Koyma
5	Görsel Hakkında Yazma	Atlama, Ekleme
6	Hatırlatıcıdan Hareketle Konuşma	Basitleştirme
7	Taslak Üzerine Mektup Yazma	Basitleştirme, Değiştirme
8	Haydi, Birlikte Yapalım: Meyve Çekirdekleri Toplama Kutusu Yapma	Eksikleri Ele Alma, Ekleme

Hazırlık çalışmalarında yer alan üç soru değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Sorular, uyarlanan metne uygun olarak düzenlenmiştir. Örneğin ders kitabında “Ağustos böcekleri hakkında yaptığınız araştırmalarda elde ettiğiniz bilgileri paylaşınız.” şeklinde verilen soru, çalışma kâğıdında “Ardıç ağacıyla ilgili yaptığınız araştırmayı paylaşınız.” şeklinde yeniden yazılmıştır. Hazırlık çalışmalarından elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

Ders kitabında anlamı bilinmeyen kelimelerle ilgili olan etkinlikte öğrencilerin kare bulmaca hazırlamaları istenmiştir. Bu etkinlik sınıftaki diğer öğrencilerin de yapmakta zorlandıkları bir etkinlik olduğu için değiştirilmiştir. Katılımcılar için basit düzeyde hazırlanan etkinlik, bütün sınıf tarafından yapılmıştır. Buna göre anlamı bilinmeyen kelimelerin; yayvan, semt, kuşak, kırp- sal- olduğu tespit edilmiştir.

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlik, azaltma ve değiştirme ilkelerine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında sekiz soru bulunurken çalışma kâğıdında altı soruya yer verilmiştir. Soruların tamamı uyarlanan metne göre, kapalı uçlu seçilmiştir. Katılımcılar soruların tamamını doğru cevaplamışlardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Ders kitabında ilgili metne ilişkin 3. etkinlikte bir mektup örneği sunularak metnin türünün mektup olduğu öğrencilere sezdirilmiştir. Mektubun içeriğine ve özelliklerine dair sorular sorularak öğrencilerin cevaplandırmaları istenmiştir. Sonunda da metnin türünün mektup olduğu ifade edilmiştir. Bu etkinliğin uyarlanmasında sorulan soruların kökünde basitleştirme ilkesinden yararlanılırken ders kitabındaki mektubun yerine de başka bir mektup getirilmiştir. Çünkü ders

kitabında verilen mektup Dostoyevski'nin "İnsancıklar" adlı kitabından alınmıştır ve hem küçük puntolu hem de bitişik eğik el yazısı şeklinde yazılmıştır. Makar Alekseyeviç, Fedora, Varvara Dobroselova gibi yabancı isimlerin geçmesi de metnin akıcılığını etkilediği için sınıftaki diğer öğrencilerin de sesli okuma yaparken güçlük çektikleri gözlemlenmiştir. Bu metin yerine basit düzeyde yazılmış bir mektup örneği sunulmuştur. Katılımcı öğrenciler, mektuba ilişkin sorulara doğru cevap vermişlerdir. Elde edilen kazanımlar:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

4. etkinlik, bir önceki etkinlikte mektup türünün kavranıp kavranmadığının tespit edilmesine yöneliktir. Etkinlik kapsamında dört ayrı kısa metin verilmiştir, bunların arasından hangisinin mektup türüne ait olduğu sorulmuştur. Etkinlikte azaltma ve yerine koyma ilkelerinden yararlanılmıştır. Yapılan uyarlamayla ders kitabındaki metinlerin yerine başka metinler getirilmiş ve dört metin yerine üç metne yer verilmiştir. Üç metin arasından mektup türüne ait metni bulmaları istenmiştir. Katılımcı öğrencilerin tamamı soruyu doğru şekilde cevaplandırmıştır. Etkinlikten elde edilen kazanımlar:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

Ders kitabında yer alan 5. etkinlik atlanmış, yerine iki adet görsel verilerek bu görsellerin yorumlanması istenmiştir. Etkinlikte Orhan Veli'nin "Cırcır Böceği ile Karınca" fablı verilmiş ve "Elveda Ağustos Böceği" metniyle benzerlik farklılık yönünden karşılaştırılması istenmiştir. Metinler içerik olarak birbirini tamamlar niteliktedir, bu nedenle benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi zor değildir ancak katılımcılar için uyarlanan metni içerik yönünden tamamlar nitelikte bir metin bulunamamıştır. Yerine eklenen etkinlikte katılımcıların görselleri yorumlayıp yazması için bir alan bırakılmıştır. Verilen görseller "Doğa ve Evren" temasında işlenen konulara ilişkindir, bu sayede katılımcıların yazarken zorlanmadıkları

gözlemlenmiştir. Yalnızca Ö4 kodlu öğrencinin iki cümlelik bir yazı yazarak etkinliği tamamladığı tespit edilmiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

6. etkinlikte öğrencilerden en sevdikleri hayvanı hafızada tutma tekniğini kullanarak tanıtımları istenmiştir. Zihinlerinde anlatacaklarını tasarımları, hatırlamaları için de anahtar kelimeler belirlemeleri ve yazmaları beklenmiştir. Bunlara ara sıra bakabilecekleri ifade edilmiştir. Etkinlik, katılımcıların da yapabileceği düzeydedir fakat hafızada tutma tekniğinin anlatıldığı kısım katılımcı öğrencilere basitleştirilmiş şekilde sunulmuştur: “En sevdiğiniz hayvanı arkadaşlarınıza tanıtınız. Anlatacaklarınızı aklınızda sıralayınız. Bu sırayı hatırlamanız için bazı kelimeler belirleyip bunları bir kâğıda yazınız. Konuşurken ara sıra bu kâğıda bakabilirsiniz. (...)” Ö5 kodlu öğrencinin etkinliğe hazırlık yapmadığı gözlemlenmiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

7. etkinlikte öğrencilerden en sevdikleri hayvana mektup yazmaları istenmiştir. Ders kitabında mektubun taslağı verilmiş olsa da yönlendirici şekilde değildir. Verilen taslakta “Mektubumun konusu ve ana fikri / Mektubumun giriş bölümünde yazacaklarım / Mektubumun gelişme bölümünde yazacaklarım / Mektubumun sonuç bölümünde yazacaklarım” ibareleri yer almaktadır. Bu bölümler katılımcıların mektup yazarken ne yapacaklarına dair yardımcı yönlendiriciler eklenerek düzenlenmiştir. “Nasıl hitap edeceğim (Sevgili ..., sayın ..., değerli... vb.), giriş bölümünde yazacaklarım (Adını ve mektubunu niçin yazdığını söyleyebilirsin), gelişme bölümünde yazacaklarım (Kendinle ilgili istediğin kadar bilgi verebilirsin), sonuç bölümünde yazacaklarım (Ardıç tohumuna iyi dileklerde bulunmalısın)”. Etkinliğin açıklama kısmı ise daha öz bir şekilde ifade edildiğinden, burada da basitleştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ö3 kodlu öğrencinin mektubunda yeni öğrendiği iki kelimeye -kısır döngü, semt- yer verdiği tespit edilmiştir. Elde edilen kazanımlar:

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

Çalışma kâğıdına ders kitabında yer almayan, öğrencilerin birlikte ürün koymalarına yönelik olan “Meyve Çekirdekleri Toplama Kutusu Yapma” etkinliği eklenmiştir. Katılımcılar bu etkinlik için birtakım malzemeler getirmişlerdir. Kartona ağacın üst kısmı çizdirilmiş, çizilen yerlerinden kestirilerek mukavvaya yapıştırılmaları istenmiştir. Pet şişe de ağacın gövdesi olarak düşünülerek kartonun altına bantlanmıştır. Getirilen meyve çekirdekleri şişeye atılmıştır. Etkinliğin amacını gösterir nitelikte bir yazı kartona yazılmıştır. Mukavvanın üst kısmına bir delik açılarak okulun belirli yerlerine asılması sağlanmıştır. Böylelikle meyve çekirdeklerinin çöpe değil, pet şişeye atılarak burada birikmesi, sonrasında da doğada müsait bir alana gömülmesi gerektiği üzerinde konuşulmuştur. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

“Meyve Çekirdekleri Toplama Kutusu Yapma” etkinliğinde kazanımlarda yer almayan fakat öğrencilere kazandırıldığı gözlemlenen bir kazanım daha gerçekleşmiştir. Okuduğunu anlama konusunda yeterlik kazanmış öğrencilerin, onlara sunulan yönergelerden yola çıkarak bir ürün yapabilecekleri görülmüştür. Bu nedenle “Yönergelerden hareketle bir ürün ortaya koyar.” kazanımı katılımcı öğrenciler tarafından gerçekleştirilmiştir.

4.1.4. Deniz Hasreti Metni ve Etkinlikleri

Temanın dinleme/izleme metni olan Deniz Hasreti metni, değiştirme ve ekleme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında okuma metni olarak verildiğinde dahi katılımcı öğrencilerin anlamakta oldukça güçlük çekeceği düşünülen şiirde, benzetme ve kişileştirme sanatı, aynı zamanda mecazlar yer almaktadır (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 32):

“Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanyor, yanyorum.

Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor;
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.”

Şiirin not olarak dinlenmesi istenmiştir fakat daha önceki gözlemlerden yola çıkarak katılımcıların yazılı olmayan bir metni takip etmekte zorlandığı bilinmektedir. Bu nedenle şiirin tamamına çalışma kâğıtlarında yer verilmiştir. Yalnızca bazı kısımları boş bırakılmıştır. Katılımcılardan şiiri seçici dinleme yöntemine göre dinleyerek boş bırakılan kısımları doldurmaları istenmiştir. Dinleme metni iki defa dinletildiğinde Ö1, Ö3 ve Ö4 kodlu öğrencilerin şiirde boş bırakılan yerlerden iki ila üçünü dolduramadığı tespit edilmiştir. Diğer katılımcılar tarafından etkili dinleme sağlanmıştır. Uyarlanan metin neticesinde gerçekleşen kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Okuma

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Metinden sonra yer alan yedi etkinliğin altısı ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır:

Tablo 10: Doğa ve Evren Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Ana Duyguyu Belirleme	Değiştirme
3	Metne İlişkin Soruları Cevaplama	Azaltma, Değiştirme
4	Başlık Belirleme	Azaltma
5	Güdümlü Konuşma	Basitleştirme
6	Grupla Yazma	Değiştirme
7	Yazılan Metnin Tabloda Verilenlerden Hareketle Kontrol Edilmesi	Azaltma, Değiştirme

Hazırlık çalışmalarında yer alan üç sorunun ikisi, katılımcıların yeterlik seviyelerine uygun olduğu için uyarlanmamıştır. Sorulardan birinde ise katılımcı öğrencilerin daha fazla konuşabilmesine olanak sağlanması amacıyla uyarlama yapılmıştır. “Denize gitmeyi sever misiniz? Niçin?” sorusu “Daha önce denize gittiniz mi? Gittiyseniz orada neler yaptınız?” sorusuyla değiştirilmiştir. Katılımcı öğrenciler üç soruyu da cevaplarırken zorluk yaşamamışlardır. Hazırlık çalışmalarından elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliği katılımcı öğrencilerin anlayabilecekleri düzeyde bir etkinlik olduğundan dolayı uyarlanmamıştır. Katılımcıların “fener, ufuk, çivi, çağla-” kelimelerinin anlamlarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Bu kelimelerin anlamlarını öncelikle tahmin etmeleri, ardından sözlükten bulmaları ve son olarak da anlamına uygun şekilde cümle içerisinde kullanmaları istenmiştir. Etkinlik neticesinde elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Şiirin ana duygusunun tespit edilmesine ilişkin etkinlikte, değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Etkinlik ders kitabında “Dinlediğiniz şiirin ana duygusunu aşağıya yazınız.” şeklinde verilmiştir, yapılan uyarlamayla ise altı duygu içerisinde dinlenen şiirde yer alan duygular istenmiştir. Katılımcı öğrencilerin soruyu doğru yanıtladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

Ders kitabında metne ilişkin soruların bulunduğu etkinlikte yedi soru yer almaktadır. Çalışma kâğıdıdaysa metne ilişkin dört farklı soruya yer verildiği için azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Kitapta yer alan sorular, şiirin yorumlanması, şiirden hareketle başka sonuçlara ulaşılmasına yöneliktir. Örneğin “Son dördlükteki ‘Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden’ ifadesinden şairin nereli

olduğu ya da şiiri yazdığı sırada nerede yaşadığı tahmin edilebilir mi?” sorusu yöneltmiştir. Coğrafi bilgisi yetersiz olan katılımcılar için elma ve fındık bahçelerinden hareketle şairin nereli olduğuna ya da şiiri yazdığı sırada nerede yaşadığına yönelik sorunun zor olduğu düşünülerek sorularda değişikliğe gidilmiştir. Katılımcılar için hazırlanan üç soru kapalı uçludur. Örneğin; 2. soru “Şair denizden uzakta kaldığını hangi dizelerde anlatmaktadır?”, 3. soru “Denizin dalgaları şairin gözünde nasıl tütmektedir?” şeklindedir. Soruları cevaplandırırken katılımcıların istekli oldukları ve soruları doğru yanıtladıkları gözlemlenmiştir. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Dinlenen şiire yönelik üç farklı başlık belirlenmesinin istendiği etkinlikte azaltma ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Buna göre katılımcılardan iki farklı başlık belirlemeleri istenmiştir. Ö1 kodlu öğrencinin şiire uygun başlık bulma konusunda zorluk yaşadığı gözlemlenmiştir. “Denizci, Denizi Seven Adam, Deniz Sevgisi, Deniz Özlemi vd.” belirlenen başlıklardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

Güdümlü konuşma etkinliğinde öğrencilere “Deniz kirliliğini önleyebilmek için neler yapılabilir?” sorusu yöneltilmiş, önerilerini sıralamaları ve konunun sınıfça tartışılması beklenmiştir. Etkinliğin katılımcı öğrencilerin de etkin olarak katılacakları düzeyde olduğu görülmüşse de etkinliğin anlatımı sırasında kullanılan bazı ifadelerin (beyin fırtınası, güdümlü konuşma stratejisi vb.) anlam karmaşasına neden olabileceği öngörüldüğünden dolayı etkinlikte basitleştirme ilkesi uygulanmıştır. Bütün sınıfın etkin olarak katılımı söz konusu olduğu için Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8 kodlu öğrencilerin etkinlik esnasında söz hakkı almadıkları gözlemlenmiştir. Diğer katılımcı öğrencilerin ise verdikleri cevapların kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Grupla yazma etkinliğinde de değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabındaki etkinlikte öğrenciler üç konuyla -Deniz ve İnsan, Deniz Kirliliği, Gemiyle Yolculuk- sınırlandırılmıştır. Yapılan uyarlamayla katılımcıların denizle ilgili herhangi bir konuda yazmaları istenmiştir. Sınıftaki katılımcı sayısına göre gruplar oluşturulmuştur. Örneğin, katılımcı sayısı dört olan sınıf, dört ayrı gruba ayrılmıştır. Katılımcıların grup içerisinde etkin olabilmesi için grup sözcüsü olarak belirlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca metinler yazılırken gruptaki herkesin en az beş cümle yazması istenmiştir. Oluşturulan metinlerde Ö6 ve Ö9 kodlu öğrencilerin gruplarda pek etkili olmadıkları, grup arkadaşları tarafından ifade edilmiştir. Diğer katılımcıların grup içinde etkin oldukları gözlemlenmiştir. Grupların çoğunun (f=7) hikâye edici, diğer grupların (f=4) ise bilgilendirici metin yazdıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanımlar:

Yazma

T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

T.6.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Grupların yazdıkları metni düzenlemelerine yönelik etkinlik, azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ortaya çıkan metinle ilgili öğrencilerin öz değerlendirme yapmaları için birtakım soruların yer aldığı bir tablo sunulmuştur. Ders kitabındaki tabloda yedi soru bulunurken yapılan uyarlamayla bu sorular beşe düşürülmüş, aynı zamanda katılımcılar için daha öncelikli olduğu düşünölen “Cümlelerime büyük harfle başladım./ Virgülden sonra küçük, noktadan sonra büyük harf kullandım.” ifadelere yer verilmiştir. Gruptaki her öğrenci kendi yazmış olduğu bölümlerin kontrolünü yapmıştır. Gerekli geri dönütler sağlanmıştır. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

4.2. Millî Mücadele ve Atatürk Teması

Millî Mücadele ve Atatürk teması, yurttaşlık ve tarih bilgisi gerektiren bir içeriğe sahiptir. “Çanakkale, Anadolu İmecesı, Baba ve Kuşların Çektiği Kağı” metinlerinin her birinde bir savaşın konu edildiği belirlenmiştir. Katılımcıların yakın zamanda bizzat şahit oldukları iç savaş nedeniyle temadaki metinler savaş psikolojisini atlatamamış olan öğrencileri etkilemektedir. Metinler uyarlanırken metnin konusuna paralel fakat savaşın sarsıcı yönlerine değinmeyen içerikler tercih edilmiştir. Buna rağmen katılımcıların derse katılımda diğer temalara göre daha isteksiz oldukları görülmüştür. Aynı zamanda ilgili temada yer alan içeriklerin sınıftaki diğer öğrencilerin de ilgisini çekmediği için, metinlerin öğrenci katılımını destekleyecek şekilde daha özenli şekilde seçilmesi gerekmektedir.

Anadolu İmecesı metni, savaş içerikli metinlerin arka arkaya gelmesi ve öğrencilerin ders katılımlarının düşmesinden dolayı yeniden düzenleme ilkesine göre uyarlanmıştır. Metin, Kurtuluş Savaşı zamanında Anadolu halkının imece yoluyla askerlere yaptığı yardımı konu ettiği için 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın olduğu haftaya denk gelen 7. temanın 2. metni olarak işlenmesine karar verilmiştir. Resmî bayramın konusuyla metin içeriğinin ilişkili olmasından dolayı öğrenciler üzerinde daha etkili olacağı düşüncesiyle yeniden sıralaması yapılan metin, 16 Mart itibarıyla okullara uzaktan eğitim yoluyla devam edilmesinden dolayı işlenememiştir. Temada uyarlanan metinler tabloda belirtilmiştir:

Tablo 11: Millî Mücadele ve Atatürk Temasında Uyarlanan Metinler

Metin No	Ders Kitabında Yer Alan Metin	Uyarlanan Metin	Yazar	Uyarlama İlkesi
1	Kuşların Çektiği Kağı	Küçük Asker	Tevfik Fikret	Azaltma, Yerine Koyma
2	Çanakkale	Çanakkale'den Sonra	Gökçe Özder	Azaltma, Yerine Koyma
3	Anadolu'da İmece	-	-	Yeniden Düzenleme
4	Baba	-	Emine Işınso	Azaltma, Değişirme, Ekleme

4.2.1. Küçük Asker Metni ve Etkinlikleri

“Kuşların Çektiği Kağı” şiiri hayalî unsurlar, devrik cümleler ve anlamı bilinmeyen fazlaca kelime barındırdığı için “Küçük Asker” şiiriyle değiştirilmiştir. Örneğin:

“Hayır sökülmedi batakta, yürümedi kağı,
Oldu cik cik ordusunun gönülcüğü dar.
Tekin’i sevenler indi üzerinden
Küçücük pençeleriyle tuttular ipleri,
Yüz bin yerinden, yüz bin bir yerinden tam,
Bütün güçleriyle uçtu İzmir’e doğru kuşlar.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 43).

Şiirde Millî Mücadele’de rol oynayan çocuk kahramanlar konu edinmiştir. Şiirin dizelerinin devrik yapıda ve kapalı anlatıma sahip olması anlam karmaşasına neden olmaktadır. Uyarlama neticesinde “Küçük Asker” adlı şiir “Kuşların Çektiği Kağı” şiirinin yerine getirilmiştir. Şiirde katılımcıları olumsuz şekilde etkileyecek “kılıç, tüfek, silah, kurşun” kelimelerinin bulunduğu dörtlükler çalışma kâğıdına eklenmeyerek azaltma ilkesinden yararlanılmıştır. Şiirde katılımcıların anlamını bilmediği “um-” fiili dışında bir kelime olmadığı tespit edilmiştir. Şiirde hayalî öğelere yer verilmemiştir. Bu nedenle katılımcılar, şiiri anlamlandırmakta zorluk çekmemişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Şiirden sonra yer alan yedi etkinliğin altısı ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır.

Tablo 12: Millî Mücadele ve Atatürk Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma, Ekleme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değiştirme
3	Başlık Belirleme	Azaltma, Basitleştirme
4	Metinlerin Karşılaştırması	Azaltma, Basitleştirme, Değiştirme, Yerine Koyma

5	Çekim Eklerini Kavrama	Azaltma, Basitleştirme, Değişirme
6	Metinden Hareketle Konuşma	Atlama
7	Karikatürden Hareketle Metni Devam Ettirme	Yerine Koyma

Hazırlık çalışmaları azaltma ve ekleme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında yer alan “Gelecek Derse Hazırlık” bölümünde 1. Dünya Savaşı’nda Doğu Cephesi’ne cephane taşıyan Vanlı 120 çocuktan 98’inin dönüş yolunda soğuk nedeniyle şehit oluşunu konu edinen 120 adlı filmin evde izlenmesi istenmiştir. Hazırlık çalışmalarında ise bu filmin vermek istediği mesaj sorulmuştur. Hem filmin içeriğinin savaşa yönelik hazin bir öyküyü içerisinde barındırması, -çocukların yollarda donarak şehit olması, savaş alanında yaşanan sarsıcı görüntüler vb.- hem de katılımcı öğrencilerin birçoğunun internet imkânından yoksun olması nedeniyle bu soru çalışma kâğıdına alınmamıştır. Ders kitabındaki sorulardan birindeyse değişikliğe gidilmemiştir. Soruda daha önce çocuk kahramanlarla ilgili yapılması istenen araştırmanın paylaşılması istenmiştir. Katılımcıları şiire hazırlamak için bir soru daha ders kitabındaki sorulardan bağımsız şekilde eklenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

Metne ilişkin sorularda azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Şiire ilişkin dört soruya yer verilmiştir. Sorular kapalı uçlu olduğu için doğrudan şiirde cevaplarını bulabilecekleri düzeydedir. Katılımcı öğrencilerin soruları doğru yanıtladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Başlık belirleme etkinliğinde azaltma ve basitleştirme ilkelerine göre uyarlama yapılmıştır. Okunan şiir için istenen iki başlık yerine bir başlık yazılması istenmiştir. Ders kitabında “Belirlediğiniz başlık şiirin içeriğiyle hangi yönden ilişkilidir?” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 44) ifadesi “Bu başlığı seçmenizin nedeni nedir?” biçiminde basitleştirilerek sorulmuştur. Katılımcılar “Vatan, Çocuk Askerler, Vatanını Sev, Vatan Sevgisi” gibi başlıklar belirlemişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

“Kuşların Çektiği Kağrı” şiiriyle “Mustafa Kemal’in Kağrısı” şiirlerinin olay örgüsü, kişiler, konu ve tema bakımından karşılaştırılması istenerek benzerliklerinin ortaya konması beklenmiştir. Etkinlikte azaltma, basitleştirme, değiştirme ve yerine koyma ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. “Mustafa Kemal’in Kağrısı” şiiri katılımcı öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kalmaktadır. Bu nedenle İsmail Bilgin’e ait olan “Şehit Mehmet Kâmil” metni yerine koyma ilkesi kapsamında çalışma kâğıdına eklenmiştir. Metnin içeriğinde birtakım kısaltmalara, basitleştirmelere gidilmiştir. “Şehit Mehmet Kâmil” metniyle “Küçük Asker” şiiri arasındaki benzerlik ve farklılıklarının belirlenmesi; hikâye unsurlarının da tespit edilmesi istenmiştir. Etkinlik, katılımcıların kendilerinden istenenleri anlayabilmeleri bakımından değiştirme ilkesine göre yeniden yazılmıştır. Metinlerdeki farklılığın metinlerin türünden; benzerliğin ise konuları yönünden olduğu belirlenmiştir. Hikâye unsurları katılımcıların tamamı tarafından doğru şekilde tespit edilebilmiştir. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Ders kitabında 5. etkinlik a, b ve c bölümlerine ayrılmıştır. A bölümünde yan yana dizilmiş kelimeler verilmiş ve bu kelimelere uygun ekler getirilerek cümle kurulması istenmiştir. Örneğin; “çocuk – balon- sen - mi - al- /Çocuğun balonunu sen mi aldın?” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 46). Etkinlik kapsamında çekim eklerinin işlevi sezdirilmeye çalışılmıştır. Uyarlamayla bu etkinlikteki cümlelerin yerine katılımcıların daha kısa cümleler kurmalarını sağlayacak üç ila beş kelimeye yer verilmiştir. Katılımcıların dördünün (Ö1, Ö4, Ö5, Ö7) –(y)I belirtme ekinin

kullanımında yanlışlıklar yaptıkları tespit edilmiştir. B maddesindeyse on bir kelime verilmiş, bu kelimelere birtakım isim çekim ekleri getirilmiştir. Bu eklerden aynı işleve sahip olanlar aynı renkle yazılmış ve ardından öğrencilere “Hangi renkte yazılmış ekler, eklendikleri isimlere belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma gibi anlamlar katmıştır?” şeklinde beş soru sorulmuştur. Daha sonra öğrencilerden “Kuşların Çektiği Kağı” şiirinde yer alan isim çekim eklerini tespit etmeleri beklenmiştir. Bu etkinlikle de öğrencilerin isim çekim eklerinin türlerini ve işlevini kavramaları istenmiştir. Bu maddede yapılan uyarlamayla on bir olan kelime sayısı altıya düşürülmüştür. Sorular da katılımcılara göre düzenlenmiştir. C maddesindeyse sekiz cümle verilmiş ve bu cümlelerdeki on sekiz tane isim çekim eki alan kelimenin altı çizilerek numaralandırılmıştır. Altında ise tablo hâlinde isim çekim eklerinin isimleri, ekleri ve işlevi verilmiştir. Numaralandırılmış kelimeler eklerden hangisine aitse o ekin anlatıldığı bölümün yanında boş bırakılan yere yazılması istenmiştir. Örneğin:

Sen de <u>mi</u> buradaydın İrem?		1
Ağabeyinin <u>arkadaşı</u> da oradaydı.		2 3
Şehri <u>değişik yollardan</u> terk ediyorlardı.		4 5

Ekler		İşlevleri	Kullanıldıkları Kelimenin Numarası
Çoğul Eki	-lar -ler	İsmin karşıladığı nesnenin sayısının birden çok olduğunu belirtir. Eklendiği isme çokluk anlamı dışında abartma, yaklaşıklık, benzerlik, saygı, aile (grup) gibi anlamlar da katar.	
İyelik (Aitlik) Ekleri	1. tekil: -m, -im, -um, -üm 2. tekil: -n, -in, -ün 3. tekil: -ı, -i, -u, -ü, -sı, -su, -sü 1. çoğul: -mız, -miz, -muz, -müz 2. çoğul: -nız, -niz, -nuz, -nüz 3. çoğul: -ları, -leri	İsmin karşıladığı nesnenin kişiye veya bir başka varlığa bağlı ve ait olduğunu gösterir.	

Şekil 7: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Çekim Eklerinin İşlevini Kavrama Etkinliği

Demirel, Tuncay. 2019. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: EKOYAY Yayınları: 47-48.

Uyarlama neticesinde on sekiz olan kelime sayısı on üçe, cümle sayısı altıya düşürülmüştür. Tabloda yer alan eklerin hepsine yer verilmiştir fakat anlatım dilinde basitleştirmeye gidilmiştir. Örneğin ders kitabında çoğul eki, “İsmin karşıladığı

nesnenin sayısının birden çok olduğunu belirtir. Eklendiği isme çokluk anlamı dışında abartma, yaklaşık, benzerlik, saygı, aile (grup) gibi anlamlar da katar.” şeklinde ifade edilirken çalışma kâğıdında “Eklendikleri kelimenin sayısının birden çok olduğunu belirtir. Örnek: arabalar, evler ...” Çalışma kâğıdında eklerin işlevi açıklandıktan sonra örneğe de yer verilmiş olması, katılımcılara kendilerine sorulan eklerin işlevlerini belirlemelerinde yol gösterici olmuştur. Sınıftaki öğrencilerin çoğunun iyelik ekinin 3. tekil şahıs eki olan –(s)I ile belirtme hâl eki olan –(y)I’yı karıştırdıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle öğrencilere etkileşimli tahta vasıtasıyla Okulistik sitesi üzerinden birtakım etkinlikler yaptırılarak konunun pekiştirilmesi sağlanmıştır. Bu etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.

Metinden hareketle konuşma etkinliği “çocuğa görelilik” ilkesi göz önünde bulundurularak işlenmemiştir. “Çocukların yaş seviyeleri, gelişimsel ve kişisel özellikleri, yaşadıkları çevre, coğrafya vb. farklılıklar çocuğa göre ilkesinin temel aldığı özelliklerdir (Çakır, 2013). Etkinlikte “Millî Mücadele’de Türk Çocukları ve Bir Destan” adlı metin verilerek öğrencilerin millî mücadele yıllarında yaşamak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Metnin içeriğinde geçen bazı ifadelerin öğrenciler için olumsuz bir etkisi olacağı öngörülmüştür. Örneğin; “Millî Mücadele yıllarında Sarıca köyünden 14 yaşındaki Ali, bu bölgedeki askere kılavuzluk görevi yapıyordu. Bir seferinde de düşmanın yolunu kesmek için ‘köprüyü uçurma vazifesini aldı’ ve bu vazifeyi başarı ile yerine getirerek bir kahramanlık örneği sergiledi.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 49). Çocuğu, yaşadığı dış dünyadan bağımsız olarak ele almak doğru değildir fakat şiddeti meşrulaştıran ifadelerin –örneğin köprüyü uçurma vazifesini başarıyla yerine getirip “kahramanlık” örneği sergilendiğinin söylenmesi- henüz küçük yaşlarda olan ve aynı zamanda savaşa tanık olmuş mülteci çocuklar için uygun olmadığı düşünülmektedir. Metnin devamında da geçen şiddete yönelik ifadeler, sınıftaki diğer öğrenciler için de uygun görülmeyerek atlama ilkesi kapsamında geçilmiştir.

“Kuşların Çektiği Kağrı” şiiri manzum bir şiir niteliğinde olduğu için içerisinde bir hikâyeyi de barındırmaktadır. Etkinlikteyse bu hikâyenin devam ettirilmesi istenmektedir fakat uyarlanarak çalışma kâğıdına eklenen “Küçük Asker” şiiri

manzum nitelikte değildir. Bu nedenle yerine koyma ilkesi kapsamında, içeriğinde bir hikâyeyi barındıran “Kadim Dede-Malazgirt Zaferi” karikatürü çalışma kâğıdına eklenmiştir. Çizgi roman şeklinde olan karikatürde, Kadim adlı yaşlı bir adam tarafından çocuklara Malazgirt Zaferi’nin hikâyesi anlatılmaktadır fakat çok kısa bir bölümü verilen zaferin devamını katılımcıların yazması istenmiştir. Katılımcıların henüz yazma becerisinin gelişmediği bu etkinlikle tespit edilmiştir. Yalnızca Ö3, Ö10 ve Ö11 kodlu öğrencilerin yazma becerisinde bir gelişim gözlemlenmiştir. Özellikle Ö1 ve Ö4 kodlu öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazarken zorluk çektikleri, isteksiz oldukları fark edilmiştir. Birkaç cümle yazarak metni tamamlamışlardır. Katılımcı öğrencilerin elde ettikleri kazanımlar:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

4.2.2. Çanakkale’den Sonra Metni ve Etkinlikleri

Faruk Nafiz Çamlıbel’in “Çanakkale” şiiri, bu savaşın önemi konusunda bilgisi olmayan katılımcı öğrenciler için “Çanakkale’den Sonra” adlı metinle değiştirilmiştir. Ders kitabında yer alan şiir türündeki metinlerin içeriğinin birçok söz sanatı, anlamı bilinmeyen kelime ve devrik cümle ihtiva ettiğinden dolayı katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Şiirdeki mecazlar da katılımcıların anlamlı okuma yapmasını engellemektedir. Örneğin:

“Nice tüysüz yiğitler yılmadı cenk devinden,
Koştun senin koynuna çıkar çıkmaz evinden.
Sen onların açtığı bayrağın alevinden,
Kaç bayrağın tutuşup yere düştüğü yersin!” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 51).

Uyarlanarak çalışma kâğıdına eklenen “Çanakkale’den Sonra” adlı metindeyse katılımcıların Çanakkale zaferi hakkında bilgi sahibi olabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Metnin içeriğinde savaşa dair detaylara yer verilmeden genel olarak bu zaferin önemi konu edinmiştir. Metinde azaltma ilkesinden de yararlanılmıştır. Sesli ve sessiz okuma yöntemine göre okunan metinden elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan sekiz etkinliğin altısı ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır. İki etkinlik katılımcı öğrencilerin dil yeterlik seviyesinde olduğu için ders kitabında olduğu gibi işlenmiştir. Şiir ezberlemeye yönelik etkinlik ise atlama ilkesi kapsamında işlenmeden geçilmiştir.

Tablo 13: Millî Mücadele ve Atatürk Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Değiştirme
1	Birlikte Yapalım: Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Değiştirme, Eksikleri Ele Alma, Ekleme
2	Şiir Ezberleme	Atlama
3	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değiştirme
4	Kafiyeli Şiir Yazma	Basitleştirme, Değiştirme, Genişletme
5	Şiirden Hareketle Soru Hazırlama	Uyarlanmamıştır.
6	Ekleri Tespit Etme	Azaltma, Değiştirme
7	Belgeselden Hareketle Konuşma	Azaltma, Değiştirme, Genişletme
8	El İlanı Tasarlama	Uyarlanmamıştır.

Ders kitabında hazırlık çalışmalarında iki soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan birinde öğrencilere EBA’da yer alan “Çanakkale’den Kurtuluşa” adlı belgeselin izletilmesi ve öğrencilerin notlar alması istenmiştir. Bu soru, üzerinde küçük değişiklikler yapılarak çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Ders kitabında yalnızca belgesel izlerken aldıkları notları paylaşmaları istenirken çalışma kâğıdında aynı zamanda anlamını bilmedikleri kelimelerin de not alınması beklenmiştir. Buna göre katılımcıların anlamını bilmediği kelimeler “stratejik, topyekûn, bünye, doruk, sömürge, ittifak, itilaf, veliaht, filo, donanma, batarya, tabya, döşemek, sezme, zifiri, çark, devriye, projektör” olarak tespit edilmiştir. Belgeselin 47 dakika olması nedeniyle kısaltmaya gidilmiştir. Katılımcılar, anlamını bilmedikleri kelimenin daha fazla olduğunu, dinleme/izleme esnasında yetiştiremedikleri için not alamadıklarını

ifade etmişlerdir. Öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimelerin çoğunun terim olduğu, günlük yaşantımızda kullanılan kelime sayısının sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Ders kitabındaki diğer soruya Çanakkale kelimesinin öğrencilerin zihninde neyi çağrıştırdığının öğrenilmesi üzerinedir. Katılımcıların Çanakkale'ye dair fikirlerinin olup olmadığını öğrenebilmek için “Çanakkale ismini daha önce duydunuz mu? Hakkında neler biliyorsunuz?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Hazırlık çalışmalarından elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder. T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Konuşma

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine yönelik olan etkinlikte; değiştirme, ekleme ve eksikleri ele alma ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Etkinlikte, şiirdeki yedi kelimeye yer verilerek bu kelimelerin karşılarında anlamı ile farklı bir kelimenin anlamı bulunmaktadır. Öğrencilerin kelimeye ait olabilecek doğru anlamı şiirdeki bağlamından hareketle seçmeleri istenmiştir. Ders kitabındaki bu etkinlik, tüm sınıfın birlikte oynayacakları bir oyuna çevrilerek çalışma kâğıdına eklenmiştir. İçeriği değiştirilen etkinlik kapsamında, “Çanakkale'den Sonra” metni ile daha önceki metinlerde anlamı öğrenilen kelimeler her öğrenciye bir kelime düşecek şekilde tahtaya yazılmıştır. Sırayla öğrenciler tahtadan bir kelime seçerek bu kelimeleri anlamına uygun biçimde cümle içinde kullanmış, ardından gelen sınıf arkadaşı da yeni kuracağı cümleyi bir önceki arkadaşının cümlesiyle uyumlu şekilde tamamlamıştır. Bunu yaparken de yine tahtadan seçtikleri bir kelimeye cümlelerinin içerisinde yer vermişlerdir. Tahtadaki kelimeleri seçerken daha fazla kelime seçenekleri olması amacıyla katılımcıların etkinliğin başlarında yer almaları sağlanmıştır. Etkinliğin uygulanması esnasında birtakım zorluklar yaşanmıştır. Özellikle sonlara doğru öğrencilerin en zorlandıkları kelimeler kalmış, bu kelimelerin hem cümle içerisinde kullanılması hem de bir önceki cümleyle bağlantılı olması gerektiği için öğrencilerin bazıları devam etmekte zorlanmıştır. Sonuç olarak anlamı yeni öğrenilen kelimelerden ortak bir metin oluşturulmuştur. Katılımcıların etkinlikten elde ettikleri kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Konuşma

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Etkinlikten hareketle elde edilen fakat kazanım listesinde yer almayan bir kazanım daha gerçekleşmiştir: “Dinleme stratejilerini uygulayarak iş birliği içerisinde metin oluşturur.”

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte, değiştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında dokuz soruya yer verilirken çalışma kâğıdında bu sayı altıyla sınırlı tutulmuştur. Metindeki mühim noktaların katılımcılar tarafından anlaşılıp anlaşılmadığına yönelik sorular sorulmuştur. Örneğin; “I. Dünya Savaşı'nın en önemli cephesi neresidir?” sorusunun yanıtı doğrudan metinde bulunmaktadır. Metnin hem açık ve anlaşılır hem de kısa olmasından dolayı sorular hızlı ve doğru bir şekilde cevaplanmıştır. Sorulardan birinde metne uygun bir başlık konulması da istenmiştir. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

Ders kitabında kafiye ve redifin kavranmasına yönelik olarak verilen etkinlik, genişletilerek çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Ders kitabında öncelikle kafiye ve redifin tanımlarına, ardından da “Çanakkale” adlı şiirin dize sonlarına yer verilmiştir. Şiirin ilk iki kıtasındaki kafiyeler kırmızı, rediflerse mavi renkle gösterilmiştir. Öğrencilerden de şiirin diğer kıtalarındaki kafiye ve redifleri örnekteki gibi belirlemeleri istenmiştir. Kısa bir anlatımla kafiye ve rediflerin bulunmasına yönelik olan bu etkinliği, katılımcıların yapmakta bir hayli zorlanacakları gözlemlerden hareketle öngörülerek uyarlama yapılmıştır. Soru kökünde basitleştirme ilkesinden yararlanılarak kafiye ve redifin tanımlarına yer verilmemiştir. Bunun yerine “Bir Yolcuya” adlı şiirin bir kıtası örnek olarak verilerek dize sonlarında birbiriyle uyumlu olan kelimelerin altı çizilmiştir. Örneğin “sonunda, Anadolu’nda, yolunda”.

Bu kelimelerin birbirlerine söyleyiş olarak benzer özellikler göstermelerine dikkat çekilmiştir. Ardından “emek, zafer ve millet” kelimeleri tablo içerisinde verilmiştir. Bu kelimelere söyleyiş bakımından benzer kelimelerin yanlarına yazılması istenmiştir. Katılımcıların her bir kelime için iki ila altı uyumlu kelime buldukları tespit edilmiştir. Daha sonra da katılımcılardan dize sonları birbiriyle benzer söyleyiş özelliğinde olan bir dördlük yazmaları beklenmiştir. Katılımcıların böylelikle kafiyeli şekilde şiir yazmaları sağlanmıştır. Etkinlik kapsamında elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.

Yazma

T.6.4.1. Şiir yazar.

Hâl eklerinin tespit edilmesine yönelik olan etkinlikte azaltma ve değiştirme ilkelerine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında beş kelime verilerek kelimelerin aldığı ekler ve eklerin işlevleri sorulmuştur. Bu etkinlik çalışma kâğıdına dâhil edilirken dört kelimeye yer verilmiş, “kelimenin aldığı ek” ve “benim cümlem” başlıklı bölümler oluşturulmuştur. Katılımcıların ekin işlevini, yeni kuracakları cümle içerisinde sezmeleri beklenmiştir. Katılımcıların, ekleri tespit ederken zorluk yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Yalnızca “Gününde” kelimesinin ekleri belirlenirken Ö1, Ö5, Ö7 kodlu öğrencilerin “Günün-de” şeklinde ayırarak yanlış yaptıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar kelimeleri anlamına uygun şekilde cümle içerisinde kullanmışlardır. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.

Ders kitabında yer alan konuşma etkinliği için kelime ve kavram havuzu verilerek, izleyecekleri belgeselden hareketle öğrencilerin üç ila dört dakikalık bir konuşma yapmaları istenmiştir. Uyarlamayla birlikte katılımcılardan belgesel ve ilgili metinden hareketle bir dakikalık konuşma yapmaları istenmiştir. Katılımcıların, konuşmalarını gerçekleştirirken belli bir plan doğrultusunda hareket edebilmeleri için bir taslak eklenerek genişletme ilkesinden yararlanılmıştır. Konuşmaya kimlere hitap ederek başlamaları gerektiği, konuşmasının konu ve amacının ne olduğunu ifade

etmeleri, nelerden bahsedeceklerini söylemeleri ve sonunda da konuşmayı hangi ifadelerle sonlandıracaklarının planlanmasını yaptıktan sonra konuşmaya başlayacakları ifade edilmiştir. Azaltma ilkesi kapsamında ders kitabındaki göre daha az kelimedenden oluşan bir kelime havuzu verilmiştir. Ardından konuşmalarını değerlendirmelerine yönelik olarak ders kitabındaki benzer nitelikte beş soru sorulmuştur. Örneğin; “Kelimleri anlamına uygun olarak kullandım. (Evet, hayır, kısmen) / Herkes beni rahatlıkla duyabildi. (Evet, hayır, kısmen)” EBA’da yer alan belgesel, katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olsa da işlenen metinden edindiklerinden ve sınıftaki diğer arkadaşlarının da konuşmalarından hareketle konuşmalarını gerçekleştirmişlerdir. Verilen taslağın da konuşmaların planlı bir şekilde gerçekleştirilmesinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların, konuşmalarının ardından öz değerlendirme yapmaları konuşma esnasında yaptıkları hataları fark etmelerini sağlamıştır. Ö8 kodlu öğrenci kelime havuzunda yer alan kelimelerin tamamını konuşmasına dâhil etmiş ve dinlediği/izlediği belgeseli anlamlandırma konusunda oldukça başarılı bir konuşma gerçekleştirmiştir. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanımlar:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimleri anlamlarına uygun kullanır.

4.2.3. Baba Metni ve Etkinlikleri

Millî Mücadele ve Atatürk temasının son metni “Baba” adlı dinleme/izleme metnidir. Bu metnin içeriğinde de I. Dünya Savaşı konu edinmiştir. Bu durumun savaş nedeniyle ülkelerinden kaçarak gelen katılımcıları olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Diğer temalara göre derse katılımı daha isteksiz oldukları, bazı sorulara cevap verirken de duygusal bir yaklaşım sergiledikleri gözlemlenmiştir.

“Baba” adlı dinleme/izleme metni 15 dakikalık uzunluğa sahip ve içerisinde çok fazla terim anlamlı ve anlamı bilinmeyen kelime barındıran bir metindir. Metnin konusu Baba unvanıyla anılan Yüzbaşı Reşat Çiğiltepe’nin başında olduğu alayın Tınaztepe’yi düşman işgalinden kurtarması ve bu uğurda şehit olmasıdır.

Dersin zaman yönetimi açısından aynı dinleme/izleme metni verilmiş olsa da dinleme stratejisinde değişikliğe gidilmiştir. Dinleme metninin bir kısmı, katılımcıların çalışma kâğıdına yazılı şekilde verilmiş ve seçici dinleme stratejine bağlı olarak on altı kelimenin ayrı ayrı yerleştirilmesi için bazı bölümler boş bırakılmıştır. Katılımcı öğrencilerin metni dinlerken yazılı metni de takip edebilmeleri sağlanmıştır. Boşluklardan on tanesinin bütün öğrenciler tarafından doldurulduğu tespit edilmiştir. Bütün kelimeleri yerleştiren öğrenciler ise Ö2, Ö3, Ö7, Ö8 ve Ö11'dir. Metinden elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Metinden sonra yer alan dokuz etkinliğin yedisinde uyarlama yapılmıştır. Etkinliklerden biri atlanmış, iki etkinlikte uyarlama yapılmamış, bir etkinlik ise ayrı bir etkinlik olarak ele alınmayıp benzer bir etkinliğin içerisine dâhil edilmiştir. Uyarlama ilkelerinden hiçbirinin kapsamına girmeyen bu uyarlama biçimi “birleştirme” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 14: Millî Mücadele ve Atatürk Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma, Değişirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Değişirme
2	Hikâye Unsurlarını Belirleme	Uyarlanmamıştır.
3	Metni Özetleme	Azaltma
4	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Değişirme
5	Dinlenen Metni Canlandırma	Atlama
6	Başlık Belirleme	Uyarlanmamıştır.
7	Canlandırma Yoluyla Hazırlıklı Konuşma	Değişirme, Genişletme
8	Dinlediklerinden Hareketle Yazma	Yerine Koyma
9	Yazdığı Metni Düzenleme	Birleştirme*

Hazırlık çalışmalarında azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabının hazırlık çalışmalarında u soru yer almaktadır. Bu sorulardan biri, uzerinde küçük değişiklikler yapılarak alınmış; diğer soru ise evde izlenmesi istenen ‘‘Son Tanıklar –Milli Mücadele’’ belgeseli uzerine yapılandırıldığı için çalışma kâğıdına dâhil edilmemiştir. İstiklâl madalyasının görsellerine yer verilerek katılımcılardan istiklâl kelimesinin anlamını Türkçe sözlükten bulmaları istenmiştir. Kelimenin anlamından ve madalyanın uzerindeki şekillerden hareketle bu madalyanın kimlere, niçin verilmiş olabileceği sorulmuştur. Her sınıftan ikişer katılımcıya söz hakkı verilmiş ve öğrencilerin doğru yanıtladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarının bağlamdan hareketle tahmin edilmesine yönelik olan etkinlik, değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında öğrencilerin metni dinlerken anlamını bilmedikleri kelimeleri not almaları ve bu kelimelerin anlamlarını tahmin etmeleri istenmiştir. Katılımcıların dinleme esnasında hem boşlukları doldurması hem de anlamını bilmedikleri kelimeleri tespit etmeleri oldukça zordur. Yapılan uyarlamayla katılımcıların metinde boş bırakılan kelimeleri toplu bir şekilde görebilmeleri için on altı kelimelelik bir tablo eklenmiştir. Tabloya, dinleme metninde boş bırakılan ve doldurmaları beklenen kelimeleri yazmaları istenmiştir. Bu kelimeler içerisinde anlamını bilmedikleri kelimenin olup olmadığı sorularak bilmediği kelime mevcutsa cümledeki bağlamından hareketle tahmin etmeleri beklenmiştir. Aynı zamanda metinde geçen anlamını bilmedikleri başka kelimelerin de olup olmadığı sorulmuştur. On altı kelime arasından ‘‘rapor ve isabet’’ kelimelerinin birkaç katılımcı tarafından bilinmediği tespit edilmiştir. Bu kelimelerin haricinde ‘‘süngü, yegâne, yamaç, cenah, komuta, çember, tabur, nazik, gedik, piyade, aşırmak’’ kelimelerinin de anlamlarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Rapor, isabet, yamaç, cenah, çember, nazik kelimelerinin anlamları cümlenin bağlamından hareketle tahmin edilmiştir fakat diğer kelimelerin anlamını öğrenmek için Türkçe sözlükten yararlanılmıştır. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metnin özetlenmesini içeren etkinlikte azaltma ilkesi kapsamında kısaltmaya gidilmiştir. Katılımcılardan ikisi haricinde diğer öğrencilerin metni özetleyemedikleri gözlemlenmiştir. Metnin anlamı bilinmeyen çok fazla kelime içermesi, katılımcıların boşlukları doldurmak amacıyla metni dinlemesi ve metnin uzun olması gibi nedenlerden dolayı katılımcıların özetleme yaparken zorlandıkları düşünülmektedir. Bu etkinlik katılımcıların çoğu tarafından yapılamadığı için bir kazanım elde edilememiştir.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte altı olan soru sayısı dörde düşürülerek azaltma ilkesi uygulanmıştır. Soruların içeriği de değiştirme ilkesi kapsamında yeniden yazılmıştır. Katılımcıların yanıtlamakta zorlanmayacakları, metin içerisinde bulabilecekleri sorulara yer verilmiştir. Katılımcıların sorulara doğru şekilde yanıtlar verdiği tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Dinlenen metnin canlandırılmasına yönelik olan etkinlik, atlama ilkesi kapsamında işlenmemiştir zira dinlenen metin bir savaşı anlatmaktadır ve canlandırma esnasında dramatik görüntülere sahne olacaktır. Kapsayıcı eğitimin amacına aykırı bir durum ihtiva etmesi nedeniyle sınıftaki diğer öğrencilerin de metni canlandırmaları istenmemiştir.

Hikâye unsurlarının tespit edilmesini içeren ve metne uygun başlık belirleme etkinliklerinde herhangi bir uyarılama yapmaya gerek görülmemiş, etkinlik ders kitabındaki hâliyle işlenmiştir. Etkinlik kapsamında elde edilen kazanımlar:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Canlandırma yoluyla hazırlıklı konuşma etkinliğinde değiştirme ve genişletme ilkesi uygulanmıştır. Ders kitabında, öğrencilerden kendilerini Millî Mücadele’de rol oynayan bir kahramanın yerine koyarak hayat hikâyelerini onların ağzından anlatmaları istenmiştir. Etkinlik, bilgi kaynaklarını kullanma konusunda deneyimsiz olan katılımcılar için Millî Mücadele kahramanlarının hem görselleri hem de kendi ağızlarından yaşam öykülerini çok kısa şekilde anlattıkları hâliyle yazılı olarak

çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Katılımcılar, çalışma kitabında yer verilen sekiz kişiden birini seçerek canlandırmışlardır. Etkinliğe katılım gösteren öğrencilerden yedisi -Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10- Kâzım Karabekir'i; Ö11, Mustafa Kemâl Atatürk'ü; Ö3, Şerife Bacı'yı; Ö1, Gördesli Makbule'yi; Ö4, Sütçü İmam'ı anlatmayı tercih etmiştir. Katılımcılardan üçünün konuşmaya pek hazırlanmadıkları görülmüştür. Diğer katılımcıların etkinliğe katılımda istekli oldukları, salt ezber yapmayarak canlandırmaya uygun şekilde jest ve mimiklerine dikkat ettikleri, ses tonunu değiştirdikleri gözlemlenmiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Ders kitabında 8. etkinlikte bir özlü söz verilmiş, bundan yola çıkarak kahramanlık ve Millî Mücadeleyle ilgili bilgilendirici metin yazılması istenmiştir. Bu etkinlik, yerine koyma ilkesine göre düzenlenmiştir. On beş dakika uzunluğunda olan “Baba” metni dinleme esnasında 10. dakikada durdurulmuş, metnin devamında neler olabileceğini öğrencilerin tahmin etmesi istenmiştir. Katılımcılar metnin türüne bağlı olarak tahminlerini deftere yazmışlardır fakat metnin anlaşılmadığı daha önceki metin özetleme etkinliğinde görüldüğünden dolayı metin, sınıftaki diğer öğrenciler tarafından bir kere daha özetlenmiştir. Katılımcıların altısı -Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11- yazma etkinliğini gerçekleştirmiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Ders kitabında öğrencilerin yazdıkları metni düzenlemelerini içeren etkinlik ayrı olarak ele alınmayarak 8. etkinlikle birleştirilmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere herhangi bir uyarılma ilkesinin kapsamında olmayan bu uyarılma, bir etkinliğin diğeriyle birleştirilmesini tanımlayacak şekilde “birleştirme” ilkesi olarak ele alınmıştır. Etkinlik kapsamında katılımcılar, yazdıkları metinlerin düzenlemesini yapmışlar; yaptıkları hataları tespit etmişlerdir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

4.3. Çocuk Dünyası Teması

Katılımcıların en etkin olduğu *Çocuk Dünyası* temasında, uyarlanan bazı metin ve etkinlikler sınıf ve okul içi uygulamalı içeriklerden oluşmaktadır. Tema kapsamında diğer temalardaki gözlem ve tespitlerden hareketle birkaç değişikliğe gidilmiştir. Millî Mücadele ve Atatürk temasında dinleme/izleme metninin katılımcılar tarafından anlaşılammaması üzerine bu temanın dinleme/izleme metni yerine koyma ilkesine göre uyarlanarak başka bir metinle değiştirilmiştir. Uyarlanan metinler ve uyarlanma ilkeleri Tablo 15’te belirtilmiştir:

Tablo 15: Çocuk Dünyası Temasında Uyarlanan Metinler

Metin No	Ders Kitabında Yer Alan Metin	Uyarlanan Metin	Yazarı	Uyarlama İlkesi
1	Uçurtma	-	Necdet Neydim	Azaltma
2	Oyun	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları	İsmail Fidan	Yerine Koyma
3	Kanatların Çocuklar	İnternet Bağımlılığı	Mehmet Tefik Temiztürk	Yerine Koyma
4	Oyuncak	Hımbıl Oyunu	MEB- Unutulmaya Yüz Tutmuş Çocuk Oyunları	Yerine Koyma

4.3.1. Uçurtma Metni ve Etkinlikleri

Çocuk Dünyası temasının ilk metni “Uçurtma” şiiri, katılımcıların dil yeterlik seviyesinin üzerinde olmadığından dolayı çalışma kâğıdına da alınmıştır yalnızca kullanılan söz sanatlarının anlamı zorlaştırması nedeniyle şiirin son üç kıtasına yer verilmemiştir. Örneğin:

“Bak bana
Ben senin ulaşmak istediğin
Gökyüzüyüm
Ben senin
Kederinin bulutlara atılan
Tohumlarıyım
Yağmur yağmur sana yağın” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 75).

Şiirden alıntılanan kıtada noktalama işaretlerinde hatalar mevcuttur fakat metin içerisinde dönemsel söylenişten kaynaklı yazım ve noktalama işaretlerindeki farklılıkların düzeltilmemesi gerektiği (MEB, 2019) için herhangi bir düzeltme yapılmamıştır. Şiirde uyarlama ilkelerinden azaltma ilkesi kapsamında uyarlama yapılmıştır. Şiirin çalışma kâğıdında yer aldığı kısımları katılımcılar, geriye kalan kısmını ise sınıftaki diğer öğrenciler okumuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Şiirden sonra yer alan dokuz etkinliğin sekizinde uyarlama yapılmış, anlamı bilinmeyen kelimelerin tahmin edilmesine yönelik olan etkinlikte uyarlama yapmaya gerek duyulmamıştır.

Tablo 16: Çocuk Dünyası Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma/Basitleştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Ana Duygu ve Konuyu Belirleme	Değiştirme
3	Başlık Belirleme	Azaltma
4	Metne İlişkin Sorular	Azaltma, Basitleştirme, Değiştirme
5	Haber Metnine İlişkin Sorular	Azaltma, Basitleştirme, Değiştirme, Yerine Koyma
6	Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin İşlevini Fark Etme	Azaltma, Değiştirme
7	Görüşmeden Hareketle Hazırlıklı Konuşma	Değiştirme
8	Dinlediklerinden/İzlediklerinden Hareketle Uçurtma Yapımı	Değiştirme, Genişletme
9	Ortaya Koyduğu Ürün Hakkında Yazma	Yerine Koyma

Hazırlık çalışmalarında azaltma ve basitleştirme ilkelerine göre uyarlama yapılmıştır. Sorular katılımcıların anlayabileceği düzeydedir fakat bazı kelimelerde birkaç sadeleştirme yapılmasının sorunun anlaşılmasını kolaylaştıracağı öngörülmüştür. Katılımcıların etkin şekilde katılım gösterdiği hazırlık çalışmalarından elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Öğrencilerin şiirde yer alan anlamını bilmedikleri kelimelerin tespiti ve daha sonra bağlamdan hareketle bunların tahmin edilmesine yönelik olan etkinlik, ders kitabındaki hâli değiştirilmeden işlenmiştir. Katılımcıların anlamını bilmedikleri kelimelerin “çıtı ve keder” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin bağlamdan hareketle kelimenin anlamını tahmin etmeleri sağlanmıştır. Tahminlerinin doğruluğunu tespit etmek için Türkçe sözlükten yararlanmışlardır. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Şiirin ana duygusunun ve konusunun belirlenmesine yönelik olan etkinlikte değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında, “Okuduğunuz metnin ana duygusu ve konusu nedir?” şeklinde sorulan soru, “Şiirde ne anlatılmaktadır? / Şiiri okuduğunuzda neler hissettiniz? En çok hissettiğiniz duygu ne oldu?” biçiminde çalışma kâğıdına alınmıştır. Katılımcıların şiirin ana duygusu ile konusunu belirlerken zorlanmadıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

Şiire uygun başlık belirleme etkinliğinde, katılımcılardan bir tane başlık belirlemeleri istenerek azaltmaya gidilmiştir. Şiire uygun başlığın katılımcıların tamamı tarafından belirlenebildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

Metne ilişkin soruların yer aldığı 4. etkinlikte değiştirme, basitleştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlamaya gidilmiştir. Ders kitabında şiire ilişkin beş soruya yer verilmiştir. Soruların bir kısmı katılımcıların da yanıtlayabileceği düzeydedir ve bu sebeple değiştirilmemiştir. Bir soruda ise basitleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Örneğin; “Metinde ‘sıkıca tut’ ifadesinin tekrar edilmesinin sebebi nedir?” şeklindeki soru “Uçurtma, neden kendisinin sıkıca tutulmasını istemektedir?” olarak değiştirilmiştir. Katılımcıların sorulara doğru yanıtlar verdiği görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Ders kitabında yer alan 5. etkinlikte, dört tane haber metnine yer verilerek bu haberlerin içeriğine yönelik sorular sorulmuştur. Bu etkinlik azaltma, basitleştirme, değiştirme ve yerine koyma ilkeleri kapsamında uyarlanmıştır. Kitaptaki haber metinlerinden biri, katılımcıların dil yeterlik seviyelerine uygun olması nedeniyle çalışma kâğıdına alınmıştır fakat içerisinde bazı sadeleştirmeler yapılmıştır. Diğer üç haber metnine çalışma kâğıdında yer verilmemiştir. Bunların yerine internet ortamından alınan bir haber metni getirilmiştir. İki haber metnine ilişkin üç soruya yer verilmiştir. Haber metinleri ülkemizde düzenlenen uçurtma şenliklerine yöneliktir. Katılımcılara yöneltilen sorular değiştirme ilkesi kapsamında yeniden yazılmıştır. Soruların katılımcılar tarafından doğru yanıtladığı gözlemlenmiştir. Etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

Geçiş ve bağlantı ifadelerinin kavranmasına ve işlevlerini fark etmelerine yönelik olan etkinlik azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Etkinlik a, b ve c maddelerine ayrılmıştır. Günlük yaşamımızda pek kullanılmayan “lâkin” bağlacıyla ilgili olan ifadelere ve c maddesinde geçen soruya yer verilmemiştir. C maddesinde yer alan soruda, şiirde hangi geçiş ve bağlantı ifadesinin kullanıldığı sorulmuştur fakat şiirde yer alan geçiş ve bağlantı ifadesi, şiirin çalışma kâğıdına alınmayan son dörtlüğünde yer aldığı için bu etkinlikte de değerlendirmeye alınmamıştır. Etkinliğin

a maddesinde altı cümle verilmiş ve bu cümlelerde yer alan geçiş ve bağlantı ifadeleri koyu şekilde yazılarak bunların fark edilmesi sağlanmıştır. Buradaki cümleler değiştirilerek daha basit düzeyde olan cümlelere yer verilmiştir. Koyu yazılmış olan kelimelerin cümleden çıkarıldıkları zaman cümlede bir değişikliğe neden olup olmadığı, bu kelimelerin cümleye nasıl bir anlam kattığına dair bir soru sorularak geçiş ve bağlantı ifadelerinin işlevi sezdirilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların basit düzeyde bu ifadelerin işlevlerini fark ettikleri tespit edilmiştir. Ardından geçiş ve bağlantı ifadelerinin tanımına yer verilmiştir. B maddesindeyse A'da yer alan geçiş ve bağlantı ifadelerine yer verilerek bu defa katılımcı öğrencilerin bu kelimelerle, işlevine uygun şekilde cümle kurmaları beklenmiştir. Katılımcıların “bununla birlikte” ifadesiyle ilgili cümle kurarken zorlandıkları ve genellikle yanlış yaptıkları tespit edilmiştir. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.

T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

Ders kitabında empati kurarak konuşma yapılmasına dair olan etkinlikte, öğrencilerden kendilerini büyüklerinin yerine koymaları istenmiştir. Çocukluklarında oynadıkları oyunları, varsa uçurtma deneyimlerini öğrenmek amacıyla büyükleriyle görüşmeleri gerektiği de ifade edilmiştir. Bu etkinlik değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Çalışma kâğıdında katılımcıların büyükleriyle görüşmeleri istenmiş, sormaları gereken sorulara yer verilmiştir. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin de pekişmesi adına bunları konuşmalarında kullanmaları, konuşma yaparken her kullanmış oldukları geçiş ve bağlantı ifadesi için sınıftaki öğrencilerin el çırpacakları ifade edilmiştir. Böylelikle oyunlaştırılan bu etkinlik sayesinde geçiş ve bağlantı ifadelerine de dikkat çekilmiştir. Katılımcıların da etkin şekilde geçiş ve bağlantı ifadelerinden yararlandıkları, konuşmalarını yaparken büyükleriyle görüşmelerinden edindikleri verileri de kullandıkları görülmüştür. Ö1 kodlu öğrenci, bu etkinliğe katılım göstermemiştir. Etkinlikten elde edilen kazanımlar:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle uçurtma yapımı etkinliği, değiştirme ve genişletme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında uçurtmanın yapım aşamalarına ilişkin görsellere yer verilmiştir. Görsel okuma yapılarak öğrencilerin uçurtma yapması beklenmiştir. Görsellerin birkaç aşamasında katılımcılardan bazılarının sorun yaşayacağı öngörülerek ve dinleme/izleme becerisinin de ölçülmesini sağlamak amacıyla EBA’da yer alan bir video sınıftaki bütün öğrencilere izletilmiştir. Videoda, uçurtmanın nasıl yapıldığı uygulamalı olarak anlatılmaktadır. Sınıftaki tüm öğrencilerin katılımıyla gerçekleşen etkinlik sonucunda dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle uçurtmalarını tamamladıkları gözlemlenmiştir. Teneffüste hep birlikte uçurtmalarını uçuran öğrencilerin etkinlikten elde ettikleri kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer almayan fakat öğrencilere kazandırıldığı gözlemlenen bir kazanım daha gerçekleşmiştir: “Dinleme stratejilerinden hareketle bir ürün ortaya koyar.”

Son etkinlikte ise yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlama yapılmıştır. Kitapta “Kırlara Gidiyorum” adlı şiir verilerek uçurtmayla ilgili bir şiirin de öğrenciler tarafından yazılması istenmiştir. Yapılan uyarlama neticesinde bir önceki etkinlikte öğrenciler tarafından yapılan uçurtmanın yapılış aşamalarının yazılması istenmiştir. Katılımcılardan Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10 VE Ö11’in uçurtmanın yapılışını aşama aşama doğru şekilde yazdıkları gözlemlenmiştir. Diğer katılımcıların eksikleri olduğu ve özellikle noktalama işaretlerinin kullanımı konusunda hatalar yaptıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

4.3.2. Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları Metni ve Etkinlikleri

Ahmet Rasim'e ait "Oyun" metni yerine "Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları" metni çalışma kâğıdına eklenmiştir. "Oyun" adlı metin, hem katılımcı öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu görüşüyle hem de öğrencilere uygun olmadığı düşünülen ifadelerden dolayı değiştirilmiştir. Örneğin:

"Öf! Patlayacağım, diye bağırmıştım. Beni tuttukları gibi 'Al sana öf! Al sana patlamak! Ölsen de gebersen de seni sokaklarda oynatmam!' diye beni sandık odasına tıkmasınlar mı? (...) Bilemedin, kaldır vur. Sırttakilerin hepsi birden yumruklarıyla: 'Güm!' (...) Göklere baş vura vura yükselen, kuyruk ata ata tepe aşağı gelirken yeniden havalanarak hızla hızla doğrulup böbürlene böbürlene bulutlara karışan dört köşeli, beşli, altılı uçurtmalara ne diyeceksiniz?" (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 84).

"Oyun" metninin uyarlanması sonucunda çalışma kâğıdına dâhil edilen metin, aynı zamanda TRT Çocuk adlı TV kanalında yayınlanan "Rafadan Tayfa" adlı bir çizgi filmidir. Katılımcıların da izlediği bilinen çizgi filmin metni olarak çalışma kâğıtlarında yer almasının katılımcıları güdülediği gözlemlenmiştir. Metnin içeriğinde daha önce sınıf içerisinde de oynandığı görülen isim şehir oyununun metnin kahramanları tarafından oynanması konu edinmektedir. Metinde oyunun dört kişi arasında oynanması üzerine öğrenciler arasından da dört kişi belirlenmiştir. Metindeki kahramanlara göre eşleştirmeler yapıldıktan sonra belirlenen katılımcılar tarafından metin okunmuştur. Metinden hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan dokuz etkinliğin yedisinde uyarlama yapılmıştır. İki etkinlik katılımcıların dil yeterlik seviyelerine uygun olduğu için uyarlanmamıştır.

Tablo 17: Çocuk Dünyası Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Deyimleri Belirleme	Dallandırma, Değiştirme Genişletme

3	Ana Fikir ve Konuyu Belirleme	Değiştirme
4	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değiştirme
5	Metne İlişkin Soru Oluşturma	Azaltma
6	Anı Türünü Kavrama	Azaltma, Basitleştirme
7	Çoğul Ekinin İşlevlerini Kavrama	Azaltma, Değiştirme
8	İzlediklerinden Hareketle Düşüncelerini İfade Etme	Uyarlanmamıştır.
9	Araştırmalarından Edindiği Bilgileri Sergileme Yoluyla Anlatma ve Yazma	Değiştirme, Genişletme

Hazırlık çalışmaları değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Soruların içerikleri tamamen değiştirilerek her bir öğrencinin cevap verebileceği düzeye getirilmiştir. Örneğin; “Severek oynadığınız çocuk oyunları nelerdir? Neden bu oyunları oynamayı seviyorsunuz?/ Bildiğiniz çocuk oyunları hangileridir?” Katılımcıların hazırlık çalışmalarına etkin katılım göstermesi dikkat çekmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

Anlamını bilmediği kelimeler etkinliğinde uyarlama yapılmamıştır. Metinde yer alan “söğüt ve saka” kelimelerinin katılımcı öğrenciler tarafından bilinmediği tespit edilmiştir. Kelimelerin anlamlarını cümledeki bağlamlarından hareketle tahmin etmeye çalışmışlardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metindeki deyimlerin anlamlarının belirlenmesini içeren etkinlik; genişletme, değiştirme ve dallandırma ilkelerine göre uyarlanmıştır. Çalışma kâğıdına alınan metinde kullanılan deyimlerin oldukça az olması nedeniyle farklı deyimlere de yer verilmiştir. Deyimin tanımına, işlevine, birkaç örneğine ve somutlaştırmak amacıyla bir karikatüre yer verildikten sonra içerisinde deyim bulunan üç cümle yazılmıştır. Cümlelerin altında deyimlerin anlamı ile farklı anlamlara yer verilmiş, bunların

arasından hangisinin cümledeki deyim anlamı olabileceğinin bağlamdan hareketle belirlenmesi istenmiştir. Gözünden düşmek, içi içine sığmamak ve can kulağıyla dinlemek deyimlerinin anlamları, cümledeki bağlamlarından yola çıkarak tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

Metnin ana fikir ve konusunun belirlenmesine yönelik olan etkinlik değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Metnin ana fikrinin ya da konusunun tespit edilmesinin istendiği etkinliklerde öğrencilere yardımcı olması için bir yönlendirici bulunmadığı takdirde katılımcıların cevap verirken zorlandıkları ya da soruyu cevapsız bıraktıkları daha önceki gözlemlerden hareketle bilinmektedir. Bu nedenle ana fikir ve konuya ilişkin sorular, “Metinde hangi oyun anlatılmaktadır? Buna göre metnin konusunu belirleyiniz./Siz de arkadaşlarınızla bu gibi oyunlar oynarken mutlu oluyor musunuz ve neler öğreniyorsunuz?” şeklinde değiştirilerek çalışma kâğıdına eklenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

Metinle ilgili soruların yer aldığı etkinlik; değiştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Kapalı uçlu dört soru sorulmuş, sorulardan biri yanıtlanırken katılımcılar oldukça zorlanmıştır. Ö2, Ö3, Ö8 ve Ö11 kodlu öğrenciler, okuduğunu anlama becerisinin ön planda olduğu ilgili soruyu doğru cevaplamıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.

Ders kitabında metinle ilgili üç sorunun hazırlanması istenen etkinlikte, çalışma kâğıdında iki soru hazırlanması istenmesi sebebiyle azaltma ilkesinden

yararlanılmıştır. Katılımcıların hepsinin metne ilişkin iki soru yazabildiği tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.

Anı türünün kavranmasına yönelik hazırlanan etkinlikte, ders kitabında dört olan metin sayısı üçe düşürülmüştür. Öncelikle anının tanımına yer verilen etkinlik, üç metin arasından hangisinin anı türünde olduğunun tespit edilmesiyle devam etmiştir. Metinlerden katılımcıların dil yeterlik seviyelerine yakın olanlardan üçü seçilmiş, metinlerin içeriğinde de bazı ifadeler basitleştirilerek çalışma kâğıdına eklenmiştir. Örneğin; “(...) İyisi mi kaygısız başım ağrısız dişim, leblebi alırım da kütür kütür yerim, artanını da götürür anama veririm, deyip alır leblebiyi düşer yola.” ifadesi “(...) ‘En iyisi leblebi alırım yerim, artanını anama götürür, veririm.’ der, alır leblebiyi yola çıkar.” şeklinde basitleştirilmiştir. Katılımcıların verilen metinler arasından anı olanı doğru tespit ettikleri görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

Çokluk ekinin işlevlerini kavrama etkinliği değiştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında altı cümleye ve altı işlevine yer verilmiş, cümlelerin hangi işlevde olduklarının eşleştirilmesi istenmiştir. Çalışma kâğıdına dâhil edilen etkinlikte çokluk ekinin günlük yaşamda daha çok karşılaşılan dört işlevine - yaklaşıklık, aile/grup, alay ve abartma- ve eşleştirmek üzere üç cümleye yer verilmiştir. Alay anlamı boşa kalacak şekilde eşleştirme yapıları beklenmiştir. Yalnızca bazı katılımcılar abartma anlamı ile aile/grup anlamını karıştırmışlar, daha sonra hatalarını fark etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.

Ders kitabındaki 8. etkinlikte bir genel ağ adresi paylaşarak öğrencilere içerikte yer alan çocuk oyunlarını tanıtan videoların izletilmesi istenmiştir. Bunların arasından ilgilerini en fazla çeken oyun sorulmuş, bu oyunun da öğrenci tarafından anlatılması beklenmiştir. Bu etkinlik ders kitabında verildiği gibi işlenmiştir. Etkinliğe

katılımcılardan Ö2, Ö3, Ö7 ve Ö10 cevap vermiştir. Zaman yönetimi açısından diğer katılımcılara söz hakkı tanınmamıştır. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.

T.6.1.11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Son etkinlik, öğrencilerin hakkında bilgi topladıkları çocuk oyunlarını anlatmasını içermektedir. Değiştirme ve genişletme ilkesine göre uyarlanan etkinliğe birkaç ekleme yapılmıştır. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine olanak tanınması amacıyla ders, okul bahçesine taşınmış ve katılımcıların hakkında bilgi topladıkları oyunları okul bahçesinde sergilemek suretiyle anlatması beklenmiştir. Bütün öğrencileri oldukça güdüleyen etkinliğe etkin katılım sağlanmıştır. Katılımcılar, genellikle dokuztaş ve saklambaç oyununu anlatmışlardır. Anlatılan oyunlar ilgili derste oynanmış, tanıtılan oyunun yazılmasına yönelik olarak da çalışma kâğıdında yer alan bölüm ev ödevi olarak verilmiştir. Katılımcılardan Ö9'un haricindeki öğrencilerin ödevlerini yaptıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

4.3.3. İnternet Bağımlılığı Metni ve Etkinlikleri

“Kanatların Çocuklar” şiirinin uyarlanması sonucunda onun yerine getirilen “İnternet Bağımlılığı” adlı şiir, katılımcı öğrencilerin dil yeterlik seviyelerini karşılamaktadır. Altı kıtadan oluşan “Kanatların Çocuklar” adlı şiir, hayâli unsur ve mecazları oldukça fazla şekilde içermektedir. Örneğin:

“Ansızın, tuşları geldi medeniyetin,
Kuşlar gitti...
Üstüne üstüne çocukların,
Oyunlar geldi.
Oyunlar ki yıldız savaşları, kanlar, kılıçlar...
Şehzadenin beyaz atı matlaştı;
Peri kızı dondu kaldı ekranda!” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 92).

Uyarlanarak çalışma kâğıtlarına dâhil edilen “İnternet Bağımlılığı” adlı şiir üç kıtadan oluşmakta ve ders kitabında yer alan şiirle konu itibarıyla paraleldir. Her iki şiirin konusu da internet bağımlılığıdır. “İnternet Bağımlılığı” adlı şiirde internetin kişinin kullanımına göre iyi veya kötü olabileceği vurgulanmaktayken “Kanatların Çocuklar” adlı şiirde ise internetin zararlarından bahsedilmektedir. Şiirden elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Şiirden sonra yer alan sekiz etkinliğin yedisinde ve hazırlık çalışmalarında uyarlama yapılmıştır.

Tablo 18: Çocuk Dünyası Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme, Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Ana Duygu ve Başlığı Belirleme	Azaltma
3	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değiştirme
4	Bilgi Kaynağının Güvenirliğini Sorgulama	Azaltma/Basitleştirme
5	İsim ve Sıfatları Kavrama	Değiştirme, Dalandırma
6	Metindeki Sıfatları Tespit Etme	Azaltma, Yerine Koyma
7	Karikatürden Hareketle Hazırlıksız Konuşma	Yerine Koyma
8	Serim ve Çözümünden Yola Çıkararak Düğüm Bölümünü Yazma	Azaltma, Basitleştirme

Hazırlık çalışmalarında basitleştirme ve değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Ders kitabında üç soruya yer verilmiş, bu sorulardan ikisi üzerinde bazı değişiklikler yapılarak çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Örneğin ders kitabında, “Hangi bilgisayar oyunlarını oynuyorsunuz? Bu oyunların hangi ülkede yapıldığını, karakterlerini, amacını, bölümlerini vb. ni anlatınız.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 91) şeklinde yer alan sorunun ikinci kısmı sınırlı sayıda öğrencinin cevap verebileceği niteliktedir. Bu nedenle bu soru üzerinde basitleştirme yapılarak “Bilgisayar oyunları oynamayı sever misiniz? Hangi oyunları oynamayı seviyorsunuz? Niçin?” şeklinde çalışma kâğıdına alınmıştır. Bu sayede daha fazla öğrencinin soruyu cevaplamak için derse katılım gösterdiği görülmüştür. Ders kitabında yer alan soruya ise sınıftaki diğer öğrencilerden çok az katılım olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin katılımcılara yöneltilen sorulara cevap vermek istedikleri de dikkat çekmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliğinde uyarlama yapılmamıştır. Katılımcılardan bazılarının şiirde geçen “husus, sap-, edin-, aksat-” kelimelerinin anlamlarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Bağlamdan hareketle kelimelerin anlamlarını tahmin etmeye çalışmışlardır. Sap- fiili haricindeki kelimelerin anlamlarını doğru tespit etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Şiirin ana duygusunun ve başlığın belirlenmesine yönelik olan etkinlikte azaltma ilkesi kullanılmıştır. Uyarlanan şiirde duygudan çok düşüncenin hâkim olması nedeniyle, çalışma kâğıdında yalnızca şiire uygun başlık belirleme sorusu yer almıştır. “İnternete Bağımlı Olma, İnternetin Yararları ve Zararları, Bağımlılık, Bağımlı Olma Sakın” gibi başlık önerileri katılımcılar tarafından belirlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

Şiirle ilgili soruların yer aldığı etkinlik, değiştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında sekiz, çalışma kâğıdında beş soru yer almıştır. Üç soru kapalı uçlu, iki soru ise şiirden hareketle öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin öğrenilmesine yöneliktir. Kapalı uçlu soruların hepsini katılımcılar doğru yanıtlamıştır. Açık uçlu sorulardan biri olan “Siz bilgisayarda/telefonda ne kadar zaman geçiriyorsunuz? Geçirdiğiniz zamanın size bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musunuz?” şeklinde ifade edilen soruya katılımcıların çoğu bu imkânlardan yoksun olması nedeniyle cevap vermekte çekimser kalmıştır. Diğer açık uçlu sorudaysa şiirin asıl anlatmak istediği şeyin ne olduğu ve katılımcıların şairin fikirlerine katılıp katılmadığı sorulmuştur. Şiirde vurgulanmak istenen duygu ve düşüncenin katılımcılar tarafından anlaşıldığı, verilen yanıtlar neticesinde tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

İnternet ortamında yer alan bilgilerin güvenilirliği konusunda uzantıların ne anlam ifade ettiğinin kavranmasına yönelik olan etkinlikte, azaltma ve basitleştirme ilkelerinden yararlanılmıştır. Ders kitabında sekiz ayrı uzantı ve bunların anlamlarını içeren bir tablo sunulmuştur. Bu tabloda yer alan fakat internet ortamında çok sık rastlanmayan “mil, net, biz ve info” uzantılarına çalışma kâğıdında yer verilmemiştir. Çalışma kâğıdına alınan “com, edu, gov ve org” uzantılarının anlamlarında ise sadeleştirmeler yapılarak daha açık bir anlatıma başvurulmuştur. Etkinliğin b maddesinde ise üç ayrı araştırma alanı verilerek bunların her birinin karşısına üç ayrı bağlantı adresi konulmuştur. İlgili olan konuda hangi kaynağın daha güvenilir olabileceğine dair işaretleme yapılması istenmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtların doğru olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

İsim ve sıfatların kavranmasına yönelik olan etkinlikte, değiştirme ve dallandırma ilkelerinden yararlanılmıştır. Ders kitabında a, b ve c maddelerine ayrılan etkinlik, çalışma kâğıdında da üç ayrı maddede işlenmiştir. Ders kitabında yalnızca tanımlama

yapılarak ve örnekler verilerek konunun kavranması beklenmiştir. A maddesinde altı cümle verilerek bu cümlelerde yer alan isim ve sıfatların altları çizilmiştir. Ardından isim ve sıfatların sezilmesine dair sorular yöneltilmiştir. Bu maddede altı ayrı görsel yer verilerek bu görsellerde yer alan kavramlara ilişkin sıfatlar yazılmış, katılımcılardan da kavramların isimlerinin yazılması istenmiştir. Örneğin; yeşil bir ağaç görseli verilmiştir. Görselin altına yeşil sıfatı yazılmış fakat görselde yer alan varlığın isminin katılımcı tarafından yazılması beklenmiştir. Ağacın haricinde “balık, adam, balonlar, oyuncak, kız” kavramları da katılımcılar tarafından ilgili yerlere yazılmıştır. Ardından katılımcılara verilen kelimelerin, kendi buldukları isimlere nasıl bir anlam kazandırıldığı sorulmuştur. Katılımcılar, renk ve sayı cevaplarını vermişlerdir. Bazılarının işlevlerini açıklayamamışlardır.

Etkinliğin b maddesinde bu defa katılımcılardan a maddesinde yer verildiği gibi yedi tane kelime grubu yazması istenmiştir. Katılımcıların beş ila yedi arasında kelime grubu yazdıkları, bunların genellikle niteleme sıfatına yönelik olduğu tespit edilmiştir. B maddesinin devamında isim türünün tanımı yapılmış ve çeşitleri açıklanmıştır. Bunlar salt cümlelerle değil, görselleştirme yoluyla da aktarılmıştır. Öncelikle tekil, çoğul ve topluluk isimlerini kavratmak maksadıyla görsellere yer verilmiştir. Görsellerde yer alan kavramların isimleri sorulmuş, tanımdan da hareketle tekil, çoğul ve topluluk ismi olanların tespit edilmesi sağlanmıştır. Özel ve cins ismin kavranması için yakından uzağa ilkesine uygun olarak bazı sorular yöneltilmiştir: “İsminiz nedir? / Sizden bu dünyada kaç tane var? / O hâlde siz özelsiniz, öyle değil mi? vb.” Bu gibi birkaç soru daha yöneltilip cevabı alındıktan sonra özel ve cins ismin tanımlarına yer verilmiştir. Katılımcıların konuyu anlayıp anlamadığını ölçmek amacıyla, dört cümle içerisinde yer alan özel ve cins isimleri bulmaları istenmiştir. Katılımcıların özel isimleri hatasız şekilde tespit ettikleri, cins isimlerden bazılarını bulamadıkları görülmüştür. Örnekleri cevaplandırdıktan sonra katılımcılardan da üç cümle yazmaları, bu cümlelerin içerisinde özel ve cins isimlere yer vermeleri beklenmiştir. B maddesinde son olarak somut ve soyut konusu işlenmiştir. Bu defa öncelikle tanımlara, daha sonra örneklere geçilmiştir. Katılımcılara dokuz kelime verilerek hangi isimlerin somut, hangilerinin soyut olduğunu tespit edip ilgili alanlara yazmaları istenmiştir. Verilen isimlerden yalnızca ikisi soyut anlamlı olarak tercih edilmiştir. Örneklerde konunun somutlaşması adına

beş duyu organına ait bir görsele de yer verilmiştir. Katılımcıların somut ve soyut kelimeleri doğru şekilde belirledikleri gözlemlenmiştir.

Etkinliğin c maddesinde sıfat konusunun kavranmasına yönelik içerikler yer almaktadır. Burada da öncelikle sıfatın basit düzeyde tanımlaması yapılmış, sıfat türlerine yer verilmemiştir. Sıfat türleri ders kitabından bağımsız şekilde ayrıca işlenmiş; deftere konuyla ilgili gerekli tanımlamalar, örnekler, sorular yazdırılmıştır. EBA, Morpa Kampüs, Okulistik gibi ders içerikli uygulamalar üzerinden de isim ve sıfat konusuyla ilgili görsel, işitsel unsurların ön planda olduğu içeriklerle konunun pekiştirilmesi sağlanmıştır. Çalışma kâğıdında diğer maddelerde olduğu gibi görsellere yer verilerek bu görseller üzerinden cümleler yazılmıştır. Örneğin; “Nasreddin Hoca'nın mavi renkli kavuğu vardır.” şeklinde verilen cümleden sonra katılımcıların cümledeki sıfatı bulmalarını kolaylaştırmak için “Nasıl kavuk?” biçiminde soru yöneltilmiş, cevabı yazmaları istenmiştir. Bu yolla sıfatların; isimleri renk, sayı, şekil, işaret, belirsizlik ve soru yönüyle niteledikleri sezdirilmeye çalışılmıştır. İsimlerde olduğu gibi burada da konunun anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmek amacıyla beş cümleye yer verilerek cümlelerin içerisinde yer alan altı çizili sıfatların isimleri hangi bakımlardan belirttiğini yazmaları beklenmiştir. Katılımcıların nitelendirme sıfatlarında diğer türlere oranla daha fazla zorlandıkları tespit edilmiştir. Bu etkinlikten hareketle elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.

6. etkinlik, metinde yer alan isim ve sıfatların belirlenmesini içermektedir. Bu etkinlikte ise azaltma ilkesi kapsamında yalnızca sıfatların belirlenmesi istenmiştir. Yerine koyma ilkesinden de yararlanılarak etkinlikteki metin, içerisinde daha fazla sıfat barındıran başka bir metinle değiştirilmiştir. Katılımcılardan Ö3, on beş sıfattan on üçünü doğru şekilde bulmuştur. Ö1, 04 ve Ö5 kodlu öğrencilerin yalnızca sayı ve işaret sıfatlarını tespit edebildikleri gözlemlenmiştir. Sıfatların cümlenin anlamına nasıl bir katkıda bulunduğu katılımcılar tarafından açıklanmıştır. Etkinlikten hareketle elde edilen kazanım bir önceki etkinlikte olduğu gibi:

Okuma

T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.

“Bilgisayar oyunları ruh ve beden sağlığımızı nasıl etkiler?” sorusundan yola çıkarak öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapmasının beklendiği etkinlik, yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Etkinlikte bilgisayar oyunu oynayan bir çocukla, seksek oynayan bir bilgisayarın resmedildiği bir karikatüre ve anahtar kelimelere yer verilmiş, katılımcılar karikatürde anlatılmak istenenle ilgili konuşma yapmışlardır. Zaman yönetimi açısından on bir katılımcı içerisinde altısına söz hakkı tanınmıştır. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Metinden sonra yer alan son etkinlik, azaltma ve basitleştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. İbrahim Zeki Burdurlu'ya ait “Sel Sularında” adlı metnin serim ve çözüm bölümleri verilerek öğrencilerden bunlardan hareketle düğüm bölümünde ne olabileceğini tahmin ederek boş bırakılan yere yazmaları istenmiştir. Çalışma kâğıdında da bu metne yer verilmiştir fakat metinde yer alan bazı cümleler çalışma kâğıdına alınırken çıkarılmış, bazı ifadelerde de sadeleştirmeye gidilmiştir. Örneğin ders kitabında “Gerçekten öyle oldu. İkinci vaktine doğru, azgın bir sel başladı. Tepelerden hışıldayarak gelen su, iki yandaki setlere vurarak daha büyük ses çıkarıyor, önüne ne gelirse alıp gidiyordu.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 99) şeklinde yer alan ifade, katılımcılara “Gerçekten öyle oldu. İkinci vaktine doğru, çok büyük bir sel başladı.” biçiminde sunulmuştur. Bu etkinlikte metin, anlam karmaşası yaşanmaması adına sessiz okuma yöntemine göre okunmuştur. Ardından sınıftaki bütün öğrenciler tarafından metnin düğüm bölümü yazılmıştır. Katılımcıların yazdıkları kontrol edilmiş, Ö6 haricindeki katılımcıların olay örgüsüne uygun şekilde metni tamamladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

4.3.4. Hımbıl Metni ve Etkinlikleri

“Hımbıl” metni, önceki dinleme/izleme metinlerinden farklı olarak yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında dinleme metni olarak Mustafa Kutlu’ya ait “Oyuncak” metni yer almaktadır. Altı dakikaya yakın uzunluğu olan metinde, Mustafa Kutlu’nun çocukluk yıllarındaki oyuncaklarla ilgili olan anı ve gözlemleri anlatılmaktadır. Bu metinde de katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu tespit edilen ifadeler yer almaktadır. Örneğin:

“Tahta oyuncak yapmak bayağı hüner isterdi. Ama şurasını önemle vurgulamalıyım: Eğri büğrü de olsa yaparken, çakarken parmağımıza çekiç değip şişse de miline taktığımız teker deliği dar gelip dönme de iş bittiği zaman âdeta bir zafer kazanmış gibi olurduk.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 101).

Katılımcıların sadece sestem ibaret olan dinleme metinlerini, belli bir süre sonra takip etme konusunda sorunlar yaşadıkları daha önceki gözlemlerden hareketle tespit edilmiştir. Belli bir olay örgüsünün olmadığı okuma metinlerinde dahi kimi zaman katılımcıların anlam kurmada zorlandıkları görülmüştür. “Oyuncak” metninde de belli bir olay örgüsü bulunmamaktadır. Bu gibi nedenlerden dolayı onları dinleme metnine güdülenmelerini sağlayacak içeriklere yer verilmelidir. “Hımbıl” metninde gelenekselleşmiş çocuk oyunlarından biri anlatılmaktadır. Bom oyunu olarak da bilinen oyun, katılımcılara iki defa dinletilmiştir. Not olarak dinlenmesi istenen metindeki oyunu sınıftaki tüm öğrencilerin daha sonra uygulamalı olarak oynayacakları, bir yarışma da yapılacağı söylenmiş, böylelikle bütün öğrencilerin dinleme metnine güdülenmeleri sağlanmıştır. Metnin herkesçe dikkatli şekilde dinlendiği ve notlar alındığı gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Metinden sonra yer alan yedi etkinliğin tamamı uyarlanmıştır.

Tablo 19: Çocuk Dünyası Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlanma İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme, Ekleme
1	Metinde Yer Alan Oyunu Oynama	Yerine Koyma

2	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Azaltma, Değiştirme
3	Ana Fikir ve Konuyu Belirleme	Değiştirme
4	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değiştirme
5	Dinlediklerini/İzlediklerini Doğru şekilde Aktarma	Yeniden Dzenleme, Yerine Koyma
6	Reklam Metni Hazırlama ve Sunma	Azaltma
7	Grup Hâlinde Metin Oluşturma	Yerine Koyma

Hazırlık alışmaları, basitleştirme ve ekleme ilkelerine gore uyarlanmıştır. Kitapta iki soru bulunurken çalışma kâğıdında u soruya yer verilmiştir. “Arkadaşlarınızla devamlı oynadığımız bir oyun var mı? Anlatınız.” şeklinde bir soru daha ilave edilmiştir. Kitaptaki iki sorunun içeriği, katılımcıların daha fazla konuşmasına imkân verecek şekilde kuk değişiklikler yapılarak çalışma kâğıdına eklenmiştir. Katılımcıların etkin şekilde katılım gosterdeği gozlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Ders kitabında dinleme esnasında, metnin içerisinde geçen oyun ve oyuncakların isimlerinin yazılmasının istendiği etkinlik yerine çalışma kâğıdında başka bir etkinlik getirilmiştir. Katılımcılara “Hımbıl” adlı metinle ilgili sorular yoneltilerek bir yarışma yapılmıştır. Yarışmanın içeriği de “Güneş mi, Bulut mu?” adlı bir oyunu içermektedir. Yarışma için beşer ğrenci seçilmiş, tahtaya çıkarılmıştır. Seçilen ğrenciler katılımcılarla karışık şekilde oluşturulmuştur. Hımbıl oyununun kurallarıyla ilgili hem doğru hem de yanlış altı cümle tek tek okunmuştur. Okunan her kural sonrasında, kural eğer doğruysa güneş, yanlışsa bulut diyerek bir adım one zıplamaları istenmiştir. Katılımcıların dinleme sürecinde oldukça etkin olduğu etkinlikten elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yonelik sorulara cevap verir.

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Dinledikleri metinde geçen anlamı bilinmeyen kelimelerin tahmin edilmesine ilişkin etkinlik, değiştirme ve azaltma ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabındaki etkinlikte, dinledikleri metinde geçen on dört kelime verilerek bu kelimelerin anlamlarının tahmin edilmesi istenmiştir. Çalışma kâğında ise katılımcıların metinde geçen “kategori, hımbıl, nesne, marifet ve hile” kelimelerinin anlamını bilmedikleri varsayılarak etkinliğe eklenmiştir. Bu kelimeler arasından kategori kelimesinin anlamı tahmin edilememiştir. Katılımcıların elde ettikleri kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Ana fikir ve konunun belirlenmesine yönelik olan etkinlik değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Çalışma kâğında ana fikir ifadesi yerine “Metin size neyi öğretmek amacıyla yazılmıştır?” sorusu yer almıştır. Konu ise “Konu (Metinde asıl anlatılan) nedir?” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların olduğu kadar sınıftaki diğer öğrencilerin de metnin ana fikrini belirlerken zorlandıkları gözlemlenmektedir. Sonuç itibarıyla katılımcılardan söz hakkı isteyenlerin soruyu doğru yanıtladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

Dinlenen metinle ilgili sorularda azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlama yapılmıştır. Metne dair sekiz sorunun yer aldığı ders kitabındaki soru sayısı katılımcılar için azaltılmıştır. Metnin farklı olması nedeniyle değiştirme ilkesi kapsamında farklı sorular sorulmuştur. Beş soru içerisinde  kapalı, ikisi açık uçlu olarak tercih edilmiştir. Soruların her birinin doğru fakat bazı katılımcılar tarafından eksik yanıtlandığı tespit edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Ders kitabında, öğrencilerin konuşma becerilerini sergileyebilmelerine ilişkin olarak “Oyun oynama ve oyuncaklara erişim konusunda bykleriniz ile kendinizi karşılaştırınız. Bu karşılaştırmada byklerinizle yaptığınız görüşmeden ve aldığınız

notlardan, izlediğiniz reklamlardan yararlanınız.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 103) şeklinde ifade edilen etkinlik, yerine koyma ve yeniden düzenleme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında 5. sırada yer alan etkinlik, çalışma kâğıdında 3. etkinlik olarak işlenmiştir. Dinleme metni dinletilmeden önce sınıftaki öğrencilerden üçünün dışarıya çıkması istenmiş ve dinleme metni bittikten sonra içeriye alınmışlardır. Katılımcılardan bu üç arkadaşına oyunu göstererek anlatmaları istenmiştir. Her sınıftan ikişer katılımcının anlattığı oyunu, dinleyici konumunda olan öğrencilerin anlayıp anlamadıklarını görebilmek için sınıfta gruplar oluşturularak oyunun oynanması sağlanmıştır. Katılımcılardan Ö6'nın oyunun birkaç kuralını yanlış aktardığı gözlemlenmiştir. Oyun 20 dk. boyunca tüm sınıf tarafından oynanmıştır. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Yazma becerisine ilişkin olan etkinlik, azaltma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında öğrencilerin bir oyuncak seçmeleri ve oyuncayı satmak için en az on cümlelik reklam metni yazmaları istenmiştir. Katılımcıların her birinin aynı düzeyde olmadığından dolayı cümle sayısı en az beş olarak belirlenmiştir. Yazdıkları metni sözlü olarak da sunmak isteyen katılımcıların hazırlık yapmaları için bir gün verilmiştir. Katılımcılar reklamını yapacağı oyuncayı ve hazırladıkları pankartları sınıfa getirmişlerdir. Özellikle erkek katılımcıların reklam metinlerini sunarken oldukça istekli ve etkin olmak istedikleri dikkat çekmiştir. Yazılan metinlerin yedi ile on üç cümle arasında olduğu tespit edilmiştir. Ö1 ve Ö7 kodlu öğrenciler etkinliğe katılım göstermemişlerdir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

Grup hâlinde ortak bir metin oluşturmaya yönelik olan etkinlik, yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında karışık şekilde on adet kısa paragrafa yer verilmiş, bunların duygu ve düşüncenin akışına göre mantıklı bir sıraya koyulmaları istenmiştir. Bu etkinliğin yerine aynı amaca hizmet eden başka bir etkinlik getirilmiştir. Uyarlanan etkinlikle sınıf üçer kişilik gruplara ayrılmıştır. Belirlenen süre içerisinde öğrencilerden yedi cümlelik bir hikâye yazmaları istenmiştir. Yazacakları cümlelerin her birinin alt alta ve aralarında boşluk bırakılacak şekilde olacağı söylenmiştir. Bu cümleler öğrenciler tarafından boş bırakılan yerlerinden kesilmiş, birbirine karıştırılarak toplanmıştır. Bütün gruplar aynı işlemleri gerçekleştirdikten sonra grupların karışık hâlde olan hikâyeleri, diğer gruplara verilmiştir. Bu sefer de karışık olan cümlelerin duygu ve düşünce akışına göre mantıklı bir sıraya konulması istenmiştir. En hızlı ve doğru yapan grup, yarışmanın galibi sayılmıştır. Katılımcıların da etkin katılım gösterdikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin iş birliği içerisinde yaptıkları etkinliklerde daha istekli oldukları bir kere daha görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

4.4. Erdemler Teması

Erdemler temasında, öğretim programında sıklıkla vurgulanan “değerlerin” kazandırılmasına yönelik metin ve etkinlikler yer almaktadır. MEB (2019) kök değerlerin öncelikle Erdemler temasında işlenmesini önermektedir. Türkçe dersi öğretim programının konu önerileri başlığı altında Erdemler temasında yer alacak konuların altısı kök değer, diğer konu önerilerinin her biri de birer değer içermektedir (Durhat, Ökten, 2020). İncelenen ders kitabındaki Erdemler temasındaki metin ve etkinliklerdeyse on kök değerden beşi -saygı, sevgi, dostluk, sabır ve yardımseverlik- işlenmiştir. Okuma metinlerinden “Sevgiyle” adlı şiir, katılımcıların dil yeterlik seviyesini karşıladığı için uyarlanmamıştır. “Azim” metni ekleme ve yerine koyma;

“İyilik Üzerine” basitleştirme ve yerine koyma; “Ceylana Yardım Edenler” adlı dinleme metni ise yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır.

Tablo 20: Erdemler Temasında Uyarlanan Metinler

Metin No	Ders Kitabında Yer Alan Metin	Uyarlanan Metin	Yazarı	Uyarlama İlkesi
1	Sevgiyle	-	Ayla Çınaroğlu	-
2	Azim	Kelebek Bambu	Sait Çamlıca Ahmet Şerif İzgören	Ekleme, Yerine Koyma,
3	İyilik Üzerine	Denizyıldızı	Loren Eiseley	Basitleştirme, Yerine Koyma
4	Ceylana Yardım Edenler	Her Şey Senin Elinde	-	Yerine Koyma

4.4.1. Sevgiyle Metni ve Etkinlikleri

Katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde bir içerik tespit edilmediği için “Sevgiyle” şiiri uyarlanmamıştır. Okuma korusu yöntemine göre gruplara ayrılarak okunan şiirden elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan altı etkinliğin dördü ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır.

Tablo 21: Erdemler Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma, Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Basitleştirme, Değiştirme

3	Başlık Belirleme	Azaltma
4	Empati Kurarak Dinleme	Yerine Koyma
5	Bulmacada Yer Alan Değerleri Bulma ve Bir Tanesi Hakkında Hikâye Yazma	Yerine Koyma
6	Yazılanların Paylaşılması	Uyarlanmamıştır.

Hazırlık çalışmaları azaltma ve değiştirme ilkelerine göre uyarlanmıştır. Kitaptaki sorulardan biri, diğer bir sorunun içerisinde cevaplandırılabilir nitelikte olduğu için çalışma kâğıdına alınmamıştır. Sevginin öğrencilerin zihinlerinde neyi çağrıştırdığıyla ilgili soru ise katılımcıların cevaplayabilmesi için yeniden yazılmıştır. Soru üzerinde somutlaştırma yapılarak sevgi denilince akıllarına kimlerin ya da nelerin geldiği sorulmuştur. Katılımcıların her soruda etkin olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Şiirde yer alan kelimelerden, anlamını bilmediklerinin tespitine yönelik etkinlik uyarlanmamış, ders kitabında verildiği gibi işlenmiştir. Katılımcılardan bazılarının yalnızca “ekin” kelimesini bilmedikleri tespit edilmiştir. Bağlamdan hareketle kelimenin anlamı tahmin edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Şiire ilişkin soruların bulunduğu etkinlik değiştirme, azaltma ve basitleştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında şiirle ilgili on soru bulunurken çalışma kâğıdında beş soru yer almaktadır. Ders kitabındaki soruların birbirini tekrarlayan yapıda oldukları görülmektedir. Şiirle ilgili soruların üç soruya örnek vermek gerekirse, “İçilen suya sevgiyle bakmaktan ne anlıyorsunuz?/Yediğimiz ekmeğe saygıyla bakmak nasıl olur?/Her işe saygıyla ve sevgiyle başlamak ne demektir?” vb. Çalışma kâğıdındaki sorulardan ikisi kapalı uçluken üçü katılımcıların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamaktadır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Şiire uygun başlık belirleme etkinliği, azaltma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Kitapta şiirin içeriğine uygun şekilde iki başlık belirlenmesi istenerek bu başlıkların şiirle hangi yönden ilişkili olduğu sorulmuştur. Çalışma kâğıdında da katılımcılardan iki başlık belirlemeleri istenmiştir fakat şiirle ilişkisini ifade etmeleri beklenmemiştir. Katılımcıların belirlemiş olduğu başlıklar şiirin konusuna uygun şekilde yazılmıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

Kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak dinleme etkinliği yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabındaki etkinlikte, bir özlü söz verilerek bundan hareketle saygının toplum hayatındaki yeri ve önemiyle ilgili bir konuşma yapılması istenmiştir. Bu etkinlik yerine getirilen etkinlikte ise hem konuşma hem de dinleme stratejilerinin etkin kullanılması söz konusudur. Öğrenciler ikişerli şekilde eşleştirilmiştir ve 5 dakika boyunca birbirleriyle konuşmaları istenmiştir. Bu konuşmada birbirlerini daha yakından tanımaları gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin isminin hikâyesi, neleri yapmaktan hoşlandığı, bir fobisinin olup olmadığı gibi sorular sorularak birbirleri hakkında kısaca fikir edinmeleri sağlanmıştır. Süre bitiminde eşli şekilde sınıfın karşısına çıkmaları ve eşlerinin kendileri hakkında anlattıklarını paylaşmaları istenmiştir. Öğrencilerin hepsi etkinlik kapsamında konuşmalarını gerçekleştirmiştir. Katılımcıların da etkin bir dinleme gerçekleştirdiği, yaptıkları konuşmalar neticesinde belirlenmiştir. Ardından bu etkinliğin yapılma nedeninin ne olabileceği sorularak çalışma kâğıdında ayrılmış olan bölüme yazmaları sağlanmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, etkinliğin amacını doğru tespit ettikleri görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Konuşma

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Ders kitabındaki 5. etkinlikte, Ali Çankırılı'nın "Sevgi Dersi" adlı metnine yer verilerek bu metnin öğrenciler tarafından kendi cümleleriyle yeniden yazılması istenmiştir. Hikâyeyi yazmaları için bir taslak da yer almaktadır. Etkinlik, katılımcıları yazma konusunda daha fazla güdüleyebilmek amacıyla yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Katılımcılara bir bulmaca verilerek içerisinde yer alan yedi değer bulunması istenmiştir. Bulmacada yer alan değerlerin bulunmasından sonra, aralarından biri hakkında bir hikâye yazılması beklenmiştir. Hikâyeyi yazacakları alanda bir taslağa da yer verilmiştir. Hikâye tamamlandıktan sonra öz denetim yapabilmeleri için anlatımının açık ve anlaşılır mı olduğu, geçiş ve bağlantı ifadelerine yer verip vermediği, yazım ve noktalama işaretlerini doğru uygulayıp uygulamadığı ve kendisini geliştirmek için neler yapabileceği gibi sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar bulmacadaki değerlerden sevgi (f=4), yardımseverlik (f=3), saygı (f=2) ve merhameti (f=1) yazacakları metnin konusu olarak belirlemişlerdir. Katılımcılardan biri ise o gün devamsız olduğu için etkinliklere katılım gösterememiştir. Taslağı katılımcıların çoğunun doğru şekilde kullandığı fakat giriş, gelişme, sonuç bölümlerinin tam anlamıyla anlaşamadığı tespit edilmiştir. Yazılan hikâyelerde belirgin şekilde mevcut olan bazı yazım ve noktalama hataları tespit edilmiştir. Bazı kelimelerde e sesi yerine i; p sesi yerine b; c sesi yerine ç'nin kullanıldığı; yönelme, belirtme, ilgi eki ve ünlü düşmesinin bazı yerlerde kullanılmadığı, noktalama işaretlerinde çok fazla eksik olduğu görülmüştür. Katılımcılara gerekli geri dönütler sağlanmıştır. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

5. etkinlikte yazılmış olan hikâyenin sınıf veya okul panosuna asılarak paylaşılmasını içeren etkinlik uyarlanmayarak kitapta ifade edildiği biçimde işlenmiştir.

4.4.2. Kelebek ve Bambu Metni ve Etkinlikleri

Mehmet Âkif Ersoy'un "Azim" adlı hikâyesi, yerine koyma ve ekleme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Hikâyede, bir babanın çölde çocuğunu kaybetmesi üzerine onu umutsuzluğa kapılmadan, azmederek araması, nihayetinde de bulması konu edinmektedir. Hikâye katılımcıların dil yeterliklerinin üzerinde kalan unsurlar

içermektedir, bu nedenle ana fikir bakımından “Azim” hikâyesine benzer nitelikte olan Sait Çamlıca’nın “Kelebek” ve Ahmet Şerif İzgören’in “Bambu” metni çalışma kâğıtlarına dâhil edilmiştir. Bir tırtılın kelebek olma sürecinin konu edindiği “Kelebek” metninde ve Çinlilerin bir bambuyu yetiştirme aşamalarının işlendiği “Bambu” metninde sabır, ümit ve gayret değerleri vurgulanmıştır. Tahmin ederek okuma yöntemine göre okunan metinlerin her ikisinin de sonuç bölümleri alışlagelenin dışında bittiğinden dolayı katılımcılar, metnin devamını tahmin edememiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan hazırlık çalışmaları ve yedi etkinliğin altısında uyarlanma yapılmıştır.

Tablo 22: Erdemler Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlanma İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme, Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Azaltma, Değiştirme
2	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değiştirme
3	Hikâye Haritasını Çıkarma	Uyarlanmamıştır.
4	Tümdengelim Yöntemiyle Ana Fikir ve Konuyu Kavrama	Değiştirme, Dallandırma
5	Atasözü ve Deyimleri Kavrama	Değiştirme
6	Grup Hâlinde Yapboz Yapma ve Yapbozda Yer Alan Karikatür Hakkında Konuşma	Eksikleri Ele Alma, Yerine Koyma
7	Haber Metninden Hareketle E-Posta Yazma	Basitleştirme, Değiştirme

Hazırlık çalışmaları değiştirme ve basitleştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında yer verilen üç soru, çalışma kâğıdına da birkaç değişiklik yapılarak dâhil edilmiştir. Soruların ilkinde öğrencilerden azim veya umutla ilgili afiş hazırlamaları ve afiş hakkında konuşmaları; ikinci soruda azmin gücüyle ilgili verilmiş olan karikatürü yorumlamaları istenmiştir. Üçüncü soruda ise karikatürde yer alan konuşmaların devamında neler olabileceği sorulmuştur. Katılımcılardan Ö4, Ö5 ve Ö7'nin afiş hazırlamadıkları görölmüştür, diğer sorularda ise bütün katılımcıların etkin olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliğinde, azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. “Azim” metninde geçen on kelimeye ve karışık şekilde anlamlarına yer verilmiştir. Metindeki bağlamlarından hareketle eşleştirmeleri istenmiştir. Çalışma kâğıdında yer alan etkinlikte beş kelime ve karşılarına altı anlam yazılmıştır. Bir tane anlam fazladan verilerek bu anlamın karşılığı olan kelime sorulmuştur. Bambu kelimesini katılımcıların birçoğu doğru tahmin etmiştir. Verilen kelimeler arasından “güve” ise eşleştirme yapılırken en zorlanılan kelime olmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Ders kitabında metinle ilgili dokuz, çalışma kâğıdında ise altı soruya yer verilmiştir. Dört kapalı, iki açık uçlu sorudan oluşan metin soruları, değiştirme ve azaltma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Metinde işlenen sorunun çözümüne yönelik olarak katılımcıların önerilerinin alındığı ve “Kelebek” ile “Bambu” metinlerinin karşılaştırılmasının istendiği iki açık uçlu soruyu yanıtlandırırken katılımcıların etkin oldukları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metnin hikâye haritasını çıkarmaya dayalı etkinlik uyarlanmamıştır. “Kelebek” metninde anlatılan olayı, metnin anlatıcısını, kahramanlarını, yeri ve zamanı katılımcıların yazması istenmiştir. Sadece metinde yer alan olayın ifade edilmesi esnasında zorlanıldığı fakat diğer unsurların kolaylıkla belirlenebildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Metinlerin ana fikir ve konusunun tespit edildiği etkinlik, dallandırma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Daha önceki temalarda sezdirme yoluyla ana fikir ve konunun bulunması sağlanmıştır. Konuyla ana fikir arasında belli bir ayrımın yapılamadığı, her ikisini de belirlerken öğrencilerin oldukça zorlandıkları ilgili çalışmalarla da ortaya konulmuştur (Arıcı, Ungan, 2008; Çetinkaya, Ateş, Yıldırım, 2013; İltar, 2018; Pilten, 2007). Bu nedenle ana fikir ve konunun kavranmasına yönelik etkinlikte tümdengelim yönteminden yararlanılmıştır. Buna göre etkinlik a, b ve c bölümlerine ayrılmıştır. A maddesinde eğitim içerikli sitelerden olan Morpa Kampüs ve Okulistik’in ana fikir ve konuya dair içerikleri çalışma kâğıdına eklenmiştir. Konu ile ana fikrin tanımına, bunları tespit ederken sorulacak sorulara, ikisinin arasındaki farkların nasıl belirlenebileceğine ve bazı örnekler görsellerle de zenginleştirilerek verilmiştir. B maddesinde beş cümleye yer verilerek bunlardan ana fikir ve konu cümlesi olanlar belirlenmiştir. C maddesindeyse çalışma kâğıdındaki “Bambu” ile “Kelebek” metninin konu ve ana fikrini katılımcılardan birçoğu tespit edebilmiştir. Ana fikir ile konunun arasındaki farkı bazı katılımcıların algılamakta güçlük çektiği görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

5. etkinlikte iki atasözü ve beş deyim yer verilmiş, katılımcılardan okudukları metinleri göz önünde bulundurarak hangi deyim ve atasözlerinin metinde anlatılmak istenenlere uygun olduğunu belirlemeleri istenmiştir. Etkinlik değiştirme ilkesi

kapsamında uyarlanmıştır. Yer verilen deyimler günlük hayatımızda da sıklıkla kullandıklarımızdan seçilmiştir: Çaba harcamak, umut beslemek, göze almak, kulaktan duymak. Ders kitabında yer alan deyimler ise: Ümidi sönmek, göze almak ve kalbi kararmaktır. Katılımcılar metinlere uygun olabilecek deyim ve atasözlerini doğru belirlemişlerdir. Ö7 etkinliğe katılım göstermemiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

6. etkinlik eksikleri ele alma ve yerine koyma ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabındaki etkinlikte, zorlukların üstesinden gelebilme konusunda istekli ve iradeli olan insanların yapabileceklerinin neler olduğu sorularak bir konuşma yapılması istenmektedir. Bu etkinlik yerine ders kitabında eksik olduğu görülen iş birliğine dayalı bir etkinlik getirilmiştir. Etkinliğe içerisinde karikatür barındıran bir yapboz eklenmiştir. Yapboz içeren çalışma kâğıdı, sınıftaki tüm sınıflarda bir tane olacak şekilde dağıtılmıştır. Daha sonra öğrenciler ikişerli şekilde eşleştirilmiştir. Gruplar, sabrın ve çabanın önemini gösteren yapbozdaki karikatürü incelemişler ve yapbozu yanlarında getirdikleri kartona yapıştırmışlardır. Daha sert bir zemine kavuşan yapboz, belirtilen yerlerinden kesilmiştir. Grup arkadaşıyla birlikte, kesilen otuz parçayı tekrar bir bütün hâline getirmeleri istenmiştir. Hem yapbozu parçalara ayırmak hem de otuz parçayı bir araya getirmek için harcanan çaba ve iş birliği bir ders saati sürmüştür. Aslında görüldüğü kadar kolay olmadığını gören bazı gruplar devam etmek istememiş, yönlendirmeler sonucunda yapbozlarını tamamlamışlardır. Bu etkinlikle metinlerde işlenen azim, sabır ve umut değerleri uygulamalı olarak da görülmüştür. Yapbozlarını tamamlayan katılımcılar, karikatürden ve metinde vurgulanan düşünceden hareketle yaratıcı konuşma yönetime uygun olarak konuşmalarını yapmışlardır. Katılımcılardan Ö5, konuşma etkinliğine katılım göstermemiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuma

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Son etkinlik basitleştirme ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Etkinlik a ve b maddelerinden oluşmaktadır. A maddesine, ders kitabında da yer alan haber metni eklenmiştir fakat haber, doğrudan ağ adresinden alınarak konulmuştur. Haber metninin içerisinde katılımcılar için bazı sadeleştirmeler yapılmıştır. Katılımcılardan metni sessiz okuma yöntemine göre okumaları istenmiştir. B maddesindeyse haber metninde yer alan kas hastası olmasına ve yalnızca iki parmağını kullanabilmesine rağmen kitap yazabilen Erdiñ Yılmaz gibi insanlara nasıl yardımcı olunabileceği sınıfta tartışılmıştır. Ardından Yılmaz'a bir e-posta yazılması istenmiştir. Katılımcıların yazıya ön hazırlık yapabilmeleri amacıyla ders kitabındaki taslak, çalışma kâğıdına da eklenmiştir. Etkileşimli tahta üzerinden uygulamalı olarak bir e-postanın nasıl gönderilebileceği de gösterilmiştir. Ardından katılımcılar e-postalarını çalışma kâğıdında yer alan ilgili bölüme yazmışlardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.

T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

4.4.3. Denizyıldızı Metni ve Etkinlikleri

Ders kitabında yer alan Doğan Aksan'ın “İyilik Üzerine” adlı denemesi yerine, ana fikir yönünden benzer nitelikte olan “Denizyıldızı” metni çalışma kâğıdına eklenmiştir. “İyilik Üzerine” metni katılımcıların anlamakta zorlanmayacağı bir metindir fakat iyilik değerinin daha fazla pekişmesi için “Denizyıldızı” metnine de yer verilmiştir. “Denizyıldızı”, hikâye türünde yazılmış, kısa bir metindir. Metnin konusu iyiliğin gücü, ana fikriyse küçük olarak gördüğümüz bazı iyiliklerin daha büyüklerine gebe olabileceğidir. Metin, tahmin ederek okuma yöntemine göre okunmuştur, katılımcılardan okuma esnasında önemli gördükleri yerlerin altlarını çizmeleri istenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan dokuz etkinliğin altısı ve hazırlık çalışmaları uyarlanmıştır.

Tablo 23: Erdemler Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme, Değiştirme
1	Metinde Önemli Görülen Yerlerin Belirlenmesi	Uyarlanmamıştır.
2	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Azaltma, Değiştirme
3	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değiştirme
4	İsim Tamlamalarını Kavrama	Azaltma, Değiştirme
5	Sıfat Tamlamasını Kavrama	Değiştirme, Eksikleri Ele Alma, Dallandırma
6	Bir Sosyal Sorumluluk Projesinden Hareketle Beyin Fırtınası Yapma	Basitleştirme
7	Bilgi Formunu Yönergelerine Uygun Doldurma	Uyarlanmamıştır.
8	Hikâye Tamamlama	Yerine Koyma
9	Örneklerden Hareketle Duyuru Metni Oluşturma	Uyarlanmamıştır.

Hazırlık çalışmalarında yer alan sorular, basitleştirme ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabı ve çalışma kâğıdının hazırlık çalışmalarında üç soru yer almaktadır. Katılımcıların etkinliğe daha etkin katılım gösterebilmeleri için sorulardan ikisi değiştirilmiş, bir soru ise basitleştirilmiştir. Soruların üçünün amacı da iyilik değerinin katılımcıların duygu ve düşüncelerinde nasıl bir yeri olduğunu belirlemektir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Metinde önemli görülen yerlerin belirlenmesine yönelik olan etkinlikte uyarlama yapılmamıştır. Katılımcılar kendi duygu ve düşüncelerine uygun olarak önemli gördükleri birkaç yerin altını çizmişlerdir. Özellikle neden o kısımları seçtikleri üzerine konuşulmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin belirlenmesi içeren etkinlikte değiştirme ve azaltma ilkesinden yararlanılmıştır. “İyilik Üzerine” metninde yer alan sekiz kelimeye etkinlik kapsamında yer verilmiştir. Çalışma kâğıdında ise beş kelime – seferber, âdet, ilham, kumsal, bilge- yer almıştır. Bu kelimelerin anlamlarına da yer verilerek metindeki bağlamlarından yola çıkarak eşleştirilmesi, kelimenin geçtiği cümleleri de belirlenmiş olan alana yazmaları istenmiştir. Katılımcılardan bazılarının ilham ve bilge kelimelerinin anlamını karıştırdığı görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metinle ilgili soruların yer aldığı etkinlikte, değiştirme ve azaltma ilkesinden yararlanılmıştır. Çalışma kâğıdında beş soruya yer verilirken ders kitabında sekiz soru yer almıştır. Dört soru metnin içeriğine ilişkin sorulmuştur. Soruların birinde ana fikrin de tespit edilmesi istenmiştir. Katılımcıların tamamı etkin katılım göstermişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

4. etkinlik isim tamlamalarının kavranmasını içermektedir. Azaltma ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanan etkinlikte, isim tamlamasının çeşitlerine değinilmemiştir. Katılımcılara dört ayrı kelime grubu verilmiş, bu kelimelere uygun ekler getirilmesi istenmiştir. Örneğin; “gömlek düğme, kardeş sevgi, su şişe vb.” şeklinde verilen isimlere uygun ekler getirilmiştir. Katılımcılar, bu yolla isim tamlaması oluşturmuşlardır. Ardından isimlere getirilen bu eklerin iki kelimenin birbiriyle ilişkili olmasını sağladığı ifade edilerek isim tamlamasının tanımlaması

yapılmıştır. Kitapta verilen b maddesi ve isim tamlamasının türlerine çalışma kâğıdında değinilmemiştir. B maddesinde, metinde yer alan isim tamlamalarının metne nasıl bir katkıda bulunduğu belirlenmesi istenmiştir. Çalışma kâğıdında yer alan etkinlikte de katılımcılarla isim tamlamasının işlevi üzerinde konuşulmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.

Ders kitabındaki sıfat tamlamasının kavranmasına yönelik olan etkinliğin a maddesi, tablo ve görseller eklenerek düzenlenmiştir. Tabladaki görsellerde yer alan varlıkların isimlerinin yazılması istenmiş, ardından tabloda verilen örnekten de hareketle “Nasıl, kaç ve hangi” sorularına katılımcıların cevap vererek ilgili yerlere yazmaları beklenmiştir. Örneğin tablonun bir bölümünde üç tane arının görseline yer verilmiştir, nasıl arılar sorusuna “güzel arılar, sarı arılar, küçük arılar”; kaç arı sorusuna “üç arı”; hangi arı sorusuna ise “ortadaki arı, bu arı, öteki arı vb.” cevaplar verilmiştir. Tablodaki diğer görseller olan otobüs, oyuncak ve bisiklet kavramları için boş bırakılan yerler de verilen örneğe uygun şekilde doldurulmuştur. Tablo doldurulduktan sonra görsellerin bir varlığın ismi olduğu ve isimlerin şeklini, rengini, sayısını vb. belirten kısmın ise sıfat olarak adlandırıldığı ifade edilmiştir. Sıfatlara da tekrar ayrı olarak yer verilmiştir. İsim ve sıfatın bir araya gelmesiyle oluşan yapının da sıfat tamlaması olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. B maddesinde hem isim hem de sıfat tamlamasının pekişmesini sağlamak amacıyla bir oyun eklenmiştir. Oyunun başlangıcında bir tamlama söylenerek tamlamanın tamlanan kısmıyla yeni bir tamlama oluşturulması beklenmiştir. Örneğin; “elmanın kokusu – kokulu silgi – silginin rengi ...” Sınıftaki herkesin birbirini dikkatli şekilde dinlemesi için öğrencilerin sıralı bir şekilde değil, rastgele seçileceği söylenmiştir. Böylelikle dinleme kazanımı da gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin eğlenerek öğrendiği etkinlik, kendi istekleri doğrultusunda başka derslerde de ara ara oynanmıştır. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Okuma

T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.

6. etkinlikte “Gençlerin İyilik Ağacı” adlı bir sosyal sorumluluk projesinden hareketle öğrencilerin beyin fırtınası yapması istenmiştir. Katılımcıların da tam anlamıyla algılayabilmesi için etkinlik basitleştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Konu üzerinde duygu ve düşüncelerini ifade eden sınıflardan ilki kitap toplama kampanyası yapıp kütüphanesi olmayan bir okula bağışlamaya; ikincisi kedi ve köpekler için kartonlardan barınak yapmaya, son sınıf ise ilçe sınırları içerisinde yer alan ormanlık alandaki çöpleri toplamaya karar vermişlerdir. Böylelikle tema kapsamında ele alınan değerler de uygulamaya geçmiştir. Kitap toplama kampanyası kapsamında Bitlis’te bir köy okuluna toplanan kitaplar gönderilmiştir. Kedi ve köpekler için kartonlardan barınaklar yapılarak belirli yerlere konulmuştur. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

7. etkinlikte bir bilgi formu verilerek yönergelerine uygun olarak doldurmaları istenmiştir. Bu etkinlikte uyarılama yapılmamış, ders kitabında verildiği gibi işlenmiştir. Katılımcılara kan bağışçısı bilgi formu verilerek, formda yer alan kişisel bilgilerini doldurmaları beklenmiştir. Katılımcıların adreslerini beyan ederken zorlandıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle adres bildirirken dikkat edilmesi gerekenlerle ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.

Verilen bir hikâyenin tamamlanmasına ilişkin etkinlikte yerine koyma ilkesine göre uyarılama yapılmıştır. Kitapta Mustafa Kutlu’ya ait bir hikâyeye yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen kelimelerin ve söz sanatlarının fazla olması, metnin anlaşılabilirliğini olumsuz olarak etkilemektedir. Örneğin; “Minik çeşmenin duası, bu su sesi kisvesinde geceler boyu sürer, fecirle birlikte buna bülbüllerin ahengi katılmış.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 131). Bunun gibi birçok cümle barındıran metnin yerine, daha yalın ve duru bir anlatıma sahip olan bir masal getirilmiştir. Masalın sonunun “Denizyıldızı” metninin ana fikri düşünülerek devam ettirilmesi istenmiş ve katılımcılar masalın devamını yazmışlardır. Katılımcıların çoğunluğu, masalın olay

örgüsüyle uyumlu şekilde masalı devam ettirirken Ö1 ve Ö4, olay örgüsünden bağımsız olarak yazmışlardır. İki katılımcı, metinde anlatılanları anlamadıkları için devamını farklı yazdıklarını ifade etmişlerdir. Metin bir kere daha sesli okunmuş ve bazı kısımlarda yorumlamalar yapılmıştır. Daha sonra yazılanların metinle uyumlu olduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunun kip uyumuna dikkat etmedikleri görülmüştür. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Son etkinlikte, verilen bir örnekten hareketle duyuru metni oluşturulması istenmiştir. Bu etkinlikte de uyarılma yapılmamıştır. İki vakfa ait olan bazı bilgilere yer verilmiştir. Öğrencilerden de bir vakıf kurmuş olsaydılar adının ne olabileceği, amacı, kurulduğu yer, tarih vb. soruları yanıtlamaları; ardından da bu vakfın açılışı için bir duyuru metni yazılması istenmiştir. Tahtada duyuru metninin nasıl yazılabileceğine dair bir örnek gösterilmiş, katılımcılar örnekten hareketle duyuru metinlerini oluşturmuşlardır. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

4.4.4. Her Şey Senin Elinde Metni ve Etkinlikleri

Beydeba'nın "Ceylana Yardım Edenler" adlı fablı, bir animasyon filmi olan "Her Şey Senin Elinde" ile değiştirilmiştir. Animasyon filmi dinleme unsuru içermemekte yalnızca izlenmeye yöneliktir. "Ceylana Yardım Edenler" dinleme metni yedi dakikayı aşkın uzunlukta bir metindir. Metin boyunca karşılıklı konuşmalar hâkimdir ve hayvanlar tek bir kişi tarafından seslendirilmektedir. Metin genel itibarıyla anlaşılır olsa da bazı kısımlarında karşılıklı konuşmaların kime ait olduğu konusunda bir karışıklık yaşanabileceği öngörülmüştür. Aynı zamanda "Ceylana Yardım Edenler" metni her halükârda sınıf tarafından dinlenecek bir metindir. Ek olarak yardımseverlik değerinin bir animasyon filmi üzerinden de işlenerek pekiştirilmesi

amaçlanmıştır. Film, iki dakika uzunluğunda ve kahramanların jest ve mimikleriyle kendilerini ifade ettiği bir izleme metnidir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Metinden sonra yer alan on etkinliğin yedisi uyarlanmıştır. Etkinliklerden birisi atlanmıştır, üç etkinlik ise uyarlanmaya gerek duyulmadığından ders kitabında verildiği gibi işlenmiştir.

Tablo 24: Erdemler Teması 4. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma, Değişirme
1	Dinlenenlerden/İzlenenlerden Hareketle Devamını Tahmin Etme	Uyarlanmamıştır.
2	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Atlama
3	Metni Özetleme	Değişirme
4	Metnin Konusunu Bulma	Uyarlanmamıştır.
5	Dinledikleri/İzledikleriyle İlişkili Atasözü ve Özdeyişleri Tespit Etme	Değişirme
6	Metne İlişkin Sorulara Cevap Verme	Azaltma, Değişirme
7	Başlık Belirleme	Uyarlanmamıştır.
8	Dinlenenleri/İzlenenleri Canlandırma	Değişirme
9	Araştırma Yapma ve Sonuçlarını Yorumlayarak Konuşma	Yerine Koyma
10	Dinlediklerinde/İzlediklerinde Geçen ve Karikatür Olarak Sunulan Karakterlere Konuşma Metni Yazma	Eksikleri Ele Alma, Ekleme

Hazırlık çalışmaları azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Dostluk ve yardımlaşma kavramlarına ilişkin sorular yöneltilerek katılımcıların bu değerlere ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri sağlanmıştır. Kitabın ilk sorusunda öğrencilerin vefa, yardımlaşma, dostluk ve dayanışmayla ilgili atasözü ve zl sözleri bularak renkli kartonlara yazmaları istenmiştir. Azaltma ilkesi kapsamında vefa ve dayanışmayla ilgili değerler çalışma kâğıdındaki soruya alınmamıştır çünkü “Her Şey Senin Elinde” metninde bu değerlere yönelik içerik mevcut değildir. İkinci soru kitaptakiyle aynıdır. Öğrencilere EBA üzerinden dostlukla ilgili üç kısa video izletilmiş ve öğrenciler en çok hangi videoyu beğendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin beğenilen video konusunda hemfikir oldukları gözlemlenmiştir. Videonun sonunun tahmin edilenden daha farklı ve çarpıcı Şekilde bitmesi nedeniyle en sevilen video o olmuştur. Son sorudaysa iki tane zl söz verilmiştir. Bu zl sözlerin bir kısmı boş bırakılarak öğrencilerin doldurması istenmiştir. Bu soruya çalışma kâğıdında yer verilmemiştir. Bunun yerine katılımcıların daha fazla kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayacak olan “Dostlarınızın isimlerini söyleyebilir misiniz? Onları dost olarak semenizin nedeni nedir?” Şeklinde bir soru eklenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Okuma

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

Katılımcıların dinlediklerinin/izlediklerinin devamını tahmin etmelerine ilişkin olan etkinlikte uyarlama yapılmayarak ders kitabında olduğu gibi işlenmiştir. Animasyonun  yerinde durdurulup bir sonraki süreçte ne olabileceği katılımcılara sorulmuş ve ilgili alana yazılmıştır. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

“Her Şey Senin Elinde” adlı animasyon filmi yalnızca sözsüz mesajlar içerdiği için anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliği atlama ilkesi kapsamında işlenmemiştir.

Metnin özetlenmesine yönelik etkinlikte değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında “Dinlediğiniz metni özetleyiniz.” şeklinde geçen soru, çalışma kâğıdında “İzlediğiniz animasyondan neler anladınız? Sizce bu animasyonda anlatılmak istenen şey nedir?” olarak yer almıştır. Animasyon filmi öğrencilere iki kez izletildikten sonra anlatılmak istenenler katılımcılar tarafından belirlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.

Metnin konusunun tespitine ilişkin etkinlikte uyarlama yapılmayarak kitapta verildiği hâliyle işlenmiştir. Katılımcılar animasyonun konusunu yardımseverlik olarak belirlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.

Dinledikleri/izledikleriyle ilişkili olan atasözü ve özdeyişleri tespit etme etkinliğinde değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Kitapta altı tane atasözüne yer verilerek dinlenen metnin ana fikrinin bir atasözüyle ifade edilmesi istenseydi hangilerinin daha uygun olabileceği sorulmuştur. Çalışma kâğıdında ise üç atasözü, üç de özdeyişe yer verilerek aynı soru yöneltirmiştir. Verilen sözlerden uygun olan dört söz katılımcılar tarafından belirlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

İzlenenlere ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte değiştirme ve azaltma ilkesinden yararlanılmıştır. Ders kitabında yedi soru, çalışma kâğıdında altı soruya yer verilmiştir. Soruların içerikleri birbirine paraleldir. Örneğin “Ceylanın tuzaağa yakalandığını gören dostları ne yapmıştır?” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 135); alışma kâğıdında “Kahramanımız, yaşlı teyzeyle karşılaştıktan sonra hayatında ne gibi değişiklikler yapmıştır?” şeklinde sorulmuştur. Dört soru kapalı uçluyken iki soru açık uçlu olarak tercih edilmiştir. Katılımcılar sorulara etkin katılım göstererek doğru yanıtlar vermişlerdir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.

Animasyona uygun başlık belirleme etkinliğinde uyarlama yapılmamıştır. Katılımcıların belirlediği başlıklar yardımseverlik değerine vurgu yapar niteliktedir. “Uzat Elini, Yardımsever Adam, Yardımlaşmak Güzeldir, Elimden Tut” belirlenen başlıklar arasındadır. Elde edilen etkinlik:

Dinleme

T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.

Dinlenenleri/izlenenleri canlandırma etkinliği değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Ders kitabında öğrencilerin dinledikleri metinde geçenleri canlandırabilmeleri için kendi aralarında grup oluşturmaları ve ders içerisinde canlandırmaları istenmiştir. Çalışma kâğıdıdaysa animasyon filmi için grup oluşturulması ve bir sonraki derste canlandırma yapmak üzere hazırlanmaları istenmiştir. Aynı zamanda filmdeki karakterlerin dış görünüşüne uyumlu kıyafetler tercih edebilecekleri de ifade edilmiştir. Katılımcıların canlandıracakları karaktere uygun şekilde giyindikleri görülmüştür. Canlandırmayı sunarken karakterlerin filmde sergilemiş oldukları tavırları takındıkları, olay örgüsüne göre hareket ettikleri ve rollerini ciddiyetle yaptıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

“Araştırma yapma ve sonuçlarını yorumlayarak konuşma” etkinliği yerine koyma ilkesine göre uyarlanmıştır. Ders kitabında fedakârlık ve dostluk olmak üzere iki ayrı konu alanı verilmiştir. Bu konulara ilişkin kelime ve kavram havuzu oluşturulmuştur. Öğrencilerin verilen iki değerden birini seçerek konuşma yapması istenmiştir. Kelime ve kavram havuzundan da konuşmalarını yaparken yararlanmaları beklenmiştir. Çalışma kâğıdında bu etkinliğe karşılık gelen etkinlikteyse katılımcıların daha etkin olması ve özgüvenlerini de geliştirebilmeleri amacıyla bir araştırma yapmaları istenmiştir. Katılımcılar sınıfları gezip en az 10 öğrenciyle görüşerek en çok hangi konuda yardıma ihtiyaçları olduğunu sormuşlardır. Elde ettikleri sonuçları da istatistiksel olarak kendi sınıfında paylaşmışlar, bu verilerden hareketle kendi düşüncelerini de ifade ederek konuşmalarını tamamlamışlardır.

Öğrencilerin en çok yardıma ihtiyaç duydukları şeylerin başında kendilerine verilen bazı sorumluluklarının paylaşılması gelmektedir. Katılımcılar, bu etkinliği yapmaktan oldukça hoşlandıklarını dile getirerek tekrarını talep etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

“Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen ve karikatür olarak sunulan karakterlere konuşma metni yazma” etkinliği, eksikleri ele alma ve ekleme ilkesine göre çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. Ders kitabındaki etkinlik kapsamında sınıftaki öğrenciler üçerli gruplara ayrılmıştır. Bir hikâyenin olay örgüsü serim, düğüm ve çözüm bölümleri hâlinde öğrencilere sunulmuştur. Gruptaki her bir üye, verilen bölümlerden birini seçerek orada yer alan olaya ilişkin olarak hikâye yazmıştır. Örneğin serimde verilen “Boa yılanının ayıyı boğmaya çalışması, gencin ayıyı yıldıktan kurtarması / Genç ile ayının dost olması” gruptaki bir öğrenciye verilmiş, o öğrenci bu bölümle ilgili olaya dayalı yazısını yazdıktan sonra diğer grup arkadaşı da düğüm bölümünde yer alan olayları yazmıştır. Oldukça karmaşık olan bu etkinlik katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde yer almaktadır. Bundan dolayı bu etkinliğin yerine animasyondan yedi farklı olayın işlendiği görsellere yer verilmiştir. Sözsüz bir animasyon olduğu için katılımcıların bu karakterleri konuşmalarını istenmiştir. Katılımcılar olayların içeriklerinden hareketle görsellerde yer alan konuşma baloncuklarının içerisinde karakterlerin konuşmalarına yer vermişlerdir. Animasyon izlendiği sırada okula gelmeyen Ö5 kodlu öğrenci haricindeki diğer katılımcılar, karakterleri görsellerdeki durum ve olaya uygun olarak konuşmuşlardır. Sınıftaki diğer öğrenciler grup etkinliklerini gerçekleştirirken katılımcılar da bu etkinlikle meşgul olmuşlardır. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

4.5. Millî Kültürümüz Teması

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) üç zorunlu temadan biri olan Millî Kültürümüz temasında; aile, gelenek ve görenekler, dini ve millî bayramlar, tarihî mekânlar, kültürel miras, Türkçe, vatan vb." (MEB, 2019b) konuların işlenmesi önerilmektedir. Ders kitabında ilgili temada yer alan konular ise; gelenekler, şehirlerimiz, vatan, büyüklerimiz, yurdumuz ve tarihî şahsiyetlerdir. Temanın ilk üç metni uyarlanmıştır, dinleme/izleme metni eğitim-öğretimin Koronavirüsten dolayı uzaktan devam etmesiyle işlenememiştir. Uyarlanan metinlerin tamamında değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır.

Tablo 25: Millî Kültürümüz Temasında Uyarlanan Metinler

Metin No	Ders Kitabında Yer Alan Metin	Uyarlanan Metin	Yazarı	Uyarlama İlkesi
1	Gazlı Göl	Kız Kalesi	Saim Sakaoğlu	Yerine koyma
2	Forsa	Bahar Nevruzla Başlar	Serpil Ural	Yerine koyma
3	Nineme Ninni	Anlamak	Cahit Zarifoğlu	Yerine koyma
4	Öğretmenimin Mektubu	-	-	-

4.5.1. Kız Kalesi Metni ve Etkinlikleri

İbrahim Zeki Burdurlu'ya ait olan ve efsane türünde yazılan "Gazlı Göl" metni, Saim Sakaoğlu'nun "Kız Kalesi" adlı efsanesiyle değiştirilmiştir. Uzun bir metin olan "Gazlı Göl" söz sanatlarını ve betimlemeleri de fazlaca içerdiğinden dolayı katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kalmaktadır. Örneğin:

"Her yerinde sanki bin yılan, etini, kemiğini dilim dilim doğruyor, tatlı canına bir tadımlık yaşam mutluluğu vermiyormuş. (...) Kıpkırmızı, kara kara çıban başları sönmüş, hepsi tatlı tatlı pembeleşen güllere dönmüş." (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 145-146).

Yerine getirilen "Kız Kalesi" metni, Mersin'de bulunan Kız Kalesi'nin efsaneleşen hikâyesini konu edinmektedir. Metnin başlığından ve görsellerinden hareketle konusunun tahmin edilmesi istenmiş, daha sonra sesli okuma yöntemine göre akıcı şekilde okunmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra yer alan on etkinliğin yedisinde ve hazırlık çalışmalarında uyarlama yapılmıştır.

Tablo 26: Millî Kültürümüz Teması 1. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Basitleştirme, Değişirme
1	Metnin Konusunu Tespit Etme	Uyarlanmamıştır.
2	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
3	Metne İlişkin Soruları Cevaplama	Azaltma, Değişirme
4	Bilgi Kaynaklarından Yararlanma	Basitleştirme, Değişirme
5	Metafor Yardımıyla Edatı Kavrama	Dallandırma, Değişirme
6	Metafor Yardımıyla Bağlacı Kavrama	Dallandırma, Değişirme
7	Emojilerle Ünlemi Kavrama	Dallandırma, Değişirme
8	Edat, Bağlaç ve Ünlemin Cümleye Kattığı Anlamı Belirleme	Dallandırma, Değişirme
9	AR Uygulamasından Hareketle Anlatacağı Konu Hakkında Bilgi Edinme	Yerine Koyma
10	Grup Olarak Efsane Türünde Metin Oluşturma	Uyarlanmamıştır.

Hazırlık çalışmalarında değişirme ve basitleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Ders kitabında yer alan üç soru çalışma kâğıdına da dâhil edilmiştir. Kitaptakinden farklı olarak efsane kelimesinin anlamının öğrenilmesine yönelik bir soru daha eklenmiştir. Diğer sorulardan birinde katılımcıların yaşadıkları ya da gezip gördükleri yerlerle ilgili bir efsane anlatmaları, son olarak da bu yerlerle ilgili efsanelerin ortaya

çıkmasının nedeni sorulmuştur. Söz hakkı isteyen katılımcı sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Efsanenin sözlük anlamından da hareketle niçin bazı yerlerle ilgili efsanelerin ortaya çıktığı birkaç katılımcı tarafından doğru tahmin edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metnin konusunu tespit etme ve metinde geçen anlamı bilinmeyen kelimeler etkinliğinde uyarlamaya yapılmayarak ders kitabında verildiği şekilde işlenmiştir. Katılımcılara metni okumadan önce başlık ve görselleri incelemeleri ve buradan hareketle metnin konusunu tahmin etmeleri istenmiştir. Katılımcılar, hazırlık çalışmalarında efsaneyle ilgili edindikleri bilgilerin ve görsellerin de etkisiyle metnin konusuna dair doğru tahminlerde bulunmuşlardır. Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespitine ilişkin etkinlik kapsamında katılımcıların “beylik ile kâhin” kelimelerinin anlamını bilmedikleri tespit edilmiştir. Kelimelerin anlamı bağlamdan hareketle tahmin edilmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.

Metne ilişkin soruların yer aldığı etkinlikte, değiştirme ile azaltma ilkesinde yararlanılmıştır. Metinle ilgili ders kitabında sekiz soruya yer verilmiştir. “Kız Kalesi” metninden hareketle yedi soru hazırlanmıştır; bu soruların altısı kapalı uçlu, bir soru ise açık uçlu olarak tercih edilmiştir. 5N1K'nin hâkim olduğu sorularda katılımcıların etkin olduğu gözlemlenmiştir. Metnin katılımcılar tarafından anlaşıldığı tespit edilmiştir.

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.

Bilgi kaynaklarının kullanımıyla ilgili içeriğe sahip olan etkinlik, basitleştirme ve değiştirme ilkesi kapsamında uyarlanmıştır. Katılımcılardan, Kız Kulesi'yle ilgili internet ortamında bir araştırma yapacaklarını varsayarak bu araştırmada nelere dikkat edebileceklerini yazmaları istenmiştir. Daha önceki etkinliklerde bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulamaya yönelik öğrendiklerinden hareketle yorumlarını yazmışlardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.

T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

Yazma

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

Metafor yardımıyla edat ve bağlacın, emojilerle de ünlem konusunun kavranmasına ilişkin etkinlikte değiştirme ve dallandırma ilkelerinden yararlanılmıştır. Edat ve bağlaç, dil bilgisi içerikli soyut bir konu olması sebebiyle sınıftaki diğer öğrenciler tarafından da zor anlaşılan bir konudur. Daha önceki gözlemlerden hareketle birbirlerine de karıştırıldıkları görülen edat ve bağlaç, metafor aracılığıyla somutlaştırılmıştır. İlk etapta güzel bir yemeğin görseline yer verilmiştir. Bu yemeğin içerisinde tuz bulunmaması durumunda tadının nasıl olabileceği sorulmuştur. Ardından tuz görseli tek başına verilmiştir. Bunu da tek başına yemeyi sevip sevmeyenler sorulmuştur. Katılımcıların cevaplarından hareketle şu sonuca ulaşılmıştır: Tuzun tek başınayken bir anlamı yok, tuz bir yemeğin içerisinde olursa yenebilir. Her yemeğin içerisinde de tuz olmak zorunda değildir. Ulaşılan bu sonuçtan sonra beş cümle verilmiş ve bu cümlelerde yer alan edatların altları çizilmiştir. Altı çizili olan kelimelerin tek başlarına bir anlamının olup olmadığı ve cümleden çıkarıldıkları takdirde anlamda bir bozulma meydana gelip gelmeyeceği sorulmuştur. Katılımcılar soruları doğru yanıtlamıştır. Daha sonra da edatın tanımına yer verilmiş, edat ile tuz arasındaki ilişkinin katılımcılar tarafından algılanması beklenmiştir. Tuzun neden edata benzetildiği sorusu, katılımcılar tarafından cevaplandırılabilmiştir. Etkinliğin devamında da edatın cümleye kattığı anlamlar üzerinde durulmuştur. On cümle verilerek cümlelerin yanlarında yer alan yay ayrıç içerisinde edatın cümleye kattığı anlam ifade edilmiştir. Katılımcılardan yay ayrıç içerisinde verilen anlamlarından hareketle cümleleri yorumlamaları istenmiştir.

Örneğin; “Birazdan fırtına çıkacak gibi. (tahmin/olasılık)” şeklinde verilen cümlenin yorumu “Fırtına çıkmamış ama çıkabilir.” olarak ifade edilmelidir. Katılımcılar etkinlikte zorlanmış olsalar da tamamlayabilmişlerdir. Bağlacın kavranmasına yönelik olarak da öncelikle bağcıklı bir ayakkabı görseli verilmiştir. Ayakkabıdaki bağcığın ne işe yaradığı ve bağcık olmadan bu ayakkabıyı bağlayıp bağlayamayacağımız sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplardan hareketle bağlacın da bağcık gibi kelimeleri ya da cümleleri birbirine bağlama görevi olduğu ifade edilmiş ve tanımlaması yapılmıştır. Edat etkinliğinde olduğu gibi bağlaçların da cümleye kattığı anlamlar olduğu söylenerek yedi cümle verilmiştir. Bu cümlelerden biri, katılımcılara yol göstermesi amacıyla örneklendirilmiştir. Örneğin; “Müzik ile resim en sevdiğim derslerdir. (beraberlik)” ifadesinden “Müzik ve resmi diğer derslerden daha fazla seviyormuş.” anlamını çıkarabilmeleri istenmiştir. Bu etkinlikte katılımcılar edatta yer alan etkinliğe oranla daha az zorlanmıştır. Diğer etkinlikteyse ünlemin işlevinin emojiyle yardımıyla kavranması sağlanmaya çalışılmıştır. Dört tane emoji görseline ve dört cümleye yer verilmiştir. Cümlelerde yer alan ünlemlerin altları çizilmiştir. Emojiyle yansıttığı yüz ifadelerinden hareketle ünlemlerin hangi emojiye ait olabileceği sorularak doğru şekilde eşleştirilmesi istenmiştir. Örneğin gözlerinden kalpler saçılan ve mutlu olduğu görülen bir emoji için “Ay, ne şirin bir köpek bu böyle!” cümlesiyle eşleştirilmesi beklenmiştir. Katılımcılar dört cümleyi de doğru eşleştirmiştir. Ardından altı çizili kelimelerin cümleye nasıl bir anlam kattığı sorularak cevaplar alınmıştır. Cevaplardan yola çıkarak ünlemin tanımı yapılmış, bazı ünlem kelimelerine yer verilmiştir. Her üç etkinlikten elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

Edat, bağlaç ve ünlem konularının pekiştirilmesi amacıyla hazırlanan etkinlik, dallandırma ve değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Etkinlik a, b ve c maddelerine ayrılmıştır. A maddesinde içerisinde edat bulunan beş cümle ve cümlelerin karşısında da karışık şekilde edatların cümleye kattığı beş anlama yer verilmiştir. Katılımcılar, edatın cümleye hangi anlamı kattıklarını eşleştirme yoluyla belirlemişlerdir. B maddesinde ise dört cümle verilmiş, bu cümlelerde bazı yerler boş bırakılmıştır. Cümlelerin altlarında altı tane bağlaça yer verilerek bu bağlaçların boşluklara cümlenin anlamını bozmayacak şekilde getirilmesi istenmiştir. “Ya ... ya” bağlacı

haricindeki diğler bağlaçlar boşluklara uygun şekilde getirilmiştir. C maddesindeyse içerisinde ünlem olan beş cümleye ve karşısında ünlemlerin cümleye kattığı beş anlama karışık biçimde yer verilerek katılımcıların doğru bir eşleştirme yapmaları beklenmiştir. Katılımcılardan bazılarının üzüntü ile şaşırma duygusunda ikilemde kaldıkları tespit edilmiştir. Etkinlik kapsamında elde edilen kazanım bir önceki etkinliğin kazanımıyla aynıdır.

AR uygulamasından hareketle anlatacağı konu hakkında bilgi edinme etkinliğinde yerine koyma ilkesinden yararlanılmıştır. Ders kitabında “Kendinizi, yerli turistleri Gazlı Göl’de gezdiren bir rehber olarak düşününüz. Yaptığınız araştırmadan ve okuduğunuz metinden hareketle turistlere Gazlı Göl’ü anlatınız.” (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 151) biçiminde yer alan etkinliğin yerine, katılımcıları dinleme ve konuşmaya güdüleyebilecek düzeyde olan artırılmış gerçeklik [Augmented Reality (AR)] uygulaması getirilmiştir. Artırılmış gerçeklik bir nesnenin üç boyutlu olarak gerçek bir ortamda sunulmasını içermektedir. PTT de geliştirmiş olduğu AR uygulamasıyla Türkiye’nin tarihî ve kültürel yerlerini hem üç boyutlu hem de sesli şekilde tanıtmaktadır. Etkinlik kapsamında PTT AR uygulamasında yer alan Kız Kulesi görseli katılımcıların çalışma kâğıtlarına eklenmiştir. Sınıftaki tüm öğrenciler heterojen şekilde üçer kişilik beş gruba ayrılmıştır. Telefonda yer alan PTT AR uygulamasının kamera bölmesi açılarak görselin üzerine tutulmuş, bu sayede Kız Kulesi 3 boyutlu hâle gelmiştir ve bir rehber Kız Kulesi’yle ilgili birtakım bilgiler vermiştir. Öğrencilerin bu aşamada hem anlatılanları takip etmesi hem de önemli buldukları noktaları not almaları istenmiştir. Rehberin anlatımı bittikten sonra öğrenciler dinledikleri sunumdan çıkardıkları notları ve akıllarında kalanları diğler arkadaşlarıyla paylaşmıştır. Elde edilen kazanım:

Dinleme

T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.

T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.

Konuşma

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Son etkinlik üzerinde uyarılama yapılmaya gerek duyulmamıştır. Sınıf, üç ya da dört kişiden oluşan dört kişilik gruba ayrılmıştır. Gruplardan mahallelerinin isminin konmasıyla ilgili bir efsane yazmaları istenmiştir. Öncelikle olay örgüsü, kişiler, mekân ve zamanı belirlemeleri beklenmiş; ardından da serim, düğüm ve çözüm

bölümlerinde anlatacaklarını kısa şekilde yazmaları için bir taslak verilmiştir. Bu taslağın doldurulmasından sonra efsaneyi, belirlenmiş olan alana yazmışlardır. Grup etkinliklerinde katılımcılarla birlikte sınıftaki diğer pasif öğrencilerin de etkin şekilde yer alabilmeleri için grup içerisinde görev dağılımının yapılması sağlanmıştır. Etkinlik sonunda en beğenilen efsaneyi oluşturan grubun üyelerine beş artı değerinde olan yıldız verileceği ve yazdıkları yazının okul panosunda sergileneceği söylenmiştir fakat gruptaki üyelerin her birine yazıya katkısı olup olmayanlar sorularak yalnızca katkısı olanların yıldızdan faydalanabilecekleri ifade edilmiştir. Katılımcılardan yazma etkinlikleri konusunda isteksiz olan öğrencilerin de gruplarda etkin oldukları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

4.5.2. Bahar Nevruzla Başlar Metni ve Etkinlikleri

Ömer Seyfettin'in "Forsa" metni yerine, Serpil Ural'a ait olan "Bahar Nevruzla Başlar" metni getirilmiştir. "Forsa" metni 2018-2019 eğitim öğretim yılında da öğrencilerin 5. sınıf ders kitabında yer almıştır. Metnin, sınıfın birçoğu tarafından hatırlandığı da sorulan sorularla tespit edilmiştir. "Forsa", köle olarak başka ülkelere satılan ve vatanından uzak düşen bir adamı konu edinmektedir. Ayrıca metinde vatana duyulan hasretle ilgili ifadelerin sürekli tekrar etmesi, kapsayıcı eğitimin amacına tezat niteliktedir. Bundan dolayı "Forsa" metninin konusuyla paralel olmayan bir metin tercih edilmiştir. "Bahar Nevruzla Başlar" metni, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan nevruzu konu edinmektedir. Fabl türünde yazılan metin, birkaç katılımcı tarafından sesli okuma yöntemine göre okunmuştur. Metindeki olay, hayvanların baharın gelişini birbirlerine müjdelemesidir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metin sonrasında yer alan on bir etkinliğin onu uyarlanmıştır.

Tablo 27: Millî Kültürümüz Teması 2. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Değiştirme, Ekleme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Değiştirme
2	Metinde Yer Alan Geçiş ve Bağlantı İfadelerini Tespit Etme	Uyarlanmamıştır.
3	Metne İlişkin Soruları Cevaplama	Azaltma, Değiştirme
4	Hikâye Unsurlarını ve Konuyu Tespit Etme	Birleştirme*, Değiştirme
5	Şiir Ezberleme	Değiştirme, Ekleme
6	Birlikte Yapalım: Haber Metninden Edindiği Bilgileri Uygulamaya Geçirme	Ekleme, Eksikleri Ele Alma
7	Çevrim İçi Uygulamalar Yardımıyla Edat ve Bağlacın Cümleye Kattığı Anlamları Belirleme	Değiştirme, Genişletme
8	Kelime Havuzundan Yararlanarak Konuşma Yapma	Değiştirme
9	Okuduğu Metnin Devamını Tahmin Ederek Yazma	Değiştirme
10	Ortaya Çıkan Metinler Arasından En İyi Olanı Belirleme	Atlama

Hazırlık çalışmalarında değiştirme ve ekleme ilkelerinden yararlanılmıştır. Ders kitabında iki soruya yer verilirken çalışma kâğıdında üç soruya yer verilmiştir. Sorular nevrüzün kavranmasını sağlamak amacıyla yönelik hazırlanmıştır. Sorulardan birinde katılımcıların 5. etkinlikte nevrüzü sembolik olarak kutlaması için odun parçaları, haşlanmış yumurta, pastel boya ve eğer varsa ülkelerine özgü kıyafet getirmeleri istenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edildiği etkinlik, değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Katılımcıların metinde geçen “kırlangıç ve şenlik” kelimelerinin anlamlarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Kelimelerin anlamlarını cümledeki bağlamından hareketle tahmin etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metindeki geçiş ve bağlantı ifadelerinin bulunmasına ilişkin etkinlikte uyarlama yapılmamıştır. Katılımcılara daha önceden görmüş oldukları geçiş ve bağlantı ifadeleri hatırlatılarak metinde bir tane olan geçiş ve bağlantı ifadesini tespit etmeleri sağlanmıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.

Metne ilişkin soruların cevaplandırıldığı etkinlikte azaltma ve değiştirme ilkelerinden yararlanılmıştır. Çalışma kâğında metinle ilgili olarak altı soruya yer verilmiştir. Soruların biri açık uçlu, diğerleri metnin içeriğiyle ilgilidir. Katılımcıların soruları cevaplandırırken zorlanmadıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

Metnin hikâye unsurlarıyla konusunun belirlenmesine yönelik etkinlikte, değiştirme ve birleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Metnin konusu başka bir etkinlikte ayrı olarak ele alınırken bu etkinlikle birleştirilmiştir. Ders kitabında “Forsa” metninin özetinin yazılması istenmiştir fakat özetleme yaparken katılımcıların serim, düğüm ve çözüm bölümlerini dikkate almadan, kronolojik sıralama gözetmeden yazdıkları gözlemlerden hareketle bilinmektedir. Bu nedenle etkinlikte “Bahar Nevruzla Başlar” metninin hikâye unsurlarının belirlenmesi istenmiş, aynı zamanda metinde genellikle nelerden söz edildiği, olayın ilk olarak nasıl başladığı ve bittiği sorulmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.16. Okuduklarını özetler.

T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Ders kitabında vatan sevgisiyle ilgili bir şiir ezberlenmesi ve öğrencilerin bu şiiri vurgu-tonlamaya dikkat ederek okumaları istenmiştir. Bu etkinlik ekleme ve değiştirme ilkesine uygun şekilde uyarlanmıştır. Aka Gündüz'ün "İlkbahar" adlı iki kıtalık kafiyeli bir şiiri verilerek katılımcıların ezberlemesi istenmiştir. Ö5 ve Ö6 kodlu öğrencilerin haricindeki katılımcılar şiiri ezberleyerek vurgu, tonlama, noktalama işaretlerine dikkat ederek okumuşlardır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Ekleme ve eksikleri ele alma ilkesi kapsamında ders kitabında olmayan fakat çalışma kâğıdına dâhil edilen "Birlikte Yapalım" etkinliği sınıftaki tüm öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kâğıdında nevrusun kutlanmasıyla ilgili yapılanların anlatıldığı bir gazete haberine yer verilmiştir. Gazete haberinden yola çıkarak nevrusun sınıf ortamında kutlanması için hazırlık çalışmalarında katılımcılardan istenen malzemeler çıkarılmıştır. Sınıfın orta bölümü boşaltılarak odun parçaları yerleştirilmiştir. Öğrenciler odunların etrafında dizilmişlerdir ve üçer defa üzerinden atlamışlardır. Ardından getirmiş oldukları haşlanmış yumurtalara pastel boya ile bazı şekiller yapmışlardır. Boyamalar bittikten sonra öğrenciler yumurtalarını birbirine tokuşturmuşlardır. Etkinlik esnasında etkileşimli tahtadan yöresel türküler de dinletilmiştir. Sembolik de olsa nevrus öğrenciler tarafından kutlanmıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Okulistik ile Morpa Kampüs'ün içeriğinde yer alan edat ve bağlaç konularına yönelik etkinlikler, değiştirme ve genişletme ilkelerine göre uyarlanarak çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. İçerisinde edat barındıran beş tane cümleye yer verilerek öncelikle buradaki edatların tespit edilmesi sağlanmıştır. Ardından bu edatların, cümleye kattıkları anlamların belirlenmesi istenmiştir. Bağlaçlara ilişkin olarak da beş

cümleye ve cümleye kattığı beş anlama yer verilmiştir. Bunlar da katılımcılar tarafından eşleştirilmiştir. Edatın cümleye kazandırdığı anlamlar konusunda sorun yaşayan katılımcılar için, bu eğitim uygulamaları etkileşimli tahtadan da açılarak pekiştirme amaçlı etkinlikler yaptırılmıştır. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

Kelime havuzundan yararlanarak konuşma, değiştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Katılımcılara dokuz tane kelimedenden oluşan kelime havuzu verilerek baharın gelişyle ilgili bir konuşma yapmaları amaçlanmıştır. Süre sınırından dolayı katılımcılardan gönüllü olanlar konuşmalarını gerçekleştirebilmiştir. Katılımcıların, konuşmalarında kelime havuzunda yer alan kelimeleri kullandıkları; 1-2 dakika arasında konuşma yaptıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Okuduğu metnin devamını tahmin ederek yazma etkinliğinde değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. “Bahar Nevruzla Başlar” metninin devamında neler olabileceği sorulmuş ve metnin türü de dikkate alınarak devamı yazılmıştır. Katılımcılar metnin devamını, gerçekleştirdikleri nevrüz etkinliğinde deneyimlediklerinden de esinlenerek yazmışlardır. Katılımcıların çoğu, nokta ve soru işareti haricinde noktalama işaretlerinden yararlanmamaktadır. Bazı katılımcıların cümle bitişlerini tam olarak belirleyemedikleri tespit edilmiştir. Bu öğrencilere gerekli geri dönütler sağlanmıştır. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Yazılan metinlerden en iyi olanın belirlendiği etkinlik, atlama ilkesi kapsamında işlenmemiştir. Beceri temelli etkinliklerde, katılımcıları bireysel olarak birbiri arasında yarıştırmamanın onları daha sonraki etkinliklere güdülemek yerine tersi bir etkisi olacağı öngörülmektedir. Sınıftaki diğer öğrenciler için de bu etkinlik

atlanmıştır. Ayrıca bu etkinliğin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan kazanımlarda bir karşılığı da bulunmamaktadır.

4.5.3. Anlamak Metni ve Etkinlikleri

Ders kitabında yer alan Ali Akbaş'ın "Nineme Ninni" şiiri, Cahit Zarifoğlu'na ait olan "Anlamak" şiiriyle değiştirilmiştir. Küçük bir çocuğun gözünden büyüklerin söz ve davranışlarının anlamlandırılmaya çalışıldığı dört kıtalık şiirde yerine koyma ilkesinden yararlanılmıştır. Yedi kıtalık "Nineme Ninni" şiirindeyse yine küçük bir çocuğun ninesinin söylemlerini anlamlandırması konu edinmiştir. Katılımcıların, kıtalarda mevcut olan söz sanatları nedeniyle anlam kurmada güçlük çekecek olması nedeniyle "Nineme Ninni" şiiri uyarlanmıştır. Örneğin (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2019, 165):

"Dolunayı saran bulut Başında yaşmak ninemin Bebelere tek dileğim Yaşını aşmak ninemin	Masal anlat bana masal, Hey dili şeker, dili bal Su alıyor artık sandal Yolu emrihak ninemin"
---	--

Çalışma kâğıdında yer alan "Anlamak" şiiri sesli ve sessiz okuma yöntemine göre okunmuştur. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.

Metinden sonra ders kitabında sekiz etkinlik yer almaktadır. Sekiz etkinliğin yedisi uyarlanmıştır.

Tablo 28: Millî Kültürümüz Teması 3. Metninde Uyarlanan Etkinlik ve Uyarlanma İlkeleri

Etkinlik No	Etkinliğin Adı	Uyarlama İlkesi
	Hazırlık Çalışmaları	Azaltma, Değiştirme
1	Anlamı Bilinmeyen Kelimeler	Uyarlanmamıştır.
2	Ana Duyguyu Tespit Etme	Yeniden Düzenleme
3	Okuduğu Şiirin Konusuna Benzer Olan Şiirleri Tespit Etme	Atlama

4	Metne İlişkin Soruları Cevaplama	Azaltma/Birleştirme*/Değiştirme/ Yeniden Düzenleme
5	Okuduğu Şiirle İlgili Soru Hazırlama	Değiştirme
6	Şiirdeki Kafiyeyi Tespit Etme	Azaltma, Değiştirme
7	Gerçekleştirdiği Röportajdaki Verileri Paylaşma	Değiştirme
8	Şiir Yazma	Azaltma, Basitleştirme

Hazırlık çalışmalarında azaltma ve değiştirme yapılmıştır. Ders kitabında dört soruya yer verilirken uyarlama neticesinde iki soru sorulmuştur. Aile kavramının katılımcılarda uyandırdığı duygular hakkında bilgi edinmek amacıyla sorulan sorulara, katılımcılar etkin şekilde katılmışlardır. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular.

T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Şiirde yer alan anlamı bilinmeyen kelimelerin tespit edilmesine ilişkin etkinlik uyarlanmamıştır. Katılımcıların şiirde geçen “topaç ve gıdıkla-” kelimelerinin anlamını bilmedikleri tespit edilmiştir. İki kelimenin de bağlamdan hareketle anlamının tahmin edilebilmesi mümkün değildir. O nedenle bu kelimelere farklı cümlelerin içerisinde de yer verilmiştir. Bu şekilde katılımcılar bağlamdan hareketle kelimelerin anlamlarını tahmin etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

Metne ilişkin soruların yanıtlandırıldığı etkinlik, birçok uyarlama ilkesine göre uyarlanmıştır. Etkinlikte yer alan sorular ders kitabındakilere göre daha az olduğu için azaltma, etkinliğin daha sonra işlenmesi gerekirken öne alınması nedeniyle yeniden düzenleme ilkelerinden yararlanılmıştır. Soruların içeriğinde değişiklik yapıldığından dolayı “değiştirme”; farklı bir etkinlikte ele alınan, şiirin ana duygusunun belirlenmesinin istendiği etkinlik ise bu etkinlikle birleştirildiği için

“birleştirme” ilkesinden yararlanılmıştır. İki soru kapalı uçlu, üç soru ise açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Şiirin içeriğine uygun başlık belirlenmesi ve ana duygunun tespit edilmesine yönelik açık uçlu soruları katılımcılar yanıtladıkları olsalar da ana duyguyu belirlemede oldukça zorlandıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.

T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.

T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.

“Anlamak” şiiriyle ilgili soru hazırlanmasına yönelik etkinlikte, değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Metne ilişkin sorular sorulardan da yola çıkarak şiirle ilgili iki soru hazırlanmıştır. Soruların genellikle 5N1K sorularıyla oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.

Ders kitabında yer alan şiirin üç kıtası çalışma kâğıdında verilerek kafiyelerinin tespit edilmesinin amaçlandığı etkinlikte, azaltma ve değiştirme ilkesine göre uyarlama yapılmıştır. Ders kitabında öğrencilerin kafiyeye ek olarak redifi de bulmaları istenmiştir. Çalışma kâğıdında kıtalardan biri örnek olarak çözümlü şekilde verilmiştir. Birkaç örnek daha çözümlendikten sonra katılımcılar çalışma kâğıdında yer alan diğer iki kıtadaki ses benzerliklerini tespit etmişlerdir. Elde edilen kazanım:

Okuma

T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.

“İnsanlar yaşlandıkları zaman ne isterler?” sorusundan hareketle ailenin en yaşlı bireyiyle görüşülmesinin istendiği etkinlikte, değiştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Uyarlama kapsamında soru “Ailenizde ve çevrenizde bulunan yaşlı kişileri seçerek onların en çok ihtiyaç duydukları şeyleri tespit ediniz.” olarak değiştirilmiştir. Cevapları ilgili yere yazmaları ve sınıf arkadaşlarıyla paylaşımları istenmiştir. Katılımcılar iki ila altı kişi arasında kişiyle görüşerek elde ettikleri sonuçları paylaşmışlardır. Elde edilen kazanım:

Konuşma

T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.

T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.

Yazma

T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.

T.6.4.14. Kısa metinler yazar.

Öğrencilerin büyüklerinden birine sevgilerini ifade etmelerini sağlayacak iki dörtlükten oluşan şiir yazmaları istenmiştir. Bu etkinlik azaltma ve basitleştirme ilkesine göre uyarlanmıştır. Uyarlamayla katılımcıların bir kıta yazmaları beklenmiştir. Ö5 kodlu öğrenci haricindeki katılımcılar bir ila üç kıtadan oluşan şiir yazmışlardır. Çoğu katılımcı, şiirini kafiyeli şekilde oluşturmuştur. Elde edilen kazanım:

Yazma

T.6.4.1. Şiir yazar.

T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.

4.6. Uzaktan Eğitim Süreci

Uzaktan eğitim sürecinden önce ders kitabının ilk beş temasındaki metin ve etkinlikler uyarlanmıştır. Covid-19 salgınından dolayı geri kalan “Bilim ve Teknoloji”, “Sanat” ve “Vatandaşlık” temasındaki etkinlikler uyarlanamamış ama kazanımlara yönelik etkinlikler geliştirilmiştir. Bu etkinlikler günlük tutma (1 ay), haber metni yazma, fiili olarak e-posta yazıp gönderme, hikâye kitabı okuyup özetini yazma, isimlerinin anlamlarını araştırıp yazma, reklam metni oluşturma, karikatüre konuşma metni yazma, dil portresi oluşturma şeklindedir. Katılımcıların yazma becerisindeki eksiklikleri yüz yüze eğitim sürecinde tespit edilmiş olduğundan uzaktan eğitim sürecinde gönderilen etkinliklerin her birinde yazma becerisi ağır basmaktadır.

Katılımcıların WhatsApp grubunda yazmayı tercih etmek yerine ses kaydı alıp gönderdikleri gözlemlenmiştir. 1 ay boyunca tutturulan günlüklerde ise katılımcıların çoğunun yazma konusundaki isteksizlikleri nedeniyle beş ila altı satırlık yazı kaleme aldıkları, belirlenen sürenin sonuna yaklaştıkça, geliştirilen diğer yazma etkinliklerinin de etkisiyle içeriğinde mecaz, deyim ve atasözü bulunan günlükler tespit edilmiştir.

Konuşma ve dinleme becerisine yönelik olarak bir etkinlik geliştirilmemiştir fakat katılımcılar 3 aylık süreçte ses kayıtlarını etkin şekilde kullandıklarından konuşma ve dinleme becerilerini sergilemişlerdir. Verilen bazı ödevler de ses kaydı vasıtasıyla gönderilmiş, katılımcılardan not alarak dinlemeleri ve bu yolla ödevlerini yapmaları beklenmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, ders kitaplarının uyarlaması ve bunların uygulanmasıyla ilgili yapılan çalışmaları araştırarak alandaki bir boşluğu doldurmasının yanı sıra, güncelliğini koruyan Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sürecini desteklemektedir. Ayrıca alan taraması sonucunda Türkçe ders kitaplarının yabancı öğrenciler için uyarlanmasına yönelik bir çalışmanın olmadığı, yalnızca metinlerin belli dil seviyelerine göre sadeleştirilmesine ilişkin çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları, sınıfında mülteci öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerine; MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün kapsayıcı eğitim bağlamında Türkçenin ikinci dil olarak kullanımına ilişkin düzenlediği hizmet içi eğitimlerde ve MEB'in Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kapsayıcı eğitime dair bir güncelleme yapması durumunda yol gösterici olabilir. Aynı zamanda bu çalışmayla MEB'e kapsayıcı eğitim modeline uygun bir ders kitabı önerisi de sunulmaktadır.

Uyarlamalarla ilgili yapılan alan taraması neticesinde EKOYAY Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki ilk 5 tema uyarlanmış, bu uyarlamalar karma bir sınıf ortamında 6 ay boyunca uygulanmıştır. Deneyimlenen bu süreçte, uyarlamaların Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersindeki gelişim sürecine etkileri bulgular bölümünde ele alınmıştır. Hem uygulamaların mülteci öğrencilerdeki yansımaları hem de uyarlanan içeriklerin uyarlama ilkelerine göre dağılımı bu bölümde analiz edilecektir.

Çalışma kapsamında ana dili Türkçe olan öğrenciler için hazırlanmış olan Türkçe ders kitaplarının Suriyeli öğrencilerin dil yeterlik seviyelerinin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. İnceleme nesnesi olan ders kitabının kapsayıcı eğitimin hedeflerine uygun olmadığı da belirlenmiştir. Ders kitabındaki metinlerin uyarlanması noktasında, sözcüksel (anlamı bilinmeyen ya da az kullanılan kelimeler), söz dizimsel (anlam ve

yapı bağlamında zor cümleler) ve biçimsel (dinlenirken ya da okunurken takip etmesi zor, uzun metinler) yapılar etkili olmuştur. Öğrencilerin sınırlı Türkçe kelime bilgisi ve Türkçenin söz dizimine hâkim olamamaları, okuduklarını zihinlerinde yapılandırma sürecinde bazı sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bundan dolayı metinlerin, bu öğrencilerin dil yeterlik düzeyleri de göz önünde bulundurularak uyarlanması dil becerileri üzerinde olumlu bir etki yarattığı görülmüştür. Bu bulgunun, alan taraması neticesinde elde edilen kaynaklarla da uyumlu olduğu tespit edilmiştir (Akıncılar, 2018; Aktan, 2019; Ayar, Kurt, 2020; Bakan, 2012; Bölükbaş, 2015; Demirel, 2019; Durmuş, 2013; Durmuş, Cihangir, 2018; Erdem İpek, 2018; Eroğlu, 2015; Ghaffari, 2020; Gürler, H., 2017; Gürler, S., 2017; Kaya, M., 2018; Kaya, N., 2019; Kaymaz, 2018; Kınay, 2015; Kutlu, 2015; Mazlum, 2014; Özdin, 2020; Özmen, 2019; Ay, R., 2020; Ay, S., 2020; Süner, 2018; Yalçın, 2016; Yaşar, 2019; Yayan, 2019; Yazok, 2020; Yıldırım, 2013).

Alan araştırması neticesinde Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunların temelinin dil bariyeri olduğu belirlenmiştir. Dil bariyerini aşmaya yönelik atılacak her bir adım, Suriyeli öğrencilerin derslerdeki verimini artıracaktır. Suriyeli öğrencilere sağlanan ders kitabına paralel uyarlamalar içeren ek materyal desteğiyle Türkçe dersine katılımlarında ciddi bir artış gözlemlenmiştir ancak çalışma kâğıtlarının uygulanması sırasında birtakım zorluklarla da karşılaşmıştır. Özellikle ders kitabındaki etkinlik sayısının fazla ve 6. sınıf kazanımlarının yoğun olması nedeniyle ayrı materyallerle ders işlenmesi, uygulamanın başlangıç aşamasında zamanlama konusunda sorun yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu sorun zamanla aşılmış olsa da 6. sınıf kazanımlarından bilhassa dil bilgisine yönelik olanların bu sınıf seviyesinde diğer sınıflara oranla ağır olduğu gözlemlerden hareketle tespit edilmiştir. Aynı zamanda etkinliklerin de fazla olması bazı kazanımlar üzerinde derinleşilememesine yol açmaktadır. Bu nedenle 6. sınıf kazanımlarının yoğunluk ve ağırlığının azaltılması elzem görünmektedir. Uyarlamaların karma sınıf ortamında uygulanmasında ilk haftalarda yaşanan bir diğer zorluk ise kapsayıcı eğitim modeline uygun olarak düzenlenen ders işleyiş sistemine öğrencilerin uyum sağlayamamasıdır. Birkaç hafta sonra bu ders işleyişine uyum sağlanması, çokkültürlü bir sınıf ortamını destekleyerek eğitimde fırsat eşitliğinin pekişmesine de zemin hazırlamıştır.

Ders kitabında, ilgili temalarda yer alan 163 etkinlikten 138'i ve 19 metinden 18'i uyarlama ilkeleri kapsamında katılımcıların dil yeterlik düzeylerine uyarlanmıştır.

Uyarlanmayan tek metin Ayla Çınaroğlu'nun "Sevgiyle" adlı şiiridir. Okuma becerisine ilişkin daha fazla etkinlik olması nedeniyle uyarlamalar okuma becerisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu minvalde dinleme becerisine ders kitabında daha az önem verildiği de görülmüştür. Ayrıca konuşma ve yazma becerisinin sergilenmesi konusunda öğrencileri güdüleyici etkinliklerin oldukça sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Uyarlama yapılırken uyarlama ilkelerinin tamamından yararlanılmıştır.

Atlama/silme ilkesi kapsamında zaman ve enerji kaybına neden olacağı düşünülen; zor veya yararsız görülen 8 etkinlik işlenmeden geçilmiştir. Özellikle metinlerin tür, konu, ana fikir, tema, biçimsel özellikler bakımından karşılaştırılmasının istendiği etkinliklerde, metinlerin katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üstünde olması ve karşılaştırılması istenen öğelerle ilgili yetersiz bilgiye sahip olunması atlanmasına neden olmuştur. Atlanan diğer etkinliklerin içerisinde de katılımcılar için hem dil ve anlatım yönünden hem de konuları itibarıyla uygun olmayan metinler bulunmaktadır. Bu etkinliklerin uyarlanıp uygulanması hâlinde, katılımcılar için pek fazla bir kazanım getirisi olmayacağına ilişkin öngörü de atlanmasındaki bir diğer sebeptir.

Azaltma ilkesinden, 5 metin (Evini Arayan Ardıç Tohumu, Küçük Asker, Çanakkale'den Sonra, Baba ve Uçurtma) ve 53 etkinlikte yararlanılmıştır. Özellikle metne ilişkin soruların cevaplandırılmasının beklendiği etkinliklerin (f=18) tamamında azaltma ilkesi kapsamında uyarlama yapılmıştır. Buna göre soru sayısı ders kitabındakine göre daha az tutulmuştur. Metne ilişkin soruların çoğunlukla kapalı uçlu olarak hazırlanmış olması, soruların cevaplanabilirlik oranını yükseltmiştir. Bu durum katılımcıların metne ilişkin soruların bulunduğu diğer etkinliklerdeki tutumunu da olumlu manada etkilemiştir. Uyarlanan metinlerden bazılarının uzun olması, bazı metinlerinse yer yer katılımcıların dil yeterliklerinin üzerinde kalan kısımlar içermesi nedeniyle azaltma ilkesi kapsamında kısaltılmıştır. Kısaltılan metinlerde olay örgüsünün korunmasına dikkat edilmiştir.

Basitleştirme ilkesi 2 metin (Evini Arayan Ardıç Tohumu, Denizyıldızı) ve 28 etkinlikte kullanılmıştır. Bilhassa hazırlık çalışmalarında (f=8), daha sonra da konuşma ve yazma etkinliklerinde basitleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Basitleştirme ilkesi kapsamında uyarlanan etkinliklerin ortak noktası, esasen katılımcıların yapabilecekleri düzeyde olmalarına rağmen anlam karmaşasına neden olabilecek ifadeleri barındırmasıdır. Uyarlama sonucunda metin ve etkinliklerin anlaşılabilirliğinin artması sağlanmıştır. Katılımcıların da özellikle etkinliklerdeki

soru köklerinde yapılan basitleştirmelerle birlikte soruları algılamakta genellikle zorlanmadıkları görülmüştür.

Dallandırma ilkesi, 9 etkinlikte kullanılmıştır. Dil bilgisine yönelik kazanımlar konusunda ders kitabındaki etkinliklerin hem yetersiz hem de öğrencileri güdüleyici farklı stratejiler içermediği belirlenmiştir. İsim, sıfat, edat, bağlaç, ünlem, kronolojik sıralama, deyim, tamlamalar, ana fikir ve konunun kavranmasına yönelik olarak dallandırma ilkesi kapsamında karikatür, eğitim içerikli uygulamalar, metafor, görsel, emoji ve eğitsel oyunlardan yararlanılmıştır. Soyut içerikli konuları algılamakta güçlük çeken Suriyeli öğrencilerin, bu yöntemler sayesinde özellikle dil bilgisi konularına güdülenmeleri sağlanmıştır. Böylelikle öğrencilerden alınan geri dönütler neticesinde konuların katılımcıların birçoğu tarafından anlaşıldığı görülmüştür.

Değiştirme/yeniden yazmanın, etkinliklerin uyarlanmasında en fazla kullanılan ilke olduğu tespit edilmiştir. Şenel (2016)'in çalışmasında da ders kitabındaki etkinliklerin uyarlanmasında öğretmenlerin en fazla değiştirme ilkesinden yararlandıkları bulgulanmıştır. İlke kapsamında 2 dinleme metni (Deniz Hasreti, Baba) ile 87 etkinliğin katılımcıların dil yeterliklerine uygun olmadığı belirlenmiş, uygun hâle getirilmesi amacıyla yeniden yazılmıştır. Değiştirme ilkesinden en yaygın olarak metne ilişkin sorularda yararlanılmıştır. Bu etkinliklerin tamamında (f=18) değiştirme ilkesi kullanılmıştır çünkü uyarlanan metinlerle birlikte metne ilişkin soruların da metne uygun biçimde değiştirilmesi gerekmektedir. Metindeki konuya ilişkin öğrencilerin ön bilgilerini yoklamak ve onları ilgili konuya güdülemek için oluşturulan metne hazırlık sorularında da değiştirme ilkesinden oldukça fazla (f=13) şekilde yararlanılmıştır. Hazırlık çalışmalarındaki soruları daha iletişimsel hâle getirmek, katılımcıların duygu ve düşüncelerini daha kolaylıkla ifade etmelerini sağlamak amacıyla değiştirme ilkesi kapsamında sorular yeniden yazılmıştır. Bu uyarlama ilkesinin, özellikle konuşma ve okuma kazanımlarını sağlaması bakımından yardımcı olduğu görülmüştür.

Ekleme ilkesi 3 metin (Deniz Hasreti, Baba, Kelebek-Bambu) ve 11 etkinlikte kullanılmıştır. Ders kitabında eksik olduğu görülen özellikle iş birliğine dayalı etkinlikler (tohum topları yapma, meyve çekirdekleri toplama, anlamı bilinmeyen kelimeler oyunu, yapboz, pankart hazırlama) ekleme ilkesi kapsamında çalışma kâğıdına dâhil edilmiştir. İş birliğine dayalı etkinliklerin öğrencilerin birlikte hareket

etmelerini sağladığı için kapsayıcı eğitimi desteklediği, aynı zamanda eğitimi eğlenceli hâle getirerek dört temel dil becerisinin de doğal ortamda sergilenmesini sağladığı gözlemlenmiştir. Jabeen (2019) da karma sınıflarda iş birliğine dayalı etkinliklerin öğrencileri motive ettiğini ve birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini geliştirdiğini ifade etmiştir. Öğrenciler arasındaki etkileşimin artırılması amacıyla çoğunlukla bu uyarılma ilkesinden yararlanılması, Çoban'ın (2001) araştırma bulgularıyla da uyumludur. Çoban (2001) çalışmasında, ders kitaplarının iletişim ve etkileşimi artırmak amacıyla öğretmenler tarafından uyarlanabileceğini ortaya koymuştur.

Eksikleri ele alma ilkesinden 8 etkinlikte yararlanılmıştır. Eksikliği görülen etkinlikler ekleme ilkesi kapsamında çalışma kâğıdına alınmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere ders kitabında öğrencileri etkin hâle getirecek, uygulamaya dayalı etkinliklerin az olması nedeniyle eklenen etkinliklerle birlikte daha verimli bir öğrenme ortamı oluşmuştur.

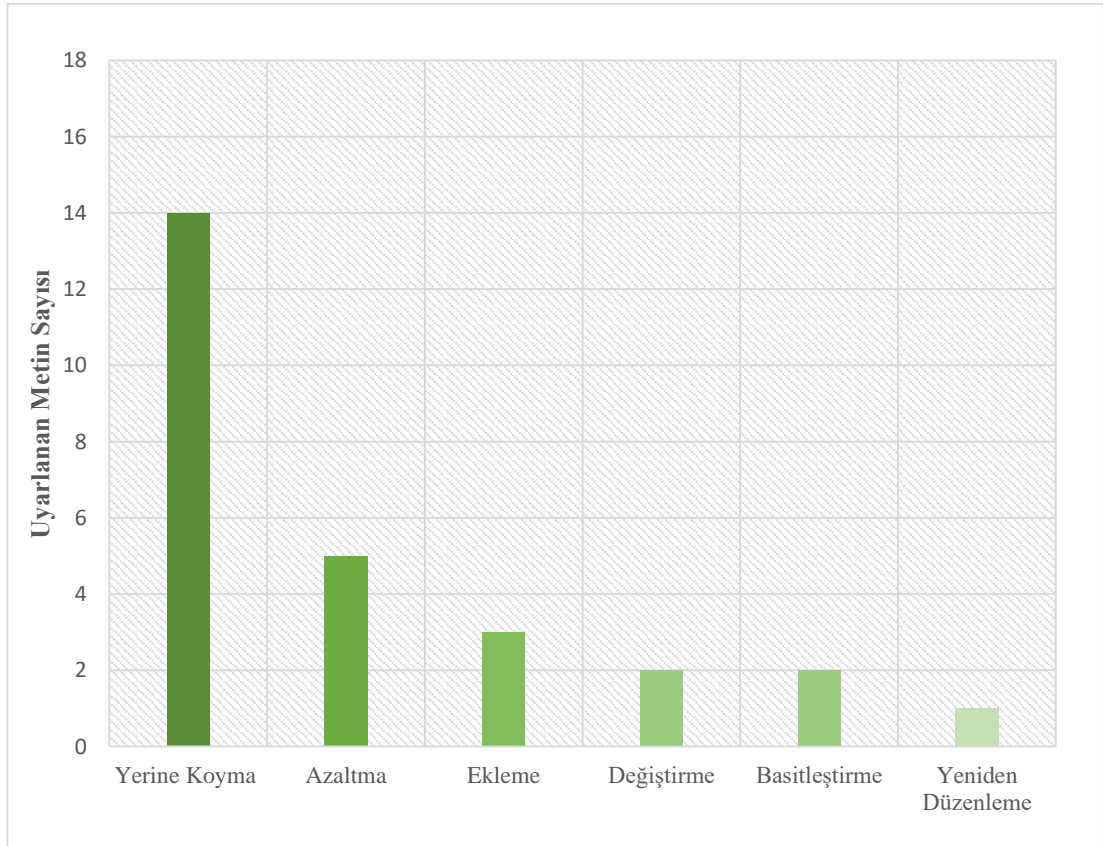
Genişletme ilkesi 8 etkinliğin uyarlanmasında kullanılmıştır. Yetersiz olduğu görülen bazı etkinlikler görsel ve işitsel öğelerle desteklenerek genişletilmiştir. Genişletilen etkinliklerin çoğunlukla konuşma ve yazma becerilerine ilişkin etkinlikler (f=6) olduğu belirlenmiştir. Bu etkinliklerin Suriyeli öğrencileri olduğu kadar sınıftaki diğer öğrencileri de konuşma ya da yazmaya teşvik etmediği görülerek belgesel, görsel, canlandırma, çevrim içi uygulama ve eğitsel oyundan yararlanılarak öğrencilerin dil becerilerini sergilemeleri sağlanmıştır.

Yeniden düzenleme ilkesinden “Anadolu İmecesı” metni ile 2 etkinlikte faydalanılmıştır. Metin, art arda gelen savaş konulu metinler nedeniyle yeniden düzenleme ilkesi kapsamında 7. temaya alınmıştır fakat uzaktan eğitim sürecine geçildiği için işlenememiştir.

Yerine koyma ilkesi 14 metin (Keloğlan ile Kayısı Ağacı, Geri Dönüşüm ve Eren, Evini Arayan Ardıç Tohumu, Küçük Asker, Çanakkale'den Sonra, Hımbıl, Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları, İnternet Bağımlılığı, Kelebek-Bambu, Bahar Nevruzla Başlar, Anlamak, Denizyıldızı, Kız Kalesi, Her Şey Senin Elinde) ve 18 etkinlikte kullanılmıştır. Katılımcıların dil yeterlik seviyelerinin üzerinde kalan metinler yerine, onların seviyesine uygun olan metinler ilke kapsamında çalışma kâğıdına eklenmiştir. Çalışma kâğıdına eklenen metinlerin kavranabildiği ve metinle ilgili

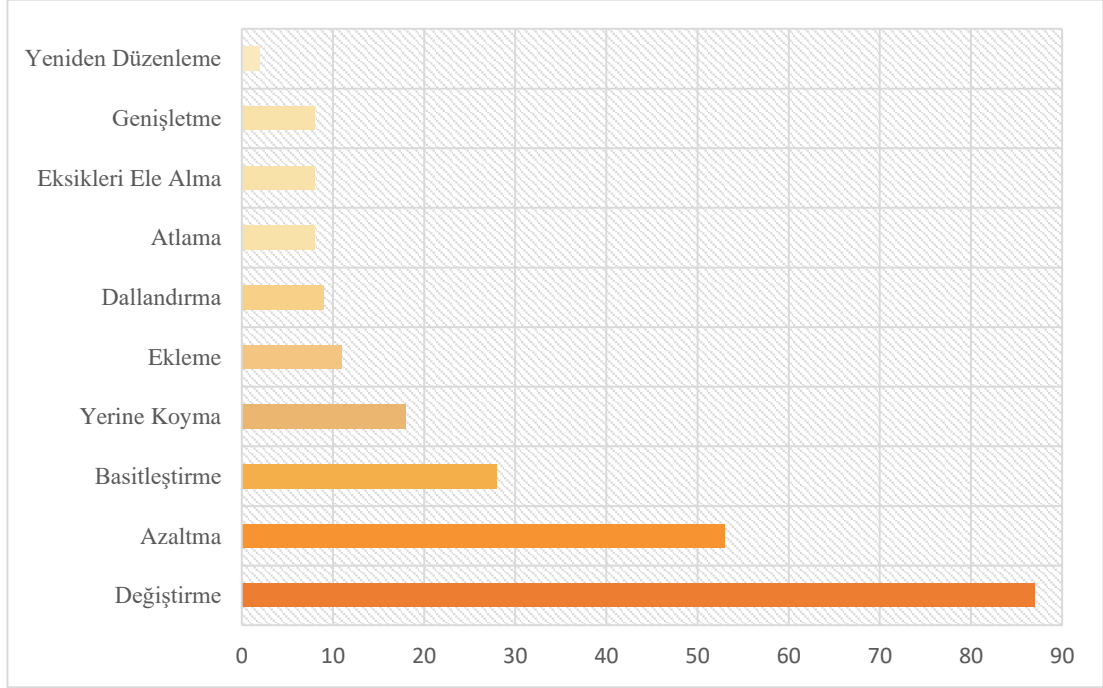
çıkarımlar yapılabildiği belirlenmiştir. Metne ilişkin soruların cevaplandırılmasında da katılımcıların çoğunlukla etkin oldukları gözlemlenmiştir. Uyarlanan etkinliklerden ise bilhassa okuma becerisine ilişkin olanlarda (f=10) yerine koyma ilkesinden yararlanılmıştır. Bu ilkeyle uyarlanan etkinliklerin içerisindeki metinlerin katılımcıların dil yeterliklerinin üzerinde olduğu belirlenerek yerlerine öğrencilerin seviyesine uygun metinler getirilmiştir. Suriyeli öğrencilerin dil yeterliklerine uygun metinlerin seçilmesiyle ilişkili olarak akıcı okuma, söz varlığı ve anlamaya yönelik kazanımların daha fazla öğrenciyi kapsayacak şekilde gerçekleştiği görülmüştür.

Sonuç olarak uyarlama ilkelerinin metinlerdeki dağılımı (Şekil 8) şu şekildedir: Yerine koyma (f=14), azaltma (f=5), ekleme (f=3), basitleştirme (f=2), değiştirme (f=2) yeniden düzenleme (f=1). Ders kitabındaki metinlerin ana fikir ve konularına paralel nitelikte metinlerin seçilmesi nedeniyle eksikleri ele alma ve atlama ilkelerinden metin uyarlamalarında yararlanılmamıştır. Aynı zamanda yalnızca etkinlik uyarlamalarında değerlendirilebilecek genişletme ve dallandırma ilkeleri de metin uyarlamasında faydalanılmayan diğer ilkelerdir.

Şekil 8: Uyarlama İlkelerinin Metinlerdeki Dağılımı

Etkinlik uyarlamalarında (Şekil 9) ise ilkelerin tamamı kullanılmıştır: Değiştirme/yeniden yazma (f=87), azaltma (f=53), basitleştirme (f=28), yerine koyma (f=18), ekleme (f=11), dallandırma (f=9), atlama (f=8), eksikleri ele alma (f=8), genişletme (f=8), yeniden düzenleme (f=2) ilkesinden yararlanılmıştır.

Şekil 9: Uyarlama İlkelerinin Etkinliklerdeki Dağılımı

Uyarlama ilkelerinden biri olmayan *birleştirme* ilkesi çalışma neticesinde ortaya konmuştur. Ders kitabında ayrı olarak verilen bir etkinliğin, tamamlayıcı nitelikte olabilecek benzer bir etkinlikle birleştirilmesi söz konusu olduğunda bu ilkeden yararlanılmıştır.

Uyarlanan ders kitabındaki etkinlikler birbirini tekrar etmekle birlikte öğrencileri harekete geçirecek ve sınıf içi etkileşimi teşvik edebilecek olan etkinlikler oldukça sınırlıdır. Bilhassa söz varlığına ilişkin etkinlikler sığ, farklı yöntem ve tekniklerden yoksundur. Bu etkinlikler sınıftaki diğer öğrenciler tarafından da ilgi çekici bulunmadığından etkin katılımı desteklememektedir. Farklı yöntemleri barındıracak şekilde hazırlanmış olan çalışma kâğıdındaki bazı etkinliklerin, Suriyeli öğrencilerden alınan geri dönütler doğrultusunda işlevsel oldukları, öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine de katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Ders kitabındaki etkinlikler; karikatür, emoji, eğitsel oyun, teknoloji ve görsel desteği, drama, gösterip

yaptırma vb. yöntem ve tekniklerle sunulduğu takdirde öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olarak ilgili konuya güdülenmelerini sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Bu tez çalışmasında öncelikle 6. sınıfta öğrenim gören mülteci öğrencilerin Türkçe derslerine etkin katılımını sağlamak amacıyla ders kitabının uyarlanması amaçlanmıştır. Uyarlamalarda ve bunların uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin de ortaya konması sağlanarak önemli birtakım bulgular elde edilmiştir. Bununla birlikte, farklı sınıf seviyelerindeki mülteci öğrencilerle de daha uzun süreli çalışmalar gerçekleştirilip bulgular karşılaştırılabilir. İlaveten sınıfında mülteci öğrenci bulunan Türkçe öğretmenlerinin, bu öğrencileri Türkçe dersinde etkin hâle getirmek için nasıl bir yol izledikleri, ders kitabına yönelik görüşleri araştırılabilir. Görüşlerden hareketle Türkçe öğretmenlerinin mülteci öğrencilerin uyum sürecine ilişkin sınıf içi uygulamaları daha etraflıca ortaya çıkarılıp bir tartışma zemininin oluşması sağlanabilir.

MEB, kapsayıcı eğitime ilişkin birçok uygulamayı hayata geçirmiştir. Buna karşın eğitimin bel kemiği olan öğretim programında buna yönelik bir güncelleme yapılmamıştır. Güncellenme yapılması durumunda ders kitaplarının da mülteci öğrencilere uyumlu hâle getirilmesi ya da ek bir materyal geliştirilmesi söz konusu olabilir. Aynı zamanda ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin tümü için merak uyandıracak ve öğrenme isteğini harekete geçirecek metinlerin seçimine özen gösterilmesi gerekmektedir. Mülteci öğrencilerin Türk kültürüne ilişkin zihinlerinde belli birtakım edinimleri sağlayacak metinlerle de karşı karşıya getirilmesi, dil ile kültür arasındaki bağlantıyı kurabilmelerini kolaylaştırabilir. Ders kitaplarındaki metinlerin birlik ve beraberlik, dostluk, eşitlik, sevgi, saygı ve yardımseverlik gibi değerleri vurgulayacak içeriklerden oluşması öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkilerini kuvvetlendirebilir. Mülteci öğrenciler için ayrı bir ek materyal hazırlanması durumunda da Türkçe Öğretim Merkezi, Yunus Emre Enstitüsü gibi yabancılara Türkçe eğitimi alanında eğitim veren kurumların desteği alınabilir. Ek materyaller hazırlanırken öğretmenlerin ders yönetimini zorlaştırmaması, mülteci öğrencilerin kendilerini sınıfın bir parçası olarak görmesi ve kazanımların ortak hareket edilerek gerçekleşmesi için bu çalışmada yapıldığı gibi devlet okullarında okutulacak ders kitapları temel alınmalıdır. Metinlerde;

1. Kapsayıcı eğitimin hedeflerine tezat içerikler (savaş, göç, vatan hasreti vb.) yer almamalıdır.
2. Kültürel öğelerden izler taşıyan içerikler öncelikli olarak tercih edilmelidir.
3. Metin içerisinde yapılacak olan uyarlamalarda ana fikir ve konunun korunması sağlanmalıdır.
4. Anlamı bilinmeyen veya günlük hayatta sıklıkla kullanılmayan kelimelerin fazla olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.
5. Olay örgüsüne müdahale edilmeden ve metindeki dokuya zarar verilmemesi kaydıyla mülteci öğrencilerin dil yeterliklerinin üzerinde kalacağı düşünülen cümleler kısaltılabilir, aynı anlamı verecek şekilde basitleştirilebilir, cümlelerin yalın ve duruluk ilkesine göre düzenlenerek anlaşılabilirliği artırılabilir.
6. Mecaz anlamlı kelimeler mülteci öğrencilerin dil yeterlik seviyesiyle uyumlu hâle getirilebilir.
7. İmla ve noktalama hataları olması durumunda düzeltilmesi gerekir.
8. Uzun olan cümleler parçalara ayrılabilir, aynı şekilde uzun paragraflar da bölünebilir. Devrik cümleler kurallı cümlelere dönüştürülebilir.
9. Metindeki atasözü ve deyimlerin seviye üstü olması durumunda, aynı anlama gelebilecek atasözü ya da deyimlere yer verilebilir.
10. Metinde yapılacak uyarlamalarda, metnin özüne sadık kalınması ve yapaylığa mahal verilmemesi önemlidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) okuma becerilerinin altında yer alan dil bilgisine dair kazanımların, 6. sınıfta yoğun olduğu belirlenmiştir. Soyut bir konu olması hasebiyle ders kitabında dil bilgisiyle ilgili farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılması, bu kazanımların öğrencilerde karşılık bulmasını sağlayacaktır. Özellikle mülteci öğrencilerin dil bilgisi konusunda yerel öğrencilere göre daha dezavantajlı konumda olmaları, ders kitaplarının yöntem ve teknik bakımından zenginleştirilmesini gerekli kılmaktadır. İlâveten her okulun teknolojik alt yapısının müsaade ettiği ölçüde Z kuşağındaki öğrencilerin görsel, işitsel ve dokunsal öğrenme stilleriyle uyumlu eğitim sitelerindeki etkileşimli içeriklerden yararlanılması, eğitim ortamlarının çeşitlenmesini sağlayarak öğrenmeye katkı sunacaktır.

Beceri temelli etkinliklerin yerel öğrencilerle mülteci öğrenciler arasındaki iletişimi kuvvetlendirmesi amacıyla hazırlanması, kapsayıcı eğitimin hedefine ulaşmasına zemin oluşturacaktır. Bu minvalde iş birliğini artıracak, uygulamaya dayalı, eğitimi

sınıf dışına taşıyıp eğlenerek öğrenmeyi olanaklı hâle getiren etkinlikler planlanmalıdır.

Zorunlu temalardan biri olan Millî Mücadele ve Atatürk temasında mülteci öğrenciler de göz önünde bulundurularak metin seçiminin yapılması önemlidir çünkü araştırma kapsamında uyarlanan ders kitabındaki metin içeriklerinin savaşın sarsıcı yönlerini de öne çıkarması, savaş psikolojisini atlatamamış mülteci öğrencileri olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu nedenle bu tür metinler yerine, çocuğa göre ilkesi de gözetilerek millî mücadele sonrasında yaşanan toplumsal dirilişe dikkat çeken metinler tema kapsamında değerlendirilebilir.

Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlerin pedagojik bilgi ve becerilerinin güçlendirilmesi amacıyla MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün UNICEF’le birlikte yürüttüğü *kapsayıcı eğitim bağlamında Türkçenin ikinci dil olarak öğretilmesine yönelik eğitici eğitimleri*, uygulamaya daha fazla ağırlık verilerek genişletilmelidir. UNESCO (2019) da öğretmenlerin ilk etapta yerinden edilmeye yönelik sorunlar olmak üzere, sınıftaki öğrenci çeşitliliğiyle ve göçün getirdiği travmalarla başa çıkabilecek gücü kazanabilmeleri için daha önceden edinmiş olduğu birtakım bilgi ve uygulamaları göç mağduru çocuklar için modernize etmeleri gerektiği üzerinde duymaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), belli bir dil yeterlik seviyesinde olmayan yabancı uyruklu öğrenciler için de düzenlenmelidir. Bu konuda MEB (2004, 2):

“Özel eğitim gerektiren öğrenciler için olduğu kadar tüm öğrenciler için de bireysel farklılıklar dikkate alınarak hazırlanacak eğitim programlarının geliştirilmesi ve buna dayalı olarak eğitimin bireylere göre planlanması eğitim anlayışımızın önde gelen hedeflerinden biridir.”

açıklamasıyla BEP’in tüm öğrencileri kapsayacak biçimde genişletilebileceğini ifade etmiştir. Keza yabancı uyruklu öğrencilerin özel bir eğitime ihtiyaç duyduğu da gözlem ve araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bundan yola çıkarak özel eğitim öğrencileri ayrı bir eğitim planına tabi olup ayrı bir ölçme değerlendirme geçiriliyorsa yabancı uyruklu öğrencilerin de özellikle okul içi ölçme değerlendirme uygulamaları dil yeterliğine göre bireyselleştirilmelidir. Bu öğrenciler için de BEP çerçevesinde planlar hazırlanarak öncelikli kazanımlar belirlenmelidir.

Yapılan araştırmalar uyum sınıflarının hem olumlu hem de olumsuz yönlerini ortaya koymuştur. Mülteci öğrenciler haftada 24 saat okuma yazma odaklı Türkçe dersi

aldıktan sonra, girecekleri TDYS ile 60 puanını geçmeleri durumunda devlet okullarında karma sınıflarda eğitime devam etmektedir ancak uyum sınıfında yalnızca Türkçe dersi alan öğrenciler diğer derslerden geri kalmaktadırlar. Bununla birlikte uyum sınıflarında yalnızca kendi ana dilini konuşan öğrencilerle bir arada olmaları, Türkçeyi doğal ortamında kullanma alanlarını kısırlaştırmaktadır. Bu nedenle uyum sınıflarından ziyade bu öğrencilerin karma sınıflardaki eğitimlerine devam etmeleri ancak buna ilaveten yalnızca kaynaştırma öğrencileri için açılabilen destek eğitim odalarının, mülteci öğrenciler için de açılabilmesinin sağlanması yönünde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde güncellenmeye gidilmesi gerekmektedir. Destek eğitim odalarının, hem mülteci öğrencilerin bireysel olarak desteklenmesini sağlaması hem de kendi sınıf ortamlarından koparılmamasına aracı olması bakımından, bu öğrencilerin Türkçeye ve Türk eğitim sistemine daha süratle uyum sağlamalarını kolaylaştıracağı öngörülmektedir.

Eğitim fakültelerinin Türkçe öğretmenliği bölümlerinde okutulan “Yabancılara Türkçe Eğitimi” ders içeriğinin uygulamaya ağırlık verilmek üzere güncellenmesi, ders saatinin artırılması, karma sınıf ortamlarının yönetimi konusunda gözlem ve uygulama yapmak üzere öğretmen adaylarına staj imkânı sunulması dersin hedefine ulaşması bakımından önemli bir adım olacaktır. Ayrıca, okullaşan mülteci öğrenci sayısının %88,80'lik payla ilkokulda olması, bu dersin “Sınıf Öğretmenliği” ana bilim dalında öğrenim gören adaylara da verilmesini gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acer, Yücel, İbrahim Kaya, Mahir Gümüş. 2011. Türkiye İçin Yeni Bir İltica Stratejisi Üzerine Gözlemler. **İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika.** ed. Özlen Çelebi, Saime Özçürümez, Şirin Turkey. Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği: 49-76.
- Akıncılar, Aslı. 2018. Türkçe Öğrenen Yabancılar İçin Dede Korkut Hikâyeleri'nin B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akman, Yener. 2020. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Çokkültürlü Eğitim Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** s. 49: 247-262.
- Aktan, Fatma. 2019. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Halide Edip Adıvar'ın Himmet Çocuk Hikâyesinin B1-B2 Düzeyinde Sadeleştirilmesi ve Etkinlik Hazırlanması. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktürk Çopur, Derya. 2019. Mülteci Öğrencilerin Uyum Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkurt, Aslıhan. 2016. A Comparative Policy Analysis of Syrian Refugee Education: Turkey and Lebanon Is It Likely to Design a Standardised Education for All. Yüksek Lisans Tezi. Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anderson, Angelika. 2019. Göç Sorunları. **Mülteci Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahaleleri.** ed. Richard Hamilton, Dennis Moore. çev. Burak Olur, Gürbüz Ocak. Ankara: Pegem Akademi; 67-85.
- Arıcı, Ali Fuat, Suat Ungan. 2008. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Çalışmalarının Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** s. 20: 317-328.
- Ateşok, Zeynep Özde. 2018. Karşılaştırmalı Perspektiften Uluslararası Mülteci Rejimi Bağlamında Mülteci Eğitimi ve Türkiye Örneği. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ay, Rıdvan. 2020. Ömer Seyfettin'in Diyet Adlı Eserinin A1-A2 Seviyesinde Sadeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ay, Sevgi. 2020. Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" Adlı Hikâyesinin B1 Seviyesine Sadeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayar, Ceylan, Berker Kurt. 2020. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Uyarlanmış Metinlerin Uyarlanma Durumları: Yeni Hitit Örneği. **Turkish Studies - Education Sciences**. c. 15. s. 3: 1521-1536.
- Aydın, Damla Zeyhan. 2019. Yetişkinlerde Zenofobi, Empati Düzeyi ve Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Dahil Edilmelerine İlişkin Algılar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykırı, Kudret. 2017. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri. **Turkish Journal of Primary Education** s. 2: 44-56.
- Bakan, Hande. 2012. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, 'Meseret Otel'. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baldık, Yüksel. 2018. Ana Dili Türkçe Olmayan Göçmen Toplulukların Eğitim Sistemine Katılımında Türkçe Öğretiminin Önemi. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, İrem, Erhan Durukan. 2016. Türkçe Ders Kitaplarında Metin Sadeleştirme Üzerine Bir Değerlendirme. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**. c. 5. s. 3: 1356-1369.
- Beydili Kaya, Elif. 2018. Suriyelilerin Türkçe Öğrenirken Yaşadıkları Dil Sorunları. **4. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi**. Kiev: International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language: 73-92.
- Bican, Gülşat. 2019. Dil Öğretiminde Çok Dilli Bakış Açısı. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. c. 52. s. 3: 943-966.
- Bıçak, Nuray, Mehmet Alver. 2018. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Öğretmen Görüşleri. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**. c. 7. s. 4: 2480-2501.
- Biçer, Nurşat, Bekir Sittık Kılıç. 2017. Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretmek İçin Kullanılan Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c. 5. s. 4: 649-663.
- Bolster, Averil. 2014. Materials Aclaptation of EAP Materials by Experiencecel Teachers (Part I). **Folio**. c. 16. s. 1: 16-22.
- Boylu, Emrah, Pınar Işık. 2019. Suriyeli Mülteci Çocuklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretenlerin Yaşadıkları Durumlara İlişkin Görüşleri. **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 39. s. 2: 895-936.

- Bozan, Mehmet Arif, Serkan Çelik. 2020. Mülteci Eğitiminde Uyum Sınıflarına Yönelik Bir Değerlendirme. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**.
- Bozkurt, Servet. 2018. Mülteci Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Öğretmen Algıları: Gaziantep Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bölükbaş, Fatma. 2015. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. Germany: 924-935.
- Bulut, Sevilay, Özlem Soysal, Demet Gülçiçek. 2018. Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**. c. 7. s. 2: 1210-1238.
- CEFR. 2020. **Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment Companion Volume**. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Ciğerci, Fatih Mehmet, Mesut Yıldırım. 2020. Sınıfında Suriyeli Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Sürecine İlişkin Görüşleri. **Turkish Studies**. c. 15. s. 2: 1541-1555.
- Cohen, Elisheva Leah. 2019. Producing a Culture of Inclusion: Inclusive Refugee Education for Syrian Refugee Youth in Jordan. Doktoral Thesis. Minnesota University.
- Coşkun, İpek, Celile Eren Ökten, Nergis Dama, Mümine Barçkin, Shady Zahed, Marwa Fouda, Dilruba Toklucu, Hande Özserp. [20.01.2020]. Breaking Down Barriers: Getting Syrian Children into School in Turkey. https://setav.org/en/assets/uploads/2017/09/R90_BreakingBarriers.pdf
- Courbage, Youssef, Philippe Fargues. 1998. **Christians and Jews Under Islam**. London: I. B. Tauris. (Aktaran: İçduygu, Ahmet, Sema Erder, Ömer Faruk Gençkaya. 2014. **Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere**. Mirekoç Proje Raporları. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.)
- Creswell, John W. 2017. **Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi**. ed. Hatice Işılak Durmuş. çev. ed. Halil Ekşi. İstanbul: EDAM.
- Çakır, Pınar. 2013. Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi. **Turkish Studies**. c. 8. s. 1: 1171-1180.
- Çakmak, Hilâl. 2019. Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Eğitim Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri. **Uluslararası Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Göç ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu**. ed. Mehmet Mehdi İlhan ve Orhan Albayrak. İstanbul: İZÜ Yayınları: 451- 468.

- Çamlıca Çocuk Dergisi. [07.09.2019]. Çöp mü Hazine mi Geri Dönüşüm?
<https://camlicacocukdergisi.com/cop-mu-hazine-mi-geri-donusum/>
- Çerçi, Arif, Meryem Canalcı. 2019. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyon Sürecinde Yaşadığı İletişim Sorunları. **Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 3. s. 1: 57-66.
- Çetinkaya, Çetin, Seyit Ateş, Kasım Yıldırım. 2013. Anlam Kurmanın Zor ve Önemli Bir Becerisi: Ana Fikir. **Eğitimde Kuram ve Uygulama**. c. 9. s. 3: 188-210.
- Çınar, Muhyettin. 2019. Suriyeli Mültecilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Aldıkları Eğitimin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, Zeliş Z. 2001. Experienced and Novice English Language Teachers' Use of Textbook Adaptation Strategies at Gazi University. Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dapğın, Mahmut. 2015. Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanımları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, İbrahim Fatih. 2019. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Uyarlanmış Metinlerin Okuduğunu Anlama Başarısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Tuncay. 2019. **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: EKOYAY Yayınları.
- Duman, Tuba. 2019. Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye'deki Suriyeliler Örneği. **SEFAD**. s. 41: 343-368.
- Durhat, Gözde, Celile Eren Ökten. 2020. Kök Değerlerin Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasıyla İlişkisi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c. 8. s. 3: 675-693.
- Durmuş, Mustafa. 2013. İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Sadeleştirilmiş Metin Sorunları Üzerine. **Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 65: 135-150.
- Durmuş, Mustafa, Suzan Cihangir. 2018. Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Sadeleştirilmesi: Gazi Üniversitesi Yabancılarla Türkçe Öğretim Seti Örneği. **International Journal of Language Academy**. c. 6. s. 5: 684-694.
- Emin, Müberra Nur. 2018. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar: Ankara İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- _____. 2019. **Geleceğin İnşası: Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi.** İstanbul: SETA Kitapları.
- Er, Ali Ramazan, Nida Bayındır. 2015. Pedagogical Approaches of Elementary Teachers for Primary Refugee Children. **International Journal of Social and Educational Sciences.** c. 2. s. 4: 175-185.
- Erçakır Kozan, Begüm. 2019. A Case Study: Exploring the Experiences of Educational Stakeholders in Relation to Refugee Education at a Public School in Mamak. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem İpek, Melike. 2018. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Mustafa Kutlu'nun Ya Tahammül Ya Sefer İsimli Hikâyesinin Sadeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, M. Murat. 2018. **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum.** 2. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eren, Zeynep. 2019. Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 19. s. 1: 213-234.
- ERG. [01.07.2020]. Bir Arada Yaşamı ve Geleceği Kapsayıcı Eğitimle İnşa Etmek. <http://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-gozlemevi/arastirma/bir-arada-yasami-ve-gelecegi-kapsayici-egitimle-insa-etmek-2/>
- Eroğlu, Safa. 2015. Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin' in "Üç Nasihat" Hikâyesinin Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erşekerci, Nesibe Burcu. 2020. The Role of Education Integration Policies: A Comparison of Sweden, Germany and Turkey After the Syrian Refugee Crisis. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esen, Yasemin. 2003. Okul Bilgisi ve Ders Kitapları. **Ders Kitaplarında İnsan Hakları: İnsan Haklarına Duyarlı Ders Kitapları İçin.** ed. Melike Türkân Bağlı, Yasemin Esen. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. <https://www.researchgate.net/publication/304246761> [05.02.2020].
- Geçici Koruma Yönetmeliği (6458 S.K.). 2014. **Resmî Gazete.** 29153. Ekim. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>
- Geri Dönüşüm. [07.09.2019]. Geri Dönüşüm ve Eren. <https://belkiskaratas.wordpress.com/hikaye-ve-siir-2/>
- Ghaffari, Roghayyeh. 2020. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Yeterliliklerine Uygun Edebî Metin Uyarlama. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ghosn, Irma Kaarina. 2013. Developing Motivating Materials for Refugee Children: From Theory to Practice. **Developing Materials for Language Teaching**, ed. Brian Tomlinson. Chennai: Bloomsbury Academic: 247-267.
- GİGM. [11.03.2021]. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- _____. [11.03.2021]. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Glesne, Corrine. 2015. **Nitel Araştırmaya Giriş**. 5. bs. çev. Ali Ersoy, Pınar Yalçınoğlu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güleç, İsmail, Tuğba Demirtaş. 2013. A Comporative Study on 8. Class Native Language Textbooks: The Case of Turkey and USA. **Sakarya University Journal of Education**. c. 2. s. 1: 74-91.
- Gürler, Hilal. 2017. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürler, Selçuk. 2017. Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde A1-A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hamilton, Richard. 2019. Okul, Öğretmen ve Mülteci Çocukların Eğitimi. **Mülteci Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahaleleri**. ed. Richard Hamilton, Dennis Moore. çev. Burak Olur, Gürbüz Ocak. Ankara: Pegem Akademi: 87-100.
- Haley, Marjorie Hall, Theresa Y. Austin. 2004. **Content-Based Second Language Teaching and Learning- Aninteractive Approach**. USA: Pearson Education Inc. (Aktaran: Bölükbaş, Fatma. 2015. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. Germany: 924-935.)
- Hastings, Catherine. 2012. The Experience of Male Adolescent Refugees During Their Transfer and Adaptation to a UK Secondary School. **Educational Psychology in Practice**. c. 28. s. 4: 335-351.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. [30.07.2020]. Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri Ocak Bülteni. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf
- Haznedar, Belma. 2018. İkidillilik ve Çokdillilik. **Avrupada Farklı Dilleri Konuşanlar: Yetişkin Yaştaki Göçmenlere Dil Öğretimi ve Göçmenlerle Çalışan Öğretmenlerin Eğitimi**. ed. Belma Haznedar. İngiltere: Newcastle Üniversitesi: 48-71.

- Henderson, Joanna. 2017. Teacher Training to Support Refugee Students in Maricopa County AZ Schools. Master of Arts. Arizona State University.
- HRW. 2015. Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştıgımda Hiçbir Şey Göremiyorum: Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller-Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek. **Human Rights Watch**. <https://www.hrw.org/sites/default> [03.01.2020]
- Hyland, Ken. 2013. Materials for Developing Writing Skills. **Developing Materials for Language Teaching**. ed. Brian Tomlinson. Chennai: Bloomsbury Academic: 391-405.
- İlter, İlhan. 2018. Zayıf Okuyucuların Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde Ana Fikir Belirleme Becerisinin Öğretimi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi**. c. 19. s. 2: 303-334.
- Jabeen, Rakhshinda. 2019. Multicultural Diverse Classroom; Addressing the Instructional Challenges and Reflections, from a Teacher's Perspective. **Arab World English Journal**, Special Issue: The Dynamics of EFL in Saudi Arabia: 127-136.
- Janis, Irving. 1949. The Problem of Validating Content Analysis. **Language of Politics**. ed. H.D. Lasswell ve diğ. New York: 55-82. (Aktaran: Koçak, Abdullah, Özgür Arun. 2013. İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. **Selçuk İletişim**. c. 4. s. 3: 21-28.)
- Johnson, Andrew P. 2019. **Eylem Araştırması El Kitabı**. 3. bs. çev. Yıldız Uzuner, Meltem Özten Anay. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Jusufbasic, Seherzada. 2019. Examining The Role of Education in the Social Inclusion of Syrian Refugees In Turkish Middle Schools. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadağ, Süleyman, Talat Aytan. 2020. Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyeli Çocukların Türkçe Öğrenim Durumları Üzerine Bir Araştırma. **Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies**. c. 13. s. 79: 81-94.
- Kaya, Musa. 2018. Dokuzuncu Hariciye Koşuşu ve Yılkı Atı Adlı Eserlerin Yabancılar İçin A2 Düzeyine Uyarlanması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Nazlı Nur. 2019. Türk Destanlarının Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılacak Metne Uyarlanması.Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaymaz, Zeynep. 2018. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali'nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kazazoğlu, Semin. 2010. İngiliz Dili Eğitimi Bölümlerinde Görev Yapan İngilizce Öğretmenlerinin Ders Kitabı Kullanımına İlişkin Tercihleri. **Dil Dergisi**. s. 148: 53-66.
- Kazu, Hilal, Emrullah Deniz. 2019. Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**. c. 14. s. 20: 1338-1368.
- Kendall, Sally, Caroline Gulliver, Kerry Martin. [06.05.2020]. Supporting Asylum Seeker and Refugee Children. <https://www.nfer.ac.uk/publications/ARC01/ARC01.pdf>
- Kınay, Damla Elif. 2015. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama. **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar - Yöntemler - Beceriler - Uygulamalar**. ed. Faruk Yıldırım, Burak Tüfekçioğlu. Ankara: Pegem Akademi: 289-324.
- Kodwani, Devendra. 2019. Living in a Refugee Camp and Making Way in Life Through Education. **Widening Participation and Lifelong Learning**. c. 21. s. 2: 20-23.
- Konuşan Ağaçlar. [30.08.2019]. Çınar Yapraklı Akçağaç. <https://www.konusanagac.com/konusan-agac/128/cinar-yaprakli-akcaagac-acer-platanoides.html>
- Kultas, Emrah. 2017. Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu (Van İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .
- Kutlu, Adem. 2015. Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Maley, Alan. 2011. Squaring the Circle-Reconciling Materials as Constraint with Materials as Empowerment. **Materials Development in Language Teaching**. 2. bs. ed. Brian Tomlinson. Cambridge: Cambridge University Press: 379-402.
- Mathieson, Kaaren Frater. 2019. Mültecilerin Yaşadığı Travma, Kayboluş ve Hüzün Hissi. **Mülteci Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahaleleri**. ed. Richard Hamilton, Dennis Moore. çev. Burak Olur, Gürbüz Ocak. Ankara: Pegem Akademi: 14-36.
- Mazlum, Dilek Ebru. 2014. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç Romanı ve Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koşuşu Romanının Türkçe A1-A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- McBrien, Jody Lynn. 2005. Educational Needs and Barriers for Refugee Students in the United States: A Review of the Literature. **Review of Educational Research**. c. 75. s. 3: 329-364.
- MEB. 2004. **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası**. Ankara: MEB Yayınları.
- _____. 2014. 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> [06.11.2020].
- _____. 2018. Türkçe Dil Yeterliklerine Yönelik Program ve Ölçek Geliştirme Çalıştayı. http://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_01/18120616_18_01_2018.pdf [04.04.2020].
- _____. 2019a. 2019/15 sayılı Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları Genelgesi. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2022.pdf> [03.01.2020].
- _____. 2019b. Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663> [01.02.2020].
- _____. 2020. Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. <https://hbogm.meb.gov.tr/> [04.05.2020].
- Mert, İbrahim Sani, Bilal Çıplak. 2017. Suriyeli ve Diğer Yabancı Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Adaptasyonu ve Okul İçi İletişimine Yönelik Bir İnceleme. **Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. c. 3. s. 2: 68-79.
- Moralı, Gürkan. 2018. Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. **OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**. c. 8. s. 15: 1426-1449.
- Mülteciler Derneği. [04.08.2020]. Türkiye'deki Suriyeli Sayısı. <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>
- Mültecilerle Dayanışma Derneği. 2015. Türkiye'de Mültecilerin Kabul Koşulları, Hak ve Hizmetlere Erişimleri: Uydu Kentler İzleme ve Raporlama Projesi. **Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 17 Aralık 2015**. İzmir. <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/10/Turkiye-de-Multecilerin-Kabul-Kosullari-Hak-ve-Hizmetlere-Erisimleri-Uydu-Kentler-Izleme-ve-Raporla.pdf> [24.05.2020].
- Nielsen, Selin Yıldız, Mark A Gray. 2013. Schooling in a Crisis: The Case of Syrian Refugees in Turkey. **Humanitarian Exchange**. s. 59: 27-29.
- Nofal, Mozyah. 2017. For Our Children: A Research Study On Syrian Refugees' Schooling Experiences In Ottawa. Master Thesis. University of Ottawa.
- O'Kane, Rory. [02.04.2020]. How to Adapt Textbooks for EFL Students. <https://www.eflmagazine.com/how-to-adapt-textbooks-for-efl-students/>

- Oruç, Nesrin, Berna Yavuz. 2013. Yabancı Dil Öğretiminde Ders Kitabı Seçimi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 6. s. 27: 398-407.
- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. [30.05.2020]. Kapsayıcı Eğitim Projesi. <https://oygm.meb.gov.tr/www/kapsayici-egitim-projesiinclusive-education/icerik/679>
- Özdemir, Serpil. 2019. **Kuramdan Uygulamaya Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri**. 2. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdin, Ali. 2020. Türk Masallarının Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metni Olarak Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özer, Yeşer Yeşim, Ayşegül Komsuoğlu, Zeynep Özde Ateşok. 2016. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 4. s. 37: 34-42.
- Özger, Betül, Ayşe Akansel. 2019. Okul Öncesi Sınıfındaki Suriyeli Çocuklar ve Aileleri Üzerine Bir Etnografik Durum Çalışması: Bu Sınıfta Biz de Varız! **Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi**. c. 7. s. 3: 942-966.
- Özmen, Ceren. 2019. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirme Teknikleriyle Öykülerin Yeniden Oluşturulması. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Patton, Michael Quinn. 2018. **Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri**. 2. bs. çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi.
- Perruchoud, Richard, Jillyanne Redpath. [04.12.2019]. Göç Terimleri Sözlüğü. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- PİKTES. [01.06.2020]. Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi. <https://piktes.gov.tr/>
- Pilten, Gülhiz. 2007. Ana Fikir Bulma Stratejisi Öğretiminin Ana Fikir Bulma ve Okuduğunu Anlamaya Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Richards, Jack C. 2001. **Curriculum Development in Language Teaching**. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667220> [07.07.2020].
- Rousseau, Cécile, Jaswant Guzder. 2008. School-Based Prevention Programs for Refugee Children. **Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America**. c. 17. s. 3: 533-549.
- Sakız, Halis. 2016. Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleşme Önerisi. **Göç Dergisi**. c. 3. s. 1: 65-81.

- Savaşkan, Mustafa. 2019. Teaching Turkish to Syrian Refugee Students: Teacher Perceptions. Yüksek Lisans Tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Serim, Simla. 2019. The Educational Well-Being of Syrian Refugee Children in Public Schools: A Qualitative Study in Istanbul. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seydi, Ali Rıza. 2014. Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 31: 267-305.
- Stevick, Earl W. 1971. **Adapting and Writing Language Lessons**. ed. Augustus A. Koski. Washington: For sale by the Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Adapting_and_Writing_Language_Lessons.pdf [03.05.2020].
- Süner, Rümeyza. 2018. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Şahin, Harun. 2020. Göç Olgusu, Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**. c. 9. s. 1: 377-394.
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. 2019. Ders Kitapları Hakkında Merak Edilenler. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/26180800_ders_kitaplari_hakkinda_brsr.pdf [02.07.2020].
- Taylor, Sandra, Ravinder Kaur Sidhu. 2012. Supporting Refugee Students in Schools: What Constitutes Inclusive Education? **International Journal of Inclusive Education**. c. 16. s. 1: 39-56.
- Tomlinson, Brian. 2003. Introduction: Are Materials Developing. ed. Brian Tomlinson **Developing Materials for Language Teaching**. London: Continuum: 1-14 (Aktaran: Bolster, Averil. 2014. Materials Aclaptation of EAP Materials by Experiencecl Teachers (Part I). **Folio**. c. 16. s. 1: 16-22).
- _____. 2011. Glossary of Basic Terms for Materials Development in Language Teaching. **Materials Development in Language Teaching**. 2. bs. ed. Brian Tomlinson. Cambridge: Cambridge University Press: ix- xviii.
- _____. 2013. Humanizing the Coursebook. **Developing Materials for Language Teaching**. ed. Brian Tomlinson. Chennai: Bloomsbury Academic: 139-155.
- Topaloğlu, Hakan, Murat Özdemir. 2020. Mültecilerin Eğitime Erişmeleri Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal İçerilme Beklentileri. **Turkish Studies**. c. 15. s. 3: 2033-2059.

- Tunga, Yeliz, Gizem Engin, Kürşat Çağiltay. 2020. A Literature Review on the Issues Encountered in Educating Syrian Children in Turkey. **Inonu University Journal of the Faculty of Education**. c. 21. s. 1: 317-333.
- Tüzün, Işık. 2017. Türkiye’de Mülteci Çocukların Eğitim Hakkını ve Karşılıklı Uyumu Destekleyen Yaklaşımlar, Politikalar ve Uygulamalar. **Mülteci Çocukların Eğitim Hakkını ve Karşılıklı Uyumu Destekleyen Eğitim Politikaları ve Uygulamaları Çalıştayı**. İstanbul: European Liberal Forum.
- Uğur, Nevruz. 2019. Kapsayıcı Eğitim ve Mülteci Çocukların Eğitimi. Kuramdan Uygulamaya Kapsayıcı Eğitim. ed. Pervin Oya Taneri. Ankara: Pegem Akademi: 197-230.
- UNESCO. [28.12.2019]. Migration, Displacement and Education: Building Bridges, Not Walls. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2019/migration>
- _____. [04.08.2020]. Inclusion and Education: All Means All. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2020/inclusion>
- UNHCR. 2000. **The UNHCR Global Report**. New York: Oxford University Press. <https://www.unhcr.org/publications/fundraising/4a0d27b66/global-report-2000.html> [16.03.2020].
- _____. [07.07.2020]. Figures at a Glance. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- UNICEF. 2015. Curriculum, Accreditation, and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt. https://www.unicef.org/mena/sites/unicef.org.mena/files/2019-11/Curriculum%20Accreditation%20and%20Certification%20for%20Syrian%20Children_EN%20%28UNICEF%20%202015%29.pdf [10.01.2020].
- _____. 2019a. Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> [30.06.2020].
- _____. 2019b. Turkey Humanitarian Situation Report. <https://www.unicef.org/turkey/media/7411/file/> [02.07.2020].
- Üstün, Ahmet, Adem Bayar, Erdoğan Bozkurt. 2017. Mülteci Çocukların Ailelerinin Algılarına Göre Eğitim Sorunları. **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**. c. 4. s. 12: 747-755.
- Yalçın, Şenel. 2016. Utilizing Textbook Adaptation Techniques in a Language Preparatory Program: From the Perspectives of Novice and Experienced EFL Teachers. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yapıcı, Suat. 2019. Suriyeli Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Geçici Eğitim Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yaşar, Selin Asya. 2019. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama ve Memduh Şevket Esendal'ın Pazarlık Hikâyesinin A2 Seviyesine Göre Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayan, Hasan. 2019. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Refik Halit Karay'ın Eskici ve Testi Adlı Hikâyelerinin A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazok, Zehra. 2020. Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Kemalettin Çalık'ın Piri Reis Adlı Eserinin B1 Seviyesinde Sadeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Ozan. 2013. Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması ve Çalığı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Fatma. 2018. Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü.
- Wallace, Catherine. 1992. **Reading**. Oxford: Oxford University Press. (Aktaran: Bölükbaş, Fatma. 2015. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. Germany: 924-935.)

EKLER

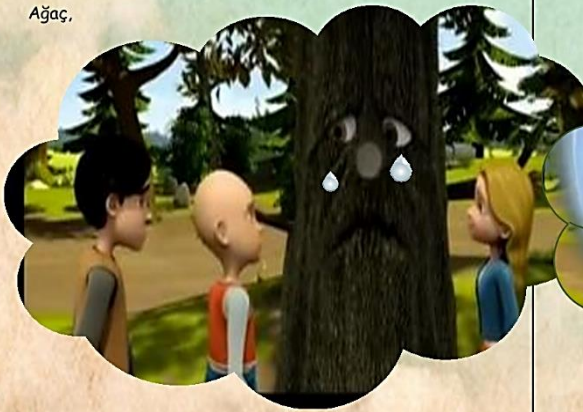
EK 1: Keloğlan ile Kayısı Ağacı Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. En sevdiğiniz ağaç nedir? Bu ağacı niçin seviyorsunuz?
2. Daha önce dikmiş olduğunuz ya da yetiştirdiğiniz bir ağaç oldu mu? Ona bakabilmek için neler yapıyordunuz?
3. "Haydi Birlikte Yapalım!" etkinliği için renkli atık kâğıt ya da gazete kâğıdı, makas, derin bir kap, su ve istediğiniz çeşit tohum getiriniz.

KELOĞLAN İLE KAYISI AĞACI

Keloğlan, Kara ve Balkız ormanda dolaşırken bir ağlama sesi duyarlar. Kimin ağladığını bulmak için yanlarındaki ağacın sağına soluna bakarlar ama kimseyi göremezler. Bir anda ağaç Keloğlan'ın dikkatini çeker. Yoksa ses ağaçtan mı geliyor derken ağaç konuşmaya başlar. "Siz beni duyabiliyor musunuz?" der. Çocuklar birden çok korkarlar. Sonra Keloğlan neden ağladığını sorar. Ağaç,

- Artık yaşlandım, gençken üzerim kayısı doluydu, yapraklarım yemyeşildi oysa şimdi kurumaya başladım, der. Keloğlan,

- Seni yeniden yeşertmenin bir yolu var yaşlı ağaç. Senin suya ihtiyacın var, biz sana bu konuda yardım edebiliriz, der. Balkız derenin çok uzakta olduğunu söyleyince Keloğlan suyu dev insanların dünyasından getireceklerini söyler. Elllerine kovaları alıp sihirli geçit saatini çalıştırırlar. Geçitten geçip gerçek dünyaya giderler.

Gerçek dünyada bir ormana inerler. Keloğlan suyun ağaca ilaç gibi geleceğini söyler. Bu sırada orada dolaşan Uzun adındaki biri onları duyar. Hemen arkadaşı Huysuz'a haber vermeye gider. Keloğlan ve arkadaşları ise bir dere.

bulup kovalarını doldururlar. Sonra geçitten geçip ağacın yanına giderler. Ağaç sabırsızlıkla onları bekliyordur. Çocukları görünce çok sevinir. Keloğlan "Sana su getirdik." der fakat kovalar boştur. Bu nasıl oldu diye düşünürken geçitten geçerken dökülmüş olabileceğini düşünürler. Ağaç yeniden ağlamaya başlar. Balkız,

- Ağlama, biz yeniden gider sana su getiririz, der ve geçitten yeniden geçerler. Bu sırada Uzun, ormanda Huysuz'u bulup ona Keloğlan ve arkadaşlarını konuşurken duyduğunu ve bu ormandaki derenin şifalı olduğunu söyler. Ona inanan Huysuz, bir derenin önüne bir çit yapar. Çocuklardan suyun karşılığında altın almayı planlamaktadır. Dere kenarına gelen çocuklar çiti görünce şaşırırlar. Orada duran Uzun'a bu çiti niye koyduğunu sorarlar. Uzun, onu Huysuz'un koyduğunu, su almak için kırk altın vermeleri

gerektiğini söyler. Keloğlan ve arkadaşları kendilerinden altın isteyen Uzun'u kandırır ve borçlu çıkarırlar. Uzun, altın istemek için Huysuz'un yanına giderken Keloğlan ve arkadaşları kovalarını yeniden doldururlar. Geçit kapısından geçerken sular buharlaşır. Yine kovalar boş şekilde ağacın yanına geri dönerler. Bunun üzerine bu sefer aynı şeyi buzla denemeye karar verirler. Şehirdeki bir limonatacıda kovalarını buzla doldurup köye geri dönerler. Bu sefer başarmışlardır. Keloğlan ağacın yanına dönüp suya dönüşen buzları ağacın dibine döker. Sulanan ağaç hemen yemyeşil olur. Yeni kayısılar oluşur. Ağaç çok mutlu olup çocuklara teşekkür eder.

Keloğlan Masalları

Metinde anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Öncelikle anlamlarını geçtiği cümledeki yerine göre tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını görmek için sözlükten yararlanınız.

Sevgili öğrenciler, bütün yıl boyunca öğreneceğiniz kelimeler için bir sözlük defteri oluşturunuz. Bu metinde öğrendiğiniz kelimeleri de bu sözlüğe yazınız.

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Keloğlan arkadaşlarıyla ormanda dolaşırken niçin korkmuştur?

.....
.....

2. Yaşlanan ağacı yeniden canlandırmak için Keloğlan ve arkadaşları neler yapmıştır?

.....
.....

3. Keloğlan ve arkadaşları kovaları doldurmuşlardır fakat ağacın yanına geldiklerinde kovada hiç su yoktur. Bunun nedeni nedir?

4. Keloğlan limonatacuya ne almak için gitmiştir?

5. Keloğlan ve arkadaşlarının yerinde siz olsaydınız tehlikeli olsa bile kayısı ağacına yardım eder miydiniz? Niçin?

6. Bu metinde öznellik mi, nesnellik mi daha fazla bulunmaktadır?

3. ETKİNLİK - HAYDİ BİRLİKTE YAPALIM!

Hazırlık çalışmalarında istenilen malzemelerinizi çıkarınız ve etkinliğe başlayalım!

1. İlk olarak kâğıtları makasla çok küçük olacak şekilde keselim.
2. Kesilen kâğıt parçalarını tabağa boşaltalım, üzerine su dökerek yumuşatalım.
3. Yumuşayan kâğıtların üzerine tohumları ekleyelim.
4. Hamur gibi olana kadar ellerimizle sıkalım.
5. Top haline getirelim ve kurutmaya bırakalım.
6. Kurumalarının ardından tohum toprakları hep birlikte dikelim.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki karikatürde ne anlatılmak istenmektedir? Bunu karikatürün yanına yazınız.

Renkli olan dünyanın gülmesinin sebebi:

Grey olan dünyanın üzgün olmasının sebebi:

Bundan çıkardığım sonuç:

Aşağıdaki ağaçların, kendilerini tanıttığı kısmı okuyunuz. Bir sonraki ders için bu ağaçlardan birini seçiniz ve arkadaşlarınıza tanıttınız. Çevrenizde bu ağaçtan varsa dökülmüş yapraklarından toplayıp sunumunuz sırasında yararlanınız, tanıtacağınız ağacı akıllı tahtadan arkadaşlarınıza gösteriniz.

ÇINAR YAPRAKLI AKÇAĞAÇ

Anavatanım Avrupa, Kafkaslar ve Türkiye'dir. Büyük boylu yaprağını döken bir ağacım. Ortalama 250 yıl yaşayabilirim. Gövde kabuğum gri-kahverengi renktedir. Yapraklarımın üst yüzü parlak koyu yeşil renkli iken alt yüzü soluk yeşil renktedir. Yapraklarım, sonbaharda sarı ve kırmızı renge dönüşür. Çiçeklerim sarı veya yeşilimsi sarı renkte ve gösterişlidir. Çok çiçek veren nadir akça ağaç türlerindim. Meyvelerim

çiftler halinde, kiraz çekirdeği şeklinde yapraklarımın altında asılıdır. Şehir kirliliğine karşı oldukça dayanıklıyım. Kabuğumdan gül renkli bir boya elde edilir.

GÜMÜŞİ IHLAMUR

Anavatanım Türkiye, Güneydoğu Avrupa ve Batı Asya'dır. Ülkemizde çok geniş yayılışa sahibim, özellikle Batı Karadeniz ve Marmara bölgesi ormanlarında yaygın olarak bulunurum. Büyük boylu, yaprağını döken bir ağacım. 40 metre boya, 2 metre gövde çapına ulaşabilirim. Ortalama 1000 yıl yaşarım. Haziran-Temmuz aylarında açan sarı renkli kokulu çiçeklerim vardır. Çiçeklerim çay olarak içilir. Ihlamur

çiçeği banyosunun yatıştırıcı bir özelliği vardır. Arıcılıkta önemli bir kaynağıyım. Kabuğumdaki lifler, ip ve kaba dokumalarda kullanılır. Kıymetli olan beyaz ve hafif odunum, oymacılık ve mobilyacılıkta, oyuncak sanayinde, müzik aletleri yapımında, kâğıt ve kibritle üretiminde kullanılır.

SALKIM SÖĞÜT

Anavatanım Çin'dir. Ülkemizde hemen hemen tüm bölgelerimizde doğal olarak yetişirim. Büyük boylu, yaprağını döken bir ağacım. 25 metre boya, 1 metre gövde çapına ulaşabilirim. Ortalama 300 yıl yaşarım. Sonbaharda altın sarısı renklenme gösteririm. Yeşil-sarı renkli erkek ve dişi çiçeklerim, ayrı ağaçlarda püsküle benzer kurullar şeklinde görülür. Haziran ayında olgunlaşan tohumlarım vardır. Gövdemdeki

sürgün ve dallarım, çok ince olduğundan dik duramaz, aşağıya doğru zarifçe sarkar. Bu nedenle "Ağlayan Söğüt" olarak da adlandırılırım. Özellikle havuz ve su kenarlarında ve dere boylarında hoş görünürüm.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki görsellerde metinde geçen olaylardan bazıları verilmiştir. Altlarında yer alan boşluklara bu olayları kendi cümlelerinizle yazınız.

GELECEK DERSE HAZIRLIK: "Haydi Birlikte Yapalım!" etkinliği için mukavva, karton, makas, bant ve boya kalemleri getiriniz.

EK 2: Geri Dönüşüm ve Eren Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Televizyonda çevremizin temiz tutulmasıyla ilgili seyrettiğiniz haberleri paylaşınız.
2. Öğretmeninizin çevreyle ilgili izlettirdiği videoların çekilme amacı nedir?
3. Sizler çevrenizin daha güzel hâle gelebilmesi için neler yapıyorsunuz?

GERİ DÖNÜŞÜM VE EREN

Eren bir gün yolda giderken bir çöplüğün ağladığını görmüş. Onun bu haline çok üzülmüş ve hemen nedenini öğrenmek için yanına gitmiş: "Merhaba benim adım Eren. Senin çok üzgün olduğunu gördüm ve belki anlatmak istersin diye yanına geldim." demiş. Çöplük Eren'e "Merhaba benim de adım Çöpüş." demiş. Eren, neden bu kadar çok ağladığını sorunca Çöpüş de, insanların artık ona çöplerini atmadıklarını, çevreyi kirlettiklerini söylemiş.

Eren, Çöpüş'ün bu haline çok ama çok üzülmüş. Onu biraz teselli etmek istemiş, hemen merak ettiği konularla ilgili sorular sormaya koyulmuş: "Sana bir şey soracağım Çöpüş. Hani sana ve diğer çöplüklere atılan çöpler var ya onlar nereye atılıyor, ne yapıyor, çok merak ediyorum." demiş. Çöpüş Eren'in kendisi ile ilgilendiğini görünce çok mutlu olmuş. Hemen heyecanlı heyecanlı anlatmaya başlamış. "Hemen hemen her yerde çöpe atılacak bir şeyler çıkar. Okullar, evler, fabrikalar... Çöplerin çoğu çöp kutularına atılır ama kimi zaman yere atıldığı, ırmaklara, denizlere döküldüğü de olur. Toplanan çöpler çöp toplama kamyonlarının içinde sıkıştırılır. Ve çöp gömme alanlarına taşınır. Derinlere gömülür. Alan tamamen dolduğunda üzerine çim ekilir. Kısa bir süre sonra çöp gömme alanları için yer bulamayacağız" demiş Çöpüş üzgün bir şekilde.

Eren, "Çok kötü olur ama o zaman ne yapacağız, başka bir çözüm yok mu?" demiş. Çöpüş, "Bu anlatıklarım dışında çöpler yakılır ya da geri dönüşüme gönderilir." demiş. Eren "Bu söylediklerinde çöplere ne yapılıyor?" Çöpüş devam etmiş anlatmaya "Yakılan çöplerden elde edilen ısı ile bazı yüzme havuzları ve bazı evler ısıtılır. Geri dönüşümde ise çöpler özelliklerine göre ayrıştırılır ve yeniden kullanım için dönüştürülür." demiş. Bizim meraklı Eren hemen atılmış "Bu çöpler eminim pis kokan, pis kokmayan diye ayrıştırılıyordur." demiş. Çöpüş büyük bir kahkaha atmış ve "Tabii hayır. Kâğıt, cam, plastik, metal atıklar diye ayrılırlar. Bunların çoğu yeniden kullanılabilir. Örneğin meyve suyu veya kola içtiğin metal kutular var ya, onlar eritilip yeniden kullanım için işlendiğinde otomobil ya da uçak parçalarının yapımında kullanılabilir. Ezilip parçalanan camlar da yeniden kavanoz, bardak vb. şeylerin yapımında kullanılabilir. Kâğıt ve plastikler de bunlar gibi geri dönüştürülür."

Eren "Bunlar çok ilginç şeyler ama bunların ayrışması için neler yapılıyor? Yoksa toplanan çöplerin içinden ayrılıyor mu?" Çöpüş "O çok masraflı ve zor olacağı için evdeki çöpten itibaren ayrılması gerekiyor. Bunlar için ayrı çöp kutuları yapılmış, çöpi onlara atmalısınız." Eren "Anladım sanırım." demiş ve ...

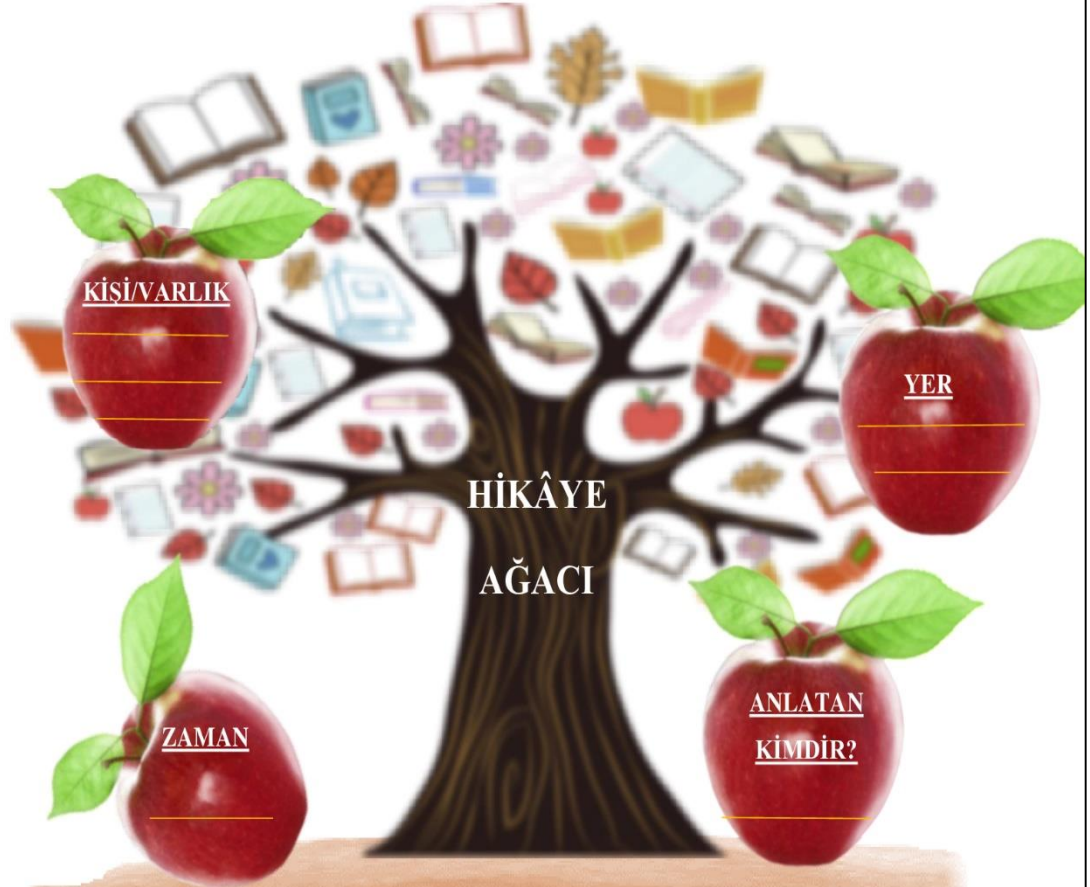
Eren'in annesi, "Eren uyan oğlum, kahvaltı yapacağız." Eren uyanır ve rüyasında gördüklerini annesine babasına anlatır. Bundan sonra Erenlerin evinde her çöp özelliğine göre ayrılır ve gerekli yerlere verilmiş.

Belkis KARATAŞ (Kısaltılmıştır)

1. ETKİNLİK: Metinde anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Öncelikle anlamlarını geçtiği cümledeki yerine göre tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını görmek için sözlükten yararlanınız. Kelimelerin sözlük anlamlarını kelime defterinize yazınız ve bu kelimeleri cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK: Aşağıda bir hikâye ağacı bulunmaktadır. Bu hikâye ağacının meyvelerini Geri Dönüşüm ve Eren hikâyesine göre doldurabilir misiniz?

3. ETKİNLİK: Okuduğunuz metinde geri dönüşümle ilgili neler öğrendiniz?

A large, light green, lined area with a torn edge, intended for writing the answer to the third activity.

4. ETKİNLİK Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Çöpüş niçin ağlamaktadır?

.....

2. Eren Çöpüş'ü teselli etmek için ne yapmıştır?

.....

3. Geri dönüşüme gönderilen çöpler ne yapılmaktadır?

.....

4. Bu metinde hayâl mi gerçek mi daha fazla bulunmaktadır? Metinden örnekler veriniz.

.....

.....

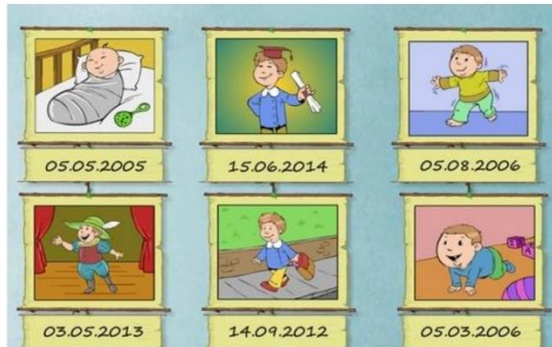

5. ETKİNLİK - HAYDİ BİRLİKTE YAPALIM!

Geri dönüşüme dikkat çekmek için pankart hazırlamaya ne dersin? Karton, makas ve boya kalemlerinizi çıkarınız. Geri dönüşebilecek malzemeleri düşününüz. (Plastik şişe, metal, pil, kâğıt vb.) Bu malzemelerden birini seçip, kartona büyük şekilde resmini çiziniz. Çizdiğiniz resmi kesiniz. Gerekirse boyayınız. Daha sonra mukavvanızı yuvarlayınız ve açılmaması için sıkı şekilde bantlayınız. Rulo hâline gelen kartonu, mukavvaya yapıştırdınız. Pankartınız hazır. Pankartınızın üzerine geri dönüşümle ilgili dikkat çekici kısa bir yazı yazınız.

6. ETKİNLİK: Hazırladığınız pankarttaki yazıyı okuyunuz ve geri dönüşümle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Konuşmanız sırasında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimeleri kullanmamaya özen gösteriniz.

7. ETKİNLİK: Aşağıdaki görselde bir çocuğun hayatından bazı bölümler verilmiştir fakat bunlar karışık hâdedir. Bunları sıralı hâle getirebilir misiniz?

Çocuk 05.05.2005 tarihinde doğmuş.

.....

.....

.....

.....

.....

EK 3: Evini Arayan Ardiç Tohumu Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kuşların en sevdiğiniz özellikleri nelerdir?
2. Ardiç ağacı hakkında yaptığınız araştırmayı paylaşınız.
3. Daha önce ektiğiniz bir tohum oldu mu? Ne tohum olduğunu ve nereye ektiğinizi söylemişsiniz?

EVİNİ ARAYAN ARDIÇ TOHUMU

Merhaba. Ben ardiç ağacı tohumu. Biz ardiçlerin doğumu diğer ağaçlardan biraz farklıdır. Bizimle aynı adı taşıyan ardiç kuşunun, ağacımızın tohumlarımızı yemesi ve tekrar toprağa geri bırakması sonucu oluşuyoruz.

Ben de şu anda ardiç kuşunun midesindeyim. Onun beni nereye bırakacağını çok merak ediyorum. Acaba evim neresi olacak?

Deniz kenarında bir yerdedim. Etrafıma bakmak için kafamı şöyle bir kaldırdığımda daha önce hiç görmediğim yabancı ağaçlarla karşılaştım. Heyecanla hemen yanımdaki upuzun boylu, hayli geniş, yayvan yemyeşil yapraklara sahip, iri ve koyu renk gövdeli ağaca "Merhaba" dedim. Adını sordum, çınarmış. "Peki burası neresi?" diye sordum." Şu an bulunduğumuz yer İstanbul'un Çengelköy semti." diye cevap verdi. Merakım artmıştı. "Kaç yaşındasın? Gövden ne kadar kalın, ne zamandır buradasın? diye arka arkaya sıraladım sorularımı. "Yaşım sekiz yüz. Bulduğumuz yerin adı Çınaraltı. Burada köklerimi salarken senin gibi birçok ağaçla karşılaştım." Çok şaşırmıştım. Benim gibi küçücük bir ardiç tohumu için ne kadar da uzun zamandı 800 yıl.

Benim akrabalarımın boyu 3 ile 15 metre arasında değişirken, bu ulu çınar 30-35 metre uzayabiliyordu. Etrafımızdaki 4-5 katlı binalardan bile daha uzundu. "Peki buraya neden senin adını vermişler?" diye sordum. "Buraya almaya çalışırken baktım ki burada yaşayanlar da zamanla bana alıştı. Kuşklar boyunca bu küçük deniz kıyısından balığa çıkan balıkçılarla arkadaşlık ettik. Beni o kadar seviyorlar ki 'Çınaraltı' diyorlar bu nedenle buraya. Eski dostlar sık sık gölgede serinlerken, ilk gelenler şaşkınlığını gizleyemiyor beni görünce..." Çok etkilenmiştim. Yaşlı çınar ağacına, "Senin gibi hikâyelerini dinleyeceğim başka ağaçlar ile de tanışmak istiyorum." dedim yerimde duramayarak. O da gülümseyerek "Elbette" dedi. "İstanbul pek çok farklı ağaç türüne ev sahipliği yapıyor. Ama evini bulmak için daha uzun bir yolun var bence. Bu yolculuk sırasında geriye dönmek zor olabilir. Bana kuşlarla haber gönderebilirsin. Nereye yerleştiğini bilmek hoşuma gider." dedi göz kırparak. Kuşlarla haber yollayabile fikri çok hoşuma gitmişti. Çınar ağacının koca gövdesine sarılıp yanından ayrılırken onu özleyeceğimi hissettim.

Servet YANARDAĞ (Kısaltılmıştır.)

1. **ETKİNLİK:** Metinde anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Öncelikle anlamlarını geçtiği cümledeki yerine göre tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğru olup olmadığını görmek için sözlükten yararlanınız. Kelimelerin sözlük anlamlarını kelime defterinize yazınız ve bu kelimeleri cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ardıç ağacını diğer ağaçlardan ayıran özelliği nedir?

.....

2. Ardıç tohumu hangi kuşun midesinde dir?

.....

3. Ardıç tohumunun tanıştığı ağacın adı nedir?

.....

4. Bu ağaç kaç metre uzayabiliyordu ve ardıç kuşu, ağacın boyunu neyle karşılaştırmaktadır?

.....

5. Ağacın bulunduğu yer neden onun adıyla bilinmektedir?

.....

6. Kuş, ardıç tohumunu bırakabilecek bir toprak bulabilmiş mi? Nereden anladığınızı metinden örnek göstererek yazınız.

.....

3. ETKİNLİK: Aşağıda yer alan metni okuyunuz. Bu metinle ilgili soruların cevaplarını soruların karşısına yazınız.

Sevgili Dostum Fatma,

Nasılsın? Uzun süredir senden haber alamıyorum, çok merak ettim. Bu mektubu neler yaptığını öğrenmek için yazdım. Seninle en son görüşüğümüzde yeni bir okula gideceğimi söylemişim. Evet, şu anda yeni okulundayım. Burada çok mutluyum, yeni arkadaşlarım oldu. Onları seviyorum. Diğer okulunda da çok sevdiğim arkadaşlarım vardı. Onlarla yine görüşüyorum.

Mektubuma en kısa zamanda cevap vermeni bekliyorum. Kendine çok iyi bak. Hoşça kal!

Dostun Ahmet DEMİR

- Metin neden yazılmıştır? -----
- Metin kime yazılmıştır? -----
- Metinde duygu ve düşüncelerini anlatan kimdir? -----
- Metnin sonunda iyi dilek, saygı ve sevgi ifadeleri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir? -----

Okuduğunuz metnin türü mektuptur. Mektup, bir haberi, dileği, olayı ya da durumu yanınızda olmayan birine anlatmak amacıyla yazılan bir metin türüdür. Mektuplar hitap cümlesiyle (Sayın, sevgili, değerli vb.) başlar. Anlatılmak istenilen şeyler bitince iyi dileklerle sonlandırılır.

4. ETKİNLİK: Aşağıdakilerden hangisi mektup türündedir? İşaretleyiniz. Neden onu seçtiğinizi altındaki boşluğa yazınız.

Hayatındaki en heyecanlı günü yaşıyordu küçük kız. Biraz sonra herkesin önünde ilk konuşmasını yapacaktı. Evde çok iyi hazırlanmıştı ama burası çok farklıydı. Herkes ona bakacak, onu dinleyecekti. Titreyen ellerine mikrofonu aldı ve artık hazırды.

Her tarafa baktım ama arkadaşımın hediye ettiği kitabı bulamadım. Çok üzüldüm, nerede olabileceğini daha çok düşündüm. En sonunda aklıma geldi. Arkadaşıma gitmiştim ve ona göstermek için çantamdan çıkarmıştım. Sonra masaya bıraktım. Hemen gidip bakmalıyım.

Canım yeğenim, inşallah iyisinizdir. Haftaya Samsun'a, yanınıza geleceğim. Onu haber vermek için yazıyorum. Hepinizi öyle çok özledim ki... Seda halamın ellerinden, Meryem'in gözlerinden öperim. Allah'a emanet olun.

5. ETKİNLİK: Aşağıdaki iki görsel arasındaki farkların neler olduğunu yazınız. Çevrenizde hangi görüntüyü görmek sizi daha mutlu ederdi? Neden?

6. ETKİNLİK: En sevdiğiniz hayvanı arkadaşlarınıza tanıtırınız. Anlatacaklarınızı aklınızda sıralayınız. Bu sırayı hatırlamanız için belirli kelimeleri bir kâğıda yazınız. Yeni öğrendiğiniz kelimeleri de anlamına uygun olarak kullanınız.

7. ETKİNLİK: Metinde ardıç kuşu kendisini size tanıtmıştır. Siz de kendinizi ona tanımak için bir A4 kâğıdına bir mektup yazınız. Yazarken mektup yazma kurallarına dikkat ediniz. Öncelikle aşağıdaki bölümlere yazıp sonra A4

Tarih:

Nasil hitap edeceğim: (Sevgili, sayın....., değerli.....vb.)

Giriş bölümünde yazacaklarım: (Adını ve mektubu niçin yazdığını söyleyebilirsiniz.)

Gelişme bölümünde yazacaklarım: (Kendinle ilgili istediğin kadar bilgi verebilirsin.)

Sonuç bölümünde yazacaklarım: (Ardıç tohumuna iyi dileklerde bulunmalısın.)

Adım Soyadım:

8. ETKİNLİK: HAYDİ BİRLİKTE YAPALIM!

Malzemelerinizi çıkarınız ve etkinliğimizi yapmaya başlayalım. Öncelikle kartona ağacın yeşil bölümünü çiziniz, makasla kesin. Kestiğiniz parçayı mukavvanın üst kısmına yapıştırınız. Yapıştırdığınız kartonun hemen altına boş pet şişeyi bantlayınız. Ağacın üzerine örnekteki cümleyi ya da kendi fikrinizi yazınız. İşte bu kadar! Yediğiniz meyvelerin çekirdeklerini yikadıktan sonra şişenin içerisine atacaksınız. Şişeyi en hızlı dolduran oyunu kazanır. Çalışmamızı okul panosuna asınız. Daha hızlı biriksin. Biriktirdiğiniz çekirdekleri boş bir alana gidip diki. Sizin de yıllar sonra "Ben diktim." diyeceğiniz bir ağacınız olsun. 😊

EK 4: Deniz Hasreti Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Daha önce denize gittiniz mi? Gittiyseniz orada neler yaptınız?
2. Deniz denilince aklınıza ilk ne geliyor?
3. Denizler hakkında neler biliyorsunuz?

"Deniz Hasreti" adlı şiirin bazı bölümleri verilmiştir. Şiiri dinlerken size verilmeyen bölümleri boşluk bırakılan yerlere yazıp şiiri tamamlayınız.

DENİZ HASRETİ

Gözümde bir damla deniz olup taşıyor.
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum.
Bütün gemicilerin bende yaşıyor.
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.

Nasıl yaşayacağım ey senden uzak?
Yanıp sönüyor gözlerimde fenerin.
Uyuyor mu limanda her sallanarak,
Altından çivilerle çakılmış gemilerin?

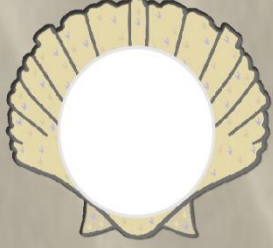
Sevmiyorum suyunda yıkanmamış
Dalgaların gözümde tütüyor mavi, yeşil...
..... güldürmüyor sensiz ay ışıkları,
Ufkunda yükselmeyen güneşler güneş değil.

Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden,
Dağlardan, ormanlardan akacak mıyım?
Ey deniz, söyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, bahçelerinden?

Ömer Bedrettin UŞAKLI

1. **ETKİNLİK:** Dinlediğiniz şiirde anlamını bilmediğiniz kelimeleri, kelime defterlerinize yazınız. Anlamını şiirdeki yerine göre tahmin ediniz. Daha sonra sözlükten kelimenin anlamını bulunuz.

2. ETKİNLİK: Dinlediğiniz şiirde hangi duygular yer almaktadır? Bunları resmin içerisine yazınız.

* Yalnızlık

* Sevgi

* Korku

* Hasret/Özlem

* Öfke

* Sevinç

3. ETKİNLİK: Dinlediğiniz şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şair başındaki gökleri ne sanmaktadır?

.....

2. Şairin denizden uzakta kaldığını hangi dizelerde anlatmaktadır?

.....
.....

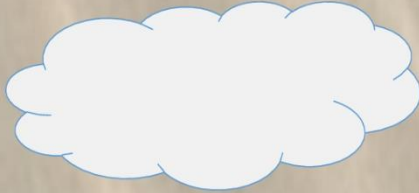
3. Denizin dalgaları şairin gözünde nasıl tütmektedir?

.....

4. Dinlediğiniz şiiri beğendiniz mi? Neden beğenip beğenmediğinizi yazınız.

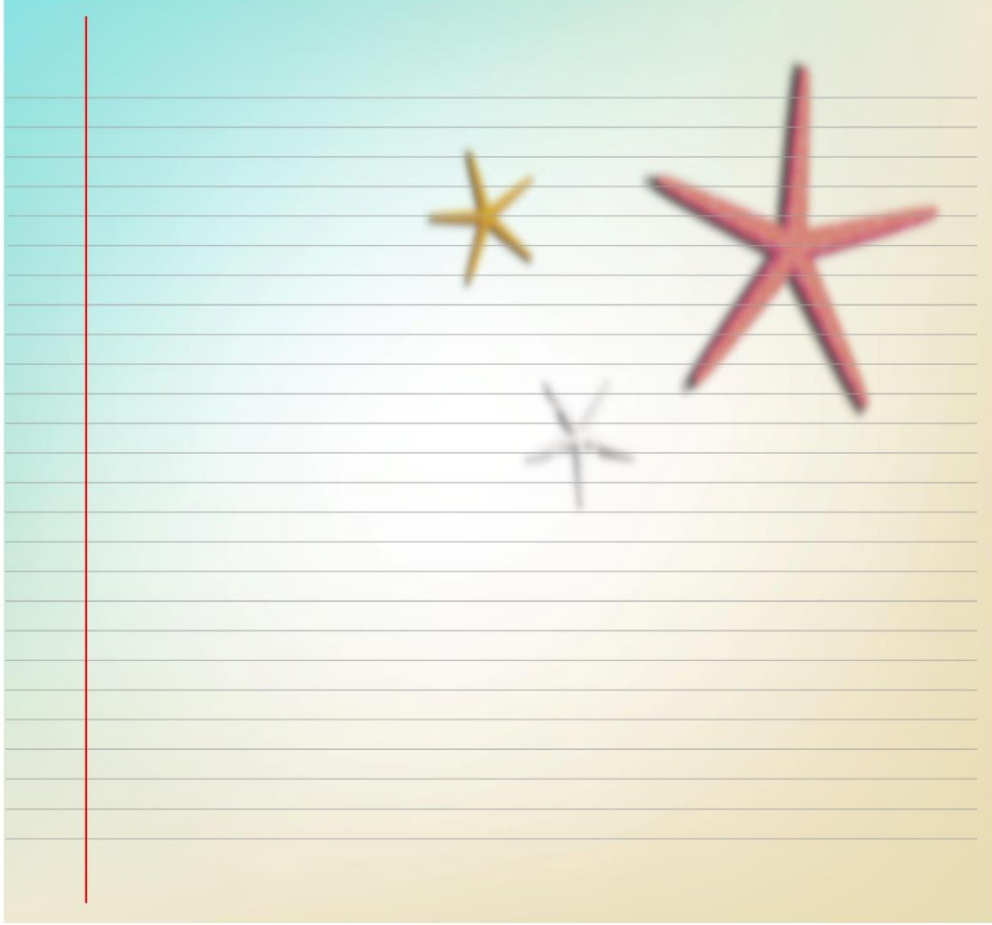
.....
.....

4. ETKİNLİK: Aşağıya dinlediğiniz şiir için iki farklı başlık yazınız.

5. ETKİNLİK: Deniz kirliliğini önleyebilmek için neler yapılabilir? Sınıftaki arkadaşlarınızla birlikte konuyu tartışınız.

6. **ETKİNLİK:** Öğretmeniniz sizleri küçük gruplara ayıracaktır. Deniz konusuyla ilgili grup hâlinde, istediğiniz türde (şiir, hikâye, bilgi verici) bir metin yazınız. Yazım ve noktalama işaretlerine dikkat ediniz.

7. **ETKİNLİK:** Yazdığınız metni okuyunuz. Yazınızı, yazım ve noktalama bakımından kontrol ettikten sonra aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Evet	Hayır
Cümlelerime büyük harfle başladım.		
Satır sonuna sığmayan kelimeleri bölerken kısa çizgi kullandım.		
Özel isimleri büyük, diğerlerini küçük harfle yazdım.		
(Şiir yazdıysanız) Şiirimin dizelerine büyük harfle başladım.		
Noktadan sonra büyük harf, virgülden sonra küçük harf kullandım.		

Yazdığınız metni okuyup sınıf panosuna asınız. Dilerseniz yazınızı grup olarak sosyal medyada paylaşabilirsiniz. Sosyal medyada en çok beğeni alan yazıyı okul panosuna asınız.

EK 5: Küçük Asker Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Kurtuluş Savaşı'nda yer alan çocuk kahramanlarla ilgili yaptığınız araştırmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Çocuk kahramanlar neden kendilerini tehlikeye atmış olabilir?

KÜÇÜK ASKER

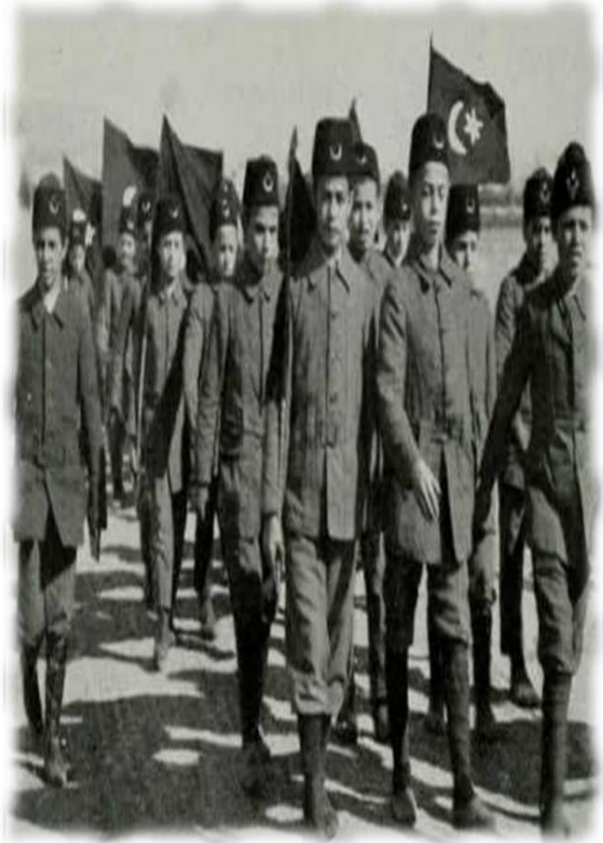
Küçük asker, küçük asker!
Vatan senden hizmet ister.

Vatan için çeker emek
Herkes; bu borcu herkesin.
Vatan demek ninen demek,
Sen nineni sevmey misin?

Küçük asker, küçük asker!
Vatan senden şefkat ister.

Vatan senden hayat umar,
Sen yaşarsan o canlanır;
Vatan için ölmek de var,
Fakat borcun yaşamaktır...

Küçük asker, küçük asker!
Vatan senden kuvvet ister.

Tevfik Fikret

(Kısaltılmıştır.)

1. **ETKİNLİK:** Anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Belirlediğiniz kelimelerin anlamını öncelikle şiirdeki yerinden hareketle tahmin ediniz. Daha sonra sözlükten kelimenin anlamına bakınız. Öğrendiğiniz kelimeyi sözlük defterlerinize yazınız. Yeni öğrendiğiniz kelimeyi cümle içinde kullanıp kelime defterinize yazınız.

2. ETKİNLİK: Aşağıdaki soruları şiirden hareketle cevaplandırınız.

1. Şair şiirde kiminle konuşmaktadır?

.....

2. Vatan küçük askerden neleri istemektedir?

.....

3. Şiire göre vatan nasıl canlanır?

.....

4. Küçük askerin vatana olan borcu nedir?

.....

3. ETKİNLİK: Okuduğunuz şiire bir başlık koymak isteseydiniz bu ne olurdu? Bu başlığın şiirle nasıl bir bağlantısı vardır?

* Başlığım:

*Bu başlığı seçmemin nedeni:

4. ETKİNLİK: Aşağıdaki metni okuyunuz. Verilen soruları cevaplayınız.

Şehit Mehmet Kâmil

Fransızlar, Antep ve civarını işgal etmişler, hızla Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemeye başlamışlardı. (...) Mehmet Kâmil, bir sabah uyandığında pencereden Fransız askerlerinin geldiğini gördü. (...) Hemen dışarı koştu. Yanından geçip giden askerlere öfkeyle baktı. Sonra koşarak oradan uzaklaştı. İrili ufaklı taşlar toplayıp cebine doldurdu. Askerlerin geçtiği yere tekrar gelip onları dikkatlice izlemeye başladı.

Askerler çok gururluydular. Kendisine âdeta acıyarak ve küçümseyerek baktılar. Mehmet Kâmil de onlara kızgınlıkla ve öfkeyle baktı ve koşarak okula yöneldi. Bir an önce okula ulaşmak istiyordu.

Okulun önünde üç asker aralarında konuşuyordu. Askerlerden biri, çantasından Fransız bayrağını çıkardı. Okulun önündeki direkte dalgalanan Türk bayrağını indirdi. Arkadaşlarının alkışları arasında Fransız bayrağı asıldı. (...) Ne demekti bu? Vatanımızda Fransızlar bizim bayrağımızı nasıl indirebilirlerdi? Bu nasıl bir cesaretti? Onlara hiç karşı konulmayacak mıydı? Olanları nefret dolu gözlerle izleyen Mehmet Kâmil, ok gibi yerinden fırladı. Türk bayrağını yere doğru atan askerin yanından hızla geçti. Bayrağı yere düşmeden yakaladı. Kızgınlıkla ve hiçbir şey düşünmeden bağırdı:
- Bu bayrak yere düşmez! Göklerden inmez!

İsmail BİLGİN

a. Küçük Asker metni ile Şehit Mehmet Kâmil metni arasında benzerlik ve farklılıkları yazınız.

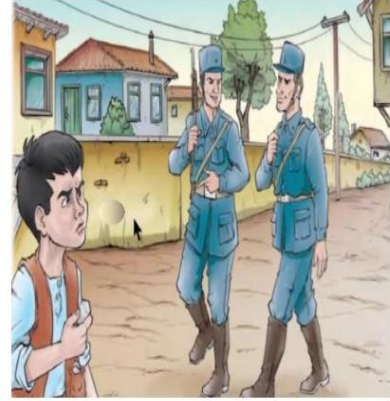
b. Hangi metinde hikâye unsurları (olay, kişi, yer, zaman) yer almaktadır? Aşağıdaki boşluklara yazınız.

Olay:

Kişi:

Yer:

Zaman:

5. ETKİNLİK:

Aşağıda size verilmiş olan kelimelere uygun ekler getirerek örnekteki gibi cümle hâline getiriniz.

Kardeş kitap oku-

Kardeşim kitap okuyor.

Asker vatan savun-

Okul gider çanta kontrol et-

Park oynar hırka düşür-

İstanbul tarihî cami ziyaret et-

a. Yukarıdaki kelimelere getirdiğiniz ekler çekim ekleridir. Çekim ekleri kelimeleri birbiriyle uyumlu hâle getirir ve cümle kurmamızı sağlar. Sizler de aşağıdaki örnekte olduğu gibi getirdiğiniz ekleri renkli ve ayrı yazarak gösteriniz.

Kardeş-**im**

b. Aşağıdaki kelimelerdeki renkli olarak yazılmış ekleri inceleyiniz. Altlarında yer alan soruları bu kelimelere göre cevaplandırınız.

Halı**da** ağaç**tan** benim oyuncak**ım** Siz **mi** geldiniz?

Güller ışığı

- Hangi kelime nerede sorusuna cevap verir ve aldığı ek sayesinde bir yerde **bulunma** anlamı katmıştır?

()

- Hangi kelimeye gelen ek ona, **sahiplik** anlamı katmıştır?

()

- Hangi kelimeye gelen ek sayesinde o kavramın **birden fazla** olduğunu anlarız?

()

- Hangi ek cümleye **soru** anlamı katmıştır?

()

- Hangi kelime "Neyi" sorusuna cevap vererek aldığı ek sayesinde o kelimeyi belirtmiştir?

()

- Hangi kelime "Nereden" sorusuna cevap vermektedir ve aldığı ek kelimeye ayrılma anlamı katmıştır?

()

Yukarıdaki kelimeleri anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

*
*
*
*
*
*

- c. Aşağıdaki cümlelerde numaralandırılmış kelimeleri ve altında yer alan tabloyu inceleyiniz. Numaralı kelimelerde hangi eklerin kullanıldığına dikkat ediniz. Bu kelimelerin altlarında yer alan numaraları tabloda ilgili olan yere yazınız.

Sen de mi buradaydın?

1

Sabahları erken kalkardı.

2 3

Çayı bir yudumda içti.

4 5

Elmalar iyice kızarmıştı.

6

İyiliği ve dürüstlüğü herkese örnek oldu.

7 8 9 10

Senin gözlüğün bende kalmış.

11 12 13

EKLER	İŞLEVİ	KULLANILDIKLARI KELİMENİN NUMARASI
ÇÖŞÜL EKİ (-ler, -lar)	Eklendikleri kelimenin sayısının birden çok olduğunu belirtir. Örnek: Arabalar, evler...	
İYELİK (SAHIPLİK) EKİ	Bir nesnenin, kişiye ya da başka bir varlığa ait olduğunu bildirir. Örnek: Kitabım, elbisen...	

	SORU EKİ (mi, mi, mu, mü)	Eklendiği cümleye soru anlamı katar. Kelimeden ayrı yazılır. Örnek: Onu mu görmek istedin?	
HÂL (DURUM) EKLERİ	Yalın Hâl	Aşağıda yer alan hâl eklerinin hiçbirini almaz. Diğer ekleri alabilir. Örnek: Çiçek, silgi, suluk...	
	Belirtme Hâli (-ı, -i, -u, -ü)	Bir nesneyi, olayı, kişiyi vb. belirten, "Neyi, Kimi" sorularına cevap verir. Örnek: Mektubu Hüseyin'e verdi. (Neyi verdi? - Mektubu)	
	Yönelme Hâli (-a, -e)	Adın belirttiği kavrama yöneldiğini gösterir. "Nereye, kime, neye" sorularına cevap verir. Örnek: Okula yürüyerek geliyorum. (Nereye geliyorum? - Okula)	
	Bulunma Hâli (-da, -de, -ta, -te)	Fiilin meydana geldiği yeri gösterir. "Nerede, kimde, neyde" sorularına cevap verir. Örnek: Bu kadar çok şey akılda zor kalıyor. (Nerede zor kalıyor? - Akılda)	
	Ayrılma Hâli (-dan, -den, -tan, -ten)	Varlığın çıkıp uzaklaştığı yeri gösterir. "Nereden, kimden, neyden" sorularına cevap verir. Örnek: Çatıdan gelen sesi merak ettim. (Nereden gelen ses? - Çatıdan)	
	İlgi Hâli (-in, -in, -un, -ün)	Bir ismin başka bir isimle ilgili olma durumudur. "Kimin, neyin" sorusuna cevap verir. Örnek: Öğretmenin anahtarı okulda kalmış. (Kimin anahtarı? - Öğretmenin)	

6. ETKİNLİK: Hayal gücünüzü kullanarak "Kadim Dede Malazgirt Zaferi" metnini, anlatılanlara uygun olarak devam ettiriniz. Yazarken yazım kuralları ve noktalama işaretlerine dikkat ediniz.

Kadim Dede MALAZGİRT ZAFERİ

ÜLKÜ SELVİ USLU
VOLKAN YENEN & OKAN YENEN

Hoş geldiniz yavrularım. Pek neşeniz yok bugün, hayır olsun inşallah...

Sorma Kadim Dede, Alparslan arkadaşımızın babası başka bir okula tayin edilmiş; bu şehirden taşınacaklar.

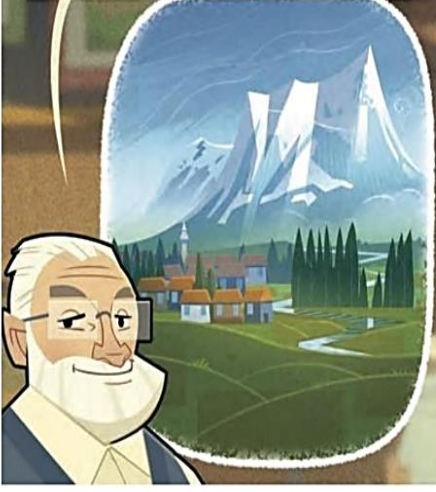
Hayırlısı olsun. Yolculuk hangi şehre?

Malazgirt dedi babam. Oraları biliyor musun Kadim Dede?

6

Bilmez miyim hiç... Alparslan
tam da yerine gidiyor demektir.

O halde hikâyemi dinleyin de Malazgirt'in yerini bir güzel öğrenin bakalım. Bir görün Malazgirt neymiş bizim için. Sene 1071, bu topraklar henüz bize yurt değil. Yine böyle bir Ağustos sicağı; Anadolu bozkırlarında ağustos böcekleri cır cır öterken Oğuz komutanları akınlar düzenleyip keşfe çıkıyor buraları. Çünkü Orta Asya çölleri Türk boylarına dar geliyor artık. Gerekirse Mısır'a kadar uzanacak bir cesaret var bizim alperenlerde.

Buralarda o vakitler
kim yaşıyormuş
Kadim Dede'm?

EK 6: Çanakkale'den Sonra Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Daha önce Çanakkale ismini duydunuz mu? Hakkında neler biliyorsunuz?
2. EBA'da yer alan Çanakkale'den Kurtuluşa adlı belgeseli izlerken önemli gördüklerinizi ve anlamını bilmediğiniz kelimeleri not alınız.

*Aşağıdaki metni okuyunuz. Anlamını bilmediğiniz kelimelerin altını çiziniz.

ÇANAKKALE'DEN SONRA

Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli cephesi Çanakkale'de, milletimiz büyük bir zafer kazandı. Bu zafer öyle önemliydi ki hemen herkese yepyeni bir umut kaynağı oldu hem de Türk devletinin kurulmasına zemin hazırladı. Bu önemli zaferde verdiğimiz şanlı şehitlerimizi her yıl 18 Mart gününde anıyoruz. Bu kutlu zaferi anlatmak, herkesin hatırlamasını sağlamak için şairlerimiz nice şiir yazdı, nice öykü, roman kaleme alındı. Ömer Seyfettin de "Çanakkale'den Sonra" isimli hikâyesiyle, bu zaferin verdiği umut duygusunu en güzel şekilde anlatan yazarlardan biri oldu. Ömer Seyfettin'in hikâyesinde geçen bir bölüm şöyledir:

"Bu düzen, bu millet birdenbire nereden doğuvermişti, anlamıyordu. Çanakkale'de bir milyonluk düşman ordusu denize sürüldü, büyük zırhlılar battı. Onun ümitsizliği geçtikçe gözleri açılıyordu. Artık yaşayan bir milletin içinde olduğunu görüyordu. İşte ümidini kestiği bir grup sonunda bir millet oluyordu."

Gökçe ÖZDER

(Seyit Onbaşı 215 kg top mermisini taşıırken)

1. ETKİNLİK:

Yukarıdaki metinde anlamını bilmediğiniz kelimeleri, cümleden hareketle tahmin ediniz. Sözcüğü ve anlamını kelime defterinize yazınız. Kelimeyi anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

Sınıftaki tüm arkadaşlarınızla birlikte anlamını bilmediğiniz kelimelerle ilgili bir oyun oynamaya hazır mısınız? Bu metin ve diğer metinlerdeki anlamını yeni öğrendiğiniz kelimeleri öğretmeniniz tahtaya yazacaktır. Hepiniz sırayla tahtadan bir kelime seçip bu kelimeyi içerisinde bulunduracak bir cümle söyleyeceksiniz ve sözü sıradaki arkadaşınıza vereceksiniz. Sıra diğer

arkadaşınıza geçtiğinde o da tahtadan bir kelime seçip sizin cümlelerle bağlantılı yeni bir cümle kuracak. Bu şekilde sınıf olarak anlamını yeni öğrendiğiniz kelimeleri kullanarak ortak bir metin oluşturacaksınız. 😊

2. ETKİNLİK: Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

1. 1. Dünya Savaşı'nın en önemli cephesi neresidir?

2. Çanakkale Savaşı'nın kazanılması sayesinde gerçekleşen şey nedir?

3. 18 Mart tarihinin önemi nedir?

4. Çanakkale zaferinin unutulmaması için neler yapılmıştır?

5. Bu metni siz yazmış olsaydınız nasıl bir başlık koyardınız? Niçin?

6. Ömer Seyfettin'in hikâyesinde, milletimizin ön plana çıkan özelliği nedir?

3. ETKİNLİK: Aşağıdaki tabloda yer alan kelimelerin son harfleriyle uyumlu yeni kelimeler bulunuz. Bulduğunuz kelimeleri, yazacağınız 1 kıtalık şiirin sonlarına yerleştiriniz. Örneğin:

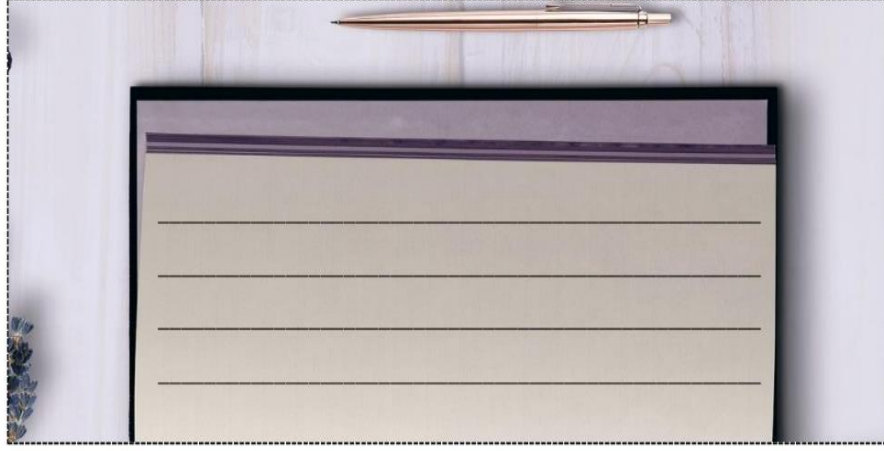
Sonunda	Anadolu'nda, yolunda
---------	----------------------

Bu ıssız, gölgesiz yolun **sonunda**
Gördüğün bu tümsek **Anadolu'nda**,
İstiklal uğrunda, namus **yolunda**
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

Emek	
Zafer	
Millet	

*Yazacağınız 1 dörtlük için istediğiniz kelimeyi ve ona uyumlu olarak getirdiğiniz kelimeleri kullanabilirsiniz.

4. ETKİNLİK: Okuduğunuz metinle ilgili arkadaşlarınıza sormak için bir soru yazınız.

5. ETKİNLİK: Okuduğunuz metinden alınmış aşağıdaki kelimelerde hangi hâl ekleri (yalın, belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma, ilgi) yer almaktadır? Siz de bu kelimeleri anlamına uygun biçimde cümle içerisinde kullanınız.

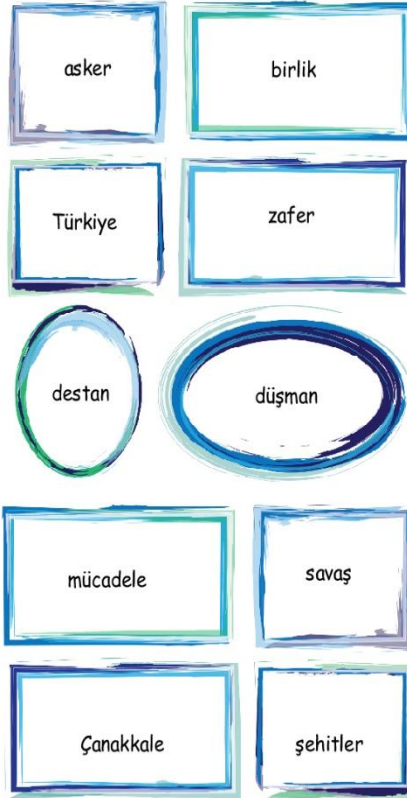
Kelime	Aldığı Ek	Benim Cümlem
Denize		
Devletin		
Çanakkale'den		
Gününde		

6. ETKİNLİK: Aşağıdaki kelime havuzundan yararlanarak okuduğunuz metin ve EBA'da izlediğiniz belgeselden yola çıkarak Mustafa Kemâl Atatürk ve Çanakkale konulu bir konuşma yapınız. Konuşmanızı 1 dakika ile sınırlandırınız.

Konuşmanızı aşağıdaki plan doğrultusunda hazırlayarak arkadaşlarınıza sununuz

KELİME HAVUZU

1. Kelimeleri anlamına uygun olarak kullandım.
2. Herkes beni rahatlıkla duyabildi.
3. Gereksiz el kol hareketi yapmadım.
4. Konuşmamda gereksiz tekrarlar yapmadım.
5. Konuşmamı zamanında tamamladım.

7. ETKİNLİK:

Aşağıda verilen görseli inceleyiniz. Size ayrılan yere okulunuzda düzenleyeceğiniz "Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Programı" için bir el ilanı tasarlayınız. Tasarlayacağınız el ilanında şiirlerden ve sözlerden yararlanabilirsiniz.

T.C.
Adana Valiliği
Aile ve Sosyal
Politikalar
Bakanlığı

Adana Valiliğimizin düzenlemiş olduğu
Şehitleri Anma Günü 100. Yıl Dönümü kahvaltı programında
sizleri de aramızda görmekten onur duyuyorum.

Mustafa BÜYÜK
Adana Valisi

Mart

Şehitleri Anma Günü ve
Çanakkale Deniz Zaferi'nin 100. Yıl Dönümü

*Çurulmuş tertemiz alından, uzanmış yatıyor,
'Bir bilal ugruna ya Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Çokten ecdad inerek öpse o pak alını değer.*

Mehmet Akif ERSOY

Tarih : 15 Mart 2015 Pazar
Saat : 10.30
Yer : Özden Park Restaurant (Kışla Mh. Mithat Özhan Biv.
DSİ Makine İkmal girişi karşısı Yüreğir/ADANA)

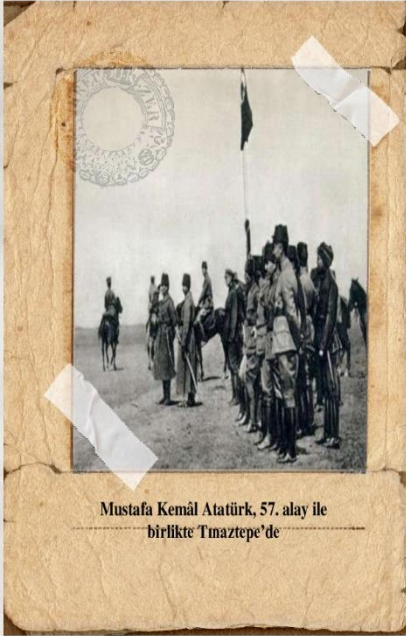
EK 7: Baba Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yan tarafta İstiklâl Madalyası yer almaktadır. İstiklâl kelimesinin anlamını sözlükten öğreniniz. İstiklâl madalyasının üzerindeki şekilleri inceleyiniz ve yorumlayınız. Tüm bunlardan hareketle bu madalyanın kimlere verilmiş olabileceğini tahmin ediniz.

Aşağıda "Baba" dinleme metninin bazı kısımları verilmiş, bazı kısımları ise boş bırakılmıştır. Metni dikkatle takip ediniz ve boşlukları dinleme esnasında doldurunuz.

Mustafa Kemâl Atatürk, 57. alay ile
birlikte Tınaztepe'de

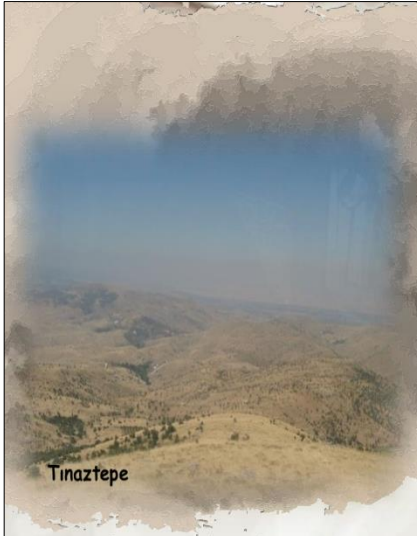
BABA

Yunan, 1912 savaşında birbirinden birkaç ilimizi kolayca ele geçirdikten sonra bu kez İzmir'e, Batı Anadolu'ya, dolayısıyla bütün yurdumuza göz dikmişti. Kendi ülkesinden Batı Anadolu'ya askeri ile birlikte muhacir sürüleri de gönderiyordu. Kara zulmün, yarattığı faciaları, kelimelere sığdırmak güç! (...)

Düşman, özellikle Eskişehir-Afyon hattına önem vermiş ve hattı, asker deyimi, o kadar mükemmel tahkim etmiş ki mevzilerinin müdafaa değerini tetkik eden Genel Kurmay Heyeti,

"Eğer Türkler, bu mevzileri dört beş ayda elde edebilirlerse bir günde düşürdüklerini iddia etmeye hak kazanırlar." hükmünü vermişti. Oysa Büyük Taarruz'un muzaffer Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sakarya Meydan Savaşı'nı anlatırken bu

mevziler için şöyle diyordu: "Fakat Türklerle, bu mevzileri düşürmek için üç dört ay değil, bir gün de değil, yalnız birkaç saat kâfi gelmiştir. Saat 06.00'da Tınaztepe'ye hücum vaziyetinde, hücum yaklaşmış bulunan piyadelerimiz, önündeki tel örgüleri kesmeye ve ortadan kaldırmaya lüzum görmeyerek ayağını kaldırdı ve tel örgüden bacağına aşırarak atladı. Ve orada bulunan düşman neferlerini süngüleriyle tamamen tepeledikten sonra Tınaztepe'yi Ve ben, bu manzarayı seyrederken bir suale cevap vermeyi hatırladım. 'Bu tel örgüleri nasıl geçebilirsiniz?' diyorlardı, oradakilere dedim ki : 'İşte

Tınaztepe

böyle, ayağını kaldırır ve geçerler.' İşte 1922 yılının 26 Ağustos sabahı, Tınaztepe böyle ele geçirildi... Ancak Yunan, son derece

iyi hazırlanmıştı. Yakın takviye derhal birinci hatta geçirdi, Afyon'dan ve Bal Mahmut üzerinden dahi birtakım takviye birlikleri getirtti. Şimdi, Tınaztepe mevzilerine, düşman askeri, cephanesi, otomobil ile çekilen toplar... Büyük bir güç yığılıyordu... 26 Ağustos akşamüzeri, düşman tekrar tepeye hâkim oldu. Orada tek soluk, tek güç; düşmanın ateş çemberi içinde kalmış, bir alay: Alay! Bu soluk, bir umut olabilir mi?

Komutan: Yüzbaşı! Durum raporu!..

Yüzbaşı: Komutanım, tahminen alayımızın dörtte üçü şehit. Arif Yüzbaşı da şehitler arasında, taburun ise büyük bir kısmı yaralı. Benimkinin... Oğullarımın yarısı gitti. Vatan sağ olsun.

Komutan: Başın sağ olsun, başımız sağ olsun Yüzbaşı. Vatan sağ olacak elbet, olması gerek! Şu nazik durumda hattı hareketimizi o kadar iyi ayarlamalıyız ki düşmana verirken Tınaztepe'yi tekrar bizim kılmalıyız. Anlatabiliyor muyum Yüzbaşı, canınızın pahası, bu tepedir?

Yüzbaşı: Anlıyorum Komutanım.

Komutan: Şehitler katına ulaşmak nasipse baş üzere, can üzere! Ancak Tınaztepe şehit olmamalı Yüzbaşı... O, gazi olarak Gazi Paşa'mızın yeni kuvvetlerine, yine önemli bir mevzi olarak hizmet edecek.

Yüzbaşı: Tınaztepe'yi kurtarırsak düşmanın maneviyatına büyük bir darbe indirmiş oluruz, kendisini kolay toparlayamaz.

Komutan: Buna karşılık bizimkilerin manevi gücü o kadar yükselir ki Erkmen Tepe de ele geçerse düşmanı kuzeybatıya sürmek iş değil. Bu suretle Kalecik Sivrisi'nde bize kadar büyük bir gedik açılmış olur. Türk de buradan akar, akar Yüzbaşı.

Yüzbaşı: (Heyecanlı) Gayri düşman müstahkem mevkillerinde tutunamaz, önümüze kattığımız gibi...

Komutan: Yüzbaşı! Hedef Afyon, ondan sonra da İzmir olacaktır, bu muhakkak. Ancak biz... Anlıyor musun, biz belki bu hedeflere ulaşamayız? şimdilik Afyon'a giden yolu açmak, Tınaztepe'yi yeniden ele geçirmektir.

Yüzbaşı: Evet Komutanım, canımızın pahası Tınaztepe'dir.

Komutan: Eminim Kocatepe'deki Mustafa Kemal Paşa'nın, Fevzi Paşa'nın yürekleri şimdi, burada, bizimle atmaktadır. Onların umudu, bu 57. Alaydır Yüzbaşı, şüphesizdir.

Yüzbaşı: O atan yüreği, kendi duyuyorum Komutanım.

Yüzbaşı Reşat Çiğiltepe

Komutan: İşte bunun için güçlüyüz Yüzbaşım, çok güçlü! (Düşünceli) Alayımızın dörtte üçü şehit, geri kalanların da pek çoğu yaralı... Cephane durumumuz?

Yüzbaşı: Maalesef...

Komutan: (Sözünü keser.) Zaten cephaneye ihtiyacımız yok Yüzbaşı, süngü hücumuna kalkacağız.

Yüzbaşı: Tek çıkar yol.

Komutan: Tek çıkar yol... Yegâne çare ve emin çare. Yüzbaşı?

Yüzbaşı: Emredersiniz Komutanım.

Komutan: Bütün kuvvetler yamacın sağ kanadında toplansın. Sol ve arka cephanelere birer küçük birlik yerleştir. Ramazan Çavuş sağ cenaha, Mehmet Çavuş sol cenaha komuta etsinler. Görevleri, eldeki cephaneyi mümkün olduğu kadar idareli kullanarak düşmanı şaşırtmak, onlara asıl yerimizi belli etmemek! Güneş battıktan sonra süngü hücumuna geçeceğiz.

Yüzbaşı: Emredersiniz Komutanım.

Komutan: Sen bir şey söylemedin binbaşı?

Binbaşı: Emirlerinizi dikkatle takip ettim efendim, en kararı vermiş bulunuyorsunuz.

Komutan: Yüzbaşım! Şimdi derhal düşmana oyalama ateşi yapacak birlikleri yerleştir. Asıl kuvvetlerimiz, yamacın sağ cenahına, anlaşıldı değil mi?

Emine İŞINSU

(Kısaltılmıştır.)

1. ETKİNLİK

Dinleme esnasında boş bırakılıp sizin doldurduğunuz kelimeleri aşağıdaki tabloda sırasıyla yazınız. Bu kelimeler arasında anlamını bilmediğiniz kelimeler varsa cümleden hareketle tahmin ediniz. Yukarıdaki metinde geçen anlamını bilmediğiniz diğer kelimeleri de bulunuz. Öğrendiğiniz yeni kelimeleri sözlük defterinize yazıp anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

1.	9.
2.	10.
3.	11.
4.	12.
5.	13.
6.	14.
7.	15.
8.	16.

2. ETKİNLİK

A. Metinde yer alan kişiler kimlerdir? Bu kişilerin belirgin özellikleri nelerdir?

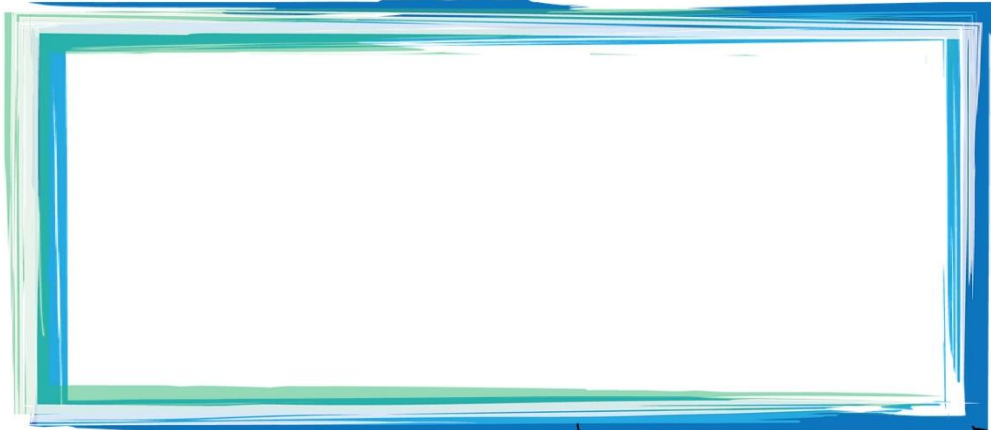

B. Metindeki yer adlarını yazınız. Olayın asıl gerçekleştiği yer neresidir?

3. ETKİNLİK

Dinleme metninden anladıklarınızı kendi cümlelerinizle özetleyiniz. Özette sonra aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4. ETKİNLİK

Metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Tınaztepe hangi tarihte ele geçirilmiştir?

2. Düşman özellikle hangi hatta önem vermiştir?

3. Metnin başlığının Baba olmasının nedeni nedir?

4. Türkiye'nin hangi ülkeyle savaşı anlatılmaktadır?

5. ETKİNLİK

Dinlediğiniz metin için başka bir başlık konulmak istenseydi bu ne olabilirdi?

6. ETKİNLİK

Aşağıda, Millî Mücadele Dönemi'nin başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere önemli isimleri ve kendilerini kısaca tanıtan ifadeler yer almaktadır. Bu isimlerden birini seçip gelecek derste canlandırmak için hazırlanınız. Canlandırma esnasında yüz ifadenizi, sesinizi, dış görünüşünüzü seçtiğiniz kahramana göre ayarlayınız.

Benim adım Hasan Tahsin. Yunan ordularının İzmir'i işgali sırasında Kurtuluş Savaşı'nın ilk kurşununu düşmana ben sıktım ve attığım yerde de şehit oldum.

Ben Onbaşı Nezahat. Annem veremden öldüğü için 9 yaşından itibaren babamla birlikte savaflara katıldım. Birçok savaşta göstermiş olduğum kahramanlıklardan dolayı 70. alayın simgesi oldum.

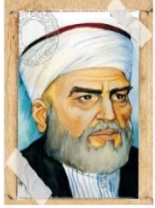
Ben Gördesli Makbule. Yunanlılarla yapılan çatışmada silah arkadaşlarımı korumak için şehit oldum. Henüz 20 yaşındaydım.

Benim adım Fevzi Çakmak. Balkan ve 1. Dünya Savaşı'nda görev yaptım. Vatanımı düşmanlardan korumak için çok önemli görevler aldım. Bu hizmetlerimden dolayı Mareşallik rütbesi aldım.

Benim adım Kazım Karabekir. Ben de Balkan ve 1. Dünya Savaşı'na katıldım. Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal'le birlikte hareket ettim. TBMM kararı ile Doğu cephesi komutanı olarak görevlendirildim. Ermenileri geri çekilmek zorunda bıraktım. Kars Ardahan çevresinin kurtarılmasını sağladım.

Ben Sütçü İmam. Geçimimi süt satarak sağladığım için bana sütçü diyorlar. Maraş'taki direnişi ben başlattım. Ben ve benim gibi vatanseverler sayesinde Fransız ve Ermeniler Maraş'tan çekilmek zorunda kaldı. Bu sayede Maraş, Kahramanmaraş oldu.

Ben Şerife Bacı. Bebeğim ile Kastamonu İnebolu'dan Ankara'ya mermi taşıdım. Karın bastırıldığı bir gün bebeğimi mermilerin arasına koyarak üstünü örttüm. O sırada benimle birlikte olanları kaybettim ve tek kalınca düşmanla karşılaştım ve şehit oldum. Düşmanlar bebeğimi fark etmemişti. Daha sonradan bizim askerimiz bulup onu kurtarmıştı.

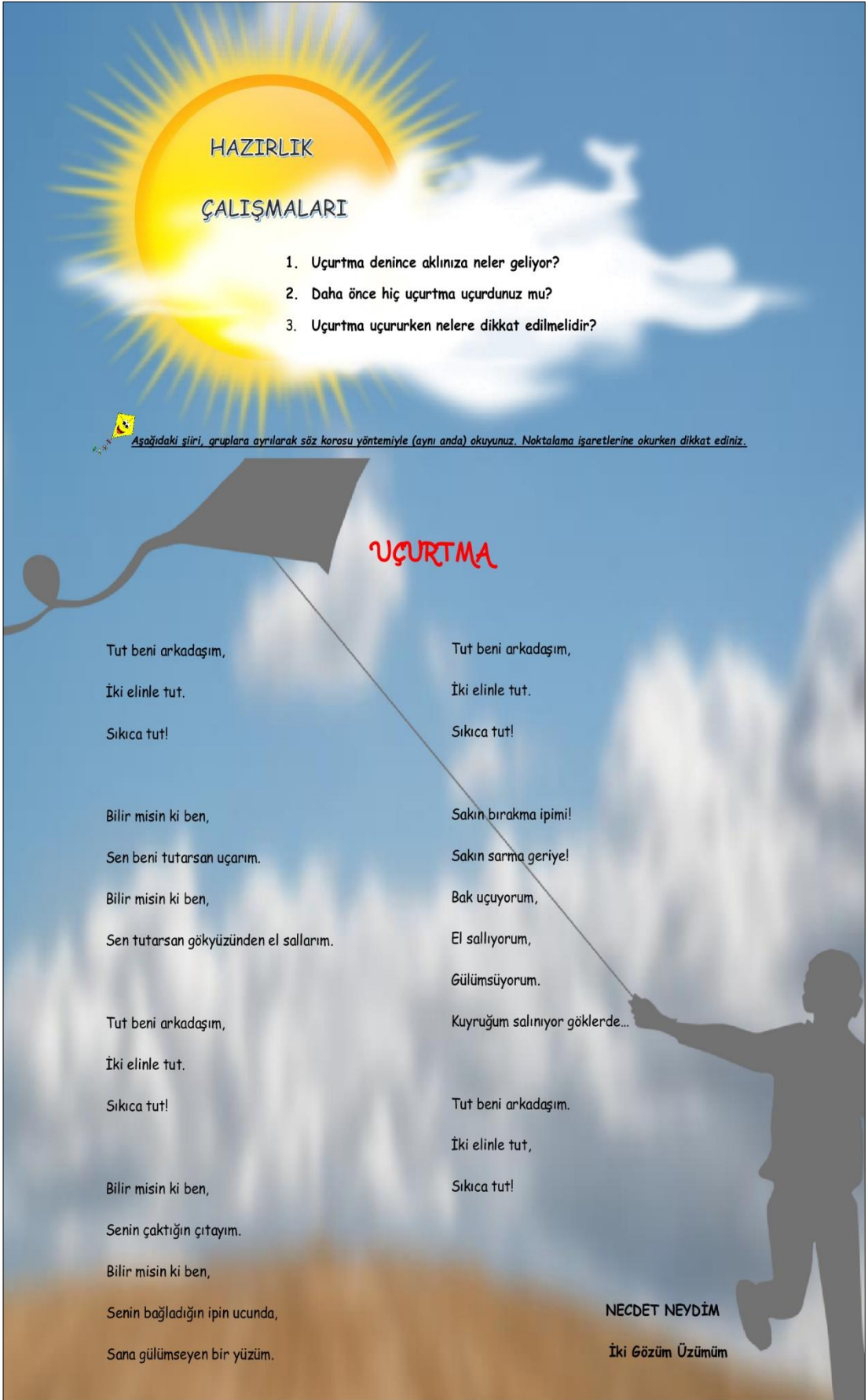

Ben Gazi Mareşal Mustafa Kemâl Atatürk. 1. Dünya Savaşı başta olmak üzere birçok savaşa katıldım. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele Dönemi'ni başlattım. Türk halkının çağrılarına cevap vermesi sonucu Türk komutan ve askerleriyle birlikte vatanımızı korumak ve kurtarmak için elimizden gelen her şeyi yaptık. Sonucunda başarılı olduk ve Türkiye Cumhuriyetini kurduk. Milletimizin diğer ulusların seviyesine çıkabilmesi için kısa süre içerisinde birçok yenilik gerçekleştirdim.

7. ETKİNLİK

Baba metninin devamında neler olmuş olabilir? Tahminlerinizi metnin türüne bağlı kalarak defterinize yazınız.

EK 8: Uçurtma Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK
ÇALIŞMALARI

1. Uçurtma denince aklınıza neler geliyor?
2. Daha önce hiç uçurtma uçurdunuz mu?
3. Uçurtma uçururken nelere dikkat edilmelidir?

 Aşağıdaki şiiri, gruplara ayrılarak söz korosu yöntemiyle (aynı anda) okuyunuz. Noktalama işaretlerine okurken dikkat ediniz.

UÇURTMA

Tut beni arkadaşım,
İki elinle tut.
Sıkıca tut!

Bilir misin ki ben,
Sen beni tutarsan uçarım.
Bilir misin ki ben,
Sen tutarsan gökyüzünden el sallarım.

Tut beni arkadaşım,
İki elinle tut.
Sıkıca tut!

Bilir misin ki ben,
Senin çaktığın çıtayım.
Bilir misin ki ben,
Senin bağladığın ipin ucunda,
Sana gülümseyen bir yüzüm.

Tut beni arkadaşım,
İki elinle tut.
Sıkıca tut!

Sakın bırakma ipimi!
Sakın sarma geriye!
Bak uçuyorum,
El sallıyorum,
Gülümsüyorum.
Kuyruğum salınıyor göklerde...

Tut beni arkadaşım.
İki elinle tut,
Sıkıca tut!

NECDET NEYDİM
İki Gözüm Üzümüm

1. ETKİNLİK

Anlamını bilmediğiniz kelimeleri bulunduğu cümleden hareketle tahmin ediniz. Kelimelerin anlamlarını Türkçe sözlükten kontrol ediniz. Anlamını yeni öğrendiğiniz kelimeleri kelime defterinize yazınız, anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK

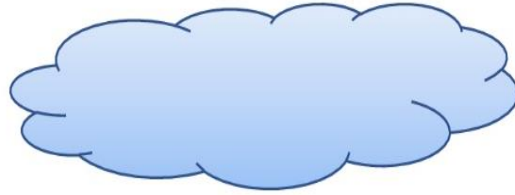
Şiirde ne anlatılmaktadır?

Şiiri okuduğunuzda neler hissettiniz? En çok hissettiğiniz duygu ne oldu?

Yukarıda cevaplandığınız 1. soru şiirin konusunu, 2. soru ise ana duygusunu vermektedir.

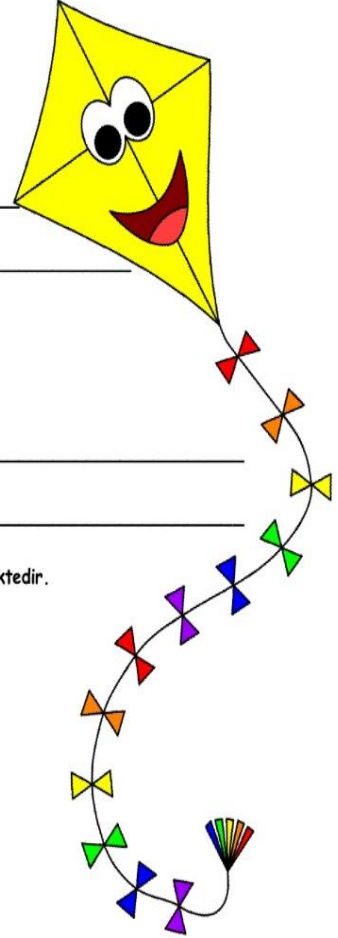
3. ETKİNLİK

Aşağıya okuduğunuz metnin içeriğine uygun başlık yazınız.

4. ETKİNLİK

1. Metinde "arkadaşım" diye seslenen nedir/kimdir?

2. Uçurtma, çocuktan neden kendisini sıkıca tutmasını istemektedir?

3. Çocuk uçurtmayı tuttuğu zaman uçurtma neler yapacaktır?

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki haber metinlerini okuduktan sonra altlarında yer alan soruları cevaplandırınız.

Mardin Müzesi Uçurtma Festivali

Mardin Müzesi Müdürlüğü tarafından 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında düzenlenen uçurtma festivali renkli görüntülere sahne oldu. Yaklaşık 2000 kişinin katıldığı festivalde hem çocuklar hem de Mardinliler bayram tadında bir hafta sonu geçirdi. (...) 22-24 Nisan tarihleri arasında üç gün süren festivalin ilk iki günü Eski Mardin’de “Damda Uçurtma Keyfi” ile başladı. Damlarını festivale açan yaklaşık 100 aile kapılarını da gün boyu ziyaretçilere açık tuttu. Damlara dolan çocukların uçurtmaları Mardin Kalesi’nin etrafında rengârenk bir görüntü oluşturdu. (...)

www.kulturvarliklari.gov.tr

Yeşilyurt'ta; Uçurtma Şenliği

Yeşilyurt Belediyesi tarafından bu yıl 5'incisi düzenlenen 'Sokak Oyunları ve Uçurtma Şenlikleri'nin açılışı gerçekleştirildi. Sokak oyunlarının yaşatılmasına ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla tertip edilen ve “Yeşilyurtluyum Mutluyum” sloganına en uygun etkinlikler arasında yer alan

5'inci Sokak Oyunları ve Uçurtma Şenliklerinde her yaştan vatandaş keyifli vakit geçirdi. Yakınca Mahallesi, Yakıncent Caddesinde düzenlenen şenlikte palyaço gösterileri, topaç çevirme, ip atlama ve uçurtma başta olmak üzere farklı aktiviteler düzenlendi. Yoğun ilgi altında gerçekleşen ve renkli görüntülerin hâkim olduğu şenliğe aileleriyle birlikte katılan çocuklar ip atladı, uçurtma uçurdu.

www.hurriyet.com.tr

1. Haber metinlerinden yola çıkarak uçurtma şenliklerinin yapılma nedeni nedir?

Birinci Haber Metni:

İkinci Haber Metni:

2. Yeşilyurt Belediyesi tarafından düzenlenen uçurtma şenliğinde oynanan diğer çocuk oyunları nelerdir?

3. Hangi haber metninde uçurtma şenliği yapılmasının amacı belirtilmiştir? Amacını da aşağıda yer alan bölüme yazınız.

6. ETKİNLİK:

a. Aşağıdaki cümleleri koyu yazılmış ifadelere dikkat ederek okuyunuz.

Hava güneşliydi **ama** bir anda yağmur yağmaya başladı.

Birazdan ders başlayacak **fakat** hâlâ zil çalmadı.

Teknoloji hayatımızı kolaylaştırmıştır. **Bununla birlikte** fazla kullanılmaması gerekmektedir.

Birçok oyundan hoşlanırım. **Ancak** dokuztaş oyunların arasında en sevdiğimdir.

Çok yorgundu **buna rağmen** kitap almak için benimle birlikte Pendik'e kadar geldi.

Koyu yazılmış ifadeleri cümleden çıkardığımızda cümlede bir değişiklik olur mu? Sizce kalın yazılmış ifadeler cümleye nasıl bir anlam katmışlardır?

Yazılı ve sözlü ifadelerimizde bir düşünceden başka bir düşünceye geçiş yaparken, olumlu ve olumsuz anlam bildiren cümleleri, paragrafları birbirine bağlarken çeşitli ifadeler kullanırız. Ama, fakat, ancak, bununla birlikte, buna rağmen gibi ifadeler bir metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadeleridir. Yukarıdaki cümlelerde de bu ifadeler geçiş ve bağlantı oluşturmuştur.

b. Siz de noktalı yerlere, verilen geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanarak cümleler ya da paragraflar yazınız.

- _____ ama _____
- _____ fakat _____
- _____ ancak _____
- _____ bununla birlikte _____
- _____ buna rağmen _____

7. ETKİNLİK

Büyüklerinize, çocukluklarında hangi oyunları oynadıklarını, uçurtma uçurup uçurmadıklarını sorunuz. Onların anlattıklarını dikkatli şekilde dinleyip not alınız. Konuşmanızı yaparken tuttuğunuz notlardan yararlanabilirsiniz. Konuşmanızda yüz, el ve kol hareketlerini kullanmaya dikkat ediniz.

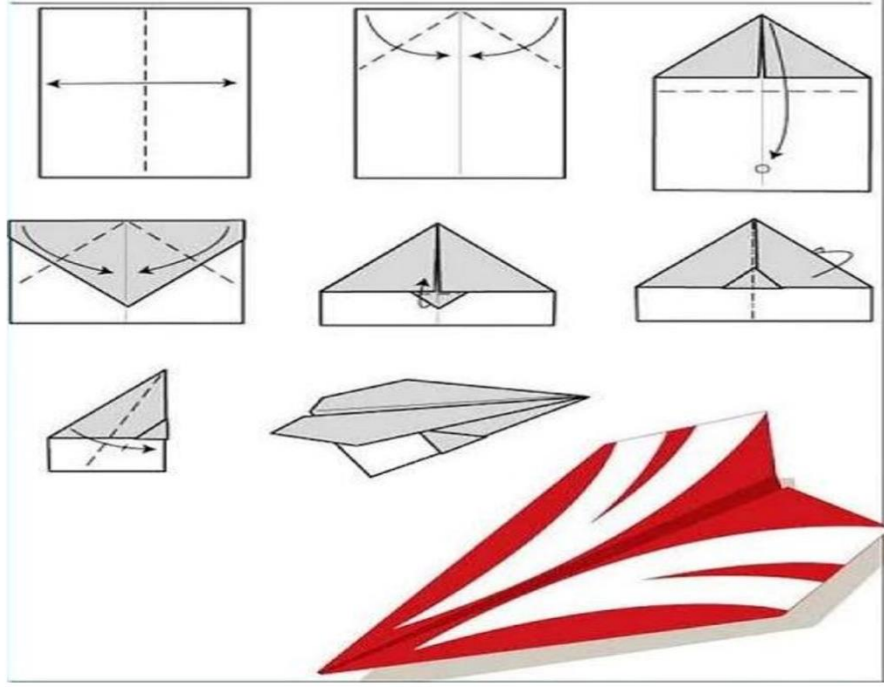
Konuşmanız sırasında "ama, buna rağmen ve bununla birlikte" gibi geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanırken diğer arkadaşlarınız o esnada el çırpacaklardır. Bu sebeple bu ifadeleri kullanmaya özen gösteriniz. 🗣️

8. ETKİNLİK

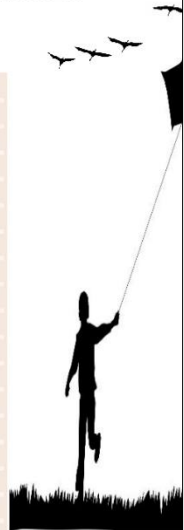
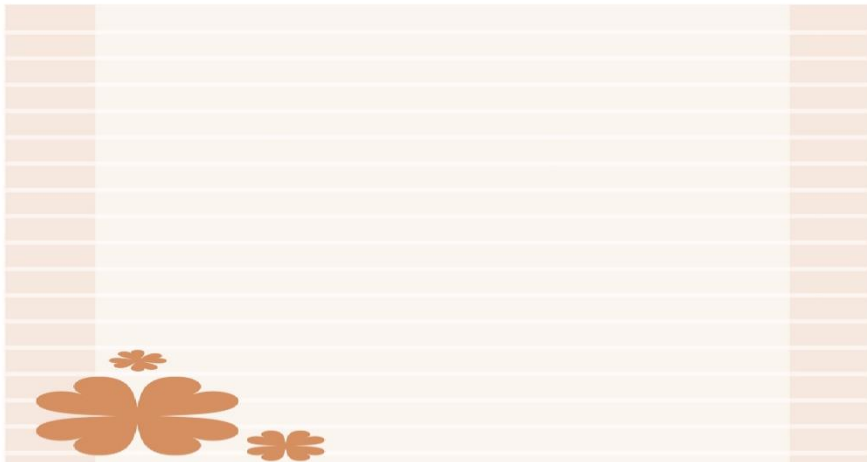

Kâğıttan uçurtma yapmaya hazır mısınız? İhtiyacımız olan şeyler: Atık kâğıt, makas, uzun ip, boya kalemleri. İlk olarak "Kâğıttan uçurtma nasıl yapılır?" adlı videoyu izleyelim. Ardından aşağıdaki görselden de yararlanarak uçurtmanızı aşama aşama yapalım. Unutmayın aşağıdaki görselde uçurtmanın en son aşamaları verilmemiştir. Bu nedenle videoyu çok dikkatli seyrediniz. Uçurtmanızı yaptıktan sonra teneffüste uçurmaya ne dersiniz?

9. ETKİNLİK

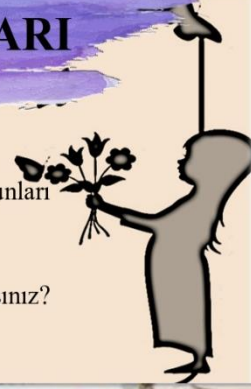
Bu etkinliğe geldiğinize göre uçurtmanızı tamamladınız demektir. O halde şimdi daha önce hiç uçurtma yapmamış olan bir arkadaşınıza, uçurtmanızı nasıl yaptığınızı **sırasıyla** anlatma vakti! Unutma, onun da uçurtmasını güzel ve doğru şekilde yapabilmesi için senin anlatımın çok önemli.

EK 9: Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bildiğiniz çocuk oyunları hangileridir?
2. Severek oynadığınız sokak oyunları nelerdir? Neden bu oyunları oynamayı seviyorsunuz?
3. Oyun oynarken size ait bir eşyayı diğerleriyle paylaşır mısınız? Daha önce nelerinizi paylaştınız?

"İsim-Şehir" oyunu en az iki oyuncuyla oynanır. Oyuna başlamadan önce isim, şehir, eşya, bitki ve hayvan türleri gibi konu başlıkları belirlenir. Oyuncular, alfabeden bir harf seçer ve tüm konu başlıklarına seçilen harfle başlayan cevaplar vermeye çalışır. Bu oyun, çocukların bir konuya odaklanma alışkanlığını geliştirmeyi, akıl yürütme ve mantığını etkili bir şekilde kullanmayı öğretir. Zihinsel gelişimine katkı sağlar.

1. ETKİNLİK

Yukarıdaki metinde yer alan anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bu kelimelerin anlamlarını cümleden hareketle tahmin ediniz ve sözlükten doğruluğunu kontrol ediniz. Yeni öğrendiğiniz kelimeleri, kelime defterinize yazınız; anlamlarına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK

Deyimler anlatımı güzelleştirir ve anlatıma zenginlik katar. En az iki kelimededen oluşurlar. Gerçek anlamda kullanılmazlar.

Burnunun dikine gitmek ifadesi karikatürdeki gibi olabilir mi sizce?

Bu deyim anlamı; kimsenin sözünü dinlememek, verilen öğütleri umursamayıp kendi bildiği gibi davranmaktır.

Örnek: *Burnunun dikine gitmeseydi* başına bunlar gelmezdi.

Aşağıda yer alan deyimlerin anlamlarını, bulunduğu cümleden hareketle tahmin ediniz. Size verilen iki seçenektan hangisi doğruysa onu işaretleyiniz.

Arkadaşımı can kulağıyla dinliyor, onun sorunlarını çözmeye çalışıyordu.

Can kulağıyla dinlemek: () Çok dikkatli şekilde dinlemek. () Umursamadan dinlemek.

O kadar mutluydu ki içi içine sığmıyor, herkesle bu güzel haberi paylaşmak istiyordu.

İçi içine sığmamak: () Hoşuna gitmek. () Çok sevinmek.

Yalan söylediği için arkadaşlarının gözünden düştü.

Gözden düşmek: () Kendisine değer verenlerin sevgisini kaybetmek. () Üzülme.

5

- Metinde hangi oyun anlatılmaktadır? Buna göre metnin konusunu belirleyiniz.

- Siz de arkadaşlarınızla bu gibi oyunlar oynarken bir şeyler öğreniyor ve mutlu oluyor musunuz?

1. Çocuklar niçin alfabeyi sayıyorlar?

2. Çocuklar aynı cevabı verdikleri zaman kaç puan alıyorlar?

3. Oyunun galibi kimdir ve kaç puan almıştır?

4. İsim Şehir oyunu en az kaç kişiyle oynanır, metne göre bu oyun çocuklara neler öğretir?

Şimdi sıra sizde! 😊 Okuduğunuz metinle ilgili iki soru yazınız ve bu sorularınızı arkadaşlarınıza sorunuz.

1. Sorum:

2. Sorum:

6. ETKİNLİK

Bir kişinin yaşayıp unutamadığı bazı olayları, daha sonra anlattığı yazı türüne anı veya hatıra denir. Aşağıda yer alan metinlerden hangisi bir andan alınmış olabilir, işaretleyiniz. Neden o metni seçtiğinizi açıklayınız.

Günlerden bir gün Keloğlan, bu sokak benim, şu sokak senin dolaşırken iki taş arasında on para bulur. Ama ne alsam, ne alsam diye düşünüp durur: “Üzüm alsam çöpü çıkar. Erik alsam çekirdeği çıkar. Et alsam hani ocak? Ot alsam hani bıçak? En iyisi leblebi alırım yerim, artanını anama götürür, veririm.” der, leblebiyi alır yola çıkar. Yine şura senin, bura benim derken varır bir kuyu başına...

Eflatun Cem Güney

Yaşlı fakat kurnaz bir tilki,
Feleğin çemberinden geçmiş, çok şey görmüştü.

Her hâlden belliydi tilkiliği;

Sonunda o da bir tuzağa düştü.

Ama kaçtı oradan da kurtularak.

Yalnız, kuyruğunu bırakmıştı borç olarak.

Pek üzülyordu kuyruğu kaptırduğuna.

(...)

Orhan Veli Kanık

Bir sabah her zamanki çamın altına vardım ki bir köylü kadın, üç yarı çıplak çocuk, garip birtakım taşlar, tahtalar, saclarla bir şeyler yaparlar. Bu, her yanından rüzgâr giren bir evdi. Mustafa'nın yanında yeşil kıyafetli bir kadın vardı.

— Aslan Mustafa, dedim. Su buldun mu su?

— Deniz kıyısında eski bir kuyu vardı. Tuzlu bir parça ama idare edeceğiz. Şuraya bir sarnıç kazabilsem...

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde çoğul ekinin eklendiği cümlelere hangi anlamları kattığını eşleştirme yaparak gösteriniz.

1 Canım arkadaşım, seni **dünyalar** kadar seviyorum.

2 Kitabı kazanan çocuk on **yaşlarındaydı**.

3 **Merveler** Üsküdar'da oturuyor.

Yaklaşıklık

Aile, grup

Alay

Abartma

7

- Hakkında bilgi topladığınız çocuk oyunlarını okul bahçesinde oynayarak anlatmaya ne dersiniz? (25) Oyunu tanıtırken gerekli olan malzemeler (mendil, top, taş, tebeşir vb.) varsa yanınızda bulundurunuz ve öncelikle oyunun adını, gerekli malzemelerini, oyuncu sayısını, kurallarını anlatınız; ardından seçtiğiniz arkadaşlarınızla oyunu oynayınız.
- Arkadaşlarınıza tanıttığınız oyunu aşağıda yer alan bölüme yazınız.

Oyunun Adı:

Gerekli Malzemeler (Varsa):

Oyuncu Sayısı:

Oyunun Kuralları:

Oyunun Oynanışı:

EK 10: İnternet Bağımlılığı Metni ve Etkinlikleri

1. Bilgisayar oyunları oynamayı sever misiniz? Hangi oyunları oynamayı seviyorsunuz? Niçin?
 2. Bilgisayar oyunlarını mı, sokak oyunlarını mı tercih ediyorsunuz? Hangisinin daha öğretici ve eğlenceli olduğunu düşünüyorsunuz?
 3. Sizce bilgisayar oyunlarının çocuklara zararları ve yararları var mıdır? Bunlar nelerdir?
- Şiiri, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ederek uygun hızda ve sesli okuyunuz.

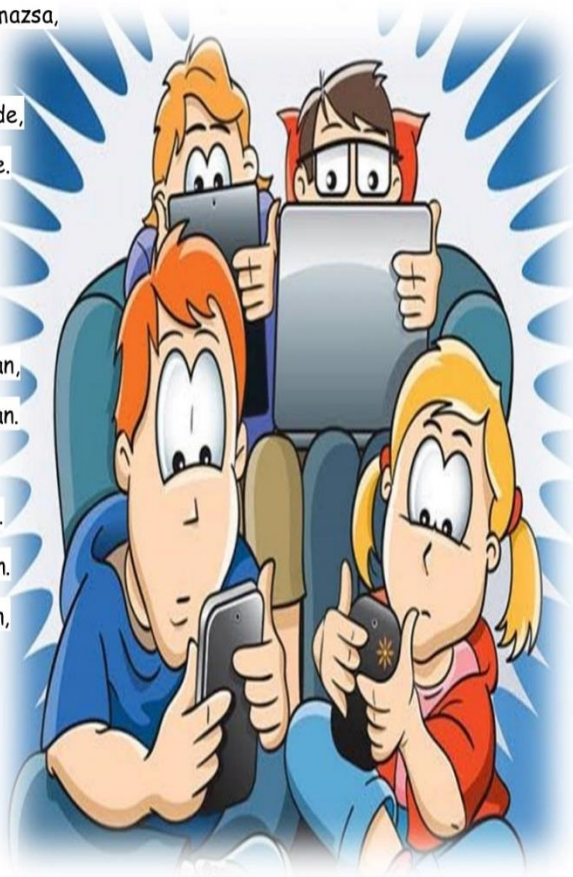
İNTERNET BAĞIMLILIĞI

İnternet, zarar vermez yanlış kullanılmazsa,
Eğitim hususunda bilgi alınamazsa.
İnternet hep emrinde kendini bildiğinde,
Doğrulardan sapmadan ilmi edindiğinde.

Belki günde bir saat, belki de iki saat
Sınırlı bakılması oluşturmaz kabahat.
Elinde gece gündüz tuşları tıklattıktan,
Vaktin boşa geçiyor bağımlı yaşamaktan.

Tüm gece sabahladın, uykunu alamadın.
Lüzumsuz boş şeylerle işlerini aksattın.
Bilişim şarttır fakat ölçü tutturmalısın,
İp, senin elindedir; bağımlı olma sakın!

Mehmet Tefik TEMİZTÜRK

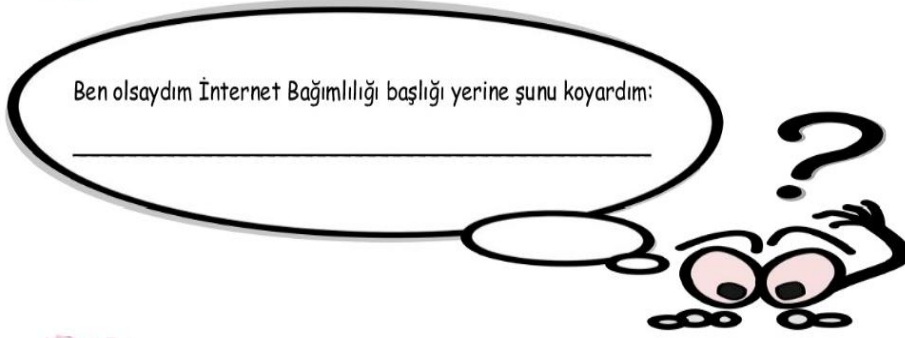
1. ETKİNLİK

Yukarıdaki şiirde yer alan anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bu kelimelerin anlamlarını mısradan hareketle tahmin ediniz ve sözlükten doğruluğunu kontrol ediniz. Yeni öğrendiğiniz kelimeleri, kelime defterinize yazınız; anlamlarına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Ben olsaydım İnternet Bağımlılığı başlığı yerine şunu koyardım:

3. ETKİNLİK

Şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şiirde internetin insanlara her zaman zarar vermeyeceği ifade edilmiştir. Şiire göre interneti nasıl kullanırsak bizlere zarar vermez?

2. Çocuğun uykusunu alamamasının sebebi nedir?

3. Şiire göre en fazla kaç saat bilgisayara bakılırsa zararlı olmayacağı söylenmektedir?

4. Siz bilgisayarda ne kadar zaman geçiriyorsunuz? Geçirdiğiniz zamanın size bir şeyler kazandırdığını düşünüyor musunuz?

5. Şiirde asıl anlatılmak istenen şey nedir? Siz şairin düşüncelerine katılıyor musunuz?

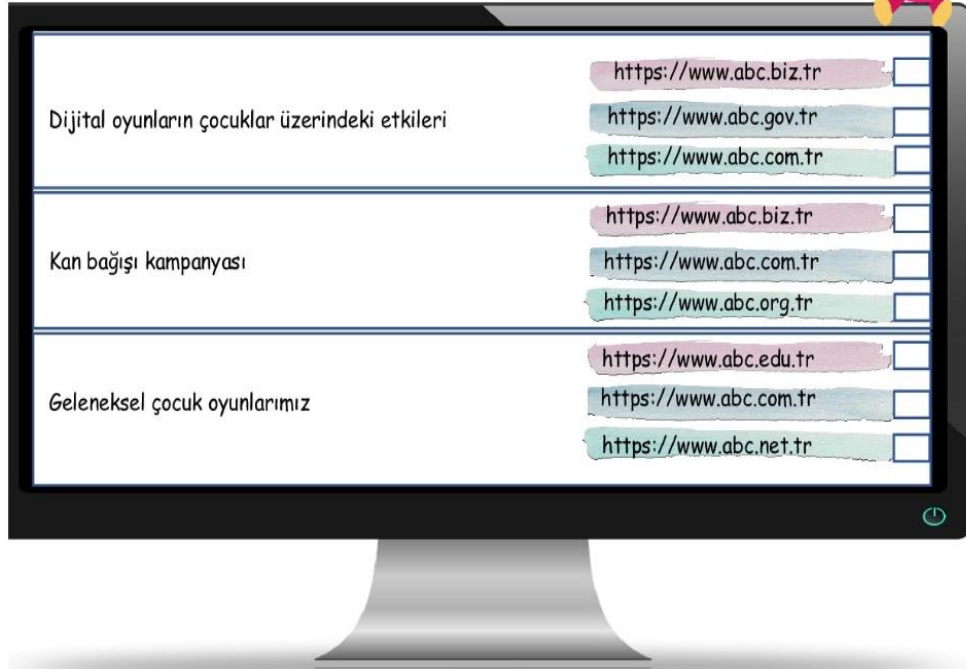

4. ETKİNLİK

Günlük hayatınızda sıkça karşılaştığınız internet uzantılarıyla ilgili aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Alan Adı	İngilizce Açılımı	Kullanımı
com	Commercial	Ticari amaçlı kurulan internet sayfalarının uzantısıdır.
edu	Education	Üniversitelerin internet sayfaları için kullanılan uzantıdır.
gov	Government	Devlet kurum ve kuruluşlarının internet sayfaları için kullanılan uzantıdır.
org	Organization	Vakıf, dernek, sivil toplum örgütü vb. kuruluşların internet uzantısıdır.

* Tabloda verilen bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki konularda hangi kaynakların diğerlerinden daha güvenilir olduğunu kutucukları işaretleyerek belirleyiniz.

Dijital oyunların çocuklar üzerindeki etkileri	☐ https://www.abc.biz.tr	☐ https://www.abc.gov.tr	☐ https://www.abc.com.tr
Kan bağışi kampanyası	☐ https://www.abc.biz.tr	☐ https://www.abc.com.tr	☐ https://www.abc.org.tr
Geleneksel çocuk oyunlarımız	☐ https://www.abc.edu.tr	☐ https://www.abc.com.tr	☐ https://www.abc.net.tr

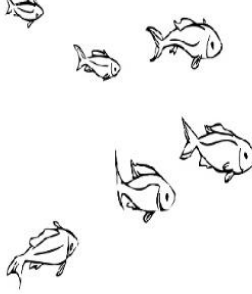
* İşaretlediğiniz bilgi kaynaklarının diğerlerine göre neden daha güvenilir olduğunu düşünüyorsunuz?

5. ETKİNLİK

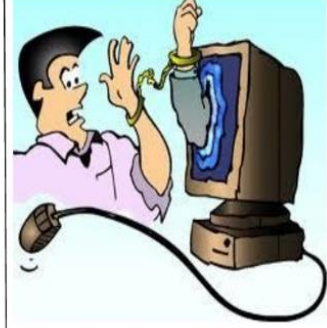
a) Aşağıda boş bırakılan yerlere görsellerdeki kavramların ismini yazınız.

Yeşil _____

Altı tane _____

Bilgisayar bağımlısı _____

Rengarenk _____

Birkaç _____

Hayvansever _____

Yukarıda size verilmiş olan kelimeler, bulduğunuz isimlere nasıl anlamlar katmıştır?

b) Siz de yukarıda verilen örnekteki gibi kelime grupları yazınız. Bu kelimelerin bazı bakımlardan birbirleriyle ilişkili olması gerektiğini unutmayınız.

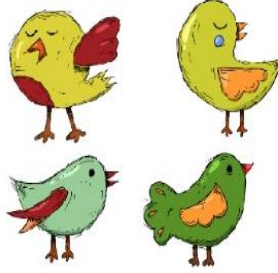
Örnek: Mavi önlük, _____, _____,
_____, _____, _____, _____

* İsimler bütün varlıkları, duyguları, düşünceleri vb. karşılayan, onları ifade etmemizi sağlayan kelimelerdir. Yediye ayrılmaktadırlar: Özel, cins, somut, soyut, tekil, çoğul, topluluk.

Sadece bir varlığı, kavramı karşılayan isimlere tekil isim denir. Birden fazla varlığı karşılayan isimlere ise çoğul isim denir. Çoğul isimler -lar, -ler ekini alırlar. Topluluk ismi ise -lar, -ler ekini almadan birden fazla varlığın karşılayan isimlerdir.

Buna göre görsellerdeki kavramların isimlerini yazınız.

Yukarıdaki;

Tekil olan isimler:

Çoğul isimler:

Topluluk isimleri:

* Aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

- İsminiz nedir? _____

- Sizden bu dünyada kaç tane var? 😊 _____

- O halde siz özelsiniz, öyle değil mi? _____

- Hangi şehirde yaşıyorsunuz? _____

- Yaşadığınız şehirden dünyada kaç tane var? _____

- O halde yaşadığınız şehir de özel mi? _____

Tek bir kişiyi, varlığı ya da nesneyi karşılayan kelimeler **özel isim**; aynı türden varlıkların isimlerine **cins isim** denir. Yukarıda yer alan kendi isminiz ve yaşadığınız yerin ismi özel isimdir. Aşağıdaki cümlelerde özel isimlerin altını tek çizgi ile cins isimlerin altını ise çift çizgi ile çiziniz.

Örnek: Samsun benim memleketimdir.

Özel İ.

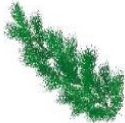
Cins İ.

Saksıdaki çiçeğimi suladınız mı?

Ali'nin en sevdiği meyve kavundur.

Türkiye'nin başkenti Ankara'dır.

Kuşlar gökyüzünde özgürce uçuyorlar.

Siz de üç cümle yazınız ve cümlelerin içerisinde özel ve cins kullanınız.

★

★

★

Beş duyu organdan herhangi biriyle algılanabilen kavramlara **somut**; beş duyu organlarıyla algılanamayan, his ve düşüncelerle bilinen kavramlara **soyut isim** denir. Örneğin ekmek görülebilen, tadılabilen, koklanabilen, dokunulabilen bir kavram olduğu için **somut** isimdir. Korku ise beş duyu organımızın hiçbirisiyle algılayamadığımız bir kavramdır, bu sebeple **soyuttur**.

Buna göre aşağıda bulunan isimleri uygun olan yere yerleştiriniz.

Kardeşlik	Kelebek	Terlik
Mutluluk	Kaşık	Öfke
Çocuk	Uçurtma	Dondurma

c) Etkinliğin a kısmında size verilen kelimeler birer sıfattı. Sıfatlar, isimlerin rengini, şeklini, sayısını bildiren kelimelerdir. Aşağıda yer alan örnekleri inceleyiniz.

Nasreddin Hoca'nın mavi renkli kavuğu vardır. (Nasıl kavuk? _____)

(Kavuğun rengini belirtmiştir.)

Resimdeki altı hayvanın hepsi birbirinden sevimli.

(Kaç hayvan? _____)

(Hayvanların sayısını belirtmiştir.)

Kadın küçücük bir taburede oturuyordu.

(Nasıl bir tabure? _____)

(Taburenin boyutunu, şeklini belirtmiştir.)

Senin okuduğun hangi kitaptı?

(Okunan kitabın hangisi olduğu soru yoluyla öğrenilmeye çalışılmıştır.)

Şu çocuk balık tutmaya çalışıyor. (Hangi çocuk? _____)

(Çocuğu işaret yoluyla belirtmiştir.)

Öyle bir bakışı var ki her şeyi anlatıyor.

(Bakışı sayı olarak değil, belli belirsiz belirtmiştir.)

Siz de verilen cümlelerdeki altı çizili sıfatların, nasıl belirttiğini (renk, şekil, soru, sayı, belirsizlik, işaret) altlarında yer alan kısımlara yazınız.

a. Kırmızı kazağımı dolabım ne zaman koydun?

b. Düzenlenen kampanyada 1500 kitap toplamayı başarmışız.

c. Hangi insan ihtiyaç sahiplerine yardım etmeyi istemez ki?

ç. Kocaman gemi, üç hafta sonra yıkılmış limana ulaştı.

d. Bu kediyi geçen gün bir okulun bahçesinde görmüştüm.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfatları belirleyiniz. Bu sıfatların buldukları cümlelerin anlamına nasıl bir katkı sağladığını açıklayınız.

(...)

Ormanda bir gün çok şiddetli bir rüzgâr fırtınası çıkmış. Orman halkı çok korkmuş. Bu rüzgâr fırtınası iki gün sürmüştü. En sonunda bu şiddetli rüzgâr fırtınası durmuş. Orman halkı günlerce çabalayarak ormanlarını onarmışlar. Hayvanların hepsi çok yorulmuşlar ama içlerinden yaşlı Kaplumbağa Dede çok hastalanmış, yataklara düşmüş. Bu durum orman halkının çok üzülmesine neden olmuş,

Zebra,

— Arkadaşlar yaşlı Kaplumbağa Dedemiz günler geçtikçe daha fazla hastalanıyor, bu duruma bir çare bulmamız gerekiyor, elimizden gelenin daha fazlasını yapıp yaşlı Kaplumbağa Dedemizi tekrar ayağa kaldırmalıyız. Hep beraber bir çözüm yolu bulmalıyız, demiş ve tüm orman halkı bir çözüm yolu bulmak için düşünmeye başlamışlar.

(...)

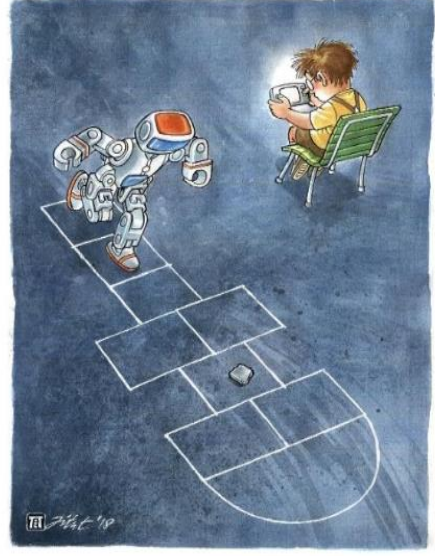

Bu sıfatlar cümleye şu anlamları katmıştır:

7. ETKİNLİK

Karikatürü inceleyiniz ve karikatürde anlatılmak istenen şeylerin ne olduğunu düşününüz. Karikatürden anladığınız şeyleri arkadaşlarınıza anlatınız. Size verilen anahtar kelimeleri de konuşmanız esnasında kullanınız.

Anahtar Kelimeler: teknoloji, çocuk oyunları, çocuk, telefon, bilgisayar oyunları.

Jitet Kustana - Endonezya

8. ETKİNLİK

Aşağıda bir hikâyenin başı ve sonu verilmiştir. Verilenlerden yola çıkarak hikâyenin gelişme bölümünde (olayın asıl yaşandığı yer) neler yaşanmış olabileceğini tahmin ediniz. Hikâyenin altında yer alan kısma yazınız.

SEL SULARINDA

(...)

Sanıyorum yedi sekiz yaşlarındaydım. O yılın kışı, çok sert geçmişti. Hem çok yağmur yağmış hem yağın kar uzun süre durmuştu. Her yer buz tutmuştu. Bu kışın ilkbaharında, bir gün derenin hışıldadığını duyduk. Bir gün önce çok yağmur yağmıştı.

Dere taşar, çay coşar artık, diyordu herkes. Gerçekten öyle oldu. İkinci vaktine doğru, büyük bir sel başladı. Kentimizde bir gelenek vardır. Sel geldiği zaman, herkes kıyılara toplanır, seli seyreder. O gün de öyle olmuştu. Yağmur ara verince kadınlı erkekli gruplar toplanmış, selin sesini korkuyla izlemişlerdi. Biz yaramaz çocuklar, kalabalığın arasında durmuyor, bir yandan selin toprak renkli suyunu izlerken bir yandan da oyunlarımızı sürdürüyorduk.

Hikâyenin Giriş Bölümü

Hep birlikte evimize gittik. Ondan sonraki günlerde ne okula gidebildim ne de sokağa çıkabildim. Hem öksürüyor hem de sık sık titreyerek ateşler içinde kalıyordum. Babam, iki kez daha doktoru eve getirdi. Her yerimin ıslanması, hatta sularda on metre kadar sürüklenmem ciğerlerimi üşütmüştü. Tam bir ay yattım. Bir ay evde yattıktan sonra, dışarıya çıktığım zaman Vehbiyle kumluğa gittik. Orada hiç kimse yoktu. Benim durumum, arkadaşlarıma ders olmuştu herhâlde.

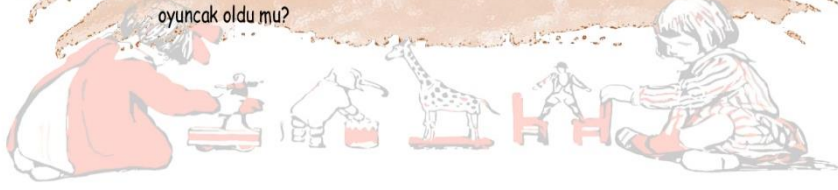
İbrahim Zeki Burdurlu

Anılardan Öyküler 1

EK 11: Hımbıl Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. En sevdiğiniz oyuncuğunuz nedir? Bu oyuncuğınızı diğerlerinden ayıran özellik nedir?
2. Arkadaşlarınızla devamlı oynadığınız bir oyun var mı?
3. Sizce oyuncak reklamlarının amacı nedir? Bu reklamlardan etkilenip de aldığınız bir oyuncak oldu mu?

HIMBİL OYUNU

(Dinleme Metni)

* Size Hımbıl adlı çocuk oyununu anlatan bir metin iki kere dinletilecektir. Metni dikkatli bir şekilde, not olarak dinlemelisiniz. Metni dinlemeden önce öğretmeniniz üç arkadaşınızı sınıf dışarısına çıkartacaktır. Dinleme bittikten arkadaşlarınız sınıfa alınacaktır.

1. ETKİNLİK

Şimdi oyun zamanı! Aşağıda dinlediğiniz metinden sorular bulunmaktadır. Aranızdan beş kişi seçilecek ve tahtaya çıkarılacak. Öğretmeniniz cümleleri sırayla okuyacak. Verilen cümle doğru ise güneş, yanlış ise bulut diyerek bir adım öne zıplayacaksınız. En çok doğru cevabı veren kazanacak.

- a. Belirlenen bölümde şehir, hayvan, bitki isimleri olabilir.
- b. Oyunu tamamlayan "Hımbıl" diyerek elini yere koyar.
- c. Bu oyunun birkaç hilesi vardır.
- d. Oyunun amacı kişinin elinde dört tane farklı nesne kalmasıdır.
- e. Belirlenen nesne bir kâğıda beş defa küçük küçük yazılıp katlanır.
- f. Herkes katlanan dört kâğıdı içinde yazana bakmadan seçer.

2. ETKİNLİK

Aşağıda dinlediğiniz metinden bazı kelimeler verilmiştir. Bunlardan anlamını bildiklerinizin başına "X" işareti koyunuz. Anlamını bilmediklerinizin anlamını tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu Türkçe sözlükten kontrol ediniz. Anlamını yeni öğrendiğiniz bu kelimeleri kelime defterinize kaydediniz. Kelimeyi anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

Kelime

Anlamıyla İlgili Tahminim

- Kategori: _____
- Hımbıl: _____
- Nesne: _____
- Marifet: _____
- Hile: _____

3. ETKİNLİK

Metin, size neyi öğretmek amacıyla yazılmıştır?

Konu (Metinde asıl anlatılan nedir?)

4. ETKİNLİK

Dinlediğiniz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hımbıl oyunu en az kaç kişiyle oynanmaktadır?

2. Elinde dört aynı nesneyi bulunduran kişi ne yapmaktadır ve kaç puan almaktadır?

3. Oyunda heyecanı ve dikkati artırmak için oyuncuların biri kendi sırası geldiğinde bir hile yapar. Bu hile nasıl yapılmaktadır?

4. Siz oyun oynarken hile yapar mısınız? Bunu yapmanın doğru olduğunu düşünüyor musunuz?

5. Bu gibi oyunlarla bilgisayar ortamında oynanan oyunlar arasındaki farklar nelerdir? Siz bunlardan hangisini tercih edersiniz?

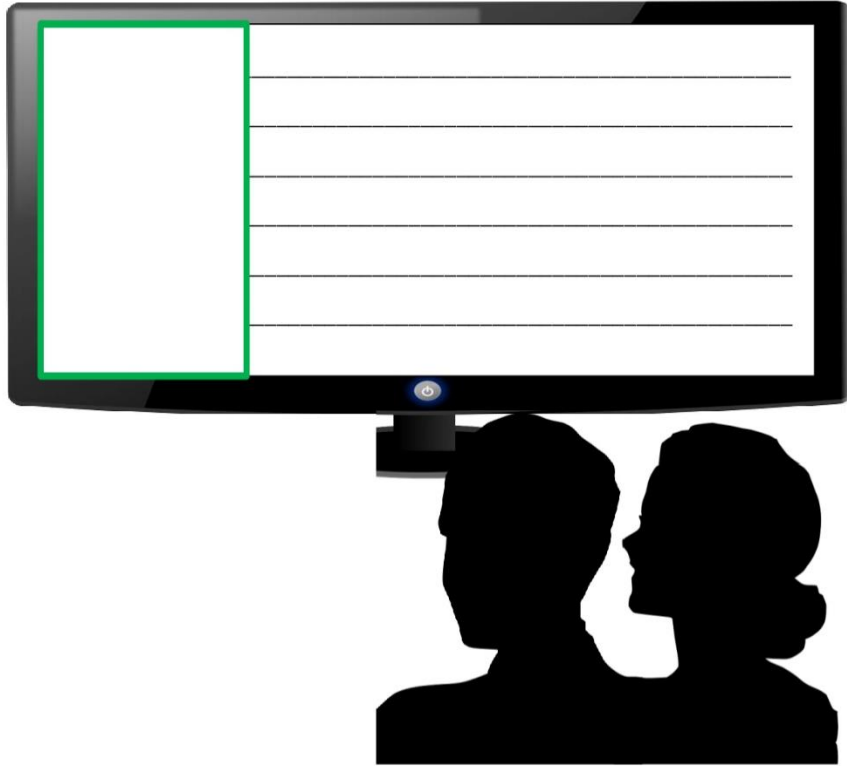
5. ETKİNLİK

Dinleme öncesinde dışarıya çıkan üç arkadaşınıza oyunun kurallarını sırasıyla hem anlatınız hem de gösteriniz. Konuşurken el kol hareketlerinize ve yeni öğrendiğiniz kelimeleri kullanmaya özen gösteriniz. Hımbıl oyununu anlattıktan sonra birlikte gruplar oluşturarak oynayınız.

6. ETKİNLİK

Bir oyuncak belirleyiniz. Bu oyuncakı satmak için en az beş cümleden oluşan bir reklam metni oluşturunuz. Reklam metninizi aşağıya yazınız. Reklamını yaptığınız oyuncakın görselini de çiziniz.

7. ETKİNLİK

Öğretmeninizin yardımıyla üçer kişilik gruplara ayrılınız. Öğretmeninizin belirlediği süre içerisinde yedi cümlelik bir hikâye yazınız ama her bir cümleyi alt alta, aralarında boşluklar olacak şekilde yazmalısınız. Daha sonra bu cümleleri boşluk bıraktığınız kısımlardan kesiniz. Bu kâğıtları birbirine karıştırınız ve öğretmeninize veriniz. Sınıftaki bütün gruplar hikâyelerini tamamladıktan sonra öğretmeniniz her bir grubun hikâyesini başka bir gruba düzenlemesi için verecektir. En hızlı şekilde hikâyede anlatılanları düzenleyen grup, yarışmanın galibi olur.

Örnek:

1. Aşama

2. Aşama

EK 12: Sevgiyle Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sevgi denilince aklınıza ilk olarak kimler ya da neler geliyor?
2. Sadece insanlara mı saygı gösterilir? İnsan dışında saygı göstereceğimiz başka neler vardır?
3. Sevgi ve saygı kavramlarıyla ilgili bulduğunuz atasözü ve özdeyişleri paylaşınız.

-Aşağıdaki metni noktalama işaretlerine, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek sesli okuyunuz.-

SEVGİYLE

Sevgiyle bakmalı dünyaya, saygıyla.
Yediğin ekmeğe, içtiğin suya.
Eşe, çocuğa, konu komşuya,
Sevgiyle bakmalı, saygıyla...

Saygıyla başlamalı her işe, sevgiyle.
Ağaç diktiğinde, ekin biçtiğinde.
Masa başında, ocak önünde,
Saygıyla başlamalı, sevgiyle...

Sevgiyle dolmalı insan, saygıyla.
Türkü söylediğinde, saz çaldığında.
Güldüğünde, oynadığında,
Çiçek kokladığında, dost kucakladığında,
Sevgiyle dolmalı, saygıyla...

Ayla Çınaroğlu
Şiir Gemisi

1. ETKİNLİK

Okuduğunuz şiirde anlamını bilmediğiniz kelimeler varsa bunların anlamını bağlamlarından

hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu Türkçe sözlükten yararlanarak kontrol ediniz ve sözlük defterinize yazınız. Anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sevgiyle bakmamız gereken şeyler nelerdir?

2. Sizce ağaca nasıl saygı gösterilir?

3. Şair türkü söyleyerek, saz çalarak sevgiyle dolduğunu söylemiştir. Siz nelerle uğraştığınızda sevgiyle dolduğunuzu hissediyorsunuz?

4. İnsanlar işlerini sevince neler değişir? Sizin hayalini kurduğunuz mesleği istemenizin asıl nedeni nedir?

5. Şiirde hangi duygular yer almaktadır?

3. ETKİNLİK

Okuduğunuz şiir için farklı başlıklar belirleyiniz.

4. ETKİNLİK

Öğretmeninizin yardımıyla bir arkadaşınızla eşleşiniz.

— Eşleştiğiniz arkadaşınızla 5 dk. boyunca konuşarak birbirinizi daha yakından tanımaya çalışınız. Örneğin; nerede doğduğunuzu, nerede yaşadığınızı, kardeşlerinizi, hoşlandığınızı ve hoşlanmadığınızı şeyleri, en beğenerek okuduğunuz kitabı ve neden o kitabı daha çok beğendiğinizi vb.

— Süre sona erdikten sonra sınıfın karşısına eş halinde çıkıp eşinizin size anlattıklarını paylaşınız.

— Kendinizi, eşleştiğiniz arkadaşınızdan dinlerken neler hissettiniz?

— Bu etkinliğin size vermek istediği bir mesaj (ileti) vardır. Sizce bu nedir?

5. ETKİNLİK

a) Aşağıda size verilen yedi değeri tablodan bulup boyayınız.

1. Yandaki kavramları aşağıdaki tablodan bul ve boya.

SEVGİ
AİLE
PAYLAŞMA
SADAKAT
SAYGI
YARDIMSEVER
MERHAMET

B	S	A	D	A	K	A	T	E
Y	M	I	D	D	E	İ	U	M
A	K	Ç	G	İ	L	L	H	E
R	A	A	Ü	Y	Ç	E	A	S
D	Y	N	B	K	A	Y	R	A
I	T	Ş	V	V	Ü	S	Z	G
M	E	R	H	A	M	E	T	E
S	N	L	O	N	M	V	L	Y
E	A	Y	L	E	K	G	A	G
V	M	A	N	Ü	D	İ	Ş	I
E	A	T	Ç	E	R	J	M	E
R	P	A	Y	L	A	Ş	M	A

b) Tabloda bulduğunuz kavramlardan bir tanesini seçiniz. O kavramın aşağıdaki taslağa göre bir hikâye yazınız. Hikyenizde ama, fakat, ancak, bununla birlikte, buna rağmen ifadelerinden uygun olanları kullanınız. Yazdığınız hikâyede anlatım bütünlüğünü bozan ifadeler olup olmadığını kontrol ediniz. Hikyenizi yazım ve noktalama kurallarına uygunluk bakımından gözden geşiriniz. Gözden geçirme işleminden sonra kendinize şu soruları sorunuz:

- * Anlatımım aēık ve anlaşılır mı?
- * Hikyemde geēiř ve bağlantı ifadelerini (ama, fakat, ancak, bununla birlikte, buna rağmen) uygun biēimde kullanabildim mi?
- * Yazım ve noktalama kurallarını yeteri kadar biliyor ve doğru biēimde uygulayabiliyor muyum?
- * Bu konularda kendimi geliştirmek iēin neler yapmalıyım?

Yazıp dzenleyeceğiniz bu hikâyeyi sınıf panosunda ya da sosyal medyada paylaşabilirsiniz. Hikyenizi yazdığıklarına uygun resim ve fotoğraflarla da süsleyebilirsiniz.

Hikyemin zamanı:

Hikyemdeki kişiler:

Hikyemin geētiđi yer:

Anlatacağım olay:

Giriş (Düğüm) bölümünde anlatacaklarım:

Gelişme (Serim) bölümünde anlatacaklarım:

Sonuç (ēzm) bölümünde anlatacaklarım:

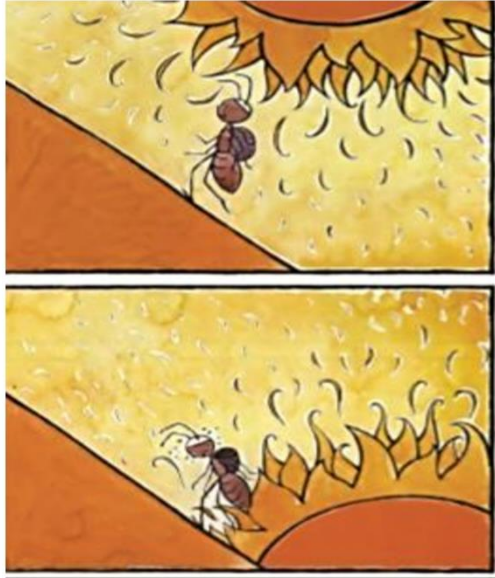
Şimdi Yazmak İçin Hazırım! İşte Hikâyer:

EK 13: Kelebek ve Bambu Metni ve Etkinlikleri

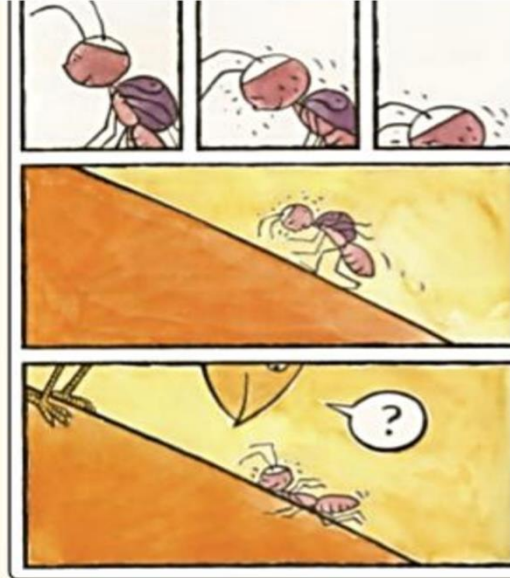
HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Azim veya umutla ilgili hazırladığınız afişinizi sınıf arkadaşlarınıza gösteriniz ve arkadaşlarınıza bu afişten ne anladıklarını sorunuz. Ardından afişiniz hakkında söylemek istediklerinizi ifade ediniz.
2. Aşağıdaki karikatürde karıncanın çok zorlu bir yolculuğa çıktığı ve ulaşma ihtimalinin çok düşük olduğu görülüyor. Buradan hareketle karınca sizce nasıl bir kişiliğe sahiptir? Karıncanın yaptığını doğru buluyor musunuz? Niçin?

3. Aşağıdaki karikatürde sizce karınca, kargaya nasıl bir cevap vermiştir? Yazınız.

1A

1B

1C

1C

KELEBEK

Çocuğun birisi güve kozalarını topluyordu. Bahar gelince güvelerin kozalardan nasıl çıktıklarını hayretle seyrediyordu fakat güvelerin kozadan çıkarken gösterdiği gayret, çırpınma karşısında içinde bir acıma oluyordu.

Babası bir gün, bu böceklerin bir tanesinin kozadan çıkmasını güçleştiren ipeği makasla kesti fakat sonuç şaşırtıcıydı; çok geçmeden kelebek öldü. Babası, bunun üzerine oğluna şunları söyledi:

"Oğlum, bu böcek kozasından dışarı çıkarken gösterdiği gayret sayesinde, vücudundaki zehri dışarı verir. Eğer o zehir dışarı verilmezse böcek ölür. Aynı zamanda, bu çırpınışlar sayesinde ileride kendisi için çok gerekli olan kaslar güçlenir.

Sait ÇAMLICA

BAMBU

Bambu ağacını Çinliler şöyle yetiştirir: Önce ağacın tohumu ekilir, sulanır ve gübrenilir. Birinci yıl tohumda herhangi bir değişiklik olmaz. Sulanır ve gübrenilir. İkinci yılda da tohumda herhangi bir değişiklik olmaz. "Sabırla" sulanır ve gübrenilir. Üçüncü yıl da yine tohumda herhangi bir değişiklik olmaz. "Sabırla" sulanır ve gübrenilir. Dördüncü yılda da her yıl yapılan işlem tekrar edilerek bambu tohumu sulanır ve gübrenilir. Fakat inatçı tohum bu yılda da filiz vermez. Beşinci yılda da Çinliler yine büyük bir sabırla bambuya su ve gübre vermeye devam ederler. Ve nihayet beşinci yılın sonlarına doğru bambu yeşermeye başlar ve altı hafta gibi kısa bir sürede yaklaşık 27 metre boyuna ulaşır.

Ahmet Şerif İZGÖREN

1. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinde geçen bazı kelimeler ve bunların anlamları aşağıda verilmiştir. Bu kelimelerin geçtiği yerleri metinde bulunuz. Metinde geçtiği yerden hareketle kelimelerle anlamlarını eşleştiriniz. Boş kalan kısma ise metinde yer alan ve yan tarafta anlamı verilen kelimeyi yazınız.

1. koza

2. güve

3. ipek

4. gübre

5. gayret

6.

Yünlü kumaş ve dokuma yiyen pul kanatlı böcek.

Çalışma, çaba, çalışma isteği.

Sıcak ülkelerde yetişen, boyu metrelerce olabilen, birçok eşyanın yapımında kullanılan kamış.

Verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde.

İpek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, parlak tel.

İpek böceğinin ördüğü ve içine kapandığı koranak.

2. ETKİNLİK

Metinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kelebek metnindeki çocuk neye üzülmemektedir?

2. Çocuğun babasının ipeği kesmesinin asıl sebebi nedir?

3. Babanın çocuğuna anlattığına göre böcek hayatta nasıl kalıyormuş?

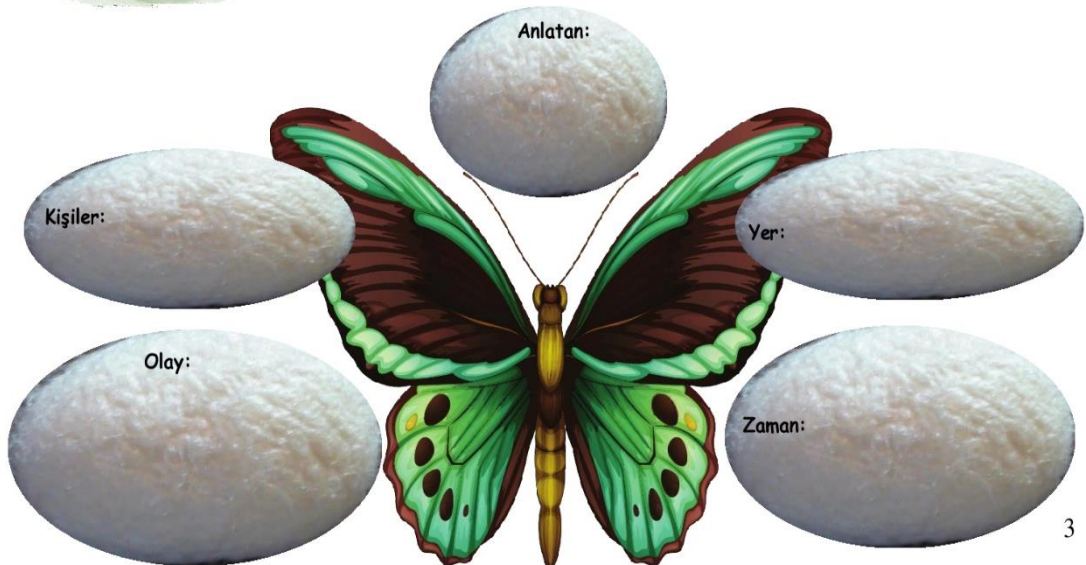
4. Bambu metnine göre bambu ağacının yeşerme sürecini yazınız.

5. Çinliler birkaç kere denemelerine rağmen pes etmemişler ve sonunda bambunun yeşermesini sağlamışlardır. Siz olsaydınız ne yapardınız, günlük yaşamınızdan da örnekler veriniz.

6. Her iki metinde de ortak olan düşünce nedir? Sizce bu metinlerde neyin öneminden bahsedilmektedir?

3. ETKİNLİK

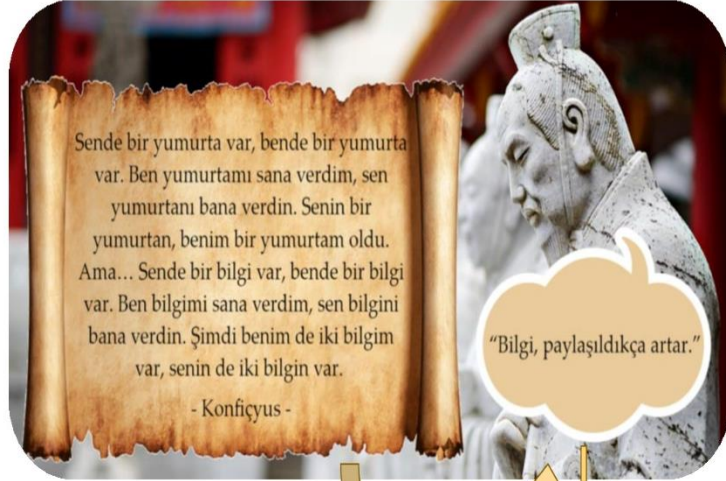
Aşağıdaki kutucukları "Kelebek" metnine göre doldurunuz.

3

4. ETKİNLİK

a. Aşağıda Okulistik ve Morpa Kampüs'ten alınan içerikleri inceleyiniz.

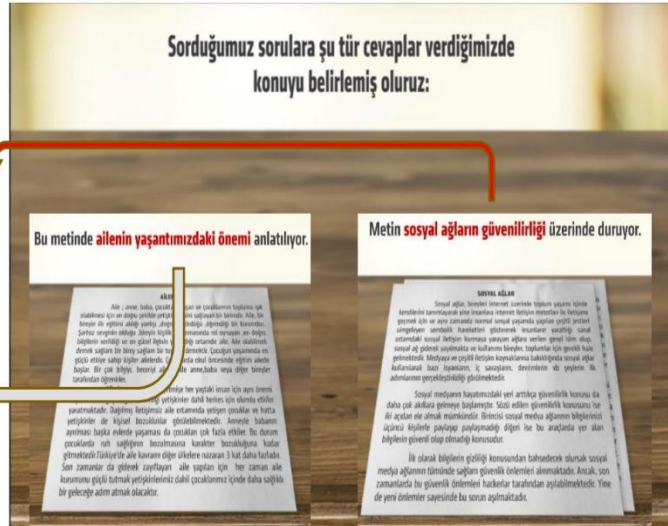
Ana fikri

Bize vermek istenen düşünce

Konuyu belirlerken şu soruları sorabilirsiniz:

Bu metinde ne anlatılıyor?

Metin ne üzerinde duruyor?

b. Aşağıdaki etkinliği yapınız. Unutmayınız! Cümle bize bir fikir, öğüt veriyorsa ana fikir cümlesidir.

Konu bildiren ifadeler için K, ana fikir bildiren ifadeler için A kutusunu işaretleyin.

Sahip olduklarımızla yetinmeyi bilmeliyiz

A

K

Oyun ve sporun çocukların gelişimindeki etkisi

A

K

Paramızı ihtiyaçlarımıza uygun harcamalıyız

A

K

Mutluluk uzaklarda değil, yanı başımızdadır

A

K

İnsan ne oldum dememeli, ne olacağım demeli

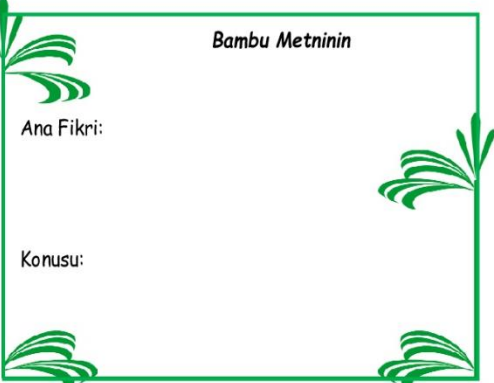

A

K

c. Bunlardan hareketle Kelebek ve Bambu metnlerinin ana fikir ve konularını bulunuz.

Kelebek Metninin	Bambu Metninin
Ana Fikri:	Ana Fikri:
Konusu:	Konusu:

5. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinlerde aşağıdaki atasözü ve deyimlerden hangilerini kullanabilirdi?

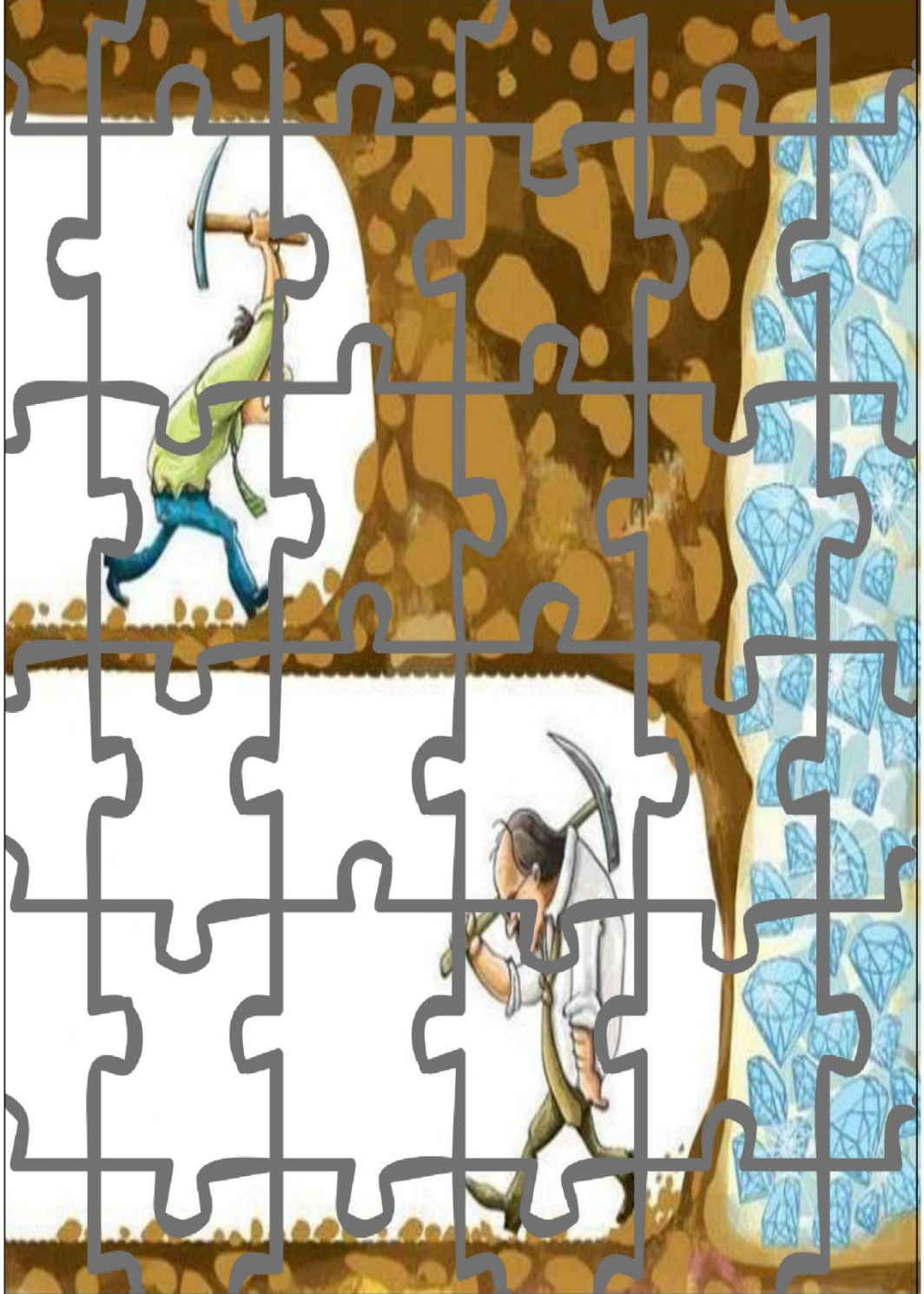
Yazarlar bunları kullansaydı metnin anlatımı zenginleşir miydi? Neden?

- Çaba harcamak
- Kulaktan duymak
- Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.
- Umut beslemek
- Kara gün kararıp kalmaz.
- Göze almak
- Burnundan solumak

6. ETKİNLİK

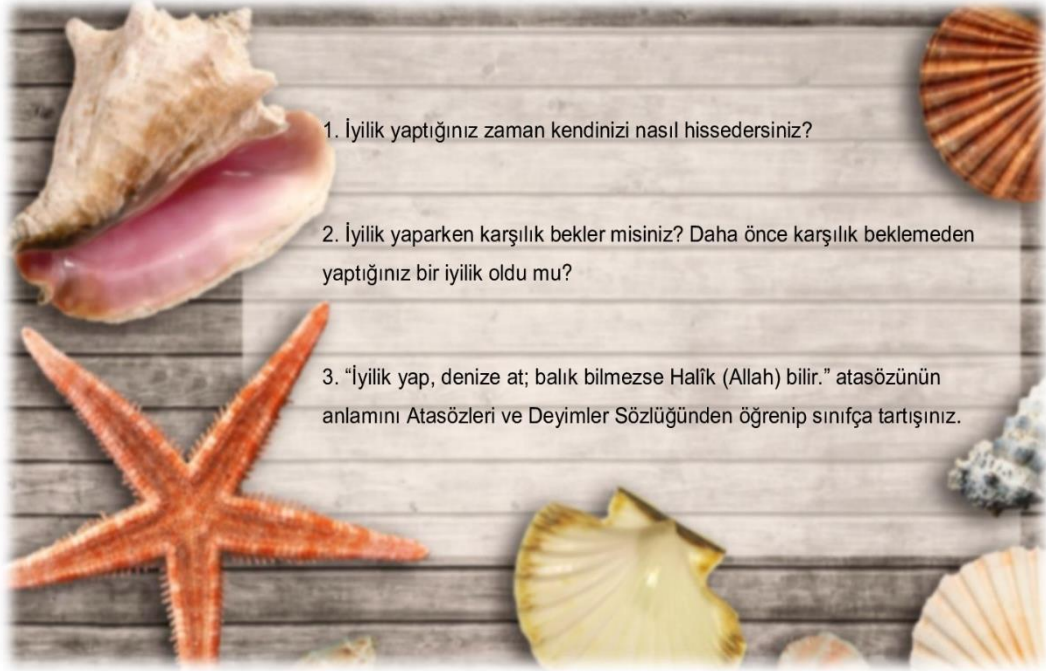
Aşağıdaki görseli inceledikten sonra orada anlatılmak isteneni ve okuduğunuz metinleri düşününüz. Bunlardan hareketle gayretli ve umutlu olmakla ilgili yaratıcı bir konuşma yapınız. Konuşmanız sırasında beden dilinizi ve sesinizi dikkatli kullanınız. Gereksiz kelime, el ve kol hareketi kullanmamaya çalışınız.

Konuşmanız bittikten sonra aşağıda yer alan görseli kenarlarından kesiniz ve yanınızda getirdiğiniz kartona yapıştırınız. Ardından görselin içerisinde yer alan işaretli yerlerden kesiniz ve karıştırınız. Bütün sınıf hazır olduktan sonra yapbozu sıra arkadaşınızla birlikte tamamlayınız. En gayretli, sabırlı ve hızlı olan grup yarışmanın kazananı olacaktır. Başarılar!

EK 14: Denizyıldızı Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İyilik yaptığınız zaman kendinizi nasıl hissedersiniz?

2. İyilik yaparken karşılık bekler misiniz? Daha önce karşılık beklemeden yaptığınız bir iyilik oldu mu?

3. "İyilik yap, denize at; balık bilmezse Halik (Allah) bilir." atasözünün anlamını Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünden öğrenip sınıfta tartışınız.

DENİZYILDIZI

Bir zamanlar, yazmaya başlamadan önce okyanus sahilinde yürüyüşe çıkmayı âdet edinmiş bilge bir adam vardı. Yine böyle bir gün, kıyı boyunca ilerlerken yaşlı adamın gözüne dans eden küçük bir kız çarpar. Adam gülümser ve yaklaştığında kızın aslında dans etmediğini görür. Küçük elleriyle kıyıda bir şey alıp okyanusa fırlatmaktadır.

Adam yaklaşır ve sorar: "Günaydın küçük hanım! Acaba ne yaptığınızı sorabilir miyim?" Küçük hanım durur ve yaşlı adama bakıp bıcı bıcı sesiyle cevap verir: "Okyanusa denizyıldızlarını atıyorum."

"Peki, bunu neden yapıyorsun?" der yaşlı adam şaşkınlıkla. Küçük kız şu cevabı verir: "Güneş tepede ve gelgit suları çekiyor. Eğer atmazsam ölecekler." Bunu duyan yaşlı adam, "Farkında mısın bilmiyorum ama sahil çok uzun ve denizyıldızlarıyla dolu. Bir şey değiştirmen

(Görsel: Liza Flora)

mümkün değil!" Küçük hanım eğilip eline bir denizyıldızı daha alır ve okyanusa fırlatır. Denizyıldızının suyla buluşmasını seyrettikten sonra şöyle der: "Bak, onun için çok şey değişti ama!"

Yaşlı adam küçük kızın yanından ayrılır. Kız yorulmuştur ve yaşlı adamın gitmesiyle kendini kumsala bırakır, eve gitme saati gelmiştir.

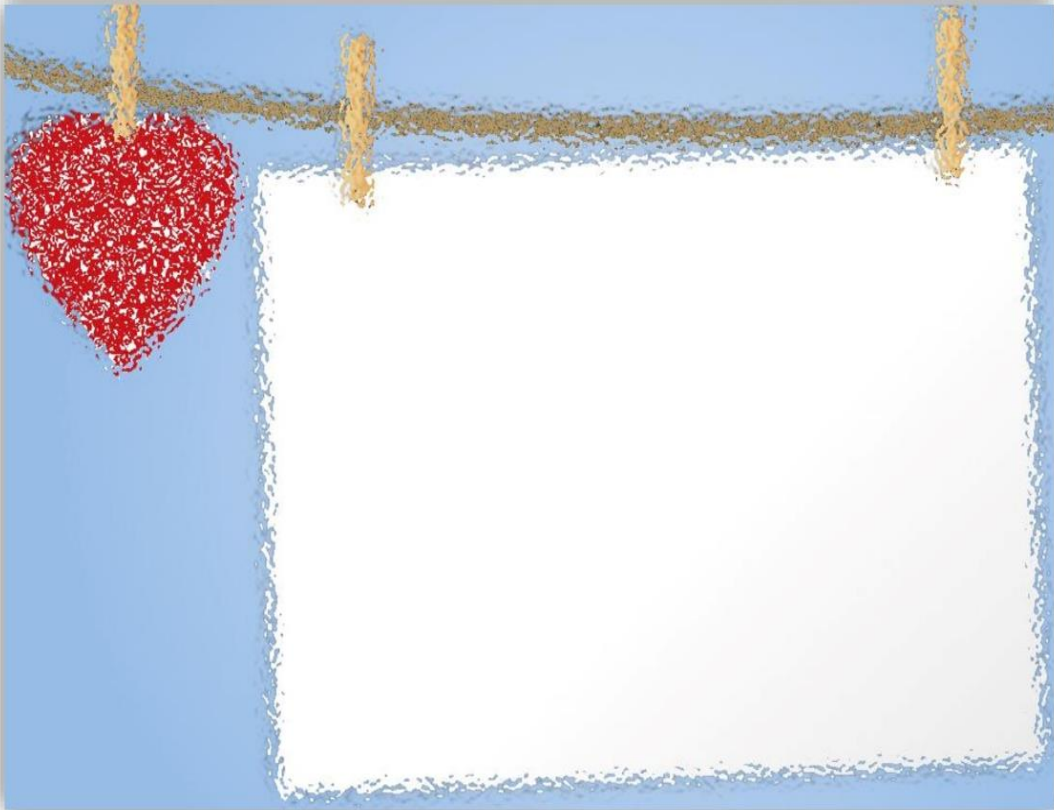
Denizyıldızlarının kurtarıcısı küçük kız sonraki gün yine aynı hevesle

kıyıya koşar fakat bu sefer yalnız değildir. Sahil boyunca genç yaşlı herkes kovalarca denizyıldızını toplayıp okyanusa dökmeye başlamıştır. Hatta belediye çalışanları da seferber olmuştur. Kalabalığın içinden birden yaşlı adam belirir ve çocuğa doğru yaklaşır ve der ki: "Bak gördün mü küçük hanım, sen bu insanlara ilham oldun. Onlar da yardıma geldi. Şimdi tüm denizyıldızları kurtulacak."

Loren Eiseley

1. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinde ilginizi çeken, hoşunuza giden, sizce önemli olan yerleri aşağıya yazınız.

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinde kullanılan bazı kelimeler ve anlamları verilmiştir. Bu anlamlara sahip kelimelerin metindeki yerini bulup örnekteki gibi belirleyiniz.

KELİME	KELİMENİN ANLAMI	KULLANILDIĞI CÜMLE
GELGİT	Ay ve Güneş'in yeryüzü üzerindeki çekiminden dolayı deniz yüzeyinde suyun alçalması, kabarması olayı.	Güneş tepede ve gelgit suları çekiyor.
	İçeride doğmayla akla gelen yaratıcı duygu, düşünce.	
	Denize, göle vb. yerlere girilebilen genellikle kumluk alan, plaj.	
	Birçok kişinin bir iş, bir amaç için birlikte hareket etmesi.	
	Görenek, alışkanlık.	
	Bilgili, iyi ahlaklı, olgun ve örnek (kimse).	

3. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bilge adam küçük kıza nasıl tanışmıştır?

2. Küçük kız, kıyıda olan deniz yıldızlarını neden hızlıca okyanusa fırlatır?

3. Kızın "Bak onun için çok şey değişti ama." cevabından sonra bilge adam ikna olmuş mudur? Bunu metinde geçen hangi ifadelerden anlıyorsunuz?

4. Metne göre küçük kız nasıl bir kişiliğe sahiptir?

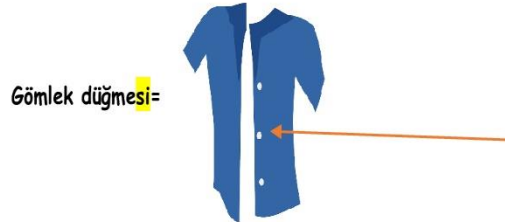
5. Sizce yazarın metinde bize öğretmek istediği şey nedir?

4. ETKİNLİK

a. Aşağıdaki isimlere örnekteki gibi uygun ekler getiriniz.

Yukarıdaki isimlere uygun ekler getirerek onların birbirlerini tamamlamasını sağladınız. Nasıl mı yaptınız bunu? Aşağıya bakınız.

En az iki ismin bir araya gelerek oluşturdukları, birbirini tamamladıkları yapıya isim tamlaması denir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloyu örnekte verildiği şekilde doldurunuz. İlk olarak görsellerin isimlerini

altına yazınız. Ardından tablonun en üstünde yer alan sorulara cevap vererek tabloyu doldurunuz. Örneğin: Nasıl arılar? Kaç arı? Hangi arı? vb.

Görsel	Nasıl	Kaç	Hangi
 <u>ARILAR</u>	Güzel arılar Sarı arılar Küçük arılar vb.	Üç arı	Ortadaki arı Sağdaki arı Soldaki arı Bu arı Şu arı O arı Öteki arı vb.
 _____			
 _____			
 _____			

Yukarıdaki görseller bir varlığın ismidir. İsimlerin şekli, rengi, sayısını belirttiğiniz kısım ise sıfattır.

Örneğin:

Arılar = İsim

Güzel= Sıfat

Üç= Sıfat

Bu, şu, o vb= Sıfat

Bir ismin yanında onu renk, şekil, sayı, belirsizlik, soru gibi yollarla belirten bir sıfat varsa ona sıfat tamlaması denir. Örneğin:

Güzel arılar = Sıfat tamlaması

Üç arı= Sıfat tamlaması

Öteki arı= Sıfat tamlaması

b. Şimdi oyun zamanı! Oyunu, vereceği tamlama örneğiyle öğretmeniniz başlatacaktır. Sınıftaki herkes, kurulan tamlamaları dikkatli bir şekilde takip etmelidir. Oyun sırasında öğretmeniniz sizi sırayla değil, rastgele seçecektir. Bu nedenle hepinizin dikkatli ve sessiz bir şekilde etkinliği takip etmesi gerekir. Söz hakkı alan herkes, kendinden önceki arkadaşının söylediği son kelimeye uygun yeni kelime getirerek tamlama oluşturur. Aşağıda uygulama ile ilgili bir örnek verilmiştir:

Öğretmen: Elmanın kokusu

1. **Öğrenci:** Kokulu silgi

2. **Öğrenci:** Silginin rengi

3. **Öğrenci:** Renkli elbiseler

(...)

Haydi, sen bul! Cümlelerin içerisinde bulunan isim ve sıfat tamlamalarını bakalım bulabilecek misin? 🧐

* Sıcak çayı içince ısındım.

* Bir kilo elmayı alıp çantamın içine koydum.

* Gözlüğümün camı kirlenmiş.

6. ETKİNLİK

"Gençlerin İyilik Ağacı" projesini araştırınız. Siz de okulunuzda bir iyilik hareketi oluşturmak için neler yapabilir diye düşününüz. Ardından konu hakkındaki duygu ve düşüncelerinizi ifade ediniz.

7. ETKİNLİK

Yandaki bilgi formunu, yönergelerine göre doldurunuz.

KAN BAĞIŞÇISI BİLGİ FORMU		
Kan Bağışçısının Kimlik Bilgileri		
Adı Soyadı:		Kanın Verildiği Tarih:
Cinsiyeti:	☐ Erkek ☐ Kadın	Bağışçı Kimlik No:
Doğum Tarihi:	Doğum Yeri:	Bağışçının Kan Grubu:
Baba Adı:		Anne Adı:
Kan Bağışçısının İletişim Bilgileri		
Adres:		
Cep Telefonu:	Ev Telefonu:	e-posta:
Kan Bağışçısına Ait Diğer Bilgiler		
Mesleği:	Medeni Durumu: ☐ Evli ☐ Bekar	
Eğitim Durumu:	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite	
Kanın Veriliş Nedeni: ☐ Bağış ☐ Hasta adına (Hastanın Adı:)		

8. ETKİNLİK

Aşağıdaki masalı, Denizyıldızı metninde bize öğretilmek istenen şeyi düşünerek kendi cümlelerinizle tamamlayınız. Masalı tamamlarken yazım kılavuzundan yararlanmayı unutmayınız.

Kafdağı'nın da ötesindeki masal ülkelerinden birinde harikalar diyarının kraliçesinin bir bebeği olmuş. Harikalar diyarının koruyucuları olan periler ve periler prensesi küçük bebeğin beşiğinin etrafına birikmişler. Kraliçe etrafındaki perilere dönerek şöyle demiş:

"Bu küçük bebeğe en değerli olduğunu düşündüğümüz şeyleri hediye edin!" Birinci peri uyuyan bebeğe eğilip şöyle demiş:

"Ben sihirli gücümle sana, görenin hayran kalacağı güzellik armağan ediyorum. Göz kamaştıracağını!" İkinci peri şöyle demiş:

"Sana öyle güzel ve derin mavi gözler armağan ediyorum ki, gördüğünü anlayacak, seni göreni büyüleyeceksin." Üçüncü periye gelmiş sıra:

"Servi boylu olacaksın. Senden daha güzel vücutlu kız olmayacak bu dünyada." Dördüncü peri eğilmiş beşiğe:

"Çok zengin olacaksın. Hiçbir sıkıntın olmayacak." Periler prensesi düşüncelere dalmış:

"İnsanların güzelliği geçicidir. Gözlerin, yüzün, vücudun güzelliği çiçeklere benzer. Yaşlanınca geçiverir. Sizin şimdiye kadar bu bebeğe verdikleriniz çok kalıcı olmadı bence."

"Peki, ama başka ne verebilirdik ki?" diye sormuş periler. Periler prensesi düşünmüş ve şöyle demiş:

9. ETKİNLİK

Tarihimizde insanlar iyilik yapmak için birbirleriyle yarışmışlardır. Bunun için birbirinden ilginç vakıflar kurmuşlardır. İşte bunlardan iki tanesi:

Duvar yazılarını silen vakıf → **Vakıf Künyesi**

Vakfın adı: Fatih Sultan Mehmet Vakfı
Kurucunun lakabı: Ebulfeth, Fatih Sultan
Kuruluş yeri: İstanbul
Kuruluş tarihi: Hicri 875 / Miladi 1470

Leylekleri koruyan vakıf → **Vakıf Künyesi**

Vakfın adı: İbrahim Ağa bin Abdullah Vakfı
Kurucunun lakabı: Mürselli, Hacı
Kuruluş yeri: İzmir, Ödemiş
Kuruluş tarihi: Hicri 1307 / Miladi 1889

Siz de bir vakıf kurduğunuzu düşününüz. Vakfın amacını ve künyesini yazınız. Bu vakfın açılışı için bir duyuru metni oluşturunuz. Bu metni süsleyerek sınıf panosuna asınız.

Vakıf Künyesi

Vakfın adı: _____
Kurucunun lakabı: _____
Kuruluş yeri: _____
Kuruluş tarihi: _____

EK 15: Her Şey Senin Elinde Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Dostluk ve yardımlaşma ile ilgili özlü sözler ve atasözleri bulunuz. Bunları renkli kartonlara yazınız. Bu kartonları tahtaya yapıştırınız. Bunların anlamları üzerine konuşunuz.
2. www.eba.gov.tr Genel Ağ adresinden dostluk ile ilgili videolar izletilecektir. Bunlardan en çok hangisini beğendiniz? Neden?
3. Dostlarınızı isimlerini söyleyebilir misiniz? Onları dost olarak seçmenin nedeni nedir?

HER ŞEY SENİN "ELİNDE"

(Dinleme / İzleme Metni)

- 1. ETKİNLİK** Animasyon filmi öğretmeninizin yardımıyla tahmin ederek dinleyiniz / izleyiniz. Dinleme sırasında öğretmeniniz animasyonu bazı yerlerde durdurup devamıyla ilgili size tahmin soruları soracaktır.

Öğretmenimin 1. sorusuna verdiğim cevap :

Öğretmenimin 2. sorusuna verdiğim cevap :

Öğretmenimin 3. sorusuna verdiğim cevap :

- 2. ETKİNLİK** İzlediğiniz animasyondan neler anladınız? Sizce bu animasyonda anlatılmak istenen şey nedir? Yazınız.

1

3. ETKİNLİK

İzlediğiniz animasyonda bizlere öğretilmek istenilen şeyi düşünelim. Aşağıdaki sözlerden hangileri animasyondaki düşünceyle ilgilidir? İşaretleyiniz.

- Dost acı söyler. (Atasözü)
- Sadece sevgi dolu bir bakış, bir insanın hayatını değiştirebilir. (Osho)
- Başkasına yararı dokunan insan en kusursuz insandır. (Sophokles)
- İyilik yap iyilik bul. (Atasözü)
- Sevgi, karşılıklı verilen mutluluktur. (Sabina)
- Dost kara günde belli olur. (Atasözü)

4. ETKİNLİK

Dinlediğiniz/ İzlediğiniz animasyon filmle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Filmdeki kahraman insanlara hangi konularda yardım etmiyor?

2. İzlerken sizi en fazla rahatsız eden olay hangisi oldu? Neden?

3. Kahraman yaptığı yanlışın ne zaman farkına varmıştır?

4. Kahramanımız, yaşlı teyzeyle karşılaştıktan sonra hayatında ne gibi değişiklikler yapmıştır?

5. Filmin sonunda kahramanımızın görme özürlü taklidi yapmasının nedeni nedir?

6. Filmi beğendiniz mi? Neden?

5. ETKİNLİK

Dinlediğiniz/izlediğiniz filme farklı başlıklar yazınız:

6. ETKİNLİK

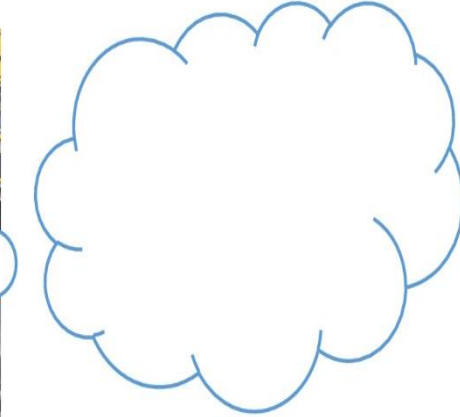
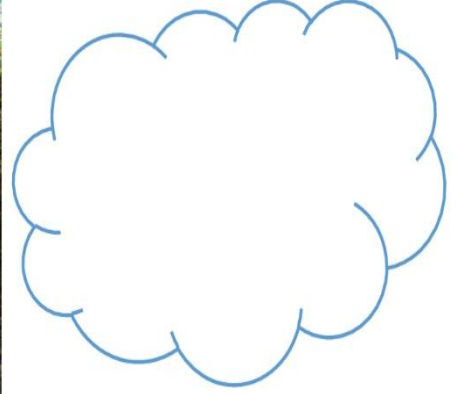
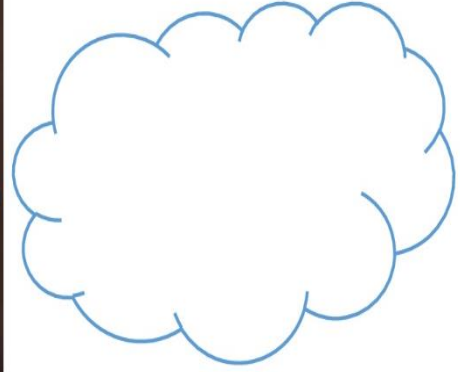
Dinlediğiniz/izlediğiniz animasyon filmi canlandırmak için gruplar oluşturunuz. Bir sonraki derste canlandırmak için hazırlanınız. Filmdeki karakterlerin görüntülerine uygun (kıyafet, aksesuar vb.) şekilde giyinebilirsiniz. İsterseniz filmde olmayan farklı bir sahne de ekleyebilirsiniz. Her şey sizin hayal gücünüze bağlı! ©

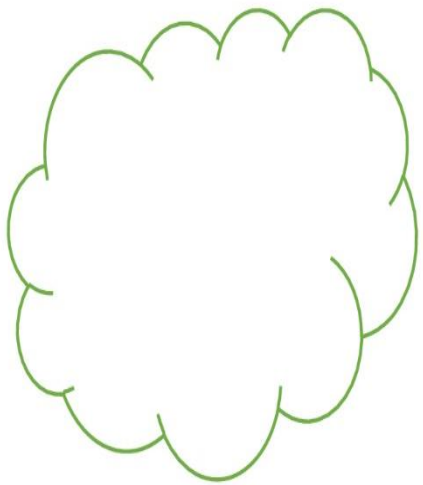
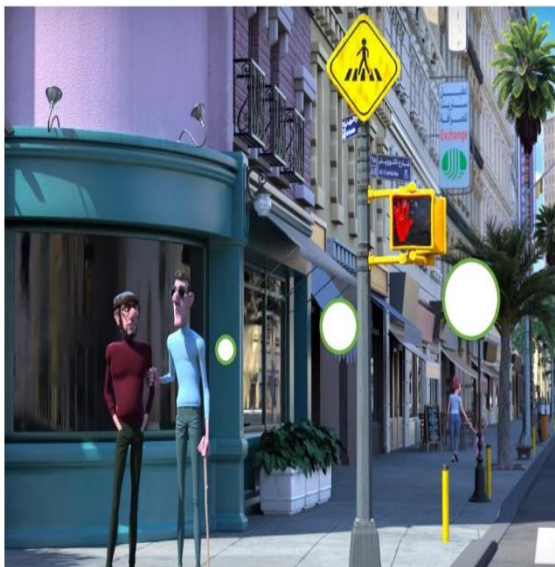
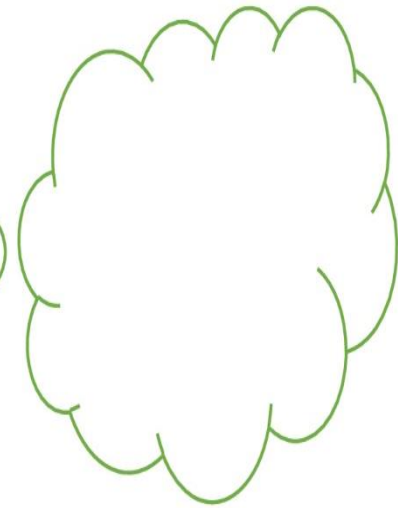
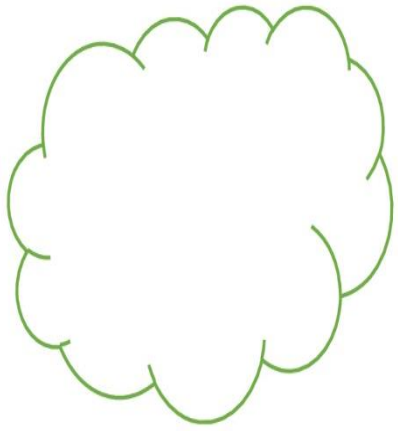
7. ETKİNLİK

Okulunuzdaki sınıfları geziniz ve sınıflarda bir araştırma yapınız. Öğrencilerin en fazla hangi konuda yardıma ihtiyaçları olduğunu öğreniniz. En az 10 öğrenciyle görüşünüz. Ardından sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız. Konuşmanızda "ama, ancak, bununla birlikte" gibi ifadeleri kullanınız.

8. ETKİNLİK

Aşağıda izlediğiniz animasyon filminden görseller yer almaktadır. Şimdi kahramanlarımızı konuşturmaya ne dersiniz? Yazarken noktalama işaretlerine ve yazım kurallarına dikkat ediniz.

EK 16: Kız Kalesi Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Efsane kelimesini daha önce duydunuz mu? Anlamı ne olabilir? Türkçe sözlükten bu kelimenin anlamını öğreniniz.

2. Yaşadığınız ya da gezip gördüğünüz bir yerle ilgili hikâye ya da efsaneyi anlatınız.

3. Sizce bazı yerler için neden efsaneler anlatılmıştır?

Birazdan okuyacağınız metnin başlığını ve görsellerini inceleyiniz. Metnin konusunu tahmin ediniz. Tahmininizi 1. etkinliğe yazınız.

KIZ KALESİ

Günlerden bir gün Mersin'de beylik yapan birinin çok güzel bir kızı olur. Baba da kızını bir kâhine götürür ve onun geleceği hakkında bilgi almak ister. Kâhin, kızını 19 yaşına girince bir yılan tarafından sokularak öleceğini söyler. Buna çok üzülen baba derin derin düşünmeye başlar.

Beyin aklına güzel bir fikir gelir. Denizin ortasına bir kale yaptıracaktır. Kızını da oraya yerleştirecektir. Yılan sudan geçemeyeceğine göre kızı kurtulacaktır. Hemen bu fikrin gerçekleşmesi için planlar hazırlar ve kalenin yapılmasına başlanır. Aradan günler, aylar, yıllar geçer; sonunda beyin istediği kale yapılır. Artık kızını daima orada oturmakta, karşı tarafa hiç geçirtmemektedir.

Beyin kızı 19 yaşını tamamlar; onun için kalede eğlenceler düzenlenir. Bu eğlencelere davet edilen bir köylü kadın da hediye olarak kendi yetiştirdiği nefis üzümlerden bir sepet dolusu getirir.

Fakat kadın üzümleri doldururken, sepetin içine gizlenen yılanı görmez. Üzümlü çok seven beyin kızı da bu sepeti odasına çıkarttırır.

Gece geç vakit herkes gittikten sonra yiyecektir. Misafirler gittikten, eğlenceler bittikten sonra odasına çıkan genç kız üzümlerden yemeye başlar. Tam bu sırada sepetin içinden

çıkan yılan, kızcağızı sokar ve ölümüne sebep olur.

İstanbul'un Üsküdar ilçesinde yer alan Kız Kulesi de aynı efsaneyle anılmaktadır.

Kız Kulesi

Saim SAKAOĞLU

101 Anadolu Efsanesi

1. ETKİNLİK

Bence bu metnin konusu şudur: _____

Aklımda metinle ilgili şu sorular oluştu:

• _____

• _____

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz metindeki anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarını yazınız. Bunların anlamlarıyla ilgili tahminlerinizi aşağıya yazınız. Daha sonra bu kelime ve kelime gruplarının anlamlarını sözlükten bularak tahminlerinizle karşılaştırınız. Doğru tahmin ettiklerinizi inceleyiniz.

Kelime ve Kelime Grupları	Tahminlerim	D / Y
_____	_____ _____ _____	☐ ☐
_____	_____ _____ _____	☐ ☐
_____	_____ _____ _____	☐ ☐
_____	_____ _____ _____	☐ ☐

3. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metnin konusu nedir? Tahmininiz doğru çıktı mı?

2. Efsane nerede ve kimler arasında geçmektedir?

3. Bey neyi duyunca çok üzülmüştür?

4. Beyin kale yaptırmasının sebebi nedir?

5. Kız, hayatını nasıl kaybetmiştir?

6. Kız Kalesi'ne benzer şekilde anlatılan efsane nedir?

7. Sizce bu efsanede hangi olaylar gerçektir? Geriye kalan olaylara inanmamanızın sebebi nedir?

4. ETKİNLİK

Kız Kulesi ile ilgili internetten bir araştırma yapacağınızı düşününüz. Yapacağınız araştırmada nelere dikkat edeceğinizi yazınız.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Cümlelerin yanındaki soruları cevaplayınız.

Yan tarafta bir yemeğin görseli bulunmaktadır. Bu yemeğin içerisinde tuz olmazsa sizce yemeğin tadı nasıl olur?

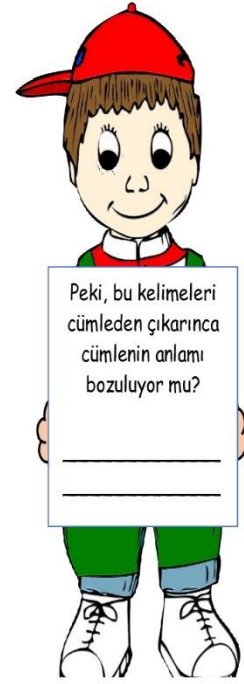
Peki, yan tarafta bir miktar tuz görüyorsunuz. Bu tuzu tek başına yemeyi sever misiniz?

O zaman şunu söyleyebilir miyiz?

- Tuzun tek başına bir anlamı yok.
- Tuz bir yemeğin içerisinde olursa güzel ve anlamlı olur.

1. Ahmet, melek gibi biriydi.
2. Sana göre kim haklı?
3. Bu işi senin kadar iyi yapamam.
4. Geç kalmamak için hiç uyumadım.
5. Ankara'ya babası ile gidecekmış.

* Bir kelimenin tek başına bir anlamı yoksa,

* Tek başına anlamı olmayan kelimenin bir cümlede anlamı oluyorsa

Bu kelimeler
"Edat"tır.

Yanda yer alan ifadede tuz, edata neden benzetilmiştir?

Edatlar, başka kelimelerle birleşerek yeni anlamlar oluşturur. Renkli olan kelimeler edattır. Cümleleri dikkatle inceleyiniz. Yanlarında bulunan boşlukları örnekte verildiği doldurunuz.

- Birazdan fırtına çıkacak gibi. (tahmin, olasılık) **Fırtına çıkmamış ama çıkabilir.** _____
- Bu iş dünküne göre daha kolaymış. (karşılaştırma) _____
- Cevizler elma kadar büyük. (benzerlik) _____
- Lastik patladığı için geç kaldım. (neden - sonuç) _____
- Okula servis ile gidiyoruz. (araç) _____
- Bağırmana rağmen beni duymadı. (tersine olarak) _____
- Sabaha karşı şehre vardık. (zaman) _____
- İnsanlar rıhtıma doğru yürüyorlar. (yön) _____
- Bu araba ancak on bin eder. (en çok) _____
- Benden başka herkes bu filmi seyretmiş. (dışında) _____

6. ETKİNLİK

Ayakkabı bağcığı ne işe yaramaktadır?

Bagcık olmadan ayakkabımızı bağlayamaz mıyız?

Bağlaçlar cümle içinde kelimeleri ve ayrı iki cümleyi birbirine bağlayan kelimelerdir. Bağlaçların da edatlar gibi tek başlarına anlamları yoktur. Bağlaçlar "ile" bağlacı hariç (-le, -la), kendilerinden önceki ve sonraki sözcüklerden ayrı yazılır.

Bağlaçlar da edatlar gibi anlama katkı yapar. Renkli olan kelimeler bağlaçtır. Cümleleri dikkatle inceleyiniz. Yanlarında bulunan boşlukları örnekte verildiği doldurunuz. Aşağıdaki örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Müzik **ile** resim en sevdiğim derslerdir. (beraberlik) Müzik ve resmi diğer derslerden daha fazla seviyordum.

İhtiyacı var **ki** senden yardım istiyor. (neden - sonuç) _____

Ardından koştuk **fakat** yetişemedim. (karşıtlık) _____

Kermese gidebilirsin **ancak** eve erken dön. (koşul/şart) _____

Bugün beni sen **bile** kızdıramazsın. (de) _____

Adam olacaksın **da** biz göreceğiz! (alay, inanmama) _____

Ne küserim **ne** incinirim. (olumsuzluk) _____

İLE

"VE" anlamında kullanılırsa bağlaçtır:

"Hikâye ile şiir kitabı aldım." cümlesinde ile yerine "ve" gelebilir.

Ve anlamında kullanılmazsa edattır. Cümleye birliktelik, araç anlamı verir:

"Asya ile geldik." cümlesinde ile kelimesi yerine "ve" getirilemez. Birliktelik anlamı katar.

7. ETKİNLİK

Aşağıda yer alan yüz ifadelerini altlarında bulunan cümlelerle doğru şekilde eşleştiriniz.

1.

Hah! Doğru mu söylüyorsun? Çok sevindim.

2.

Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz!

3.

Ay, ne şirin bir köpek bu böyle!

4.

Tüh! Yine otobüsü kaçırdım.

Eşleştirmeyi yaparken nelere dikkat ettiniz?

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili kelimeler cümleye nasıl anlamlar katmıştır?

Yukarıdaki altı çizili kelimeler birer ünlemdir. Ünlemler; korku, sevinç, şaşkınlık, acıma, kızgınlık gibi duyguları anlatan kelimelerdir. Ünlemlerden hemen sonra ya da ünlem bulunan cümlelerin sonunda ünlem işareti (!) kullanılır.

Ünlemlerden bazıları şunlardır: a, e, o, ah, ey, of, uf, ah, ha, be, hah, hay, hey, vah, vay, pöh, püf, hop, tuh, tüh, yuh, yuha, aman, hişt, ayol, yahu, haydi, eyvah, bravo, aferin, yazık, hoppala, sakın vb. Ünlemler de bağlaçlar ve edatlar gibi cümlede anlama katkı yapar.

Aşağıdaki örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Ey insanlar! Sözümlü iyi dinleyiniz! (seslenme)

Tüh! Yine otobüsü kaçırdım. (üzülme)

Ay, ne şirin bir köpek böyle! (şaşıрма)

Hah! Doğru mu söylüyorsun? Çok sevindim. (sevinme)

8. ETKİNLİK

a. Aşağıdaki cümlelerde renkli yazılan edatların cümleye kattığı anlamları eşleştiriniz.

1. Tilki **kadar** kurnaz biriydi.

zaman

2. Düünden **beri** yağmur yağıyor.

sebeb

3. Senin **gibi** arkadaş zor bulunur.

benzetme

4. Müziği sevdiği **için** kursa yazıldı.

kiyaslama

5. Arkadaşına **göre** daha rahattı.

karşılaştırma

b. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere anlamı bozmayacak bağlaçları yazınız.

Yolculuk için bilet aldı gidemedi.

anneme babama hediye aldım.

Akşam erken yattım sabah erken kalkabileyim.

bu deveyi güdersin bu diyardan gidersin.

ama Hem Ya ya ki hem

c. Ünlemlerin cümlelere kattığı anlamları boş bırakılan yerlere yazınız.

Ay, sen de mi geleceksin bizimle!

Ah! Her tarafım ağrıyor.

Aman! Ne de güzel bir kedi bu.

Of, havalar yine çok sıcak!

"Vah vah! Zavallı çok zor durumda!"

acıma
şaşıрма
bıkkınlık
üzüntü
beğenme

9. ETKİNLİK

Yan tarafta bulunan görseli öğretmeniniz PTT AR uygulamasıyla size üç boyutlu olarak gösterecektir. Aynı zamanda Kız Kulesi hakkında bir rehber tarafından bilgi verilecektir. Dikkatli şekilde dinleyip not alınız. Ardından hafızada tutma yöntemiyle siz de arkadaşlarınıza Kız Kulesi hakkında bilgi veriniz.

EK 17: Bahar Nevruzla Başlar Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1) Bahar geldiği zaman kendinizi nasıl hissedersiniz? Siz de baharın gelişini kutluyor musunuz?

2) Nevruz kelimesini daha önce duydunuz mu? Anlamını Türkçe sözlüğe bakarak öğreniniz.

3) 5. etkinlik için odun parçaları, haşlanmış yumurta, pastel boya ve varsa ülkenize özgü kıyafet getiriniz.

BAHAR NEVRUZLA BAŞLAR

Bir sabah solucan yerdeki delikten başını çıkardı. Yanında duran ağaca "Günaydın." dedi.

- Yarın Nevruz, değil mi?

- Evet, artık sevinebilirsin, yarın Nevruz.

- Yaşasın! Kış bitiyor, dedi solucan. Kaplumbağa bu seslerle uyandı. "Ne oldu, ne var? Sizi bu kadar sevindiren nedir?" diye sordu.

- Yarın Nevruz, dedi solucan. Kışın soğuğu, karanlığı bitecek diye seviniyorum.

- Ah, evet! Dün leylekleri gördüm. Gelmişler. Baharın yaklaştığını anladım, dedi kaplumbağa. Ağaç,

- Haklısın. Bahar nevruzla başlar, dedi. Kaplumbağa, ağaç ve solucan böyle konuşurlarken kırlangıç gelip bir dala kondu.

"Hepinize günaydın!" diye öttü. "Nevruz geliyor diye sıcak ülkelerden döndüm."

Hep bir ağızdan "Hoş geldin." dediler. "Senin ötüşlerini özlemiştik."

Kırlangıç,

- Ben de sizi ve buraları çok özledim, dedi. Şimdi uçup etrafı dolaşayım. Bakalım neler göreceğim."

"Ben de Nevruz hazırlıklarını görmek isterdim." dedi kaplumbağa,

- Ama öyle yavaş yürüyorum ki dereye varana kadar gün biter." Kırlangıç, "Üzülme" dedi, "Ben sana gördüklerimi anlatırım."

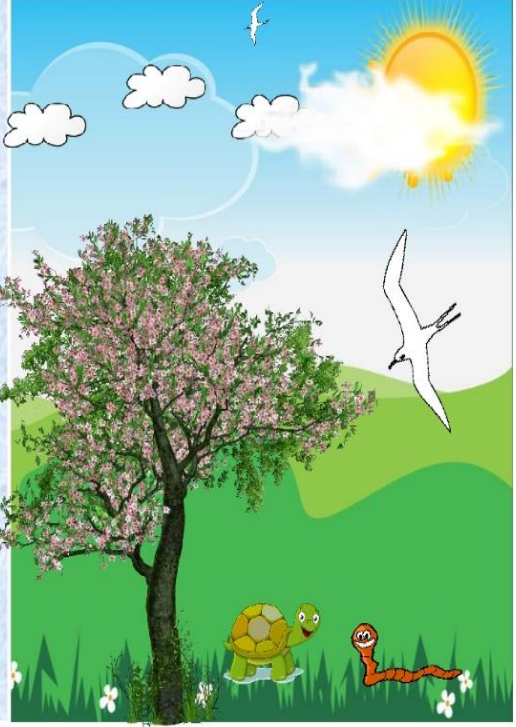
Kaplumbağa sevindi. "Bu çok iyi olur." dedi.

Sonra,

"Ben de yola çıkayım. Hiç değilse yarın sabah dere kenarındaki şenlikleri seyrederim." diyerek yavaş yavaş yürümeye başladı.

Kırlangıç ise "Pırr..." diye uçtu.

Serpil URAL

1. ETKİNLİK

- * Metinde anlamını bilmediğiniz kelimeler var mı?
- * Bu kelimelerin bulunduğu cümleyi okuyunuz.
- * Anlamını bulunduğu cümleye göre tahmin ediniz.
- * Tahmininiz doğru mu diye Türkçe sözlükten kontrol ediniz.
- * Kelimeyi ve anlamını kelime defterinize yazınız.
- * Bu kelimeyi anlamına uygun olarak cümle içerisinde kullanınız.

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ağaç neden solucanın sevinmesini istemektedir?

2. Kaplumbağa baharın yaklaştığını nasıl anlamıştır?

3. Solucan, kaplumbağa ve ağaç kırlangıcı neden özlemişlerdir?

4. Kaplumbağa nevrüz hazırlıklarını niçin göremeyecektir?

5. Kırlangıç hangi hayvana destek olmaktadır?

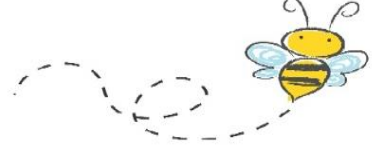
6. Yukarıda yer alan hayvanlardan hangisinin yerinde olmak isterdiniz? Niçin?

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Metnin

Yeri:

Zamanı:

Varlıklar:

Metinde genel olarak ne ile ilgili konuşuluyor?

Olay nasıl başlıyor?

Sonra neler oluyor?

Metin biterken neler anlatılmaktadır?

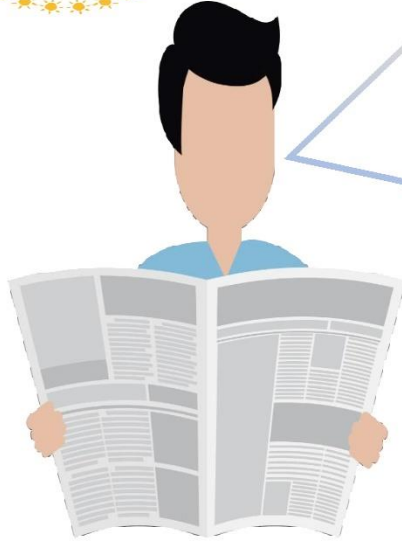

4. ETKİNLİK

Yukarıda yer alan şiiri ezberleyiniz. Şiiri okuken noktalama işaretlerine dikkat ediniz.

5. ETKİNLİK

GAZETE HABERİ

Türklerin yaklaşık 3 bin yıldır 21 Mart'ta kutladığı nevruz, toplumsal birlik, beraberlik ve yardımlaşma özellikleri barındırıyor.

Nevruzun çeşitli şekillerde kutlandığını söyleyen Profesör Doktor Ali Gül, "En temel uygulamalardan biri ateş yakmaktır. Ateş yok ederek, yakarak temizler. Ateş yakılır ve meydana toplananlar 3 kere ateşten atlar, her defasında kötülüklerden korunmak için dua ederler.

Nevruzda evler temizlenir, yiyecekler hazırlanır, mezarlıklar ziyaret edilir ve son olarak kutlama yapılır. Bolluk ve bereketi simgeleyen 7 ayrı kuruyemiş tüketilir, ikram edilir. Yumurta boyanır ve tokuşturulur (birbirine vurulur). Yumurta tokuşturmak 'yardımlaşalım, kavga etmeyelim' demektir. Yarışmalar ve ziyaretler yapılır. Birlikte müzik dinlenir, türkü söylenir, oynanır.

Haberi Yapan: Ayşe ÇELİK

ETKİNLİK ZAMANI!

Sınıfınızdaki tüm sıraları kenara alınız. Yani sınıfın orta bölümü tamamen boş olacak.

Getirmiş olduğunuz odun parçalarını sınıfın ortasına bırakınız.

Etrafına diziliniz ve üç defa odunların üzerinden atlayınız.

Ardından getirmiş olduğunuz haşlanmış yumurtalarınızın üzerine pastel boya ile şekiller yapınız.

Boyama bittikten sonra arkadaşınızın yumurtasıyla tokuşturunuz. (fazla sert olmadan vurunuz)

6. ETKİNLİK

Edatların cümleye kattığı anlamları yanlarındaki kutucuklar yardımıyla bulup yazınız.

Kardeşine özlemle sarıldı.

Öğretmeni ile tiyatroya gitti.

Kuşlar gibi özgür olmak istiyorum.

Seni görmek için Kastamonu'ya geldim.

Ödevini yapmadığı için suçluluk duyuyor.

Araç

Amaç

Benzerlik

Birliktelik

Sebep

Durum

Şimdi de bağlaçların cümleye kattığı anlamları eşleştirelim. 😊 Eğer anlamını bilmediğiniz kelime varsa Türkçe sözlükten anlamını araştırabilirsiniz.

Kardeşine haber vermemiş ki o da küsmüş.	SebeP-sonuç
Çok okumalısın yoksa düşüncelerini ifade etmekte zorlanırsın.	ŞüpHe
Çok çalışıp da millî takıma girecekmış.	Şart
Bir gün de işleri zamanında teslim etmez ki!	Küçümseme
Bize de yemek ayırdılar mı ki?	Yakınma

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki kelime havuzundan yararlanarak baharın gelişiyile ilgili bir konuşma yapınız. Konuşmanızda bu kelimeleri de kullanmaya özen gösteriniz.

8. ETKİNLİK

"Bahar Nevruzla Başlar" metni okuduğunuz şekilde bitmiştir. Bu hikâyenin devamı olsaydı sizce nasıl olurdu? Metnin devamını yazarken karşılıklı konuşmalara yer vermeyi unutmayınız. 😊 Noktalama işaretlerini doğru kullanmaya ve doğru şekilde yazmaya dikkat ediniz.

5

EK 18: Anlamak Metni ve Etkinlikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. "Aile" deyince aklınıza neler geliyor?

•••

•••

•••

2. Aile neden önemlidir? Açıklayınız.

- Şiiri, noktalama işaretlerine, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek sesli okuyunuz.

ANLAMAK

Bazen anlıyorum,
Bazen anlamıyorum:
Annemi, babamı, nenemi.

Annem şöyle der
göstererek beni:
Cin gibi maşallah!
Cin ne demek?
Gibi ne demek?

Babam diyor ki
bana bakarak:
Altını üstüne getirmiş evin.
Hiç yapabilir miyim dediklerini tek başıma?

Ninemse der bana:
Topaç gibi.

Bir dedem açık insan
pek de zeki.
Dilinden bal akar.
Attaya gidelim, der.
Al sana şeker, der.
Göz kırpar.
Okşar.
Sever.
Bir de gıdıklar.
Dedemi çok anlıyorum.

CAHİT ZARİFOĞLU

257

1. ETKİNLİK

Okuduğunuz şiirdeki anlamını bilmediğiniz kelimelerle ilgili boşlukları doldurunuz. Kelimelerin anlamlarıyla ilgili tahminlerinizi Tahminim kısmına "X" işareti koyarak belirleyiniz.

Anlamını Bilmediğim Kelimeler	Anlamlarıyla İlgili Tahminim	Sözlük Anlamları	Tahminim Doğru / Yanlış
<input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	☐ ☐
<input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	☐ ☐
<input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	☐ ☐
<input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	☐ ☐

2. ETKİNLİK

Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Çocuk neden bazı zamanlar ailesini anlayamamaktadır?

2. Sizce annesi çocuğuna neden "cin gibi" demiş olabilir?

3. Sizin de küçükken anlayamadığınız şeyler oluyor muydu? Bunlar nelerdir?

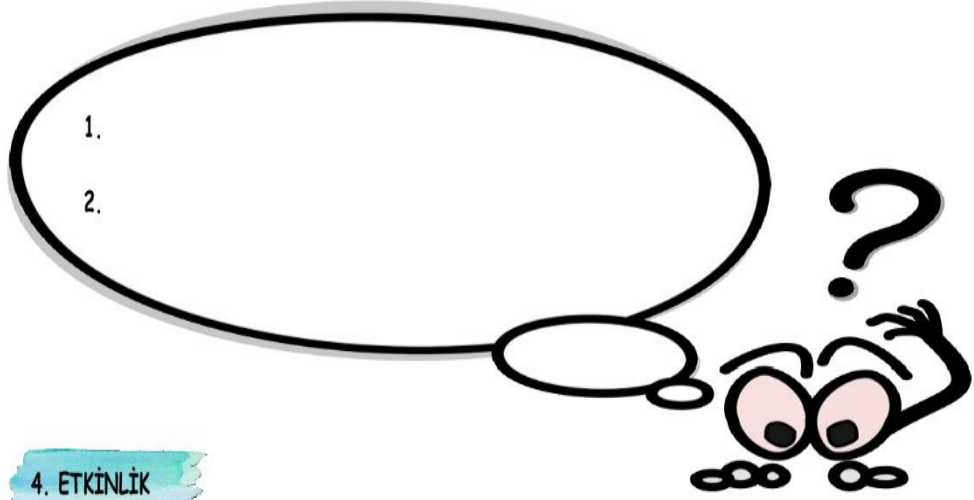
4. Siz olsaydınız şiirin başlığını ne koyardınız?

5. Şiirde hangi duygular yer almaktadır? Sizin en çok hissettiğiniz duygu nedir?

3. ETKİNLİK

sorunuz.

Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıya iki soru da siz yazınız. Sorularınızı arkadaşlarınıza sorunuz.

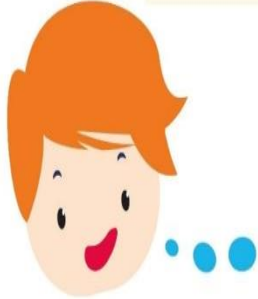
4. ETKİNLİK

Aşağıdaki şiirlerin son kelimelerini inceleyiniz. Aynı olan sesleri siz de örnekteki gibi yuvarlak içerisine alınız.

Örnek:

Masal anlat bana masal
Hey dili şeker, dili bal
Su alıyor artık sandal
Yolu "emrihak" ninemin

-al: Kafiye (Aynı ses uyumu)

Kim dayanır, o dayanmış
Bağrına taş basıp yanmış
Gene Yemen'i mi anmış
Gözleri ıslak ninemin

Ocakta kaynar ıhlamur
Elleri mayalı hamur
Bir deli poyraz savurur
Dökülen yaprak ninemin

5. ETKİNLİK

Röportaj zamanı! 😊 Ailenizde ya da çevrenizde olan yaşlı kişileri seçiniz. Onlara en çok ihtiyaç duydukları şeyleri sorunuz. Cevapları paylaşınız ve aşağıya yazınız. Neler yapılabileceğini arkadaşlarınızla birlikte tartışınız.

A large, tilted, lined writing area with a green heart border. The writing area is white with horizontal lines and is surrounded by a decorative border of green hearts.

6. ETKİNLİK

Büyükleriniz için bir şiir yazmaya ne dersiniz? Sadece bir dördlükten oluşan şiir yazalım ve yazdığımız şiiri onlarla paylaşalım.

